ROBERT WALSER

TANNER KARDEŞLER

ROMAN

Çeviri: CEMAL ENER

CAN

Can Yayınları 1989

Geschwister Tanner, Robert Walser
© Suhrkamp Verlag, Zürich, 1978 - 1985
© 2011, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Robert-Walser-Stiftung (Zürich) izniyle alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2011
Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-975-07-1338-5

© Çeviri: S. Fischer Vakfı, Hamburg
Bu kitap, çağdaş Alman edebiyatı dizisi ADIMLAR/SCHRITTE Projesi çerçevesinde S. Fischer Vakfı, Ernst Reuter Girişimi
ve PRO HELVETIA desteği ile Sezer Duru (İstanbul)
ve Carl Holenstein (Zürich) editörlüğünde yayımlanmıştır.

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

ROBERT WALSER

TANNER KARDEŞLER

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Cemal Ener

ROBERT WALSER, 1878'de İsviçre'de doğdu. 1895'te aktör olmak için Stuttgart'a gitti; ancak bu gerçekleşmeyince 1896'da Zürich'e yerleşti. İlk şiirleri 1898 yılında yayımlandı. Bir süre sonra çalışmaları, Franz Blei'ın dikkatini çekti; onun aracılığıyla *Die Insel* dergisinin çevresinde bir araya gelen yazarlarla tanıştı; bu dergide öykü ve şiirleri yayımlandı. Araya giren askerlik döneminde yaşadıkları, 1908'de yayımlanacak *Der Gehülfe*'ye temel oluşturdu. İlk kitabı *Fritz Kocher's Aufsatze* 1904'te Insel Yayınevi'nden çıktı. Walser, 1905'te Berlin'e taşındı. O yıllarda pek çok kısa öykünün yanı sıra *Tanner Kardeşler, Jacob von Gunten* ve *Der Gehülfe*'yi de kaleme aldı. 1913'te yeniden İsviçre'ye dönen Walser, bu dönemde düzyazı ve öykülere yoğunlaştı. Savaş yıllarında yeniden askere çağrıldı. 1921'de Bern'e gitti; o dönemde üslubu daha da radikal bir nitelik kazandı. Pek çok şiir ve düzyazının yanı sıra *Der Rauber* adlı romanı da bu döneme aittir. Bu çok verimli yıllardan sonra Walser, 1929'dan sonra sağlık sorunları nedeniyle yaşamını ölünceye dek (1956) bir sanatoryumda geçirdi.

CEMAL ENER, 1959 yılında Adana'da doğdu. İstanbul'da Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Viyana Üniversitesi'nde felsefe ve iletişim bilimleri öğrenimi gördü. Halen çevirmen olarak çalışmakta olan Cemal Ener Kafka, Roth, Handke, Kraus, Schlink, Kehlmann, Oflaum, Dinev gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandırdı. Ener, 2010 yılında Tarabya Çeviri Teşvik Ödülü'nü aldı.

Robert Walser[1]

Robert Walser'den çok şey okunabilir, ne var ki onun hakkında okunabilecek hiçbir şey yoktur. Mevcut yorum formunu doğru şekilde kullanmayı bilen, onu kendine doğru "çekerek" yüceltmek isteyen kalemşörler gibi değil de, ona canlandırıcılık ve arındırıcılık katmak amacıyla onun küçük, gösterişsiz gönüllülüğünden yararlanabilen aramızdaki nadir insanlar hakkında ne biliyoruz ki? Alfred Polgar'ın deyişiyle bu "küçük form"un neyi içerdiğini ve büyük olduğu söylenegelen edebiyatın küstah kayalıklarından kaç ümit kelebeğinin kaçıp onun mütevazı goncalarına konduğunu, işte sadece bu az sayıdakiler biliyor. Diğerleriyse bir Polgar'a, bir Hessel'e, bir Walser'e bu kuru yapraklar ormanındaki narin ya da dikenli çiçekler için neler borçlu olduklarının farkında bile değil. Kaldı ki Robert Walser böyleleri için herhalde en son sırada gelir. Çünkü yetersiz eğitim bilgileriyle verdikleri ilk tepki, ki edebiyata ilişkin şeyler söz konusu olduğunda tek bildikleri de budur zaten, onlara, içeriğin önemsizliği diye adlandırdıkları şeyin acısını "seçkin", "asil" biçimden çıkarmalarını tavsiye eder. İşte bu noktada, özellikle de Robert Walser'de her şeyden önce hiç alışılmadık, tarifi güç bir aldırmazlık dikkat çeker. Nihayetinde bu önemsizliğin ağırlık, dağınıklığınsa dayanıklılık olduğu, Walser'in çalışmalarına ancak dikkatle bakıldığında anlaşılır.

1. Walter Benjamin'in Robert Walser hakkında yazdığı 1929 tarihli bu yazı şu kaynaktan alınmıştır: Walter Benjamin. Illuminationen. Ausgewahlte Schriften 1. Suhrkamp Verlag: Frankfurt a.M. 1977. 349 ve devamı. (Ç.N.)

Kolay değildir bu. Ne de olsa bizler üsluba ilişkin muammayı, az çok, karşılaştığımız biçimi yetkin, amacı belli sanat yapıtlarından hareketle görmeye alışmışken burada en azından görünüşte amaçtan büsbütün yoksun, ama yine de çekici ve büyüleyici dilsel bir başıboşlukla karşı karşıya kalırız. Zarafetten haşinliğe varıncaya değin bütün biçimleri gösteren bir kendini koyuveriştir bu. Görünüşte bunun amaçtan yoksun olduğunu söylemiştik. Bunun gerçekten böyle olup olmadığı zaman zaman tartışılmıştır. Ancak Walser'in, kendi çalışmalarının tek bir satırını bile asla değiştirmediği yönündeki itirafı akla getirildiğinde, bunun kısır bir tartışma olduğu anlaşılır. Şüphesiz, bu konuda ona inanmak zorunda değiliz ama inanmakta fayda var. Zira o zaman insan şuna ikna olarak rahatlayacaktır: Yazmak ve yazılanı hiç düzeltmemek, en uç noktasındaki amaçtan yoksunluk ile en tepe noktadaki amacın tam da mükemmel bir şekilde iç içe geçmesidir.

Peki. Ama bu, şüphesiz, bu aldırmazlığın asıl sebeplerini araştırmaya hiç de engel değil. Demiştik ki: Walser'in çalışmaları aldırmazlığın bütün biçimlerini barındırır. O halde şunu da ekleyelim: Tek bir istisnayla. Bu da, başka hiçbir şeye değil de içeriğe önem veren en yaygın aldırışsızlıktır. Walser için çalışmanın "nasıl"ı o denli önem taşır ki, söyleyeceği her şey, yazma ediminin anlamı karşısında büsbütün geri çekilir. Söyleyeceklerinin daha yazarken tükendiği söylenebilir. Bunun açıklanması gerekir. Bununla ilgili olarak bu yazarda çokça İsviçre'ye özgü bir şeye rastlanır: ar duygusuna. Arnold Böcklin, oğlu Carlo ve Gottfried Keller hakkında şöyle bir hikâye anlatılır: Sık sık olduğu gibi, üçü yine bir gün meyhanede oturuyorlarmış. Müdavimi oldukları masa ketum, içine kapalı tarzıyla âlemciler arasında nicedir meşhurmuş. Topluluk bu defa da yine öyle suskun, beraberce oturmaktaymış. Aradan uzun bir süre geçtikten sonra genç Böcklin, "Hava sıcak," demiş, bir çeyrek saat geçtikten sonraysa yaşlı olanı eklemiş: "Üstelik yaprak bile kımıldamıyor." Keller'se bir süre bekledikten sonra şu sözlerle yerinden doğrulmuş: "Gevezelerle içmek istemem." Burada eksantrik bir espriyle buluşan köylülüğe has bu dilsel utangaçlık, Walser'in meselesidir. Daha kalemi eline alır almaz Walser ümitsizliğe kapılır. Her şey ona boşunaymış gibi gelir, her cümlenin görevinin bir öncekini unutturmak olduğu bir keli-

meler yığını boşanır. Bir başyapıttaki "Bu dar yoldan gelecek,"[1] monoloğunu düzyazıya dökerken,[2] o klasik "Bu dar yoldan..." sözleriyle başlar; ancak Walser'in Tell'i daha o anda ümitsizliğe kapılır, dengesini kaybetmiş, küçülmüş, kaybolmuş gibi olur ve şöyle devam eder: "Bu dar yoldan, sanıyorum ki, gelecek."

Benzerleri vardı mutlaka. Dile dair bütün şeylerdeki bu çekingen, ustalıklı hantallık, deliliğin mirasından alınan paydır. Laf ebeliğinin timsali Polonius[3] bir jonglörken Walser, Bacchus misali, boynuna geçirdiği dilin sarmaşık çelenkleri yüzünden yere kapaklanır. Sarmaşık çelenk gerçekten de onun cümlelerine ilişkin imgedir. Oysa bu cümlelerin içinde tökezleyen düşünce, tıpkı Walser'in düzyazılarının kahramanları gibi avare, serseri ve dâhidir. Üstelik Walser "kahramanlar"dan başka hiçbir şeyi tasvir edemez, ana karakterlerden uzaklaşamaz, kaldı ki, sonraları sadece çok sevdiği yüzlerce serseriyle kardeşlik yaşamak üzere, erken dönemde yazdığı üç romanla yetinmiştir.

Bilindiği gibi, güvenilmez, hiçbir işe yaramaz, avare ve sefil kahramanların tam da Germen edebiyatında bazı büyük örnekleri vardır. Bu türden karakterlerin ustalarından biri olan Knut Hamsun daha kısa bir süre önce onurlandırıldı. "Aylak"ı[4] yaratan Eichendorff, Zundelfrieder'i[5] yaratan Hebel ise diğerleridir. Peki Walser'in karakterleri bu toplumda kendilerini na-

1. Friedrich Schiller'in 1804 tarihli *Wilhelm Tell* adlı dramından (IV.3). Wilhelm Tell, zalim Vali Gessler'e Küssnacht'a çıkan dar yolda pusu kurar ve kendi kendisiyle vicdan muhasebesine giriştiğinde bu sözleri söyler. (Ç.N.)

2. Robert Walser, İsviçreli ulusal kahraman Wilhelm Tell'in öyküsünü farklı yerlerde yeniden işlemiştir. Motifin burada sözü edilen biçimi için, bkz. Robert Walser'in 1907 tarihli "Tell in Prosa" adlı metni; karş. Robert Walser. Das Gesamtwerk. Cilt 1. Suhrkamp Verlag: Frankfurt a.M. 1978. 258-260. Schiller'in şiir biçimindeki yapıtının aksine "Tell in Prosa", daha başlığıyla bile bize gelenekten ayrılacağını haber verir. Kaldı ki Walser'in Tell'i çekinceleri ve şüpheleriyle karakter olarak da bir antikahraman görünümü çizer. (Ç.N.)

3. Shakespeare'in *Hamlet*'indeki saray nazırı. (Ç.N.)

4. Almancası *Taugenichts*; Josef von Eichendorff'un 1826 tarihli *Aus dem Leben eines Taugenichts* novellasının ünlü karakteri. Bir aylağın baba evinden kovulduktan sonra, gelecek kaygısı duymadan bilinmeyene doğru başladığı yolculuklarının anlatıldığı yapıt, geç dönem Alman Romantik edebiyatının temel taşlarındandır. (Ç.N.)

5. Johan Peter Hebel'in 1810 tarihli *Die drei Diebe: Eine Geschichte vom Zundelfrieder* adlı öyküsünün hırsız kahramanı. (Ç.N.)

sıl var ederler? Nereden gelmektedirler? "Aylak"ın nereden geldiğini biliyoruz. Romantik Almanya'nın ormanlarından ve vadilerinden. Zundelfrieder de yüzyıl dönümü Ren Nehri kentlerinin asi, aydınlanmış küçük burjuvazisinden. Hamsun'un karakterleri ise fiyortların ilkel dünyasından – yuva özlemlerini yanlarında taşıyan insanlardır bunlar. Peki Walser'inkiler? Glarus Dağları'ndan mı? Walser'in de geldiği Appenzell'in Matten'inden mi? Alakası yok. Gecenin içinden gelir onlar, gecenin zifirî karanlık olduğu yerden, dilerseniz, Venedik'inkisi kadar koyu bir gecenin içinden deyin siz, gözde bıraktıkları sabit bir pırıltıyla umudun yırtık kâğıt fenerlerinin aydınlattığı bir gecenin içinden; fakat sarsılmış ve ağlayasıya hüzünlüdürler. Döktükleri gözyaşı, düzyazıdır. Çünkü hıçkırıklar, Walser'in gevezeliğinin melodisidir. Bu hıçkırıklar, Walser'in sevdiklerinin nereden geldiğini ele verir. Delilikten gelir öyle onlar, başka hiçbir yerden değil. Deliliği geride bırakmış, dolayısıyla da bu denli hırpalayıcı, bu denli insanlıkdışı, sapmaz bir yüzeysellikteki karakterlerdir. Bu karakterlerde sezinlenen keyif verici ya da tekinsiz şey tek kelimeyle anlatılmak istenirse o zaman şöyle denmelidir: Hepsi iyileşmiştir. Ne var ki biz bu iyileşme sürecini asla öğrenemeyiz, tüm yazarların görünüşte bu en oyuncusunun, amansız Franz Kafka'nın niçin en sevdiği yazarlardan biri olduğunu anlamaya başlı başına yetecek "Schneewittchen"ı[1] (Pamuk Prenses) –modern edebiyatın en derin anlamlı ürünlerinden biri– ele alma cesaretini göstermedikçe tabii.

Hiç alışılmadık şekilde duyguludur bu öyküler, bunu herkes kavrar. Bu öykülerde, dekadan bir hayatın sinir geriliminin değil, nekahatteki bir yaşamın saf ve diri ruh halinin yattığını ise herkes görmez. Franz Moor'un[2], "Dünyada başarılı olabileceğim düşüncesi beni dehşete düşürüyor," şeklindeki diyaloğu-

1. Benjamin burada Robert Walser'in 1901'de *Die Insel* dergisinde yayımladığı "Schneewittchen"a göndermede bulunuyor. Walser yeniden yazımını yaptığı masalın odağına bağışlama temasını koyar ve masaldaki üvey annenin mutlak kötülüğünün ancak babayla karşılaşmak suretiyle aşılabileceğini vurgular. (Ç.N.)

2. Friedrich Schiller'in iki kardeşin rekabeti üzerinden yasa ve özgürlük çatışmasını işlediği 1781 tarihli *Haydutlar* dramında, baba sevgisinden yoksun kaldığı için ağabeyi Karl'a duyduğu kıskançlık gitgide nefrete dönüşen karakter. (Ç.N.)

nu kullanır Walser bir yerde. Onun bütün kahramanları, işte bu dehşet duygusunu paylaşırlar. Peki ama neden? Kesinlikle dünyadan tiksinmekten, ahlaki hınçtan ya da *pathos*'tan değil, bilakis son derece Epikurosçu nedenlerden ötürü. Kendi kendilerinden keyif almak ister onlar. Bunun için hiç alışılmadık bir becerileri vardır. Kaldı ki bu hususta hiç alışılmadık bir asalete de sahiptirler. Yine bu hususta hiç alışılmadık bir hakları da vardır. Çünkü hiç kimse, nekahatteki biri kadar keyif alamaz. Sefahat ona uzaktır: Damarlarındaki yenilenmiş kanın uğultusu derelerden, dudaklarındaki temizlenen soluksa yüce ağaçların zirvelerindenmiş gibi gelir. Walser'in insanları bu çocuksu asaleti işte geceden ve delilikten, yani mitosun deliliğinden çıkagelen masal kahramanlarıyla paylaşırlar. Bu uyanışın genellikle pozitif dinlerde gerçekleştiği düşünülür. Bu doğruysa bile, o zaman kesinlikle çok yalın ve tekanlamlı bir yoldan olmaz bu. Bunun yolunu, mitosla girişilen ve masalı ortaya çıkaran büyük dünyevi tartışmalarda aramak gerekir. Masal kahramanlarının Walser'e özgü olanla elbette öyle dolambaçsız bir benzerliği yoktur. Onlar kendilerini acıdan kurtarmak için mücadele ederler. Walser masalın bittiği yerde devreye girer. "Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine." Walser onların "nasıl" yaşadıklarını gösterir. Walser'in çalışmaları demek öykü, inceleme, kurmaca, kısa düzyazı ve benzeri demektir, diyerek sözlerimi onun başladığı yerde noktalıyorum.

Almanca aslından çeviren: Şebnem Sunar

Birinci bölüm

Bir sabah genç, çocuksu bir adam bir kitapçıdan içeriye girdi ve kendisini dükkân sahibiyle tanıştırmalarını rica etti. Arzusunu yerine getirdiler. Dış görünüşüyle çok saygı uyandıran yaşlı kitapçı, karşısında bir parça mahçup duran genci dikkatle süzdü ve konuşmasını istedi. "Kitapçı olmak istiyorum," dedi toy delikanlı, "bunun hasretini çekiyorum ve beni bu niyetimi gerçekleştirmekten alıkoyacak ne olabilir bilmiyorum. Kitapçılığı eskiden beri büyüleyici bir iş olarak düşünürüm ve neden hâlâ bu sevimli ve güzel işin dışında kalarak hasret çekmem gerektiğini anlamıyorum. Bakın beyefendi, şimdi sizin karşınızda durduğum halimle, dükkânınızdaki kitapları satmaya, hem de ancak gönlünüzden geçirebileceğiniz kadar çok kitap satmaya olağanüstü uygun biri olduğumu sanıyorum. Doğuştan satıcıyım ben: nazik, atik, kibar, hızlı, sert, çabuk karar verebilen, hesapçı, dikkatli, dürüst biriyim; ama muhtemelen göründüğüm kadar da dürüstlük budalası değilim. Karşımda zavallı bir öğrenci varsa, fiyatları indirebilirim, bazen parayla ne yapacaklarını bilmediklerine inanmaktan kendimi alamadığım zengin insanları memnun etmek üzere fiyatları yükseltebilirim de. Henüz çok genç olsam da insanlar hakkında bir şeyler bildiğimi sanıyorum, ayrıca ne kadar

farklı olurlarsa olsunlar, insanları seviyorum; yani insanlara dair bilgimi asla aldatmak amacıyla kullanmam, ama aynı şekilde, bazı zavallı varlıklara karşı fazlasıyla abartılı bir hürmet göstererek değerli işinize zarar vermeyi de düşünmem. Uzun lafın kısası: İnsanlara karşı duyduğum sevgi, bana hayat için tıpkı sevgiyle dolu bir gönül kadar önemli ve bir o kadar da gerekli görünen iş aklıyla satış yapmanın terazisinde tatlı bir dengeye kavuşacaktır: Güzel bir ölçü tutturacağım, buna şimdiden emin olabilirsiniz." – Kitapçı, genç adama dikkat ve hayretle baktı. Karşısında böyle tatlı tatlı konuşan kişinin, üzerinde iyi bir izlenim bırakıp bırakmadığı konusunda kuşkuları varmış gibi görünüyordu. Bu konuda kesin bir yargıya varamıyordu, aklı karışmıştı ve bunun verdiği çekingenlikten ötürü yumuşak bir sesle sordu: "Sizin hakkınızda delikanlı, uygun bir yerden bilgi alabilir miyim?" Sorunun muhatabı karşılık verdi: "Uygun bir yer mi? Uygun bir yerle ne kastettiğinizi bilmiyorum! Hiç bilgi almak istememeniz bana daha uygun görünürdü. Kimden bilgi edineceksiniz ve bunun ne gibi bir yararı olacak? Size benim hakkımda hiç düşünmeden türlü türlü şeyler söylerlerdi, ama bu sizi benimle ilgili olarak rahatlatmaya yeterli olur muydu ki? Örneğin size çok iyi bir aileden geldiğim, babamın saygıdeğer bir adam, erkek kardeşlerimin becerikli, umut veren insanlar oldukları ve benim de bayağı işe yaradığım, bir parça sebatsız olmakla birlikte, umut bağlanmayı hak ettiğim, bana biraz olsun güven beslenebileceği ve buna benzer şeyler söylense, benim hakkımda ne öğrenmiş olurdunuz? Hiçbir şey öğrenmiş olmazdınız ve beni dükkânınıza daha büyük bir gönül rahatlığıyla tezgâhtar olarak almak için kesinlikle en ufak bir gerekçeniz olmazdı. Hayır, beyefendi, bu soruşturmaların genel olarak beş paralık değeri yoktur, eğer sizin gibi yaşlı bir beyefendinin karşısında bir tavsi-

yede bulunmama izin verilirse, bundan kesinlikle uzak durmanızı salık veririm size, çünkü biliyorum ki, sizi aldatmaya ve topladığınız bilgilere dayanarak bana bağladığınız umutları boşa çıkarmaya uygun ve yatkın biri olsaydım, benim hakkımda iyi şeyler anlattıkları için yalnızca yalandan ibaret kalacak bilgiler ne ölçüde iyi olursa, o kadar ileriye götürürdüm bu işi. Hayır, muhterem beyefendi, beni kullanmayı düşünüyorsanız eğer, o halde geçmişte çalıştığım işlerdeki diğer idarecilerin çoğundan biraz daha fazla cesaret göstermenizi ve beni yalnızca size burada verdiğim izlenime bakarak işe almanızı rica ediyorum sizden. Ayrıca gerçeği açıkça ifade etmek gerekirse, toplayacağınız bilgiler, hakkımda yalnızca kötü şeyler söyleyecektir."

"Öyle mi? Niçin peki?– "

"Şimdiye kadar bulunduğum her yerden," diye devam etti genç adam, "kısa sürede ayrıldım, çünkü zinde güçlerimi, dar ve boğucu yazıhanelerde köreltmek hoşuma gitmiyordu, bunlar, herkesin görüş birliği ettiği gibi, en seçkin yazıhaneler olsa bile; özellikle de banka kuruluşları sözgelimi. Şimdiye kadar hiçbir yerden kovulmadım, daima ayrılmak için duyduğum özgür istek sonucunda, kariyer ve kim bilir başka neler vaat eden, ama kalsaydım beni öldürebilecek tüm mevki ve memuriyetlerden istifa ettim. Nerede olursam olayım, istifam her zaman üzüntüyle ve davranışım serzenişle karşılandı, bana kötü bir gelecek biçtiler, ancak ilerdeki kariyerimde bana şans dileme nezaketini de gösterdiler. Sizin yanınızda (ve genç adamın sesi aniden içtenlik kazandı), Sayın Kitapçı, yıllarca dayanabileceğimden eminim. En azından benimle bir deneme yapmanızı gerektirecek pek çok neden var." Kitapçı, "Açıkyürekliliğiniz hoşuma gitti, deneme amacıyla sizi sekiz günlüğüne dükkânımda çalıştırmak isterim. İşe uygunsanız ve bu süre dolunca

da yanımda kalmaya istekli görünürseniz, yeniden konuşuruz," dedi. İş arayan gencin şimdilik çıkabileceğini belirten bu sözlerden sonra, yaşlı bey cereyanlı hattı çaldırdı, bunun üzerine ufak tefek, yaşlıca, gözlüklü bir adam, sanki bir akıma kapılmış gibi içeriye daldı.

"Bu genç beye bir uğraş verin!"

Dörtgöz başını salladı. Böylece Simon kitapçı çırağı oldu. Simon, evet adı buydu çünkü. –

Aşağı yukarı aynı sıralarda, başkentte oturan ve orada iyi bir ün sahibi olan Doktor Klaus, küçük kardeşinin davranışları yüzünden kaygılanıyordu. Hayatta tıpkı kendisi gibi, en büyükleri olduğu erkek kardeşlerinin de ayaklarını sağlam, saygın bir zemine bastıklarını görmek için yanıp tutuşan, iyi, sessiz, görevlerine sadık bir insandı Klaus. Ama durum pek de istediği gibi olmamıştı, en azından o güne kadar; hatta daha çok tersi geçerliydi, öyle ki Doktor Klaus içten içe kendini suçlamaya bile başlamıştı. Kendi kendine şöyle diyordu sözgelimi: "Bu kardeşlerimi çoktan doğru yola yönlendirmesi gereken kişi ben olmalıydım. Şimdiye dek ihmal ettim bunu. Böyle bir görevi nasıl savsaklayabildim, vs..." Doktor Klaus, küçüklü büyüklü binlerce görev biliyordu ve zaman zaman daha da fazla görev sahibi olmanın özlemini çektiği gibi bir izlenim verebiliyordu. Sırf göze çarpmayan gizli bir görevi kaçırabileceklerinden korktukları için, görevlerini yerine getirme ihtiyacı içinde, tatsız görevlerle dolu, neredeyse çökecek koca binalara dalan insanlardan biriydi o. Bunlar, yerine getirilmemiş görevler yüzünden kendilerine böyle huzursuz saatler yaşatırlar, bir görevin, ilkini üstlenen kişiye daima bir yenisini yüklediğini düşünmezler ve görevlerin karanlık varlığı yüzünden korkuya kapılıp huzursuz olmakla bir tür görev

yerine getirdiklerine inanırlar. Eğer daha az kaygıya kapılarak düşünebilseler kendilerini, Tanrı aşkına hiç ilgilendirmeyen bir sürü işe düşünmeden karıştıklarını görürlerdi, oysa bunlar başkalarını da böyle kaygılarla yüklü görmek isterler. Kaygısız ve görevlerden azade kişilere hasetle bakar ve sonra da onları, başlarını rahatça dikerek hayatı keyifle yaşadıkları için ayıplarlar. Doktor Klaus sık sık bazı küçük, alçakgönüllü ihmalkârlıklar yapmaya zorlar kendini, ama her seferinde büyülü etkisiyle onu karanlık bir kodese tıkılmış gibi sararıp solduran, boz bulanık görevlerine geri döner. Belki bir zamanlar buna bir son vermeye heves etmişti, daha gençken henüz, ama ona görevi hatırlatan bir şeyleri halletmeden bırakmaya ve yüzünde aldırmazlığın tebessümüyle yürüyüp geçmeye gücü yetmemişti. Aldırmazlık mı? Ah, o asla aldırmazlık edemezdi! Ona öyle gelirdi ki, bunu bir kez denemeye kalksa tepeden tırnağa yarılırdı; aldırış etmeden geçtiği şeyi daima acıyla anardı. Asla aldırmazlık etmedi hiçbir şeye ve gençliğini araştırmaya, denemeye, sevmeye ve dikkate almaya hiç değmeyecek şeyleri düzene sokarak ve araştırarak harcadı. Böyle yaşlandı ve aslında hiç de hayal gücünden yoksun ve duyarsız bir insan olmadığı için, biraz olsun mutlu olma görevini ihmal ettiğinden ötürü kendini sık sık ağır bir biçimde suçladı. Bu da yine yeni bir görev ihmali oluyordu işte ve görev insanlarının tüm görevlerini yerine getirmeyi asla başaramadıklarını, ana görevlerini daha sonra, belki de çok geç olduktan sonra, yeniden düşünmek üzere göz ardı etmenin böylelerine en kolay yol gibi görünebildiğini çok isabetli bir biçimde kanıtlıyordu. Doktor Klaus, elinden kaçırdığı güzelim mutluluğu, kendini, tabii ki kusursuz bir aileden gelmesi gereken, genç, sevimli bir kızla birlikte görme mutluluğunu düşündüğü zaman, haline pek çok kereler kederlenmişti. Aşağı yukarı aynı sıralarda, iç-

tenlikle sevdiği ve dünyadaki gidişatından tedirginlik duyduğu kardeşi Simon'a yaklaşık olarak şöyle bir mektup yazıyordu:

Sevgili kardeşim.

Kendin hakkında yazmak istemiyor gibisin. Belki iyi bir durumda değilsin ve bu yüzden yazmıyorsun. Daha önce de sık sık olduğu gibi, yine sağlam, kalıcı bir işinin olmadığını üzülerek öğrenmek zorunda kaldım; üstelik de yabancı insanlardan. Görünüşe bakılırsa, artık senden samimi haberlerini beklememin bir anlamı yok. Şimdi beni tatsız bir biçimde etkileyen onca şey varken, pek çok nedenden ötürü hiç de tozpembe olmayan ruh halimi karartmaya, daima çok şeyler beklediğim senin de etkin olması mı gerekiyordu? Hâlâ umutluyum, ama ağabeyini biraz olsun seviyorsan, beni daha fazla senden boş yere umutlanmak durumunda bırakma. Bir kez olsun, sana inananları, şu ya da bu bakımdan haklı çıkaracak bir şey yap. Yeteneklisin ve parlak bir kafaya sahip olduğuna inanmaya seve seve hazırım, başka bakımlardan da akıllısın ve ruhunda olduğunu eskiden beri bildiğim o iyi nüve tüm sözlerinden yansıyor. Ama madem bu dünyanın düzenini de biliyorsun, sürgit bu sebatsızlık, her seferinde çabucak başka bir şeye atlamak neden öyleyse? Kendi davranışlarından korkmuyor musun? Dünyada hiçbir işine yaramayacak bu ardı arkası kesilmeyen meslek değiştirmelerini kaldırabildiğine göre, güçlü olduğuna inanmam gerekiyor. Ben senin yerinde olsaydım çoktan umudu keserdim kendimden. Seni bu noktada gerçekten de anlamıyorum, ama dünyada sabır ve iyi niyet olmadan hiçbir yere varılamayacağını kendi deneyimlerinden de yeterince öğrenmiş olman gerektiğine göre, seni gayretle kariyer yaparken görme umudumu kesinlikle yitirmiş değilim. Bir yerlere varmayı sen de istiyorsundur mutlaka. En azından hırstan o denli yoksun biri olarak tanımıyorum seni. Sana öğüdüm şu: Sebat et, üç veya dört senecik yorucu bir işe

katlan, amirlerine riayet et, bir şeyler başarabileceğini, ama aynı zamanda karakter sahibi olduğunu göster, o zaman seni bilinen bütün dünyalara götürecek yol açılır önünde, seyahat etmeye hevesin varsa eğer. Bir şey olduysan eğer, dünyaya bir şey ifade ediyorsan, dünya ve insanlar sana bambaşka bir biçimde gösterirler kendilerini. Bana öyle geliyor ki, o zaman belki de hayattan daha çok zevk alırsın, hatta kendi deneyimlerime dayanarak söyleyebilirim ki, tüm hayatın ve yaratımın bağlı olduğu yasaların kesin bilgisine sahip olduğu halde, çoğu zaman hiç huzur bulamadığı çalışma odasının dar dünyasına zincirlenmiş bir bilginden bile daha çok zevk alırsın. Olağanüstü becerikli bir tüccar olabilmen için zamanın var henüz ve hayatını baştan aşağı hayat dolu bir hayat olarak şekillendirmek için, tam da bir tüccarın ne çok fırsata sahip olduğunu hiç bilmiyorsun. Şimdiki halinle, ortalıkta sürtmekten ve hayatın çatlaklarına sızmaktan başka bir şey yapmıyorsun. Bu sona ermeli. Belki de daha önce, çok daha önce müdahale etmeliydim, yalnızca uyarıcı sözlerle değil, eylemlerimle de senin yükselmene yardımcı olmalıydım, ama bilmiyorum, seni daima ve her yerde başına buyruk davranmaya yönelten o gururlu yapını düşününce, seni gerçekten ikna etmekten çok, incitirdim herhalde. Şimdilerde nasıl değerlendiriyorsun günlerini? Bana anlat. Senin için duyduğum kaygının hatırına, herhalde bana karşı biraz daha açık sözlü ve açık yürekli olmanı hak ediyorum. Ben insanın çekinmeden ve güvenerek yaklaşmaktan sakınması gereken biri miyim? Seni korkutan biri miyim? Uzak durmanı gerektirecek ne var bende? Benim yaşça "büyüğün" olmam ve belki senden biraz daha fazla şey bilmem keyfiyeti mi? Öyleyse, şunu bil ki, yeniden genç olmaktan, mantıksız ve bilgisiz olmaktan memnuniyet duyardım. İnsana yakışan neşeden uzağım, sevgili kardeşim. Mutlu değilim. Bundan sonra mutlu olmak için belki de çok geç kaldım. Hâlâ kendi yuvası olmayan bir erkeğin, evini genç bir kadının çekip çevirdiğini görme bahtiyarlığına kavuşmuş mutlu kişileri ancak yakıcı bir

özlemle düşünebileceği bir yaştayım artık. Bir kızı sevmek; bu güzel bir şey, kardeşim. Bense bundan yoksunum. – Hayır, benden korkmana hiç gerek yok, seni yeniden arayan, sana yazan, dostça ve içtenlikle cevap almayı uman kişi benim. Sen belki de benden daha zenginsin, daha fazla umudun ve umutlarını korumaya çok daha fazla hakkın var, benim düşümde bile göremeyeceğim planların ve beklentilerin var, artık o kadar iyi tanımıyorum seni işte, zaten onca yıllık ayrılıktan sonra nasıl mümkün olabilir ki bu? Seni yeniden tanımama izin ver ve bana yazmaya zorla kendini. Belki tüm kardeşlerimi mutlu görecek kadar yaşarım daha; her halükârda senin mutlu olduğunu bilmek isterim. Kaspar ne yapıyor? Yazışıyor musunuz? Sanatı ne âlemde? Onun hakkında da bir şeyler öğrenmek isterim.

Hoşça kal, kardeşim. Belki de yakında yüz yüze konuşma fırsatımız olur.

Klaus.

Simon sekiz gün geçtikten sonra, akşam vakti müdürünün odasına girdi ve ona şu konuşmayı yaptı:

"Beni hayal kırıklığına uğrattınız, hiç öyle şaşkın bir ifade takınmayın – bu bir şey değiştirmez, bugün dükkânınızdan ayrılıyorum ve bana maaşımı ödemenizi rica ediyorum. Lütfen, bırakın da sözümü bitireyim. Ne istediğimi çok iyi biliyorum. Şu sekiz gün içinde kitapçılık denilen işten nefret ettim, eğer dışarıda en tatlı kış güneşi parlarken, sabahın köründen akşamın karanlığına kadar masa başında oturmaktan, masa benim cüsseme göre çok küçük olduğu için, kamburum çıkmış halde iki büklüm olmaktan, tesadüfen el altında bulunan bir kâtip gibi yazıp durmaktan ve benim zekâma uygun düşmeyen bir uğraşı sürdürmekten ibaretse bu iş. Ben, Sayın Kitapçı Bey, bana burada ayırabileceğinizi sandığınız işlerden çok daha fazlasını başarabilirim. Ben sizin yanınızda ki-

tap satabileceğimi, zarif insanlara hizmet verebileceğimi, müşteriler dükkândan çıkarlarken bir reverans yaparak, '*Adieu*,' diye seslenebileceğimi sanıyordum. Kitapçılık işinin gizem dolu yapısına bir göz atabileceğimi ve bu işin vizyonu ve gidişatında dünyanın suretini yakalayabileceğimi düşünmüştüm. Tüm bunlardan eser yok. Gençliğimi işe yaramaz bir kitapçı dükkânında sakatlayıp boğmamı gerektirecek kadar kötü durumda olduğumu mu sandınız? Genç bir insan sırtı kambur edilsin, diye vardır sanıyorsanız mesela, orada da yanılıyorsunuz. Neden bana iyi, düzgün, uygun bir masa ya da tezgâh tahsis etmediniz? Amerikan tarzı gösterişli masalar ne güne duruyor? Eğer insan yanında birini çalıştırmak istiyorsa, o zaman onu yerleştirmeyi de bilmelidir, diye düşünürüm. Göründüğü kadarıyla siz bunu bilmiyorsunuz. Genç, acemi bir delikanlıdan insanın aklına gelebilecek her şey bekleniyor: gayret, sadakat, dakiklik, yol yordam bilme, soğukkanlılık, tevazu, ölçü, kararlılık ve daha kim bilir neler... Ama bir saygın müdürden herhangi bir erdem beklemek kimsenin aklına gelmiyor. Güçlerimi, çalışma hevesimi, kendimden duyduğum tatmini ve sahip olduğum bu parlak yeteneğimi, eski püskü, derme çatma, daracık bir kitapçı masasının başında mı harcamalıyım? Hayır, bunu yapacağıma, orduya er yazılır ve özgürlüğümü hepten satarım, ona bir daha hiç sahip olamayayım yeter ki. Ben, Sayın Beyefendi, yarım yamalak şeylere sahip olmaktan hoşlanmam, hiçbir mülkü olmayanlar arasına katılmayı tercih ederim, hiç değilse ruhum bana ait olur o zaman. Böylesine sert konuşmamın yakışıksız olduğunu düşüneceksiniz ve de buranın bir konuşma için uygun yer olmadığını: Peki, susuyorum öyleyse, hakkım olan parayı ödeyin, bir daha yüzümü asla görmezsiniz."

Yaşlı kitapçı, sekiz gün boyunca çalışmasıyla güven vermiş bu genç, sessiz, çekingen insanın bu biçimde ko-

nuştuğunu duymaktan hayrete düşmüştü. Birbirine sokulmuş beş adet memur ve çırak kafası, bitişikteki dükkândan bu sahneyi izliyor ve dinliyordu. Yaşlı bey konuştu: "Sizin böyle biri olduğunuzu tahmin etseydim, Herr Simon, size dükkânımda iş verirken daha temkinli davranırdım. Çok tuhaf bir sebatsızlığınız var anlaşıldığı kadarıyla. Bir yazı masası hoşunuza gitmediği için, kestirmeden gidip hiçbir şeyi beğenmiyorsunuz. Siz dünyanın hangi bucağından geliyorsunuz acaba ve oradaki genç insanların hepsi de sizin kafanızda mı? Şimdi şurada, benim gibi yaşlı bir adamın önündeki duruşunuza bir bakın. O ham kafanızla, aslında ne istediğinizi herhalde kendiniz de bilmiyorsunuz. Benden ayrılmak istiyorsunuz madem, sizi tutmayayım öyleyse, paranız burada ama açıkça itiraf etmem gerekirse bunu zevkle vermiyorum." Kitapçı parayı ödedi, Simon parasını cebine attı.

Eve geldiğinde, masanın üstünde ağabeyinin mektubunu gördü, mektubu okudu ve kendi kendine düşündü: "İyi bir insan ama ona yazmayacağım. Durumumu anlatmayı beceremiyorum, anlatmaya değer bir şey de yok zaten. Yakınmak için bir nedenim yok, sevinçten havalara uçmak için de öyle, susmak içinse çok nedenim var. Yazdıkları doğru, ama tam da bu nedenle doğruyu kendi haline bırakmak istiyorum. Mutsuzsa, bu kendi başına çözeceği bir şey, ama o kadar da mutsuz olduğuna hiç inanmıyorum. Mektuplarda öyle oluyor. İnsan yazarken dikkatsiz ifadelere kaptırıyor kendini. Mektuplarda ruh dile gelmek istiyor durmadan ve genellikle de maskara ediyor kendini. Yani yazmamayı tercih ederim." – Mesele böylece kapanmış oldu. Simon düşüncelerle, güzel düşüncelerle dopdoluydu. Düşündüğü zaman, elinde olmadan güzel düşünceler geliyordu aklına. Ertesi sabah, güneş tüm parlaklığıyla göz alıyordu; İş Bulma Kurumu'na başvurdu. Orada oturmuş yazan adam ayağa

kalktı. Adam Simon'u çok iyi tanıyor ve ona bir tür alaycı, şirin bir teklifsizlikle davranıyordu. "Ah, Herr Simon! Yine gelmişsiniz! Mesele neydi acaba?"

"Bir iş arıyorum."

"Bizden daha önce de defalarca iş sordunuz, ürkütücü bir süratle iş aradığınızı söyleyesi geliyor insanın." Adam güldü, ama usulca, çünkü kaba kahkahalar atabilecek biri değildi. "Sormamda bir sakınca yoksa, son olarak neyle meşguldünüz?"

Simon karşılık verdi: "Hastabakıcıydım ve hastalara bakabilmek için gerekli tüm özelliklere sahip olduğumu gösterdim. Bu girizgâha neden bu kadar şaşırıyorsunuz? Benim yaşımda bir adamın, birbirlerinden çok farklı insanlara yararlı olduğunu göstermeye çabalarken farklı meslekleri denemesi bu kadar korkunç bir tuhaflık mıdır? Bu tarafımı hoş buluyorum, çünkü bu yaptığım şey belirli bir cesaret gerektiriyor. Bu yüzden gururum asla incinmiyor, tam tersine, hayatın türlü sorunlarını çözebildiğimi ve insanların çoğunluğunu korkutan zorluklar karşısında titremediğimi düşünüyorum. İnsanların bana ihtiyacı olabilir, bunu bilmek, gururumun tatmin bulması için yetiyor bana. Ben yararlı olmak istiyorum."

"Neden hastabakıcılık mesleğinde kalmadınız o halde?" diye sordu adam.

"Tek bir işte kalmaya zamanım yok," diye karşılık verdi Simon, "ve pek çoklarının yaptığı gibi, bir mesleğe, sanki yaylı yataktaymış gibi serilip kalmak aklımın ucundan bile geçmez. Hayır, bin yıl da yaşasam, bunu beceremem. Askere yazılırım daha iyi."

"Dikkat edin, bir de o hallere düşmeyesiniz."

"Başka çareler de bulunur. Şu askerlik meselesi, konuşmalarımı bitirirken kullanmayı alışkanlık haline getirdiğim gelişigüzel bir laf. Benim gibi genç bir adamın çareleri tükenir mi hiç? Yaz mevsimiyse bir çiftçinin ya-

nına giderim, hasadının vaktinde bir dam altına girmesine yardımcı olurum, beni misafir eder ve gücümün değerini bilir. Bana yiyecek bir şeyler verir, iyi yemekler, çünkü kırlık yerde güzel yemek yaparlar, ayrılacağım zaman elime biraz para tutuşturur ve çiftçinin genç kızı, resim gibi güzel, taze bir kız vedalaşırken gülümser bana; öyle bir gülümser ki, yürüyüp yoluma giderken uzun süre onu düşünmek zorunda kalırım. Eğer insanın sağlıklı eklemleri varsa ve başkaca da bir kaygı taşımıyorsa yürüyerek yollara düşmenin ne zararı dokunur ki, yağmur, hatta kar bile yağsın varsın. Siz, buradaki boğucu sıkışmışlığınız içinde, kır yollarında yürümenin ne kadar enfes bir şey olduğunu hayal bile edemezsiniz. Yollar tozluysa tozludur, kimin umurunda? Sonra insan bir orman kıyısında, öylece uzanmak üzere, gözlerin en muhteşem manzaraların tadını çıkarabileceği, duyuların doğal bir biçimde dinlenebileceği ve düşüncelerin zevk ve lezzeti düşünebileceği serin bir köşecik seçer kendine. Bunu herkesin yapabileceğini söyleyerek itiraz edeceksiniz bana; sözgelimi sizin, tatile çıktığınızda. Ama tatil dediğiniz nedir ki! Ancak gülerim buna. Tatille filan hiç işim olsun istemem. Açıkçası nefret ederim tatillerden. Sakın bana tatilleri olan bir memuriyet ayarlamayın. Benim için hiçbir çekiciliği yok bunun, tatile çıksam ölürdüm hatta. Ben hayatla mücadele etmek isterim, bu uğurda batsam ne gam; ne özgürlüğün ne de rahatlığın tadını çıkarmak isterim, bir köpeğe kemik fırlatılır gibi önüme fırlatılmış özgürlüklerden nefret ederim. Tatilleriniz sizin olsun. Eğer karşınızda canı tatil çeken bir insan olarak durduğumu düşünüyorsanız yanılıyorsunuz, ama benim hakkımda böyle düşündüğünüzü tahmin etmek için fazlasıyla nedenim var ne yazık ki.

"Bir avukatın yanında geçici bir işimiz var, yaklaşık bir aylık bir iş. Size uyar mı bu?"

"Tabii ki, beyefendi."

Böylece avukatın yanına girdi Simon. İyi para kazanıyordu ve çok mutluydu. Dünya, bu avukat yanında geçen dönemde olduğu kadar güzel görünmemişti hiç gözüne. Hoş insanlarla tanışıyor, gündüzleri zorlanmadan kolayca yazıyor, faturaları kontrol ediyor, dikte edilenleri yazıya geçiriyordu, bu konuda olağanüstü becerikliydi, tavırları kendisini bile şaşırtacak kadar zarifti, amiri onun için içtenlikle kaygılanıyordu hatta, öğleden sonraları bazen bir fincan çay içiyor ve yazarken havadar, aydınlık pencereden dışarıya bakarak düşlere dalıyordu. Hayal kurmayı ve görevlerini buna rağmen ihmal etmemeyi mükemmel bir biçimde başarıyordu. "O kadar çok para kazanıyorum ki," diye düşünüyordu kendi kendine, "genç bir eş alabilirdim." Simon çalışırken sık sık ay ışığı vuruyordu camdan içeriye; bu büyülüyordu onu.

Küçük arkadaşı Rosa'ya şunları anlatıyordu Simon: "Şu benim avukatın uzun, kırmızı bir burnu var ve despotun teki, ama onunla gayet iyi anlaşıyorum. Onun bu huysuz, buyurgan yapısını bir şaka gibi kabul ediyorum ve çoğunlukla da haksız olan tüm o buyruklarına ne kadar iyi katlandığıma kendim bile şaşırıyorum. İşlerin biraz sertlikle yürütülmesi bana uygun, bu beni bir anlamda ısıtıp uçuruyor ve çalışma azmimi kamçılıyor. Avukatın güzel, zayıf bir karısı var, ressam olsaydım onun resmini yapmak isterdim. İnanın bana, harikulade iri gözleri ve muhteşem kolları var. Sık sık bizim büroda yapacak işleri oluyor; benim gibi zavallı bir kâtip parçasına nasıl da tepeden bakıyor olmalı. Böyle kadınlar gördüğüm zaman tir tir titriyorum, yine de mutlu oluyorum ama. Gülüyor musunuz? Ne yazık ki, size karşı hiçbir şey saklamadan açık konuşmaya alıştım, bu yanımdan hoşlanıyorsunuzdur umarım."

Rosa kendisine karşı açık olunmasını seviyordu ger-

çekten de. Tuhaf bir kızdı. Gözlerinin olağanüstü bir pırıltısı vardı ve dudakları bayağı güzeldi.

Simon sözlerini sürdürdü: "Sabahları sekizde işe giderken, tıpkı benim gibi sabahın sekizinde işe başlamak zorunda olan herkesle aramda güzel bir akrabalık olduğunu hissediyorum. Şu modern hayat koca bir kışla! Ama tam da bu tekdüzelik ne kadar güzel ve düşündürücü yine de. İnsan yaklaşan, önüne çıkmasını beklediği bir şeylerin özlemini çekiyor durmadan. O denli yoksun, o denli zavallı bir yaratık; tüm o eğitimi, düzeni, dakikliği içinde o kadar kayıp görüyor kendini. Dört basamak merdiveni çıkıyorum ve içeri giriyorum, iyi günler diliyor ve işime başlıyorum. Hey yüce Tanrım, üstesinden gelmem gereken şey ne kadar az, benden ne kadar az bilgi bekleniyor. Benim bunlardan çok daha fazlasını başarabileceğimin nasıl da farkında değil gibi görünüyorlar. Ama işverenimin gösterdiği bu sevimli kanaatkârlık şimdilik hoşuma gidiyor. Çalışırken düşünebiliyorum, bir düşünür olmak için her şeye sahibim. Sık sık sizi düşünüyorum!"

Rosa güldü: "Sizi gidi çapkın, sizi! Ama devam edin, bu anlattıklarınız ilgimi çekiyor."

"Aslına bakılırsa dünya muhteşem," diye konuşmaya devam etti Simon, "burada sizin yanınızda oturabilirim, sizinle saatlerce sohbet etmemi engelleyebilecek kimse yok. Beni dinlemekten hoşlandığınızı biliyorum. Konuşmalarımın incelikten yoksun olduğunu düşünmüyorsunuz; bunu söylediğim için içimden dehşetli bir kahkaha koyuvermek zorunda kaldım şimdi. Ama o anda aklıma geliveren her şeyi söylüyorum işte, bu kendimi övmek bile olsa sözgelimi. Kendimi aynı kolaylıkla ayıplayabilirim de, hatta buna fırsat bulduğumda seviniyorum bile. Her şey dile getirilmemeli mi? İnsan her söyleyeceğini inceden inceye sınasaydı ne çok şey kaybolup giderdi.

Konuşmadan önce uzun uzun düşünmekten hoşlanmıyorum; yakışık alsa da almasa da, ağzımdan çıkmalı işte. Kibirliysem, kibrim gün ışığına çıkmalı, cimri olsaydım, cimrilik akardı sözlerimden, dürüstsem, hiç kuşku yok ki, ağzımdan doğruluk çıkardı ve Tanrı beni namuslu bir insan yapmışsa eğer, ne dersem diyeyim, sözlerimde dile gelen çalışkanlık olurdu. Bu açıdan çok rahatım, çünkü kendimi ve bizi biraz tanıyorum ve ürkerek konuşmaktan utanıyorum. Sözgelimi sözlerimle birini gücendirsem, yaralasam, incitsem veya kızdırsam, bu berbat izlenimi hemen ardından birkaç kelimeyle düzeltemez miyim? Söylediklerimi ancak beni dinleyen kişinin yüzünde nahoş kırışıklıklar gördüğüm zaman düşünüyorum, tıpkı şimdi sizin yüzünüzdeki gibi, Rosa."

"Bu farklı bir şey." –

"Yorgun musunuz?"

"Eve gidin, olur mu Simon? Şimdi yorgunum kesinlikle. Konuşurken çok tatlı oluyorsunuz. Sizi çok sevimli buluyorum."

Rosa genç arkadaşına elini uzattı, o da bu eli öptü, iyi geceler diledi ve gitti. Simon gittikten sonra Rosa uzun uzun ağladı bir başına. Sevgilisine, dalgalı uzun saçları olan, zarif yürüyüşlü, asil ağızlı, ama derbeder bir hayat süren bu delikanlıya ağlıyordu. "Sevmeye değmeyecek insanlar seviliyor işte," dedi kendi kendine, "yoksa değer vermek istediği için mi seviyor insan? Ne gülünç. Değerli olandan bana ne, ben bir sevgili istiyorum!" Sonra yatağına gitti.

İkinci bölüm

Bir gün Simon, bir öğle vakti, bahçeli, şık, müstakil bir evin kapısını biraz çekinerek çaldı. Zilin sesini duyduğunda, sanki kapıyı bir dilenci çalıyormuş gibi geldi ona. Eğer şimdi içeride, sözgelimi ev sahibi olarak, belki tam da öğle yemeğinin ortasında kendisi otursaydı, bezgin bir tavırla karısına dönerek sormuş olurdu: "Kapıyı kim çalıyor ki şimdi, mutlaka bir dilencidir!" Simon beklerken, "Seçkin kişileri," diye içinden geçirdi, "daima yemek masasında veya faytonda ya da kadınlı erkekli hizmetçilerinin yardımıyla giyinirlerken düşünür insan, buna karşılık fakirleri ise daima dışarıdaki ayazda, paltolarının yakalarını kaldırmış, şimdi benim gibi bir bahçe kapısının önünde kalpleri çarparak beklerken. Fakir insanların genellikle atak, çarpan, sıcak kalpleri vardır; zenginlerinse soğuk, geniş, ısıtılmış, kapitone ve perçinli kalpleri! Ah, birisi çabucak kapıya seğirtiverse şimdi, nasıl rahat bir nefes alırdım. Zengin bir kapının önünde bu bekleyişin yürek daraltan bir yanı var. Bir parça dünya görmüşlüğüme rağmen nasıl da titrek bacaklar üzerinde dikiliyorum burada." – Gerçekten de bir kız, dışarıdakine kapıyı açmak üzere seğirttiğinde titriyordu. Biri kendisine kapıyı açıp içeriye buyur ettiğinde, Simon gülümsemekten alıkoyamazdı kendisini; bu kez de sessiz bir

rica gibi görünen ve belki de pek çok insanda gözlenebilecek o tebessüm yüzünden eksik olmadı.

"Bir oda arıyorum."

Simon, bu yeni gelen adamı dikkatle süzen, güzel bir hanımefendinin önünde şapkasını çıkardı. Kadının onu incelemesi Simon'u rahatsız etmedi, çünkü buna hakkı olduğunu hissediyor ve bunu yaparken nezaketini elden bırakmadığını görüyordu.

"Gelir misiniz? Şuradan! Merdivenlerden yukarı."

Simon hanıma önden yürümesini rica eti. Bu sırada hayatında ilk kez eliyle bir hareket yaptı. Hanımefendi, bir kapıyı açarak genç adama odayı gösterdi.

"Ne kadar güzel bir oda," diye haykırdı Simon, gerçekten de şaşırmıştı, "benim için fazla güzel ne yazık ki, benim için fazla şık. Benim böylesine şık bir oda için pek uygun bir insan olmadığımı bilmelisiniz. Ancak yine de burada oturmak çok hoşuma gider, fazlasıyla hoşuma gider, çok çok hoşuma gider. Bana bu odayı göstermekle iyi bir şey yapmış olmadınız aslında. Beni evinizden kovsanız çok daha iyi olurdu. Nasıl olur da bakışlarımı böylesine ferah, güzel, sanki Tanrı'ya yuva olsun diye yaratılmış bu mekânda gezdirebilirim. Malı mülkü olan varlıklı insanlar ne kadar güzel evlerde oturuyorlar. Benim asla bir malım mülküm olmadı, hiçbir şey olamadım ve ebeveynimin umutlarına rağmen asla da olmayacağım. Şu pencerelerden görünen manzara ne güzel ve bunlar ne şirin, cilalı mobilyalar ve şu sevimli perdeler odaya nasıl da kız çocuklarına has bir şeyler katıyorlar. Hep söylendiği gibi, çevrenin insanları değiştirebildiği doğruysa herhalde iyi, uysal bir insan olurdum burada. Birazcık daha bakabilir miyim bu odaya, burada bir dakika durabilir miyim?"

"Tabii durabilirsiniz."

"Teşekkür ederim."

"Ebeveyniniz ne iş yaparlar ve eğer sormamın sakıncası yoksa, biraz önce kullandığınız ifadeyle bir 'hiç' olduğunuzu söylerken ne kastediyordunuz?"

"İşsizim!"

"Bu umurumda bile olmayabilir. Duruma bağlı!"

"Hayır, pek az umudum var. Gerçi, yalansız konuşmam gerekirse, bunu söylemem de doğru olmaz. Umutla doluyum. Umut asla, asla terk etmez beni. – Babam yoksul, ama şimdiki sıkıntılı günlerini, eski parlak günleriyle karşılaştırmayı aklının ucundan bile geçirmeyen hayat dolu bir insan. Yirmi beş yaşında bir delikanlı gibi yaşıyor ve durumu yüzünden asla kederlere kaptırmıyor kendini. Ona hayranlık duyuyorum ve kendime örnek almaya çalışıyorum. Eğer o, bu ak saçlı yaşında hâlâ zinde kalabiliyorsa, onun genç oğlu otuz, hatta yüz kat daha dik durmak ve insanlara şimşek gibi gözlerle bakmak zorundadır. Ama annem beni, hatta benden de çok ağabeylerimi, kederlere sevk etti bu dünyada. Annem öldü."

Alabildiğine sevimli bir tavırla duran hanımefendinin ağzından elem dolu bir "Ah!" çıktı.

"İçtenlikle iyi bir kadındı. Biz çocuklar, ne zaman ve nerede bir araya gelirsek gelelim, bıkıp usanmadan ondan konuşuruz. Bu yuvarlak, engin dünyaya dağılmış bir halde yaşıyoruz ve böylesi de çok iyi, çünkü birbirine uzun süre katlanamayan kafa yapılarına sahibiz. İnsanların arasına birlikte çıkacak olsak, sakıncalar doğurabilecek ağır bir tarzımız var hepimizin de. Tanrı'ya şükür, yapmıyoruz bunu ve her birimiz bunu neden yapmak istemediğimizi çok iyi biliyoruz. Ancak birbirimizi sevmekte kusur etmiyoruz. Kardeşlerimden biri şöhretli sayılabilecek bir âlim, bir diğeri borsada uzman, yine bir diğeriyse sadece benim kardeşim, çünkü kendisini bir kardeşten bile daha çok seviyorum ve onu düşündüğümde, başka bir özelliğinin altını çizmek aklıma gelmi-

yor, kendi gibi görünen, başka da bir şey olmayan o kardeşimin en yakınım olduğu gerçeği dışında. Burada, sizin yanınızda o kardeşimle birlikte oturmak istiyorum. Oda yeterince büyük. Ama herhalde olmaz. Buranın kirası ne kadar?"

"Kardeşinizin mesleği nedir?"

"Manzara ressamı! Oda için ne kadar istersiniz? - - O kadar çok mu? Bu oda için kesinlikle fazla değil, ama bizim için çok çok fazla. Ayrıca eğer doğru değerlendiriyorsam ve size de dikkatle bakınca bizim gibi iki insanın, sanki bu evin sakinleriymişçesine buraya girip çıkmaları uygun olmaz. Biz henüz öylesine kabayız ki, sizi hayal kırıklığına uğratırız. Hem yatak çarşaflarına, mobilyalara, çamaşırlara, pencere perdelerine, kapı tokmaklarına, merdiven tırabzanlarına çok hoyrat davranmak gibi bir alışkanlığımız da var; sizi ürkütür bu, bize öfkelenirsiniz ya da belki bizi bağışlar, göz yummaya çaba gösterirsiniz, ki bu daha da utandırıcı olur. İlerde bizimle tatsızlık yaşamanıza neden olmak istemiyorum. Öyle, kesinlikle öyle! Hemen karşı çıkmayın. Apaçık görüyorum bunu. Aslına bakılırsa biz, incelmiş varlıklara uzun süre saygı gösteremeyiz. Bize benzer insanların, zenginlerin bahçe parmaklıkları dışında, kendilerine ihtişam ve özen hakkında alaycı yorumlarda bulunma özgürlüğünü tanıyan yerlerde kalmaları gerekir. Alaycıyız biz! *Adieu*!"

Güzel kadının gözlerine derin bir parıltı geldi ve ansızın şunları söyleyiverdi: "Ama saygıdeğer kardeşinizi ve sizi kabul etmek istiyorum. Kira konusunda anlaşırız sizinle."

"Hayır, anlaşmasak daha iyi!"

Simon merdivenden aşağı inmeye başlamıştı. O sırada hanımefendi arkasından seslendi: "Lütfen durun biraz." Ve kadın peşinden seğirtti. Aşağıda Simon'a yetişti

ve onu durmaya ve kendisini dinlemeye zorladı: "Böyle çabucak çekip gitmekle ne amaçlıyorsunuz? Bakın, istiyorum, her ikinizi de burada istiyorum. Hiç para ödemeseniz bile! Ne sakıncası var ki bunun? Hiçbir sakıncası yok, hiç, gelin haydi, gelin. Şu odaya gelin benimle birlikte. Marie! Neredesin? Buraya, odaya kahve getir hemen."

Içeride Simon'a şunları söyledi: "Sizi ve kardeşinizi daha yakından tanımayı arzu ediyorum. Nasıl kaçıp gidersiniz öyle? Bu ücra evde öyle sık yalnız kalıyorum ki, beni korkutuyor bu. Kocam hep uzaklarda, uzun yolculuklarda oluyor, araştırmacı kendisi, zavallı karısının varlığından bile haberdar olmadığı tüm denizlerde yelken açıyor. Zavallı bir kadın değil miyim ben? Sizin adınız nedir? Diğerinizin, kardeşinizin adı nedir? Benim adım Klara. Bana yalnızca 'Frau Klara' deyin. Bu basit ismi duymaktan hoşlanıyorum. Şimdi biraz olsun yatıştınız mı? Bu beni çok, ama çok sevindirir. Bir arada yaşayıp geçinebileceğimize inanmıyor musunuz? Tabii ki geçinebiliriz. Sizin hassas bir insan olduğunuzu düşünüyorum. Sizi evime almaktan korkmuyorum. İçten gözleriniz var. Kardeşiniz yaşça sizden büyük mü?"

"Evet daha büyük ve benden çok daha iyi bir insan."

"Bunu söyleyebildiğinize göre, siz namuslu bir insansınız."

"Benim adım Simon ve kardeşiminki de Kaspar."

"Benim kocamın adı da Agappaia."

Bunu söylediği anda sarardı, ancak kendini çabucak topladı ve gülümsedi.

Simon, kardeşi Kaspar'a bir mektup yazdı:

Aslında garip adamlarız biz, ikimiz de. Bu yeryüzünde, bizim dışımızda kimse yaşamıyormuş, yalnızca biz varmışız gibi dolanıp duruyoruz. Aslına bakarsan çılgınca bir dostluk kurduk, sanki bizim dışımızda erkekler arasında dostluk diye

nitelendirmeye değebilecek bir şey yokmuş gibi. Aslında biz kardeş falan değiliz, tersine dünya üzerinde birbirini bulmuş iki dostuz. Ben gerçekten de dostluk için yaratılmış biri değilim ve senin nereni bu kadar mükemmel bulduğumu, kendimi durmadan senin yanında, neredeyse senin peşinde hayal etmeme beni neyin zorladığını anlamıyorum. Senin kafan yakında bana kendi kafam gibi gelecek artık, öylesine içindesin kafamın; eğer böyle giderse, bir süre sonra belki senin ellerinle kavrayacak, senin bacaklarınla yürüyecek ve senin ağzınla çiğneyeceğim. Eğer kalplerimizin birbirinden uzaklaşmasının hiç de o kadar imkânsız olmadığını, ama yine de bunu başaramadıklarını söyüyorsam sana, dostluğumuzun kesinlikle gizemli bir yanı var demektir. Ben senin bunu hâlâ başaramamış görünmenden şimdilik çok memnunum, çünkü mektupların çok sevimli geliyor ve kendim de şimdilik bu gizemin büyüsü içinde kalmayı arzu ediyorum. Bizim için iyi bir şey bu, ama nasıl böylesine donuk konuşabiliyorum? Doğruyu söylemek gerekirse açıkçası enfes buluyorum bunu. Neden iki kardeş bir kere de ölçüsüzce dalaşmasınlar ki? Biz birbirimize uygunuz, birbirimizden nefret ettiğimiz ve ölesiye dövüştüğümüz o zamanlarda bile uygunduk. Hatırlıyor musun hâlâ? Gerçekten de yeniden hatırlanmaya fazlasıyla değen anılarını uyandırmak, içindeki resmi tutkallamak, boyamak, yapıştırmak için, bir parça sağlıklı gülüşle karışık bu çağrıdan başka bir şeye ihtiyaç yok. Artık hatırlamadığım bir nedenle, birbirimizin can düşmanı olmuştuk. Birbirimizden nefret etmeyi beceriyorduk, hem de nasıl. Nefretimiz, birbirimize karşılıklı eziyetler ve aşağılamalar icat etmek konusunda şaşmaz bir yaratıcılık gösteriyordu. Bu zavallı ve çocukça duruma ilişkin yalnızca tek bir örnek vermek gerekirse, bir keresinde kendini engelleyemediğin için, yemek masasında bana lahana turşusuyla dolu bir tabak fırlatmış ve "Haydi, yakala!" demiştin. O zaman öfkeden titremiş olduğumu söylemek zorundayım; her şeyden önce, bu beni gaddarca incitmek konusunda sana güzel bir

fırsat verdiği ve ben karşılığında hiçbir şey söyleyememiş olduğum için. Tabağı kapmıştım ve hakaretin acısını gırtlağımdan aşağı tıka basa dolduracak kadar da aptaldım. Sonra bir öğle vakti, sessiz, ölüm kadar sessiz, yaz gibi sıcak, ölüm sessizliğinin muhteşem kıldığı bir pazar ikindisi, mutfakta çekinerek yanına yaklaştığımı ve bana yeniden iyi davranman için sana yalvardığımı hatırlıyor musun hâlâ? Sana şunu söyleyebilirim ki, utanç ve inat duygularının içinden böyle süzülerek ta yanına kadar, dışlayıcı bir horgörüye eğilimli düşmanın yanına kadar gelmek, nefsimi yenmemim inanılmaz bir eseriydi. Ben başardım bunu ve bunun için de kendime şükran duyuyorum. Senin de bana müteşekkir olup olmadığın zerre kadar umurumda değil. Bunun değerini ancak ben bilebilirim. Çekil başım, oradan lafa girmek istiyorsun. Hiç oluru yok. Yıkıl karşımdan! – O andan itibaren, seninle birlikte ne enfes saatler geçirdim. Seni ansızın hassas, sevecen, saygılı bulur olmuştum. Sevincin sınırsız hazzı ikimizin de yanaklarını yakıyordu galiba. Sen ressam, bense izleyici ve yorumcu olarak heybetli dağların meralarında amaçsızca dolaşıyor, otların kokusuna, serin sabahların ıslaklığına, öğlenlerin sıcağına ve güneşin nemli, sevdalı batışına dala çıka yürüyorduk. Ağaçlar o tepelerde neler yaptığımıza bakıyorlardı ve bulutlar toplanıyorlardı, yeni tavlanmış sevgimizi kıracak güce sahip olmadıkları için öfkeyle tabii. Akşamları perperişan, kir toz içinde, aç ve yorgun eve dönüyorduk ve sonra sen birdenbire çekip gittin. Tanrı biliyor ya, yollara düşmene ben yardımcı oldum, sanki bunun karşılığında rüşvet almışım ya da senin buharlaştığını görmek için acelem varmış gibi. Seni yolculuğa çıkarken görmek, benim için kutsal bir zevkti kuşkusuz, çünkü koca dünyaya açılıyordun. O koca dünya ne kadar darmış, kardeşim.

Vakit geçirmeden dön artık buraya. İpekler üzerinde yatmaya ve hizmet verenlerden hizmet görmeye alışmış olduğunu sandığım bir gelini ağırlar gibi ağırlayabilirim seni. Benim hizmetkârlarım yok gerçi ama bey olarak doğmuş birine yakı-

şır bir odam var. Senin ve benim, ikimizin ayakları dibine muhteşem bir oda beklenmedik bir armağan gibi seriliverdi. Burada da, orada, o dolgun, ağdalı tabiatın ortasındaki kadar güzel resimler yapabilirsin, senin hayal gücün var çünkü. Aslında şimdi yaz olmalıydı ki, seni biraz olsun layık olduğun bir biçimde karşılamak üzere, bahçede şerefine Çin fenerleri ve çiçek dolu çelenklerle bir şenlik düzenleyebileyim. Olduğun gibi gel, ama gelişin çabuk olsun bak, yoksa ben gelir ve seni alırım. Hanımefendim ve ev sahibem gözlerinden öpüyor. Hakkında anlattıklarımdan seni tanıdığına hiç kuşku duymuyor. Asıl seninle tanıştıktan sonra, yeryüzünde artık başka kimseyi tanımak istemeyecektir. Gösterişli bir takım elbisen var mı? Umarım pantolonunun dizleri çok bollaşmadı ya kafana taktığın şeye hâlâ şapka denebiliyor mu? Yoksa hiç karşıma çıkma. Şaka bunlar, saçmalık hepsi. Simoncuğun kucaklıyor seni. Sağlıcakla kal, kardeşim. Umarım yakında gelirsin. –

Birkaç hafta geçmiş, mevsim yeniden bahara dönmeye başlamıştı, hava daha nemli ve yumuşaktı, sanki topraktan kokular ve sesler yükseliyor gibi hissediliyordu. Toprak yumuşaktı, kalın, esnek halılardaki gibi yürünüyordu üzerinde. İnsan şakıyan kuşları duyduğunu sanıyordu. "Bahar gelecek," sokaktaki duyarlı insanlar böyle söylüyorlardı kendi kendilerine. Çıplak binalar bile belirli bir kokuya, daha doygun bir renge kavuşuyorlardı. Her şey çok garip gelişiyordu ve yine de çok eski, tanıdık bir manzaraydı, ama insan bunu tümüyle yeni bir şey gibi duyumsuyordu, bu durum tuhaf, fırtınalı bir düşünce uyandırıyordu; eklemler, duyular, kafalar, düşünceler, her şey sanki yeniden büyümek ister gibi harekete geçiyordu. Gölün suyu alabildiğine ılık parlıyor ve nehrin üzerine kapanan köprüler, sanki daha gözüpek bir kemer oluşturuyor gibi görünüyorlardı. Bayraklar rüzgârda dal-

galanıyordu ve dalgalandıklarını görmek insanlara zevk veriyordu. Özellikle güneşin birbiri peşi sıra ve topluluklar halinde güzel, beyaz, temiz caddelere çektiği insanlar, orada duruyor ve sıcaklığın öpücüğünü arzuyla hissediyorlardı. Bir sürü insan bir sürü paltoyu bir kenara kaldırdı. Erkeklerin yeniden daha özgürce hareket ettikleri görülebiliyordu ve kadınlar, sanki gönüllerinden ruhani bir şeyler fışkırıyormuş gibi tuhaf bakıyorlardı. Geceleri gezgin gitarların ilk tınıları yeniden duyuluyor ve erkeklerle kadınlar, oyun oynayan neşeli çocukların kargaşası içinde kalıyorlardı. Fenerlerin ışıkları, sessiz odalardaki mumlar gibi titreşiyordu ve insan gece karanlığı çökmüş çayırlara çıktığında çiçekler açtığını ve canlandığını hissediyordu. Çimenler yakında yeniden büyüyecek, ağaçlar yeşilliklerini yakında yeniden alçak evlerin çatılarından aşağıya dökecek ve pencerelerin manzarasını kapatacaktı. Orman parlayacaktı, dolgun, ağır, ah, orman. - - Simon yeniden büyük bir ticaret şirketinde çalışmaya başlamıştı.

Bu dünya çapında önem taşıyan bir bankaydı; içinde genç, yaşlı, kadın, erkek yüzlerce insanın çalıştığı, saraya benzeyen görünümüyle büyük bir bina. Buradaki insanlar hamarat parmaklarıyla yazılar yazıyor, hesap makinelerinin, muhtemelen bazen de hafızalarının yardımıyla hesaplar yapıyor, düşünceleriyle düşünüyor ve bilgileriyle yararlı oluyorlardı. Orada dört ile yedi arası dilde birden yazışmalar yapabilen ve konuşabilen bir sürü genç, şık temsilci de vardı. Bunlar zarif, yabancı varlıklarıyla, geri kalan muhasebeci takımından ayrılıyorlardı. Açık deniz gemileriyle seyahatlere çıkmışlardı, Paris ve New York'taki tiyatroları tanıyorlardı, Yokohama'da çayevlerini ziyaret etmişlerdi ve Kahire'de nasıl eğlenileceğini biliyorlardı. Şimdi buradaki yazışmaları yürütüyorlar ve kendilerine çok küçük ve sefil görünen bu memleketle

ilgili alaycı konuşmalar yaparlarken, bir yandan da maaşlarının artırılmasını bekliyorlardı. Muhasebeci takımı çoğunlukla kalemdeki mevkilerine ve mevkiciklerine kazık kakmış gibi yapışan yaşlıca insanlardan oluşuyordu. Bu kadar çok hesap yapmaktan hepsinin de burunları uzamıştı ve oturmaktan eprimiş, tarazlanmış, kumaşları parlamış, kırışmış ve buruşmuş kıyafetlerle dolaşıyorlardı. Ama bunların aralarında, belki gizliden gizliye tuhaf, pahalı meraklara düşkün olan ve bu sayede sessiz ve gözlerden ırak olsa da, en azından vakur bir hayat süren bazı zeki insanlar da vardı. Buna karşılık genç memurların çoğu incelmiş zevklerden yoksundu, genellikle taşranın çiftçi, lokantacı, köylü ve zanaatkâr ailelerinden geliyor, şehre yerleştikleri için, hemen şehirli-zarif bir tavır takınmaya çaba gösteriyor, ancak bunu başaramıyor ve yontulmamış bir tür kabalığın ötesine geçemiyorlardı. Bu arada diğer odunların arasından tuhaf bir biçimde sıyrılan, hassas tavırlı, sessiz çocuklar da vardı. Bankanın müdürü, asla ortalarda görünmeyen, yaşlı, sessiz bir adamdı. Tüm bu devasa iş akışının damarları ve kökleri kafasında iç içe dolanmış gibi duruyordu. Nasıl ressam renklerle, müzisyen tınılarla, heykeltıraş taşla, fırıncı unla, şair kelimelerle, köylü toprak parçalarıyla düşünürse, bu adam da parayla düşünür gibiydi. Onun doğru bir zamanlamayla düşünülmüş iyi bir fikri yarım saat içinde bankaya yarım milyon getiriyordu. Belki! Belki daha fazla, belki daha az, belki de hiç; kuşkusuz bu adam da zaman zaman sessiz sedasız kaybediyordu ve emrindekilerin hiç haberi olmuyordu bundan, saat on ikiyi çaldığında yemeğe gidiyorlar, saat ikide dönüyorlar, dört saat çalışıyorlar, çıkıyorlar, uyuyorlar, uyanıyorlar, kahvaltıya kalkıyorlar, yine bir önceki gün gibi, binaya gidiyorlar, işlerinin başına geçiyorlardı ve hiçbirinin haberi olmuyordu, çünkü bu esrarın izini sürecek zamanı

yoktu kimsenin. Ve bu sessiz, yaşlı, keyifsiz adam müdüriyet odasında düşünüyordu. Çalışanlarının işlerine ayıracak donuk, yarım ağız bir tebessümü vardı ancak Bu tebessümde şairane, yüce, tasarlayan ve yasa koyan bir şeyler vardı. Simon kafasında sık sık kendini müdürün yerine koymayı deniyordu. Ama bu hayal ondan kaçıyordu genellikle ve bunu düşünmeye başladığında her türlü kavramını yitiriyordu: "Mağrur ve yüce bir şey var bunda ama kavranmaz ve neredeyse insanlık dışı bir şeyler de var. Neden tüm bu insanlar, bu kâtip ve muhasebeciler, hatta en körpe yaşlardaki kızlar, bir şeyler çiziktirmek, dolmakalemlerini denemek, hesaplar ve el kol hareketleri yapmak, ineklemek ve sümkürmek, kurşunkalemlerinin ucunu açmak ve ellerindeki kâğıtları sağa sola taşımak için aynı kapıdan aynı binaya giriyorlar? Bunu isteyerek mi yapıyorlar, yoksa zorunluluktan mı, akıllıca ve verimli bir işi yerine getirme bilinciyle mi yapıyorlar? Hepsi de çok farklı yönlerden geliyorlar, hatta bazıları uzak bölgelerden buraya ulaşmak için trene biniyorlar, işe başlamadan önce kendi halinde bir yürüyüş yapacak zamanlarının olup olmadığını öğrenmek için kulaklarını açıyorlar, bir kuzu sürüsü kadar sabırlılar, akşam olduğunda yine kendi yönlerine gitmek üzere dağılıyorlar ve ertesi gün, yine aynı saatte hepsi de burada oluyorlar. Birbirlerini görüyorlar, birbirlerini yürüyüşlerinden, seslerinden, bir kapıyı açma tarzlarından tanıyorlar, ama birbirleriyle pek az ilişkileri var. Hepsi birbirine benziyor, ancak birbirlerine yabancılar ve aralarından biri öldüğünde ya da zimmetine para geçirdiğinde, ancak öğleye kadar şaşırtıyor bu onları ve sonra her şey devam ediyor. Yazarken birine inme indiği oluyor. Bu işte elli yıl boyunca 'çalışmış' olmaktan ne geçiyor o zaman eline? Elli yıl boyunca her gün aynı kapıdan girip çıkmış, binlerce ve binlerce kere yazdığı iş mektuplarında aynı

deyimleri kullanmış, bir sürü takım elbise değiştirmiş ve çoğu kez yılda ne kadar az çizme eskittiğine şaşırmış oluyor. Peki şimdi? Yaşadığı söylenebilir mi onun? Ve binlerce insan böyle yaşamıyor mu? Acaba hayatının içeriği çocukları, varlığının sevinci karısı mı olmuştu? Evet, bu olabilir. Böyle şeyler hakkında ukalalık etmek istemem, bu bana yakışmaz gibi gelir, henüz gencim çünkü. Şimdi dışarıda bahar var ve pencereden dışarı atlayabilirim, uzun, çok uzun süreler bu eklemleri hareket ettirmeden durmak öyle yakıyor içimi. Bir banka binası ilkbaharda aptalca bir şey gerçekten. Bir banka yeşil, bereketli bir çayırlıkta nasıl görünürdü sözgelimi? Belki yazı kalemim, henüz topraktan baş vermiş, taze bir çiçek gibi gelirdi. Ah, hayır, alay etmek istemiyorum. Belki de her şey böyle olmalıdır, belki her şeyin bir amacı vardır. Yalnız manzaraya fazla baktığım için bağlamı görmüyorum. Manzara cesaret kırıyor bir parça: pencerelerin önünde bu gökyüzü, kulakta bu tatlı şarkı. Gökyüzünden beyaz bulutlar geçiyor ve ben burada yazı yazmak zorundayım. Neden hassasım bulutlara karşı. Eğer bir kundura ustası olsam, çocuklar, erkekler ve hanımlar için kunduralar yapardım en azından; bunlar bahar günü sokakta benim kunduralarımla gezintiye çıkarlardı. Kendi kunduramı yabancı bir ayakta görünce baharı hissederdim. Burada baharı hissedemiyorum, rahatsız ediyor bahar beni."

Boynu büküldü Simon'un ve kendi yufka duygularına öfkelendi.

Bir akşam eve giderken, akşam için aydınlatılmış köprünün üzerinde uzun adımlarla önü sıra yürüyen bir insan Simon'un dikkatini çekti. Paltoya bürünmüş bu narin suret, Simon'un içinde tatlı bir ürperti uyandırdı. Bu yürüyüşü, bu pantolonu, şapkanın bu tuhaf çemberi-

ni, uçuşan bu saçları tanıdığını sanıyordu. Yabancı adam koltuğunun altında hafif bir resim dosyası taşıyordu. Simon, titrek sezgilere kapılmış bir halde, adımlarını biraz daha hızlandırdı ve ansızın, "Kardeşim!" diye haykırarak yürüyen adamın boynuna atıldı. Birbirleriyle bağıra çağıra söyleşerek eve doğru yürüdüler, şehrin bahçeler ve villalarla yamacına doğru tırmandığı bir dağdan yukarıya, oldukça dik bir yolu geçmeleri gerekiyordu. Dağın en tepesinde küçük, bakımsız banliyö evleri bekliyordu onları. Batan güneş camlarda alevleniyor ve pencereleri, sabit ve güzel bakışlarını uzaklara dikmiş, ışıldayan gözlere çeviriyordu. Aşağıdaki şehir, ovaya sere serpe ve sevdalı bir tavırla serilmiş, parlayan, ışıltılı bir halı gibi uzanıyordu, sabah çanlarından daima farklı çalan akşam çanlarının sesleri duyuluyordu, gölün silik hatları, dile gelmez, zarif şekliyle şehrin, dağın ve sayısız bahçelerin ayaklarına uzanmıştı. Henüz fazla ışık yanmıyordu, ama yanan ışıklar olağanüstü, alışılmadık bir keskinlikle parlıyordu. İnsanlar şimdi aşağıdaki tüm o eğri büğrü kuytu sokaklarda yürüyor, koşturuyorlardı; görmeseniz de biliyordunuz bunu. "Bahnhofstraße'nin şıklığında yürümek muhteşem olurdu şimdi," dedi Simon. Kaspar konuşmadan yürüyordu. Çok gösterişli bir herif olmuştu. "Nasıl da yürüyor," diye düşündü Simon. Sonunda evlerinin önüne geldiler. "Nasıl? Orman kenarında mı oturuyorsun?" diye güldü Kaspar. Eve birlikte girdiler.

Klara Agappaia yeni geleni gördüğünde, iri, yorgun gözlerinde tuhaf bir alev parladı. Gözlerini kapadı, güzel başını yana eğdi. Bu genç adamı gördüğü için çok büyük bir sevinç duymuş gibi görünmüyordu; çok daha farklı bir şeye benziyordu bu. Birine hoşgeldin demek isteyen insanın yaptığı gibi, sakin bir tavırla gülümsemeye çalıştı. Ama beceremedi. "Yukarıya çıkın," dedi, "bugün çok yorgunum. Ne garip. Neyim var, bilmiyorum gerçekten."

Simon ve Kaspar odalarına çıktılar. Ayışığı odayı aydınlatmıştı. "Hiç ışık yakmayalım," dedi Simon, "böyle girelim yatağa." – O sırada birisi kapıya vurdu, Klara'ydı bu, dışarıdan konuştu: "Gereken her şey var mı, bir eksiğiniz yok, değil mi?" – "Hayır, yatağa girdik bile, ne eksiğimiz olabilir." – "İyi geceler, dostlar," dedi Klara, kapıyı biraz araladı, sonra kapattı ve uzaklaştı. "Tuhaf bir kadına benziyor," dedi Kaspar. Sonra ikisi de uyudular.

Üçüncü bölüm

Ertesi sabah ressam manzaralarını çıkardı dosyadan ve önce bütün bir sonbahar döküldü ortalığa, ardından bir kış, tabiatın tüm ruh halleri yeniden canlandı. "Bunlar, tüm gördüklerimin azıcık bir kısmı. Bir ressamın gözü ne kadar hızlıysa eli de o kadar yavaş, o kadar hantal. Daha ne çok şey başarmam gerek! Çoğu zaman delireceğimi düşünüyorum." Üçü birden –Klara, Simon ve ressam– resimlerin etrafını çevirmişlerdi. Hep hayranlık nidalarıyla, ama az konuşuluyordu. Simon ansızın odada, yerde duran şapkasına doğru atıldı, onu haşin ve öfkeli bir tavırla başına geçirdi, "Geç kaldım," diye haykırarak kapıdan dışarı fırladı.

Bankada, "Bir saat geciktiniz! Bir delikanlı bu duruma düşmemeli!" dendi Simon'a.

Azarlanan Simon diklenerek, "Peki düşerse n'olur?" diye sordu.

"Nasıl, bir de karşı mı geliyorsunuz hâlâ? Benim için hava hoş! Ne haliniz varsa görün!"

Simon'un tavrı müdüre bildirildi. Müdür bu genç adamı işten çıkarmaya karar verdi, yanına çağırdı ve kararını çok usul, hatta sevecen bir sesle bildirdi. Simon lafa girdi:

"Bunun bir son bulmasına çok memnun oldum.

Bana böylece bir darbe vurduklarını, cesaretimi kırdıklarını, beni yok ettiklerini filan mı sanıyorlar? Tersine, böyle yaparak yücelttiler, şımarttılar beni, bunca zaman sonra, yeniden bir damla umut akıttılar içime. Ben bir yazı ve hesap makinesi olmak üzere yaratılmadım. Zevkle yazı yazarım, zevkle hesap yaparım, çevremdeki insanlara terbiyeli davranmaya özellikle dikkat ederim, çalışkanımdır ve kalbim kırılmadığı sürece, şevkle itaat ederim. Gerektiğinde belirli kurallara boyun eğmeyi de bilirdim, ama bu bir süreden beri bana gerekli görünmüyor burada. Bu sabah geç kaldığımda yalnızca öfkelendim ve canım sıkıldı, dürüst, vicdani hiçbir kaygı duymadım içimde, kendimi suçlamadım ya da hâlâ saat sekizi vurduğunda yerinden fırlayan, harekete geçen o ahmak, ödlek herif olduğum için suçladım en fazla, tıpkı kurulan ve kurulduğu zaman çalışan bir saat gibi. Beni işten çıkaracak enerjiye sahip olduğunuz için teşekkür ediyorum size; lütfen hakkımda nasıl isterseniz öyle düşünün. Siz mutlaka takdire şayan, faydalı, büyük bir adamsınız, ama, bakın, ben de öyle biri olmak istiyorum ve bana yol vermeniz, bundan ötürü iyi bir şey, bundan ötürü; bu sabah, söylendiği gibi, münasebetsiz davranmam hayırlı bir iş oldu. Uğruna bunca patırtı yaratılan bürolarınızda, herkesin çalışmak için can attığı bürolarınızda, genç bir adamın kendini geliştirmesi söz konusu bile olamaz. Sağlam, aylık bir maaşın ödenmesinden ibaret bir imtiyaz olmaz olsun. Düşkünleştiriyor, aptallaştırıyor, ödlekleştiriyor, köreltiyor bu beni. Böyle ifadeler kullandığımı duymak size şaşırtıcı gelecek, ama tümüyle hakikati söylediğimi kabul edin. Burada yalnızca bir kişi adam olabilir: siz! – Emrinizdeki zavallılar arasında da adam olmayı, etkin, yaratıcı, saygı uyandıran adamlar olmayı şiddetle arzulayan insanlar olabileceği fikri hiç gelmiyor mu aklınıza? Bu dünyada, sırf tatminsiz ve iş vermeye uygun

sayılmayan bir insan damgası yememek için, hepten bir kenarda unutulmayı hoş bir şey gibi görmem imkânsız. Korku ne büyük bir ayartıcı burada ve bu sefil korkudan sıyrılmanın cazibesi ne kadar küçük. Bugün buna, bu neredeyse imkânsız olan sonuca yol açtığım için takdir ediyorum kendimi; insanlar ne söylerlerse söylesinler. Siz, Müdür Bey, burada saklanıyorsunuz, asla görünmüyorsunuz, insan kimin emirlerine uyduğunu bile bilmiyor, aslında itaat ettiği bile yok, tersine gerekeni yapan kendi zayıf alışkanlıklarının peşinden sürükleniyor. Genç insanlar için, rahatlığa ve miskinliğe eğilim duyan gençler için ne büyük bir tuzak. Genç bir adamın ruhunu canlandırabilecek tüm o güçlerden beklenen hiçbir şey yok burada, bir erkeğin ve insanın kendini göstermesini sağlayacak hiçbir şey talep edilmiyor. Ne cesaretin ne ruhun ne sadakatin ne çalışkanlığın ne yaratma hevesinin ne de gayret gösterme isteğinin ilerlemeye bir faydası var. Güç ve kudret göstermek ayıplanıyor hatta. Tabii, bu ağır, uyuşuk, kuru, sefil çalışma düzeninde ayıplanması da gerekir zaten. Hoşça kalın beyim, kendimi çalışarak sağaltmaya gidiyorum ben, yapacağım iş, toprağa kürek sallamak veya kömür dolu torbaları sırtımda taşımak olsa bile. Ben her türlü işi severim, yalnız hazırda bekleyen tüm güçleri kullanmayı gerektirmeyen işleri sevmem."

"Aslında hak etmediyseniz de size bir referans mektubu hazırlamamı ister misiniz?"

"Referans? Hayır bana referans mektubu yazmayın. Olsa olsa kötü bir referansı hak ediyorsam hiç referans istemem. Bundan böyle, birisi referanslarımı sorduğunda kendimi göstereceğim, akıllı, açık görüşlü insanlar üzerinde en olumlu izlenimi yaratacaktır bu. Sizden referanssız ayrıldığıma seviniyorum, çünkü sizin referansınız bana sadece kendi ödlekliğimi ve korkumu hatırlatırdı, bir miskinliği ve boşa harcanan güçleri, öfkeli kurtuluş

girişimleriyle dolu ikindi saatlerini, güzel, ama amaçsız özlemlerle dolu akşamları hatırlatırdı. Bana dostça bir tavırla yol verme kibarlığını gösterdiğiniz için teşekkür ederim size, bu bana, belki de söylediklerimin bir kısmını kavramış bir adamın karşısında durduğumu gösteriyor."

"Delikanlı, siz fazla sertsiniz," dedi müdür. "Kendi geleceğinize zarar veriyorsunuz!"

"Ben bir gelecek istemiyorum, şu âna sahip olmak istiyorum. Bu bana daha değerli görünüyor ve eğer insanın bir şimdisi yoksa o zaman bir gelecek düşünmeyi zaten unutur."

"Hoşça kalın. Korkarım, kötü şeyler yaşayacaksınız. İlgimi çekmiştiniz, sözlerinizi bu nedenle dinledim. Aksi halde sizinle bu kadar zaman kaybetmezdim. Belki doğru mesleği bulamadınız, belki bir yerlere gelirsiniz. En azından kendinize iyi bakın."

Eğilen bir baş, Simon'a kapıyı gösterdi; çok geçmeden dışarıda, sokaktaydı. Bir pastanenin önünde, muhtemelen birini beklerken aşağı yukarı yürüyen bir adam gördü; belki de bir kadını bekliyor, diye geçti aklından. İlk bakışta, olağanüstü iri ve çarpık kafası, sakallı suratı ve gözlerindeki bir parça yorgun, neredeyse hayvansı ifadeyle ürkütücü ölçüde çirkin bir insandı bu. Yürüyüşü çalımlı ama asil, kıyafeti zarif ve zevkliydi. Elinde sarı, şık bir baston tutuyordu; bir bilgine ama henüz genç bir bilgine benziyordu. Bu adamın hareketlerinde, bir bütün olarak yumuşak, içe dokunan bir şeyler vardı. Teklifsizce lafa girilebilecek biri gibi görünüyordu ve Simon da öyle yaptı.

"Sizinle böyle teklifsizce konuştuğum için, beyim, bağışlayın beni. Görür görmez ısındım size. Sizinle tanışmayı arzu ediyorum. Bu canlı arzu, sizin gibi bir insanla sokağın ortasında konuşmak için yeterli bir gerekçe olamaz mı? Birini arıyor, bu meydanda sizi bekleyen

biri olduğunu düşünüyor gibisiniz. Öyle bir insan kalabalığı var ki burada, tek başınıza söz konusu kişiyi bulmanız zor olacaktır. Bana beklediğiniz insanın bazı özelliklerini tarif edecek güveni gösterirseniz eğer, aramanıza yardım etmek isterim. Bir hanım mı bu?"

"Bir hanım elbette," diye gülümseyerek karşılık verdi beyefendi.

"Nasıl görünüyor?"

"Tepeden tırnağa siyah giysiler içinde. Uzun, ince endamlı. İri gözleri var, gözlerini gördüğünüzde, ardınızdan uzun uzun baktığını sanırsınız, öyle olmasa bile. Boynuna iri, beyaz incili bir kolye, kulaklarına uzun, sarkık küpeler takıyor. Bileklerinde sade, altın bilezikleri var. Demek istediğim, el bileklerinde; yüzü dolgun, oval, taşkın hatlara sahip. Göreceksiniz. Her ne kadar yanıltıcı olsa da, dudaklarının kıvrımlarında kapalı, düzenbaz bir şeyler var, sımsıkı kapanmış dudaklar. Ayrıca sarkık tüyleri olan bir şapka giymekten hoşlanır. Şapka sanki başına ve saçlarına öylesine uçarak gelip konmuş gibi görünür. Eğer bu tarif size hâlâ yetmediyse, ince, siyah bir tasmanın ucunda bir İtalyan tazısı gezdirdiğine de dikkatinizi çekeyim. Köpeğini almadan asla dışarı çıkmaz. Ben bu noktada kalacağım ve sizin dönmenizi bekleyeceğim. Sadece benimle konuştuğunuz için bile içtenlikle ilgimi çekmiş olmanızı bir kenara koysak da teklifinizden ötürü şükran borçluyum size. Bu insan kalabalığı gerçekten de giderek büyüyor. Burada bir şenlik var anlaşılan."

"Evet, sanıyorum, öyle bir şey. Şenliklere pek de ilgi duymam."

"Neden acaba?"

"Herkesin kendine göre bir yolu var! Tanrıya emanet olun!"

Simon yoğun insan yığınlarının arasından mümkün olabildiği kadar hızlı yürüdü. Dört bir yandan sıkıştırılı-

yor ve itiliyor, ayakları neredeyse yerden kesiliyordu. Ama kendisi de yükleniyor; bu beden ve yüz kalabalığının içinden böyle ağır ağır geçmeyi alabildiğine eğlenceli buluyordu. Nihayet bir tür adaya, yani küçük, boş bir alana vardı ve çevresine bakındığında ansızın Frau Klara'yı gördü. Yanında gerçekten de bir köpek vardı. Onun evinde oturmaya başladığından beri, kadınla yakından ilgilenmemişti hiç, dolayısıyla onun dışarıya köpeğiyle birlikte çıkma alışkanlığı olduğundan da haberi yoktu.

"Bir bey sizi arıyor," dedi, Klara kendisini fark edince.

"Kocam herhalde," diye karşılık verdi Klara, "gelin, birlikte gidelim. Bana tek bir kelime olsun yazmadan, aniden döndü yolculuktan. Hep böyle yapar. Siz nasıl tanıştınız onunla? Onun adına hanımları aramak da nerden geldi aklınıza? Siz sahiden tuhaf bir insansınız, Simon. Ne? Işinizden mi ayrıldınız? Peki, ne yapmayı düşünüyorsunuz şimdi? Gelin! Buradan geçelim! Buradan geçmek daha rahat. Sizi kocama takdim edeceğim."

Akşamı tiyatroda geçirmeye karar verdiler. Kaspar'a haber verildi ve o da belirlenen saatte, göl kıyısında yükselen harikulade, beyaz tiyatro binasının önüne geldi. Perde açıldığında, sadece gri, boş bir mekân görülüyordu. Ancak mekân çok geçmeden canlandı, çünkü sakin bir müzik eşliğinde dans eden, bacakları ve kolları çıplak bir dansçı kız belirdi. Havada uçuşurken dansın hatlarını sanki bir kez daha çiziyormuş gibi görünen pırıltılı, dalgalı, dökümlü bir giysiye sarınmıştı bedeni. Bu dansın kusursuz masumiyeti ve inceliğini duyumsuyordu insan; kızın çıplaklığında iffetsiz ve kirli niyetlere dair bir şeyler aramak kimsenin aklına gelmezdi. Kızın dansı, sıklıkla salt bir adımlamaya dönüşüyor, ancak bu bile dans olarak kalmayı sürdürüyordu ve bir an sonra kız yeniden

kendi dalgalarının sırtında yükselir gibi görünüyordu. Örneğin bir bacağını kaldırdığında ve güzel ayağını büktüğünde, bu öylesine yeni ve rahat bir biçimde gerçekleşiyordu ki, herkes şöyle düşünüyordu: "Daha önce nerede görmüştüm ben bunu, nerede? Yoksa yalnızca rüyama mı girmişti?" Bu kızın dansında doğaya uygun olan, ağır bir şey vardı. Kuşkusuz, katı bale kuralları açısından bakıldığında, çok büyük bir sanatçı değildi belki, becerisi, başka dansçıların becerisi ve başarısının çok gerisinde kalıyor olabilirdi. Ama genç kızlara has çekingenliğin saf zarafetiyle büyüleyen bir sanata sahipti. Uçarcasına çömeldiğinde, alabildiğine tatlı ağır bir biçimde gerçekleşiyordu bu ve daha büyük bir atılıma doğru yükselişi, bu hareketin vahşiliği ve masumiyetiyle tüm ruhları sarhoş ediyordu. Hareket ederken, kendi uçucu hareketinden kendisi de heyecana kapılıyor ve heyecanı, her seferinde tınılara uyan yeni salınımlar buluyordu. Elleri, çırpınan iki güzel, beyaz güvercini andırıyordu. Dans ederken gülümsüyordu kız, bu onu mutlu ediyor olmalıydı. Onun sanattan sıyrılmışlığı en yüce sanat gibi duyumsanıyordu. Bir ara, tıpkı avcıların peşine düştüğü bir geyik gibi, bir ölçüden diğerine uzun, yumuşak sıçrayışlarla uçtu. Alçak bir sahile vuran ve fışkırarak dağılan bir dalga kabartısı gibi dans ediyor, kâh denizin ortasındaki bir dalga, geniş, güneşli, kudretli bir dalga gibi akıp geçiyor, kâh kar ve taş taneciklerinden bir serpintiye dönüşüyordu yeniden; her seferinde farklı ve daima ruhla doluydu. Seyircilerin hisleri de zevk ve acıyla dansa katılıyordu. Bu dans bazılarının gözlerini yaşlarla, büyüye, dansa katılmanın saf gözyaşlarıyla dolduruyordu. Kız dansını bitirdiğinde yaşını almış, saygı uyandıran kadınların coşkuyla ayağa fırlamalarını, kıza mendillerini sallamalarını ve sahne boşluğuna çiçekler fırlatmalarını görmek ne güzeldi. "Kız kardeşimiz ol," diye yalvarır gibiydi tüm

gülümseyen yüzler. "Sana kızım demek ne büyük zevk, eğer sen de istersen bunu," diye haykırır gibiydi hanımlar. Yüz kişilik izleyici kitlesi, ıssız sahnedeki kıza bakıyor ve sınırları, dahası onları ayıran tüm duvarları unutuyordu. Pek çok kol, sanki okşamak istercesine havaya yükselerek kıvrıldı; sallanan eller titriyordu. Saf sevincin bulduğu sözlerle sesleniliyordu aşağıya doğru. Dekorun soğuk, altın varaklı tasvirleri bile canlanmak ve ellerinde taşıdıkları defneyapraklarını artık bir başın üzerine bırakmak ister gibiydiler. Tiyatroyu hiç bu kadar güzel bulmamıştı Simon. Klara hayran kalmıştı; o akşam kim kapılmazdı ki hayranlığa? Sadece Herr Agappaia sessiz kaldı ve tek kelime etmedi. "Böyle bir sevgi gösterisinin resmini yapmak isterim; muhteşem bir resim olurdu," dedi Kaspar. "Resmetmek zor olurdu ama," dedi Simon, "sevincin bu kokusunu ve parlaklığını, hayranlığın bu ışıltısını, bu kokudaki soğukluk ve ılıklığı, keskinlik ve bulanıklığı, renkleri ve şekilleri, tüm renklere çöken bu altın sarısını ve ağır kırmızıyı ve sahneyi, o küçük odak noktasını ve üzerindeki küçük, bahtiyar kızı, hanımların kıyafetlerini, erkeklerin yüzlerini, locaları ve başka her şeyi, hakikaten Kaspar, resmetmek çok zor olurdu."

Klara söze girdi: "İnsan şimdi sessiz bir manzarayı düşünüyor da, orada, dışarıda ormanlar, tepeler ve geniş çayırlar var ve biz burada parıltılı bir tiyatroda oturuyoruz. Ne tuhaf. Ama belki bunların hepsi de tabiattır. Yalnızca büyük ve sessiz olan dışarıdaki tabiat değil, insanların yarattığı bu hareketli ve küçük şeyler de. Bir tiyatro da tabiattır. Tabiatın kurmamızı istediği şey de yalnız tabiat olabilir ancak, sanki bir nevi tabiat olur elbette. Kültür ne kadar incelmiş olursa olsun, yine de tabiat olarak kalır, çünkü zaman içinde usulca gelişen bir buluştur, hem de tabiata daima bağlı kalacak bir varlığın buluşu. Siz bir resim yaptığınızda, Kaspar, bir tabiattır bu, çünkü

resmi duyularınız ve parmaklarınızla yaparsınız ve bunları tabiattan aldınız. Hayır, tabiatı sevmekle, ona adil bakmakla, deyim yerindeyse, tabiata ibadetle iyi ediyoruz, çünkü insanların bir yerde ibadet etmeleri gerekir, yoksa kötü olurlar. En yakınımızdakini seversek yüzyıllarımızı daha büyük bir atılımla ileriye taşıyan, dünyayla birlikte düşünerek yuvarlanıp akmamızı, hayatı daha çabuk ve bahtiyar duyumsamamızı sağlayan bir kazanım olur bu, ne bileyim, yani anbean binlerce kez yakalamamız ve tutmamız gereken bir kazanım!" - - -

Konuşurken heyecandan kendini kaybetmişti. "Akıllıca bir şey söyledim mi bari?" diye sordu Kaspar'a.

Kaspar cevap vermedi. Çoktan tiyatrodan çıkmış ve evin yolunu tutmuşlardı. Simon, Herr Agappaia'yla birlikte bir parça önden yürümüştü.

Klara, refakatçisinden kendisine bir şeyler anlatmasını rica etti.

Kadının yanında yürürken, "Aynı işi yapan bir arkadaşım var, adı Erwin," diye anlatmaya başladı Kaspar, "yeteneği sınırlı ya da bir zamanlar, gençliğinin ilk döneminde yetenekliydi belki. Buna karşılık, resim ona en küçük bir başarı vaadinde bulunmadığı halde, sanatına bir şeytan gibi âşık hâlâ. Bütün resimlerini kötü buluyor, resimleri kötü de üstelik ama üzerlerinde yıllarca çalışıyor. Yaptıklarını durmadan kazıyıp siliyor ve yeniden boyuyor. Tabiatı onun sevdiği gibi sevmek bir eziyet olmalı ve de bir utanç, çünkü akıllı bir adam, bir konunun, bu bizzat tabiat bile olsa, bu kadar uzun süre acı çektirmesine, kendisini aldatmasına, küçük düşürmesine izin vermez. Tabii sanat değil ona acı çektiren, sanat ve dünya hakkındaki acınası anlayışıyla kendi kendine eziyet ediyor. Bu Erwin beni sever. İkimiz de yeni başladığımız sıralarda, onunla birlikte resim yapardım. 'Hakk'a doymuş' o zamanları düşündüğümde, daima çiçek açmış

ihtişamlarının en dolgun, en parlak halleriyle gözümün önüne gelen ağaçların altında, çayırlarda koşturur dururduk. Bu 'Hakk'a doymuş' lafı da, Erwin'in, kavrayış gücünü aşan manzaranın karşısında durduğu bir sırada kapıldığı kör taşkınlıkla uydurduğu bir laftır. 'Kaspar, şu Hakk'a doymuş manzaraya bir bak,' bunu bana kaç yüz defa söylemiştir, bilmiyorum. Daha o zaman bile, yetenekle kotarılmış, gayet güzel resimler ortaya çıkardığı halde, kendini acımasızca ve sakınmadan eleştirirdi. Başarılı resimlerini yok eder ve yalnızca başarısızlarını saklardı, çünkü sadece bunları değerli bulurdu. Yeteneği bu sürüp giden kuşkuculuktan korkunç etkileniyordu, ta ki sonunda böylesine kötü bir muamele karşısında, güneşin yakıp suyunu emdiği bir kaynak gibi, kavrulup kuruyuncaya kadar. Ona, bitmiş resimlerini mütevazı bir fiyata satmasını önerirdim sıklıkla, ama bu teklifimin uygunsuzluğu yüzünden neredeyse dostluğumuzu bitiriyordu. Benim oldukça uçarı bir tavırla ve böylesine kolayca resim yapabildiğimi görmek, onu her geçen gün daha da büyük bir şaşkınlığa sürüklüyordu ama kabullenmek zorunda kaldığı yeteneğime saygı duyardı. Sanatımı daha büyük bir ciddiyetle sürdürmemi istiyordu, bense, sanatsal çalışmada bir yere varabilmek için sadece çaba, şen bir heves ve tabiat gözlemciliği gerektiğini söyleyerek cevap veriyor ve bir meseleye yönelik abartılı ve kutsal bir ciddiyetin meseleye verebileceği ve vermesi kaçınılmaz zararlara dikkatini çekiyordum. Bana inanıyordu gerçekten, ama sımsıkı sarıldığı ciddiyetinden kurtulabilmek için fazlasıyla zayıftı. Sonra ben bir seyahate çıkarak uzaklaştım ve ayrılışımdan ötürü kederle yazılmış, en özlem dolu mektupları aldım ondan. Ona biraz olsun hayat veren tek kişiymişim ben. Geri dönmeliymişim ya da dönmeyeceksem, peşimden gelmesine izin vermemi rica ediyormuş. Bunu yaptı da. Ona ne kadar soğuk, alay-

cı ve küçümsercesine davrandıysam da sanki kendi gölgem gibi peşimdeydi daima. Kadınlardan uzak duruyor, hatta nefret ediyordu, çünkü onu hayattaki görevinin kutsallığından saptıracaklarından korkuyordu. Bundan ötürü alaya alıyordum onu; kendisine oldukça aşağılayıcı davranmış olabilirim. Resim yaparken gitgide hantallaşıyor ve giderek artan bir düşkünlükle kendini araştırmalarına veriyordu. Bu kadar çok araştırmamasını ve elini fırçaya daha fazla alıştırmasını öğütlüyordum ona. Bunu deniyor ve benim kaygısızca, geldiği-gibi-yarattığımı gördükçe ağlıyordu. O zaman benim memleketime doğru bir yolculuğa çıktık, bilirsiniz işte! Geniş, yüksek dağların üzerinden, derin, dik vadilere inilir orada ve hemen ardından yine tepelere tırmanılır. Benim için elimi atsam ulaşabileceğim bir eğlence, bir zevk, biraz daha hızlı soluk alıp vermek, bacaklarımı daha fazla zorlamak demekti bu, bundan öte bir şey değil. Erwin neredeyse bir adım bile ilerleyemiyordu. Gerçekten, tüm güçleri, sanat özleminin aşırılığından allak bullak olmuştu çoktan. Günün birinde, akşama doğru, yüksek bir dağ merasında dururken, çam dallarının arasından yurdumun üç gölünü gördük karşımızda. Erwin bu gösteri karşısında bir çığlık kopardı. Sahiden de unutulmaz bir güzellikti. Aşağıdan trenlerin gürültüsü duyuluyor, çan sesleri yukarıya kadar geliyordu. Henüz şehir görünmüyordu, ama elimi uzatarak, Erwin'e şehrin olması gereken yeri gösterdim. Dağların asil hatları tarafından kuşatılmış, büyüleyici incelikteki sahil kıvrımlarıyla göller, pırıltılar ve yumuşak bir ışık saçarak prenses giysileri gibi uzanmışlardı adeta. Daha o akşam, toz toprak içinde ve açlıktan bitkin bir halde vardık eve. Ablam, getirdiğim bu sessiz konuğa sevindi. Zamanla ona bağlandı ve sanıyorum ki, içinde Erwin'e karşı sessiz bir aşk alevlendi. Himayesine aldığı insana nasıl davrandığımı görmek ona acı veriyordu.

Erwin'den biraz alaycı bir tonda söz ettiğim zaman, onun hakkında daha dostça ve saygılı bir biçimde konuşmamı rica ediyordu. Zavallı herif de uzun süre dayanamadı buna. Günün birinde ayrıldı. Ablamın günlüğüne veciz sözler karalamak zorunda kaldı. Tüm bunlar ne komik ve öte yandan ne kadar da derin. Belki de o deftere yazarken elini düşünceli bir tavırla yaslamış ve ablamla birlikte geçireceği bir gelecek hayali kurmuştu. Sanat ona ne vaat ediyordu ki? Ablamın bir hadise yaratmasından kaygılanıyordum. Ama vedalaşırlarken Erwin'e içten ve sevecen bir ifadeyle baktı sadece. Erwin ise ona bakamadı, buna cesaret edemedi. Kendini acınacak biri gibi mi görüyordu? Pekâlâ mümkündür. Belki de kızların onu sevebileceklerine ve bir koca olarak arzulayabileceklerine inanmıyordu bile, çünkü yüzünü boydan boya bölen bir doğum lekesi vardı. Ama benim gözümde, bu ona daima asil bir hava katmıştı. Ona bakmaktan hoşlanırdım. Yola çıktık ve sonra bir ara, ablama yazmasında bir sakınca olup olmadığını sordu bana. 'Beni ne ilgilendirir bu,' diye bağırdım. 'Canın istiyorsa yaz!' Yeniden evine, akademi profesörlerinin arasındaki alabildiğine ölü ve donuk ortama döndü. Ona acıyordum, ama kendisinden soğuk ayrıldım, en azından ona soğuk göründüm, çünkü acınacak durumdaki birine sıcak davranmak beni rahatsız ediyordu. Bana cevaplamadığım birkaç mektup yazdı; hâlâ da yazıyor ve ben şimdi de cevaplamıyorum. Umutsuzca bağlı bana. Böyle bir durumda hâlâ cevap yazmak gerekir mi? Kayıp bir durumda o, hiçbir ilerleme kaydetmiyor. Şimdilerde yaptığı resimler korkunç. Ancak hiçbir insan, onun gibi içten bir bağ kurmamıştı benimle; birlikte tabiata bağlandığımız o günleri düşününce! Neler geride kalıyor bu dünyada. İnsan yaratmak, yaratmak ve yine yaratmak zorunda, bunun için varız, başkalarına acımak için değil."

"Zavallı adam," dedi Klara, "ona acıdım. Burada olmasını isterdim ve hastalandığında seve seve bakardım ona. Mutsuz bir sanatçı, mutsuz bir kral gibidir. Böylesine yeteneksiz olduğunu bilmek, ruhunu nasıl derinden yakıyor olmalı. Çok iyi düşünebiliyorum bunu. Zavallıcık. Sizin ona merhamet duyacak zamanınız olmadığına göre, ben arkadaşı olmayı isterdim. Benim zamanım olurdu. Dünyada ne zavallı insanlar var!"

Kaspar ona dönerek usulca konuştu ve ilk kez elini tuttu: "Ne kadar iyisiniz!" –

Orman simsiyahtı, her yer karanlıktı, ev karalığın içinde kara bir lekeydi. Simon ve Agappaia, evin kapısında diğer ikisini bekliyorlardı.

"Gelmiyorlar. Gelin, biz içeriye girelim."

"Hemen yatağa girmek istiyorum," dedi Simon.

Tam yatağa uzanmış, gözlerini kapamak üzereyken birden bir silah patladığını duydu. Büyük bir korkuya kapılarak ayağa fırladı, pencereyi ardına kadar açtı ve dışarıya baktı. "Ne oluyor orada?" diye seslendi aşağıya doğru. Ama ormandan sadece kendi sesi yankılandı. Orman tüyler ürpertici bir ölüm sessizliğine bürünmüştü. Birden aşağıdan bir erkek sesinin konuştuğunu duydu: "Bir şey yok, siz uyuyun. Sizi korkuttuğum için özür dilerim. Geceleri sık sık ormanda ateş ederim, patlayan silahın sesini ve yankılanmasını işitmek hoşuma gidiyor. Kimisi, çevresindeki her şey böyle sessizliğe gömülünce oyalanmak için ıslık çalar. Bense ateş ederim. Öyle açık pencerenin önünde üşütmemeye dikkat edin. Geceler hâlâ serin. Birazdan yine ateş edildiğini duyacaksınız, o zaman artık korkmazsınız herhalde. Ben karımı bekliyorum daha. İyi geceler. İyi uykular size."

Simon yeniden uzandı. Ancak uyku girmedi gözüne. Adamın sesi çok garip gelmişti ona, çok sakindi ve tuhaf olan tam da buydu. Buz gibiydi, aslında çok sıradan bir

şekilde dostaneydi ama insanın içini donduran tam da buydu. Bunun ardında bir şey gizli olmalıydı. Ama belki de sadece bu adamın alışkanlıklarını tanımıyordu. "Bugünlerde," diye düşündü Simon, "garip gece kuşlarından geçilmiyor zaten. Hayat o kadar sıkıcı ki, gece kuşlarının artmasına yol açıyor bu. İnsan farkına bile varmadan tuhaf bir gece kuşu oluveriyor. Bu Agappaia da acayipliklerinde artık acayip bir taraf görmez olmuş olabilir. Buna spor deyip geçiyor ve bu sayede tüm farklı düşünceleri de bastırıyorlar. Ne olursa olsun, şimdi uyumaya çalışacağım." – Ama, hepsi de geceyle ilgili başka düşünceler üşüştü aklına. Karanlık odalara girmeye korkan, karanlıkta uyuyamayan küçük çocukları düşündü. Ebeveynler karanlığa karşı dehşetli bir korku salıyorlar çocukların içine ve sonra da ceza olsun diye haylazları sessiz, karanlık odalara gönderiyorlar. Karanlıkta, kesif karanlıkta etrafını yokluyor çocuk ve yalnızca karanlığa çarpıyor. Çocuğun korkusu ve karanlık bir arada pek güzel geçiniyorlar, ama çocuk korkuyla geçinemiyor. Çocuk korkmakta öylesine yetenekli ki, korku durmadan büyüyor. Küçük çocuğu ele geçiriyor, çünkü o büyük, yoğun, tıknefes bir şey; sözgelimi çığlık atmak istiyor çocuk, ama buna cesaret edemiyor. Bu cesaret edememe, korkusunu daha da büyütüyor; çünkü insan korkudan korku dolu çığlıklar bile atamıyorsa eğer, orada korkunç bir şey olmalı. Karanlıkta birinin kulak kabarttığını sanıyor çocuk. Böyle zavallı bir çocuğu hayal etmek insanı nasıl da kederlendiriyor. O zavallı küçük kulaklar bir gürültü duymak için nasıl da çabalıyorlar; bir gürültü zerresinin binde birini duymak için. İnsan bir kez karanlıkta durup kulak kabartıyorsa, hiçbir şey işitmemek bir şeyler işitmekten çok daha korkutucudur. Daha da ötesi: kulak kabartmak ve neredeyse kendi kulak kabartışını dinlemek. Çocuğun dinlemesi dinmez. Bazen kulak kabartır, bazen de sadece

dinler, çünkü çocuk dile gelmez korkusu içinde bunları ayırt etmeyi bilir. Dinlemek dendiğinde bir şey işitiliyordur aslında ama kulak kabartmak denirse o zaman boşuna kulak kabartılıyor demektir, hiçbir şey duymaz insan, duymak ister. Kulak kabartmak, haylazlara ceza olsun diye karanlık bir odaya kilitlenmiş çocuğun meselesidir. İnsan şimdi birinin içeriye girdiğini düşünse, usulca, ürkütücü bir sessizlik içinde. Hayır, düşünmemek daha iyi. Bunu düşünmemek daha iyi. Bunu düşünen kişi, çocukla birlikte ölür korkudan. Öyle hassas ruhları var ki çocukların – böyle ruhlara böyle korkunçluklar yapmak! Ebeveynler, ebeveynler, eğer çocuklarınıza aslında çok tatlı, sevimli bir şey olan karanlıktan korkmayı öğrettiyseniz daha önce, haylazları asla karanlık odalara kapatmayın. - -

Şimdi Simon'un, o gece bir şeyler olacağından korkusu kalmamıştı. Uykuya daldı ve sabah uyandığında kardeşini yatakta, yanı başında uyurken buldu. Öpebilirdi onu. Uyuyan kardeşini uyandırmamak için elinden geldiği kadar dikkatle giyindi, kapıyı usulca açtı ve merdivenlerden aşağıya indi. Merdivende Klara'ya rastladı. Epeydir orada bekliyormuş gibi görünüyordu. Ama Simon daha ancak "Günaydın," demişti ki, çok heyecanlı görünen kadın boynuna sarıldı, onu kendine çekti ve aşkla öptü. "Seni de öpmek istiyorum, sen de onun kardeşisin," dedi, alçak, kısık, bahtiyar bir sesle.

"O uyuyor hâlâ," dedi Simon. Kendisine yönelik olmayan sevecenlikleri, sakin bir tavırla geri çevirmek âdetiydi. Bu sükûnet Klara'nın ruhunu daha da dalgalandırdı. Simon'un yürüyüp geçmesine izin vermedi, başını iki elinin arasına alıp alnına ve yanaklarına öpücükler kondurarak daha da sıkı sarıldı ona. "Seni bir kardeş gibi seviyorum. Benim erkek kardeşimsin artık. Ne kadar az ve ne kadar çok şeyim var, görüyor musun! Hiçbir

şeyim yok, her şeyimi verdim. Benden uzaklaşacak mısın? Hayır değil mi, hayır! Senin kalbin bende, biliyorum bunu. Böyle bir sırdaşım varken zenginim ben. Kardeşini hiç kimsenin sevmediği kadar seviyorsun. Büyük bir güç ve istekle. Bana seni anlattı. Ne kadar güzel görünüyorsun gözüme. Sen ondan çok farklısın. Seni tarif etmek imkânsız. Senin anlaşılamayacağını o da söyledi. Yine de insan sana ne büyük bir güvenle koşuyor. Öp beni. Ben seninim, kalbinin istediği anlamda. Kalbin senin güzelliğin. Hiçbir şey söyleme sakın. Seni anlamadıklarını anlıyorum. Sen her şeyi anlıyorsun. Bana karşı çok iyisin, söyle, evet de. Hayır, evet deme. Gerekmez, hiç gerekmez. Gözlerin çoktan evet dedi. Çoktan beri biliyordum. Böyle insanlar olduğunu çoktan beri biliyordum, soğuk davranmaya zorlama kendini. Uyuyor mu o? Ah, hayır, gitme daha. Seninle biraz daha didişmem gerek. Ben aptal, aptal, aptal bir kadınım, değil mi?"

Bu tonda konuşmayı sürdürecekti, ama Simon, her zaman yaptığı gibi, çok yumuşak bir biçimde engelledi onu. Yürüyüşe çıkmak istediğini söyledi. Klara, uzaklaşan Simon'un peşinden baktı, ama Simon onun bakışlarına hiç aldırmadı. "Ona hizmet ederim tabii ki, benden bir hizmet beklerse eğer!" dedi kendi kendine. "Muhtemelen hayatımı bile harcarım onun için, eğer bunu beklemek, onun iyiliğine hizmet edecekse; büyük ihtimalle! Evet, bunu yapacağım oldukça kesin, özellikle böyle bir kadın için. Onda böyle bir şey var. Tek kelimeyle: Bana hükmediyor doğal bir biçimde ama kara kara düşünecek ne var bunda? Düşünecek başka meselelerim var. Sözgelimi bu sabah mutluyum, uzuvlarımı ince, esnek teller gibi hissediyorum. Uzuvlarımı hissettiğim zaman mutlu olurum, o zaman dünyadaki hiçbir insanı düşünmem, ne bir kadını, ne de bir erkeği düşünürüm, hiçbir şey düşünmem. Ah, burada, ormanda böyle güneşli bir sabah

ne güzel. Ne güzel özgür olmak. Şimdi bir can beni düşünüyor olabilir, düşünsün ya da düşünmesin, en azından benim hiçbir şey düşündüğüm yok. Böyle bir sabah daima bir tür acımasızlık doğurur içimde, ama bundan hiç zarar gelmez, tersine, cömert bir tabiat hazzının temelidir bu. Otlar nasıl da parlıyor güneşte. Beyaz gökyüzü nasıl yanıyor yeryüzünün etrafında. Eğer birini düşünürsem, o zaman bunu sonuna kadar yaparım. Ama şu halim daha nefis. Şirin sabah. Bir şarkı söyleyeyim mi sana? Evet ya, sen kendin bir şarkısın. Şeytan gibi haykırmayı ve koşmayı tercih ederim ya da aptal Agappaia iblisi gibi silah sıkmayı." –

Kendini otların üzerine fırlattı ve hayallere daldı.

Dördüncü bölüm

O sabah Kaspar ve Klara gölde küçük, renkli bir sandalla geziyorlardı. Göl, tıpkı parlak, ıssız bir ayna gibi durgundu çok. Arada bir yolları bir vapurla kesişiyor, o zaman geniş, yumuşak dalgalar oluşuyordu; dalgaları yarıyorlardı. Klara kar gibi bembeyaz bir giysiye bürünmüştü, giysinin bol yenleri güzel kollarının ve ellerinin üzerinden gevşekçe dökülüyordu. Şapkasını çıkarmıştı. Saçlarını, elinin tamamen istemdışı, güzel bir hareketiyle çözmüştü. Dudakları, karşısındaki genç adamın dudaklarına gülümsüyordu. Ne söyleyeceğini bilmiyordu, hiçbir şey söylemek istemiyordu. "Su ne kadar güzel, sanki gökyüzü gibi," dedi. Göl, sahil ve bulutsuz gökyüzünden oluşan çevre gibi alnı da aydınlıktı. Gökyüzünün mavisi içinden mis kokulu ve pırıltılı bir beyazlık geçiyordu. Bu beyaz maviyi bir parça bulandırıyor, onu özlemle dolduruyor, daha kararsız ve yumuşak kılıyordu. Güneş, tıpkı düşlerdeki güneşler gibi, soluk görünüyordu. Her şeyde bir ürkeklik vardı, hava saçlarını ve yüzlerini okşuyordu, Kaspar'ın yüzü ciddi, ama kaygısızdı. Bir süre güçlü bir biçimde kürek çekti ama sonra kürekleri bıraktı, yönlendirilmeyen tekne sallanmayı sürdürdü. Kaspar suya batan şehre doğru döndü, kuleler ve çatıların soluk güneşte hafifçe parladığını, telaşlı insanla-

rın köprüden geçtiklerini gördü. Ardından yük arabaları ve otomobiller geldi, elektrikli tramvay kendine has gürültüsüyle geçiverdi. Teller vızıldıyor, kırbaçlar şaklıyordu, bir yerlerden düdükler ve çınlayan sesler duyuluyordu. Ansızın tüm bu sessizliğin ve tüm o uzak, titrek gürültülerin içinden saat-on-bir-çanları çaldı. Her ikisi de günün, sabahın, seslerin ve renklerin tarifsiz hazzını hissettiler. Her şey bir kavrayışa, bir tınıya dönüştü! Sevenler olarak her şeyin tek bir tınıda toplandığını duyuyorlardı. Klara'nın kucağında basit çiçeklerden oluşan bir demet duruyordu. Kasper ceketini çıkarmış ve yeniden kürek çekmeye başlamıştı. O sırada öğle saati çaldı ve tüm bu iş ve meslek sahibi insanlar, tıpkı bir karınca sürüsü gibi farklı yönlerdeki caddelere koşturarak dağıldılar. Beyaz köprünün üstünde hareketli, kara noktalar kaynaşıyordu. Ve insan bu kara noktalardan her birinin, şimdi öğle yemeği yemek isteyen bir ağzı olduğunu düşününce elinde olmadan gülmek zorunda kalıyordu. Hayata dair böyle bir resmin nasıl benzersiz bir şey olduğunu duyumsadılar ve güldüler. Şimdi onlar da dönüyorlardı; çünkü sonuçta onlar da acıkan insanlardı ve kıyıya yaklaştıkça karıncalar yeniden büyüyorlardı; sonunda sandaldan indiler ve onlar da diğerleri gibi birer nokta oldular. Ama onlar parlak yeşil ağaçların altında amaçsızca geziniyorlardı. Pek çok meraklı insan dönerek bu tuhaf çifte bakıyordu: peşinden yerleri süpüren, uzun, beyaz giysisi içindeki kadına ve düzgün bir pantolon bile giymemiş, eşlik ettiği hanımefendinin yanında böylesine tuhaf bir küstahlıkla göze batan yontulmamış delikanlıya. İnsanlar böyle hiddetlenmeye ve çevrelerindeki insanlar hakkında yanılmaya yatkındırlar. Ansızın bir kişi Kaspar'a doğru canlı adımlarla yürüdü. Gerçekten de Kaspar'ı böyle selamlamak için nedeni olan bir kişiydi bu; kardeşini yıllardan beri görmemiş olan Klaus'tu. Onun arkasından

ablası ve bir başka bey geldi ve karşılıklı selamlaşıldı. Yabancı beyin adı Sebastian'dı.

Bu sırada Simon, en fazla bin adım ötedeki bir aşevinde, yemek yiyen insanlarla tıka basa dolu küçük bir salonda oturuyordu. Ucuz ve çabuk yemek zorunda olan her kesimden insan yemeğini burada yerdi. Simon rahatlık ve zarafetten nasibini almamış bu yeri özellikle severdi. O da parasının hesabını yapmak zorundaydı çünkü. Aşevi, kendilerine topluca, Kanaatkârlık ve Halk Sağlığı Cemiyeti adını vermiş olan bir grup kadın tarafından kurulmuştu. Gerçekten de oraya giden kişi, vasat ve az bir yemekle yetinmek zorunda kalırdı. Dar kafalılıktan kaynaklanan küçük hoşnutsuzluklar bir kenara bırakılırsa, genellikle herkes bununla yetinirdi zaten. Oraya gidip gelenler, bir tabak çorba, bir dilim ekmek, bir porsiyon et ya da sebze ve çok küçük ve ince bir tatlıdan oluşan bu yemekten memnun görünürdü. Servisin, bir parça yavaşlığı dışında hiçbir eksiği yoktu; ama aç boğazların çokluğu göz önüne alınırsa aslında yeterince hızlı sayılırdı. Herkes yemeğini yeterince çabuk alıyordu, daha da çabuk gelmesi için küçük bir sabırsızlık hissetse bile. Aralıksız sürüp giden bir yemek-dağıtma, yemek-alma ve yemek-tıkınma süreciydi bu. Yemeği yalayıp yutmuş olan bazıları, henüz o noktaya gelmemiş olmayı arzulayabiliyor ve mideye indirmekten pek de keyif alacakları şeyleri beklemekte olan insanlara gıptayla bakıyorlardı. Neden bu kadar hızlı yiyorlardı ki? Yemeği bu kadar hızlı yemek çok saçma bir alışkanlıktı. Servis elemanları, şehrin kırsal çevresinden gelen çok şirin kızlardı. Bu yaratıklar başta kısa bir süre isteklere yetişmekte yetersiz kalmışlar, ama sonra direnmeyi ve bazılarını tersleyerek çok acil ve şiddetli istekleri doyurmak için zaman kazan-

mayı öğrenmişlerdi. Bu kadar çok isteğin olduğu yerde, istekler arasında ince ayrımlara gitmek ve seçme yapmak zorunluydu. Arada sırada bu işin mucitlerinden, yani hayırsever kadınlardan biri geliyor ve yemek yiyen halka bakıyordu. Bu hanımlardan biri, monoklunu taktı, yemekleri ve yiyenleri inceledi.

Simon bu hanımlara karşı bir yakınlık hissediyor ve her geldiklerinde seviniyordu, çünkü bu sevimli, iyi kalpli kadınlar, sanki salonu ziyaret ederek burayı dolduran küçük, fukara çocukları bir ziyafetin keyfini çıkarırken izlemek istiyorlarmış gibi geliyordu ona. "Halk, vesayet ve himaye altına alınması gereken kocaman, fakir bir küçük çocuk değil de nedir," diye haykırıyordu içinden, "ve onu kahramanlık taslayan, eski usul tiranlar yerine, seçkin birer hanımefendi olan kalpleri iyilikle dolu bu kadınların gözetmesi daha iyi değil mi?" – Bu yemekhanede, barış içinde bir aile gibi bütünleşerek yemeklerini yiyenler arasında kimler yoktu ki! Öncelikle üniversiteye giden kızlar. Kız öğrencilerin Hotel Continental'de yiyebilecek zamanları ve paraları mı vardı? Sonra ayaklarında çizmeler, suratlarında iri, gür bıyıkları ve oldukça bozuk ağızlarıyla, mavi, hafif iş önlükleri giymiş hamallar. Ağızları bozuksa ne gelirdi ellerinden? Hotel Royal'deki bazılarının da bıyık altından sürdürdükleri kabalıkları vardı kesinlikle. Tabii orada kabalık ince bir sıvanın altına gizlenmişti ama bunun ne faydası vardı ki? Aşevine işsiz kalmış hizmetçi kızlar da geliyorlardı, zavallı kâtipler, büsbütün dışlanmışlar, yiyecek ekmeği olmayanlar, yurtsuzlar ve bir adresi bile bulunmayanlar da. Keza hayat kadınları da girip çıkıyorlardı, tuhaf saçlı ve morarmış suratlı, tombul elli ve küstah ama utangaç bakışlı kadınlar da. Tüm bu insanlar, tabii hepsinden de çok, yine burada görülen sofu dindarlar genelde çekingen ve saygılı davranıyorlardı. Yemek sırasında herkes

herkesin yüzüne bakıyordu; tek kelime konuşulmuyor, en fazla arada sırada alçak sesle terbiyeli bir söz söyleniyordu. Bu, Kanaatkârlık ve Halk Sağlığı'nın gözle görülebilen hayrıydı. Bu, gariban insanların üzerinde, onların bir yaz kuşunun renkleri gibi rengârenk tavırlarında eğlendirici, basit, bastırılmış, ama bir taraftan da kurtarılmış bir şeyler vardı. Buradaki bazılarının kibarlıklarına ancak seçkin evlerdeki kibarların da kibarı yetişebilirdi. Onların kim olduğunu, bu aşevine düşmeden önce ne yaptıklarını kim bilebilirdi? Hayat sanki bir zar bardağına doldurduğu kaderleri hırsla sallayarak zar atmıyor muydu? Simon küçük bir köşede, bir tür cumbada oturuyor, üzerine tereyağı ve bal sürülmüş bir dilim ekmek yiyor ve yanında bir fincan kahve içiyordu. "Böyle güzel bir günde daha ne yiyeceğim? Tepedeki mavi ilkyaz göğü pencereden altın renkli yemeğime bakıyor ya. Tabii ki altın gibi yemeğim. Şu bala bakmak yeter: Açık sarı, altın gibi tatlı bir görünüşü yok mu? Bu altın küçük, beyaz tabağımın üzerine öyle tatlı yayılıyor ki, sivri bıçağımla ondan bir parça aldığımda, kendimi define bulmuş bir altın arayıcısı gibi hissediyorum. Yanında, büyüleyici güzelliğiyle tereyağının beyazı duruyor, ardından leziz ekmeğin kahvemsi rengi geliyor ve hepsinden güzeli de, ince, temiz fincandaki kahvenin koyu rengi. Dünyada bundan daha güzel ve iştah açıcı görünebilen bir yemek var mıdır? Ve ben bunlarla açlığımı mükemmel bir biçimde bastırıyorum; 'Yemek yedim,' diyebilmek için, açlığımı bastırmaktan fazlasına ne gerek var? Yemeği kendileri için bir kültüre, bir sanata dönüştüren insanlar varmış; peki, bunu kendim için de söyleyemez miyim ben? Tabii söylerim! Yalnız benim sanatım alçakgönüllü ve kültürüm daha lezzetli, çünkü ben bu azıcık şeyin tadına, o bitip tükenmeyen çokları tüketenlerden daha büyük bir coşku ve bereketle varıyorum. Üstelik ben öğün-

leri öyle fazla uzatmaktan hoşlanmam, yoksa iştahım kolayca kaçıverir. Benim için önemli olan, daima ve tekrar tekrar yemek isteği duymamdır, bu yüzden az ve zevkli yerim. Ayrıca sahip olduğum başka bir şey daha var: her seferinde yeni bir insanla, lezzetli bir sohbet."

Simon bunları henüz mırıldanmış ya da düşünmüştü ki, saçları ağarmış, yaşlı bir adam yanındaki boş yere oturdu. Yaşlı adamın yüzüne cılız, kül rengi bir solgunluk çökmüştü, burnu akıyordu, daha doğrusu, düşecek kadar ağır olduğu halde düşmeyen iri bir damla sarkıyordu burnundan. İnsan damlanın her an düştüğünü görecekmiş gibi oluyordu. Ama damla hâlâ sarkıyordu. Adam bir tabak haşlanmış patates ısmarladı, başka hiçbir şey söylemedi ve bıçağının ucunu kullanarak üzerlerine dikkatle tuz serpip keyifli keyifli yedi patatesleri. Ancak öncesinde, yüce Tanrısına bir dua etmek üzere ellerini kavuşturmuştu. Simon küçük bir şaka yapmaya kalkıştı. Garson kıza gizlice bir parça kızarmış et ısmarladı ve et masaya geldiğinde, bunun başka kimseye değil de, kendisine uzatıldığını gören adamın şaşkınlığına içtenlikle güldü.

"Yemek yemeden önce neden dua ediyorsunuz?" diye sordu teklifsizce.

"Ediyorum, çünkü buna ihtiyacım var," diye karşılık verdi yaşlı adam.

"Öyleyse sizi dua ederken gördüğüme sevindim. Sadece sizi buna hangi duygunun yönlendirmiş olabileceği ilgilendirdi beni."

"Dua ederken pek çok duygu geçer insanın içinden, genç beyim! Sözgelimi sizin dua etmediğiniz anlaşılıyor. Bugün gençlerin buna zamanları da, istekleri de yok artık. Anlayabiliyorum bunu. Ben dua ederken sadece bir alışkanlığı sürdürüyorum, çünkü bu bir alışkanlığa dönüştü ve bana teselli verdi."

"Siz hep yoksul bir insan mıydınız?"

"Daima." –

Yaşlı adam bunu söylediği sırada, temiz olsa da, havasız, yoksul aşevinde Frau Klara'nın güzel eşkali belirdi. Bir çatal, bir kaşık ya da bıçak veya bir fincan sapı tutan tüm eller, işlerine dönmeden önce bir an duraksadılar. Tüm ağızlar açıldı, tüm gözler, bu mekâna pek de işi düşebilecekmiş gibi görünmeyen eşkale çevrildi. Kusursuz bir hanımefendiydi bu; hatta o anda daha bile fazlasıydı. Sanki bir melek daha şimdi esintili, açık gökyüzünden koparak dünyaya süzülmüş ve salt aziz görüntüsüyle orada yaşayan insanları mutlu etmek üzere karanlık bir deliğe girmiş gibiydi. Simon'un gözleri ve duyuları da böyle algılamıştı. Kaygılarla ve sopalarla her dakika kırbaçlanmak gibi cinaslı bir imtiyaz dışında hiçbir şeye sahip olmayan sefiller ve yoksulların ayağına giden hayırsever bir kadını daima böyle hayal ederdi Simon. Klara, sanki farkında bile olmadan başka sınırlardan, başka bir katman ve dünyadan uçarak gelmiş, daha yüce, uzak bir varlık gibi davranıyordu halkın arasında. Tüm bu çekingen insanların gözlerini fal taşı gibi açan, nefeslerini tutmalarına ve şiddetli titreme yüzünden bıçağı düşürmemek için bir elleriyle diğerini tutmalarına neden olan olağanüstü, göz kamaştıran etkisi de buradan kaynaklanıyordu. Klara'nın güzelliği, onları apansız bastıran bir acıyla düşündürmüştü. Dünyada, gündelik ekmek uğruna sürdürdükleri kaba işlerin ve tasaların dışında, neler olduğu geldi birden akıllarına. Bu türden bir sağlığa ve dopdolu, taşkın, güler yüzlü güzelliğe dair hiçbir hayalleri kalmamıştı neredeyse, hayat, kirli, kara gündelik akışa karışıp tükenmiş, ufalanıp kaygılara dönüşmüş, düşkünce şeylere saplanıp kalmıştı. Tüm bunlar, belki herkes için o denli belirgin olmasa da acıyla akıllarına geliyordu şimdi, tebessümüne içinizden gülümseyerek katıl-

maya yeltendiğiniz zaman, salt kokusuyla bile sizi sarhoş eden bir güzelliğe bakmak acı verir çünkü. Bu yüzden hepsi de başlarını kadına doğru kaldırırlarken garip ifadeler takınıp yüzlerini buruşturdular, çünkü onlar daracık yerlerdeki alçak iskemlelerine sıkışıp kalmışken o yüce kadın dimdik ayakta duruyordu. Birini arıyor gibi görünüyordu. Simon köşesinde ses çıkarmadan durdu ve gözlerini çevresine bakınan kadına dikerek gülümsedi. Salon görece küçük olduğu halde, Klara uzun süre fark etmedi onu; çünkü gözlerini bu dağınık, karanlık, karışık manzaraya alıştırmakta ve başka zamanlarda hiç dikkate almayacağı eşkalleri saptamakta zorlanıyor gibiydi. Hevesi biraz kırılmış bir halde yine çıkmak istiyordu ki, bakışı Simon'a takıldı ve onu tanıdı. "Demek burada oturuyordunuz, üstelik de öyle bir köşeye sıkışmış halde?" dedi ve büyük bir sevinçle Simon'un yanına, genç dostuyla, burnunda hâlâ o iri, parlak damlayı taşıyan yaşlı adamın arasındaki boş yere oturdu. İhtiyar uyuyordu. Böyle lokallerde uyumak yasaktı ama yaşlı insanların yemek yedikten sonra, artık dizginlenemeyen bir yorgunlukla uykuya dalmaları sıradan bir olaydı. İhtiyar belki de şehrin tüm caddelerinden geçen uzun, yararsız bir yürüyüşü bırakmıştı ardında. Belki aklının onu götürebildiği her yerde iş aramıştı. Yorgunluğu giderek büyürken her şeye rağmen bir şey başarmaya çabalamıştı bütün gün, bir dağa tırmanmak için gücünün tüm kırıntılarını kullanmıştı, çünkü şehir bir dağ yamacına doğru tırmanıyordu ve orada, yukarıda da, burada, aşağıda olduğu kadar hızla geri çevrilmiş, tekrar yamaçtan aşağı yürümüştü, kalbinde ölüm, tükenmiş güçleriyle, ta buraya kadar. Bu ihtiyarın –Simon'un tahmin ettiği gibi– belki de hâlâ iş aramasını, onun bu ihtiyar haliyle hâlâ çalışma azmi göstermesini düşünmek bile hazin ve ürkütücüydü. Bu ihtiyarın bu lokanta dışında bir yurdu yoktu ama

burada da ancak belli saatlerde kalabilirdi; çünkü sonunda lokanta kapanacaktı. Durumunun ürkütücü ciddiyetine yumuşak, yatıştırıcı bir ezgi katmak için dua ediyordu belki de. Bu yüzden "Duaya ihtiyacım var," demişti. Yani bunun sofu görünmeye meraklı olmakla ilgisi yoktu, tersine onu okşayacak bir elin varlığını sezmek, biçare, kırışık alnında gezinecek çocuk ellerini, belki kendi kızının elini hissetmek için duyduğu alabildiğine hüzün verici ihtiyaçtı bu. Belki ihtiyarın kızları olmuştu – ama şimdi ne haldeydi? Yaşlı adamın yanında oturan ve onu, hareketsiz başını ellerine yaslamış uyurken gören biri, kendini kolayca böyle düşüncelere kaptırabilirdi. "Kardeşiniz geldi, Simon," dedi Klara, "subay üniforması giymiş, kız kardeşiniz de yanında ve bir de Sebastian adında bir bey var." Bunun üzerine Simon borcunu ödedi ve birlikte çıktılar. Onlar çıktıktan sonra, servis yapan kızlardan biri uyuyan adamı fark etti, onu dürterek sarstı ve gülünç bir sertlikle seslendi: "Burada uyumayın! Size söylüyorum! Duymuyor musunuz? Burada uyuyamazsınız!" Yaşlı adam uyandı.

O günün ardından olağanüstü bir akşam geldi. Tüm dünya güzel göl kıyısında, geniş, iri yapraklı ağaçların altında gezintiye çıktı. İnsan burada, neşeli, usulca sohbet eden bunca insanın arasında gezinirken kendini bir masalın ortasına düşmüş gibi hissediyordu. Şehir, batan güneşin alevinden tutuştu ve ardından son güneş ışınlarının korunda, siyah ve bulanık, yanmaya başladı. Yaz güneşinin olağanüstü ve baştan çıkarıcı bir yanı vardır. Göl karanlıkta pırıldıyor ve durgun suyun derinlerinde sayısız ışıklar parlıyordu. Köprüler harikulade görünüyorlardı; insan köprüden geçerken aşağıdaki suyun üzerinden ok gibi geçen küçük, loş tekneleri görüyordu; açık renk elbiseler giymiş kızlar oturuyordu kayıklarda, ağır ve vakur bir edayla süzülen büyükçe, yassı bir tekneden sık

sık bir lirin geceye karışan sıcak tınısı yükseliyordu. Ses karanlıkta kayboluyor, sonra parlak ve sıcak, karanlık ve yürek paralayıcı tınısıyla tekrar beliriyordu. Herhangi bir gemicinin çaldığı bu basit enstrümanın ne engin bir tınısı vardı! Gece bu tınıyla daha da genişliyor ve derinleşiyor gibiydi. Engin sahilin uzaklarından kırsal yerleşimlerin ışıkları parlıyordu, kraliçelerin koyu renkli, ağır kıyafetlerindeki çakımlı, kızılımsı taşlar gibi. Dünya uyuyan bir kız gibi yatıyor ve güzel kokular saçıyordu sanki. Gece göğünün büyük, karanlık fanusu tüm gözlerin, dağların ve ışıkların üzerine kapanmıştı. Göl mekândışı bir şeye dönüşmüştü, gökyüzüyse gölü kucaklayan, kapsayan ve kubbelendiren bir şeye. İnsanlar gruplar oluşturmuştu. Gençler ortalıkta uçuşur gibiydiler ve tüm banklar, sıkışarak oturmuş dinlenen, sessiz insanlarla doluydu. Gururla cilveleşen, hercai kadınlar da eksik değildi ve gözleri bu kadınlardan başka bir şey görmeyen, konuşacak cesareti ya da sözü buluncaya kadar, önce hep bir parça ürkek, ardındansa büyük bir atılganlıkla seçtikleri hanımların peşlerinden giden erkekler de. O akşam, deyim yerindeyse bazılarına hadleri bildirildi.

Simon, Klaus'un yanında yürüyordu ve dur durak bilmeden sorular soran kardeşini, isabetli ve basit cevaplarıyla, henüz büsbütün kaybedilmiş bir insan olmadığı konusunda ikna edebildiği için mutluydu. Bazı şeyleri toy bir çocuk gibi soran ama içtenlikli bir merak da gösteren ağabeyinin karşısında belirli bir gururla ama aynı zamanda tevazu dolu bir sesle konuşuyordu. Adeta kendiliğinden gelen güzel, uzun, kıvrak cümlelerle konuşuyorlardı ve Klaus, başta Simon'un kendi koşullarına bakarak alay edeceğini ve güleceğini düşünmüş olduğu bazı konularda kardeşinin gösterdiği anlayışa seviniyordu. "Şu an göründüğün kadar ciddi olabileceğini hiç düşünmemiştim!" Simon cevap verdi: "Saygı duyduğum pek

çok şey olduğunu göstermek gibi bir huyum yoktur. Böyle şeyleri kendime saklarım, çünkü düşünürüm ki, eğer kader insana soytarı rolü biçmişse, demek istediğim, insan belki de bunun için seçilmişse, ciddi bir ifade takınmak neye yarar? Öyle kaderler var ki, bunların önünde herkesten önce ben bükerim boynumu. Elden başka bir şey gelmez. Onun dışındaysa, benden şaşkın ve korkak bir tavırla boyun eğmemi beklesin hele birisi. Öyle zamanlarda içimden gelenleri çeşitli kişilere daha önce de söyledim." – Simon bunları anlatırken akıcı cümleler ve doğru vurgularla, ama alabildiğine sakin ve dostça bir tavırla konuşuyordu, öyle ki, Klaus bu sözleri dünyaya yönelik bir hınç olarak değil, küçük kardeşinin dünyayla ilişkisini açıklamaya yönelik bir ruhsal arayış olarak algıladı. Simon'un çalışkan niteliklere sahip olduğuna inanmıştı ama bu niteliklerin içten gelmesini arzuluyor ve bunların Simon'u sadece yüzeysel bir biçimde, adeta oynar gibi, kandırır gibi, raks eder gibi kuşatmış olmasından biraz korkuyordu. Konuşmanın hararetiyle kendini birkaç saatliğine sözlerin sarhoşluğuna kaptırarak namus ve erdemle dolu bir dünyayı anlatmak böyle bir ruh için kolaydı; özellikle de uzun bir aranın ardından gelen böyle buluşma anlarında. Bununla birlikte Klaus, kardeşinin durumuna sevindi ve ölçülü bir zevkle güzel ve avutucu sözler söyledi ona. Klara ve Kaspar, birbirlerine iyice sokulmuş, arada biraz mesafe bırakarak geriden yürüyorlardı. Ressam gecenin güzelliğinden ve müziğinden sarhoş olmuştu. Etekleri toynaklara değen güzel, narin dişi binicilerini taşıyarak gece bahçelerinin içinden dört nala geçen atlarla ilgili bir şeyler sayıklıyordu. Sonra tüm bunlara, insanlara, manzaraya, kısacası gözünün önüne gelen her şeye küstah, pervasız kahkahalarla gülüyordu. Klara onu yatıştırmak için hiçbir çaba göstermiyor, tersine bu güzel ruhun bağımsızlığından sevinç duyuyordu. Erkek-

liğe geçiş yapan bir oğlan çocuğunun tabiatındaki bu gençliği, küstahlığı, hatta bu büyüklenmeyi nasıl da seviyordu. Bir başkasının ağzından duysa, muhtemelen gülünç ve aptalca bulacağı en azgın zırvaları bile seviyordu onda. Klara'yı, bu insanın tüm tavırlarını, davranışlarını, yaptıklarını, boşladıklarını, söylediklerini ve suskunluklarını böyle kayıtsız şartsız güzel bulmaya iten neydi? Tüm diğer insanlara denk, tüm erkeklerden üstün gibi geliyordu ona, oysa daha tam bir erkek bile olmamıştı. Yürüyüşünde –nasıl söylemeliydi– Klara için gülünç, ama aynı zamanda buyurgan bir şeyler vardı. Tam anlamıyla genç bir insan, telaştan eser yok, yine de çekingen, aptalca, içten içe çocukça bir tarafı var. Böylesine dingin, hem de çabucak alevleniyor! Genç ve dalgalı saçlarının karanlıktaki göz alıcı parıltısına baktı. Sonra bu yürüyüşü ve başını böylesine tevazuyla, sorgulayarak dalgınca taşıması... Bu genç adam birini düşünürken nasıl da hayallere dalıyor olmalı. Kaspar sessizleşmişti. Klara durmadan ona bakıyordu, durmadan! Burada, etrafta gezinen insanlarla dolu bu gecede, ona bakmak güzeldi, ölürcesine güzeldi. Ona bakmayı, öpmekten daha güzel buluyordu Klara. Kaspar'ın ağzının acıyla açıldığını gördü; aklından bir şeyler geçirdiği yoktu kesinlikle, hayır, söz konusu bile değildi bu; bu acılı izlenimi yaratan, dudaklarının duruşuydu sadece. Gözleri donuk ve sakin bir ifadeyle uzaklara dikilmişti, sanki orada daha iyi şeyler göreceğini biliyormuş gibi. Bu gözler konuşuyorlardı sanki: "Biz, biz güzel şeyler görüyoruz; siz diğer insanların gözleri, hiç boşuna yormayın kendinizi, bizim gördüklerimizi asla görmeyeceksiniz!" Kaşları büyüleyici bir hafiflik ve kaygıyla gözlerin üzerine, çocukları andıran ve dünyaya her an küsecekmiş gibi bakan gözlerin üzerine sanki birer melek gibi kıvrılmışlardı. "Kuşkusuz, her insanın gözü kolayca incinebilir, ama onun gözlerine baktığımda daha

şimdiden kıymıklar battığını görüyormuşum gibi içim acıyor birden. Gözleri büyük, alabildiğine çıkıklar, hiçbir şeyle ilgili değilmiş gibi görünüyorlar, öylesine dikkatsiz ve daima ardına kadar açık; ne kadar kolay incinebilirler!" diye feryat ediyordu Klara. Kaspar'ın kendisini sevip sevmediğini bile bilmiyordu, ama ne önemi vardı bunun, o Kaspar'ı seviyordu işte, bu yeterliydi, evet, yeterli olmalıydı bu; Klara ağlamak üzereydi. O sırada Simon ve Klaus, diğerlerini aramak üzere geri dönüyorlardı. Klara, elinden geldiği kadar toparladı kendini, Simon'un koluna girdi ve onunla birlikte önden yürüdü. "İzin ver de gözlerine bakayım, Simon," dedi, "öyle güzel gözlerin var ki, bakarken insan sanki bir yatağa uzandığını sanıyor, el ayak çekildikten sonra dua eder gibi."

Klaus ve Kaspar konuşmadan yürüyorlardı. Birkaç yıl önce, aralarına küçük bir dargınlık girdikten sonra birbirlerini anlamaz olmuşlardı artık ve o zamandan beri hiç görüşmemiş ve yazışmamışlardı. Bu durum Klaus'u çok üzüyordu, oysa Kaspar sadece bir tür zorunluluk gibi yaşıyordu bunu. Bazen bir kardeş tarafından da anlaşılmamanın eşyanın tabiatında olduğunu söylüyordu kendine. Kafasını çevirip geride kalmış meselelere bakmak istemiyordu, dahası tam da geçmişte kaldıkları için, artık üzerine düşünmeye değer bulmuyordu bunları. Onun tarzı dosdoğru yürümekti; dönüp eski ilişkilere bakmayı zararlı buluyordu. Şimdi Kaspar'ın karşısında susmak dayanılmaz bir hal alınca Klaus kardeşinin sanatı hakkında konuşmaya başladı ve onu, sanatçı olarak gereken olgunluğu kazanmak üzere İtalya'ya gitmesi için cesaretlendirdi.

Kaspar bağırmaya başladı: "Şeytan alsın beni, daha iyi! İtalya'ya gitmekmiş! Neden İtalya? Ben hasta mıyım ki, portakal ve fıstık çamlarının ülkesinde sağlığıma kavuşacağım? Eğer burada olabiliyorsam ve buradan yete-

rince hoşlanıyorsam İtalya'ya gidip de ne yapacağım? İtalya'da resim yapmaktan daha iyi işler mi becereceğim, yoksa burada resim yapılmaz mı? İtalya çok güzel olduğu için oraya gitmem gerektiğini düşünüyorsun. Burası yeterince güzel değil mi yoksa? Orası buradan, olduğum, yarattığım, ben çoktan çürüyüp gittiğimde bile var olmayı sürdürecek binlerce güzellik gördüğüm bu yerden daha güzel olabilir mi? Yaratmak isteyen insanın İtalya'ya gitmesi olacak şey mi? İtalya'daki güzellikler buradan daha mı güzel? Belki daha iddialı yalnızca ve tam da bu nedenle hiç görmek istemiyorum o güzellikleri. Altmış yıl sonra bir dalga ya da bir bulut, bir ağaç veya bir tarla resmi yapmayı başardığımda İtalya'da bulunmamış olmakla akıllıca bir iş yapıp yapmadığımı görürüz. O tapınak sütunlarını, sıradan belediye binalarını, o çeşmeleri ve kemerleri, fıstık çamlarını ve defne ağaçlarını, İtalyanların folklorik giysilerini ve görkemli yapılarını görmemekle bir şey mi kaçırmış oluyorum? İnsan her şeyi gözleriyle yalayıp yutmak zorunda mı? Daha iyi bir sanatçı olmak için İtalya'ya gitmem söylendiğinde öfkeden kuduracak gibi oluyorum hep. İtalyanlar resim yapmak ya da şiir yazmak istediklerinde bize mi geliyorlar? Geçmiş kültürlerle sarhoş olmanın bana ne faydası var? Kendimle dürüstçe hesaplaşmak varken, bunu yaparak ruhumu zenginleştirmiş mi olacağım? Hayır, ruhumu kepaze etmiş ve ödlekleştirmiş olurum yalnızca. Eski, batmış bir kültür istediği kadar mükemmel olsun, isterse gücü ve ihtişamıyla bizimkini aşsın, bu yüzden bir köstebek gibi içine sızıp sağını solunu koklayacak değilim, ilgimi çektiği ve zevk verdiği sürece, her an elimin altında bulunan kitaplardan izlerim onu. Ayrıca yitirilmiş ve geçmiş olan şey hiçbir zaman o kadar da değerli değildir; çünkü dört bir yanımda, çoğu zaman güzellikten uzak ve kötü diye karalanan günümüzde hayran kaldığım bir

sürü resim, iki gözümü de tıka basa dolduracak kadar çok güzellik görüyorum ben. Bizim için utanılası bir garabet olan bu İtalya cinneti beni öfkeden çıldırtabilir. Yanılıyor olabilirim, ama yirmi kıllı şeytan, soluduğum havayı zehirlese ve iğrenç çatallarını bana doğru sallasa bile, beni İtalya'ya götüremez."

Klaus, Kaspar'ın meseleleri değerlendirirken gösterdiği sertlikten afallamış ve kederlenmişti. Kaspar hep böyle olmuştu, insan onunla nasıl verimli bir ilişki kurulabileceğini hiç kestiremezdi. Sustu ve Kaspar'a elini uzattı; çünkü Klaus'un kaldığı dairenin önüne varmışlardı.

Sıkıcı odasına girdiğinde, kendi kendine şunları söyledi: "Çok masumane, iyi niyetli, ama gerçekten de biraz dikkatsiz bir söz yüzünden, işte yine yitirdim onu. Kaspar'ı çok az tanıyorum, hepsi bu ve belki de hiçbir zaman tanıyamayacağım. Hayatlarımız birbirinden çok farklı. Ama insanın asla tam olarak kestiremeyeceği gelecek bizi bir başka sefer yeniden bir araya getirir. Beklemek ve zamanla olgunlaşıp daha iyi bir insan olmak için sabretmek zorundayız." Kendini çok yalnız hissediyordu ve fazla zaman geçirmeden işinin başına dönmeye karar verdi.

Beşinci bölüm

Sebastian genç bir şairdi, mısralarını küçük bir sahneden, aşağıdaki seyircilere okumaktaydı. Böyle zamanlarda sergilediği taşkın tavırlarla kendini daima bir parça gülünç duruma düşürürdü. Genç yaşlarda ailesinin yanından kaçmış, on altı yaşında Paris'te yaşamaya başlamış ve yirmisinde geri dönmüştü. Babası, Simon'un ablası Hedwig'in de yaşadığı küçük şehrin müzik direktörüydü. Sebastian orada garip, avare bir hayat sürdürüyordu; evin üst katındaki tozlu odada, dar bir yatağa oturarak ya da yan gelip yatarak günler geçirir; geceleri uyuduğu yatağını toplamak için hiç zahmet etmezdi. Ebeveyni ona kaybedilmiş olarak görüyor ve dilediğini yapmasına göz yumuluyordu. Para vermiyorlardı, çünkü oğullarını ele geçirdiğini bildikleri sefih hayatı harçlıklarıyla desteklemeyi yakışıksız buluyorlardı. Sebastian'ı ciddi bir öğrenim görmeye razı etmek mümkün değildi artık; koltuğunun altında ya da çantasında bir kitapla dağlarda, ormanlarda sürter, çoğu zaman eve günlerce gelmez, hava az-çok izin verdiği sürece hiçbir insanın, hatta yabani ve sert çobanların bile kullanmadığı harap kulübelerde, gökyüzüne tüm uygarlıklardan daha yakın olan meralarda gecelerdi. Hep açık sarı kumaştan, paralanmış aynı takım elbiseyi giyer, sakallarını uzatırdı, ama genel-

de hoş ve temiz görünmeye büyük önem verirdi. Güzel bir adamdı ve şiir yazdığı bilindiği için, kişiliğinin etrafında yarı alaycı, yarı hüzünlü bir efsane yayılmıştı; şehirde bu delikanlıya içtenlikle acıyan ve onu mümkün gördükleri her fırsatta samimi bir biçimde sahiplenen aklı başında pek çok insan vardı. Mükemmel bir cemiyet insanı olduğu için, onu sık sık akşam meclislerine davet ederler ve bir şeyler başarmak için duyduğu yakıcı arzuya rağmen ona hiçbir iş vermeyen dünyanın acısını bir ölçüde giderdiklerini düşünürlerdi. Sebastian bu başarma arzusuna fazlasıyla sahipti, ama genel kabul gören ve beklenen çabaların yolundan fazlasıyla sapmıştı. Belki de çok yabani bir çaba göstermişti ve şimdi çabalarının ona bir fayda sağlamadığını gördüğü için, artık hiç çabalamak istemiyordu. Yazdığı şiirlere, lavta eşliğinde besteler de yapar ve tatlı, yumuşak bir sesle okurdu. İnsanların onu daha bir ilkokul öğrencisiyken şımartmış ve kendisini bir tür dâhi çocuk sanmasına katkıda bulunmuş olmaları, Sebastian'a yapılmış tek, ama büyük haksızlıktı. Bu kibirli kuruntu oğlanın duyarlı yüreğine çöreklenmişti! Yetişkin kadınlar, kendilerini olağanüstü cezbeden, erken olgunlaşmış, cin gibi bu oğlanla insanca gelişmesini olumsuz etkileyecek ilişkiler kurmayı severlerdi. Sebastian, "Altın çağım geçmişte kaldı," derdi sık sık. Bu kadar genç bir adamın böyle konuştuğunu duymak korkunç bir şeydi. Gerçekten de yaptığı, ettiği, hedeflediği ve başladığı her şeyi yorgun, soğuk bir kalple, yarım gönülle yapar, dolayısıyla da hiçbir şey yapmış olmaz, sadece kendi kendini oyalardı. Hedwig bir keresinde şöyle demişti ona: "Dinleyin Sebastian, sanıyorum, siz çoğu zaman kendinize ağlıyorsunuz." Sebastian başını sallamış ve bunu doğrulamıştı. Hedwig ona acır ve hayatını biraz olsun kolaylaştırmak için, ona bazen biraz para verir ya da benzer yardımlarda bulunurdu. Şimdi kardeşlerini

görmek üzere çıktığı küçük yolculukta da onu yanına almıştı. Klara'nın alabildiğine bahtiyar, Klaus'un kederli ve yalnız, Simon'un mutlu, Kaspar'ın sinirli ve pervasız olduğu o akşam, Hedwig'le şairi de sahil boyunca ağır adımlarla ve konuşmadan yürüyorlardı. Konuşacakları bir şey olmadığı için susuyorlardı. Karşılarına Kaspar çıktı:

"Duyduğuma göre, hayatınızın özünü yansıtacak bir şiir üzerinde çalışıyormuşsunuz. Daha ortada yaşamış olduğunuz bir hayat yokken, anlatmayı nasıl düşünebiliyorsunuz? Kendinize bir bakın. Ne kadar genç ve güçlüsünüz ve bu gençlik yazı masasının ardına saklanıp hayatının şarkısını mısralarda söyleyecekmiş. Elli yaşına geldiğiniz zaman yapın bunu. Ayrıca mısralar uydurmayı genç bir adam açısından utanç verici bulurum. Bir iş değil bu, aylaklar için bir sığınak sadece. Eğer hayatınız, geçmişteki hataları, erdemleri ve yanılgıları gözden geçirme hakkını veren büyük, avutucu bir olayla bitmiş ve kapanmış olsaydı hiçbir şey söylemezdim. Ama siz daha önce hiç hata yapmış gibi görünmüyorsunuz, hiç iyi bir iş yapmışa da benzemiyorsunuz. Karşımıza bir gühahkâr ya da bir melek olarak çıktıktan sonra yazın şiirinizi. Hiç şiir yazmasanız daha da iyi." –

Kaspar'ın Sebastian hakkında olumlu bir fikri yoktu; bu yüzden de eğleniyordu onunla. Trajik insanlara karşı hiç anlayış duymuyordu, daha doğrusu, onları fazlasıyla kolay ve iyi anladığı için, onlara saygı duymuyordu. Dahası o akşam şeytani bir ruh halinin içindeydi.

Hedwig, kendini savunamayan, hakarete uğramış zavallı adına söze girdi. Savunma isteğinin verdiği ateşle, "Böyle konuşman hiç hoş değildi, Kaspar," diye bağırdı erkek kardeşine, "ve hiç akıllıca da değildi. Bahtsızlığı yüzünden tüm insanların sakınması ve saygı göstermesi gereken birini incitmekten zevk duyuyorsun. İstediğin

kadar gül. Aslında söylediklerinden pişmanlık duyuyorsun. Seni bu kadar iyi tanımasaydım, kaba bir oğlan, eziyet etmekten hoşlanan biri olduğunu düşünürdüm. Zavallı bir insana, korunmasız birine bu kadar rahat acı çektirebilen kişi, zavallı bir hayvana da aynı rahatlıkla eziyet edebilir. Korunmasız insanlar, güçlülerdeki acı verme isteğini çok kolay kışkırtırlar. Kendini güçlü hissedebiliyorsan eğer, memnun ol ve kendinden zayıfları rahat bırak. Eğer zayıflara eziyet etmek için kötüye kullanırsan, gücüne gölge düşürürsün. Yere sağlam basmak neden yetmiyor sana; bir de sallantıda ve arayış içinde olanların ensesine mi bastırman gerekiyor ayağını, kendilerinden-umudu-kesmenin girdabında derinlere, ta diplere batsınlar diye? Özgüven, cesaret, güç ve kararlılık, kaba ve acımasız olmak zorunda mı; asla yoluna çıkmayanlara, oracıkta duran ve başkalarına yöneltilmiş şöhret, saygı ve başarı nidalarına arzuyla kulak kabartanlara karşı böylesine düşüncesizce davranarak günah işlemek zorunda mı daima? Özlemle dolu bir ruhu aşağılamak asil ve iyi bir davranış mı? Şairler çok kolay incinirler; ah, asla incitilmemelidir şairler. Ayrıca bunları kesinlikle seninle ilgili olarak söylemiyorum, Kasparcığım; çünkü bu dünyada senin büyüklüğün nedir ki? Belki sen de henüz hiçbir şey değilsin ve tıpkı senin gibi bir hiç olan insanlarla alay etmek için bir nedenin yok. Sen kendi yazgınla boğuşuyorsan, bırak başkaları da kendi bildikleri gibi boğuşsunlar. Her ikiniz de güreşçisiniz ve tutup birbirinizi yenmeye mi çalışıyorsunuz? Bu büyük bir aymazlık ve akılsızlık. Sanatlarınızda türlü türlü ikiyüzlülükler, yanılgılar, vaatler ve başarısızlıklar yüzünden yaşayacağınız yeterince acı var, bir de birbirinize daha çok acı çektirmeye mi uğraşmanız gerekiyor? Ben bir ressam olsaydım eğer, hakikaten bir şairle kardeş olmak isterdim. Hem hatalı ya da tembel ve eylemsiz birine tepeden bakarken hiç

acele etmemeli insan. Onun güneşi, yani şiiri uzun, boğucu düşlerinin içinden yükseliverir birden! Fazla hızlı davranan alaycılar ne hale düşerler o zaman? Sebastian hayatla dürüstçe mücadele ediyor, bu bile saygı ve sevgi göstermek için bir neden olmalı. Onun yufka yüreğiyle nasıl alay edebilir insan? Utan, utan, Kaspar ve ablana karşı bir nebze olsun sevgi duyuyorsan eğer, sana böyle hiddetlenmeme asla fırsat verme bir daha. Bundan hoşlanmıyorum. Sebastian'a değer veriyorum, çünkü onun pek çok hatasını itiraf edecek cesarete sahip olduğunu biliyorum. Ayrıca tüm bunlar lafügüzaf, bizimle birlikte yürümek hoşuna gitmiyorsa gidebilirsin. Şimdi de yüzünü asıyorsun, Kaspar! Ablan olabilme ayrıcalığına kavuşmuş bir kız sana ders veriyor diye kızacak mısın yoksa? Hayır, kızma. Lütfen. Ayrıca şairlerle de alay edebilirsin tabii. Neden olmasın? Biraz önce çok ciddiye aldım bunu. Bağışla." –

Karanlıkta Sebastian'ın dudaklarının kenarında ince, mahcup ama şefkatli bir tebessüm şekillendi. Hedwig, kardeşi yeniden neşeleninceye kadar, onun gönlünü almaya çabaladı. Ardından Kaspar, hararetli konuşmasının komik bir taklidiyle öylesine eğlendirdi ki onları, üçü birden kahkahalarla güldüler. Özellikle Sebastian gülmekten iki büklüm oldu. Ağaçların altında her yer sessizliğe gömülmüş ve ıssızlaşmıştı giderek – insanlar evlerine dönmüştü, ışıklar düşlere dalmıştı ama çoğu ışık da söndürülmüştü, uzaklar parıldamıyordu artık. Orada, köylük yerlerde ışıklar daha erken söndürülüyor gibiydi; uzak dağlar şimdi ölü, kara bedenler gibi uzanıyorlardı, ama evlerine gitmeyen, tersine bütün geceyi gökyüzünün altında uyumadan ve söyleşerek geçirmeye niyetli gibi görünen tek tük çiftler vardı hâlâ.

Simon ve Klara, sessiz, uzun konuşmalara dalmış, bir bankta oturuyorlardı. Birbirlerine söyleyecek çok şeyleri vardı; aslına bakılırsa sonsuza dek söyleşebilirlerdi. Klara durmadan Kaspar hakkında konuşuyordu, Simon ise yanındaki kadın hakkında. Simon'un, o anda kendisine yoldaşlık eden, yanında otururak veya ayakta durarak kendisini dinleyen insanlar hakkında konuşmasına izin veren garip, rahat, açık bir tavrı vardı. Sözleri kendiliğinden dökülüyordu; en güçlü duyguları kendisini konuşmaya iten kişiye karşı besliyor ve bunun sonucunda onun hakkında konuşuyordu, orada olmayan kişiler hakkında değil. Klara ise sadece yanlarında olmayan kişiyi düşünüyordu. "Yalnızca onun hakkında konuşmamız," diye sordu Klara, "sana acı vermiyor mu?" "Hayır," diye karşılık verdi Simon, "onun aşkı benim aşkımdır. İkimizden biri hiç âşık olmayacak mı, diye hep sormuşumdur kendime. Buna ikimizin de beceremeyeceği, olağanüstü bir şey olarak baktım daima. Kitaplarda aşk hakkında çok şey okudum, ben daima âşıklara âşık oldum. Daha bir okul öğrencisiyken bile böyle kitapların üzerine kapanır, âşıklarımla birlikte ben de sarsılır, titrer ve ürkerdim. Neredeyse her zaman gururlu bir kadın ve ondan daha inatçı bir erkek, tulumlu bir işçi ya da basit bir asker olurdu. Kadın daima seçkin bir hanımefendiydi. O zamanlar sıradan insanların aşklarını düşünemezdim. Hislerim bu kitaplarla kabarır ve kitabı kapadığımda yok olurdu. Sonra hayata girdim ve tüm bunları unuttum. Özgürlük düşüncelerine bağlandım, ama bir aşk yaşamanın hayalini de kurardım. Şimdi bir aşk yaşanıyorsa ve bu aşk bana yönelik değilse, kızmamın ne faydası var? Ne kadar çocukça. Aşkın beni değil, bir başkasını seçtiğine neredeyse memnunum hatta, aşkı önce görmek ve sonra da yaşamak isterim. Ama hiç aşk yaşamıyorum. Hayat benden başka şeyler bekliyor, benim için başka

şeyler düşünüyor sanırım. Önüme serdiği tüm görüntüleri sevmemi sağlıyor. Seni de sevebilirim Klara, daha farklı, belki de daha aptalca bir biçimde. Eğer istersen, senin için ölebileceğimi, ölmek isteyeceğimi böylesine kesin bir biçimde biliyor olmam aptalca bir şey değil mi? Senin için ölemez miyim? Bunu çok doğal bulurdum. Kendi hayatıma hiç değer vermem, sadece başkalarının hayatlarına değer veririm, buna rağmen seviyorum hayatı ama ondan namusumla vazgeçebileceğim bir fırsat sağlayacağını umduğum için seviyorum. Akılsızca konuştum, değil mi? İzin ver, sana ait olduğumu hissedebilmen için iki elini de öpeyim. Tabii ki sana ait değilim ve sen de asla benden bir şey istemeyeceksin, çünkü benden bir şey beklemek aklına bile gelmeyecek. Ama senin tarzındaki kadınları seviyorum ve insan sevdiği kadına bir armağan vermekten hoşlanır, işte ben de sana kendimi armağan ediyorum, çünkü daha iyi bir armağan bilmiyorum. Belki sana yararlı olabilirim, senin için şu bacaklarımla sıçrayabilirim, birinin hatırın için susmasını arzu edecek olsan çenemi tutabilirim, utanmaz bir yalancıya muhtaç olacağın bir duruma düşersen yalan söyleyebilirim. Bu türden asil durumlar vardır. Düşecek olsan, seni taşıyabilirim kollarımda ve ayaklarını kirletmemen için seni çamurlu suların üzerinden aşırabilirim. Bir bak şu kollarıma. Seni şimdiden kaldırmış, şimdiden taşıyorlar gibi gelmiyor mu sana? Seni taşısam, nasıl da gülümserdin ve ben de öyle gülümserdim, çünkü bir tebessüm, sevgiden yoksun olmadığı sürece ötekine de bulaşır daima. Sana verdiğim bu armağan, hareketli ve sonsuz bir armağan; çünkü insan, en basiti bile, ebedidir. Sen çoktan yok olup gittiğinde, bir toz zerresi kadar bile kalmadığında yine sana ait olacağım; çünkü armağan daima verildiği kişiden daha uzun yaşar, sahibini yitirmenin yasını tutabilsin diye. Ben armağan olmak üzere doğ-

dum, daima birine ait oldum, eğer tek bir gün bile etrafta dolaşıp da kendimi sunabileceğim birini bulamasam rahatsız olurdum. Şimdi sana aidim, senin beni pek önemsemediğini bildiğim halde. Beni önemsememek zorundasın. Bazen armağanları küçümser insan. Sözgelimi ben ruhumda nasıl da aşağılarım armağanları. Bana armağan verilmesinden düpedüz nefret ederim. Bu yüzden kader de kimsenin beni sevmesini istemiyor; çünkü kader iyidir ve her şeyi görür. Aşka dayanamazdım, çünkü sevgisizliği kaldırabiliyorum. İnsan sevmek isteyeni sevmemelidir, yoksa onun ibadetini ancak bölmüş olur. Beni sevmeni istemezdim. Ve bak, senin başkasını sevmen beni nasıl mutlu ediyor; çünkü şimdi, beni anla, seni sevebilmem için yolumu açıyorsun. Benden dönen, bir başka nesneye yönelen yüzleri severim. Bir ressam olan ruh bu uyarıyı sever. İnsanın görmediği, sezdiği bir dudağın üzerinde gezinen tebessüm ne güzeldir. Seni böyle beğeneceğim. Seni beğenmeme ihtiyacın olmadığını mı sanıyorsun? Ama şimdi geldi de aklıma: Benim hoşuma gitmene gerek yok, buna ihtiyacın yok gerçekten de; çünkü senin hakkında bir yargıda bulunamam, olsa olsa bir ricam olabilir senden; ama, ne konuştuğumu bilmiyorum artık."

Klara, Simon'un itiraflarına ağladı. Onu iyice yanına çekmişti ve gecenin serinliğinde üşümüş güzel elleriyle Simon'un yanan yanaklarını okşuyordu. "Bana burada söylediklerini, söylemene hiç gerek yoktu, zaten biliyordum bunları, bunları biliyordum zaten, biliyordum – bunları – zaten." Sesi, bir parça eziyet görmüş hayvanlara tekrar sevgi ve yakınlık gösterirken kullanılan o şefkatli tınıya bürünmüştü. Mutluydu ve neşenin o uzayan ve tiz tonlarıyla fısıldıyordu. Konuşurken tüm bedeni de birlikte konuşuyor gibiydi: "Aşka düştüğüm bir anda beni sevmen ne kadar güzel. Şimdi bir kere daha coşkuyla sevece-

ğim. Belki bir gün mutsuz olacağım, ama ne büyük haz duyacağım mutsuz olmaktan. Biz kadınlar, hayatta yalnızca bir kere seviniriz mutsuzluğa, ama mutsuzluğun tadını sonuna kadar çıkarmayı biliriz. Ama nasıl oluyor da, sana acılardan söz edebiliyorum? Bak, bundan sadece sözünü etmek bile kızdırdı beni. Seni yanımda görmeye ve mutluluğumdan kuşkuya düşmeye nasıl cüret edebiliyorum? Sen insanı inandırıyorsun, inanabilmesini sağlıyorsun. Daima dostum olarak kal. Sen benim tatlı oğlan çocuğumsun. Saçların ellerimin arasından kayıyor ve dostluğa dair böylesine derin düşüncelerle dolu başın kucağımda. Kendimi güzel buluyorum böyle; bunu sen hissettiriyorsun bana. Beni öpmelisin. Dudağımdan öpmelisin beni. Öpücüklerinizi karşılaştırmak istiyorum, Kaspar'ın ve senin. Sen beni öptüğünde, onun öptüğünü düşünmek istiyorum. Bir öpücük gerçekten de olağanüstü bir şey. Şimdi beni öpsen, bir ruh öpmüş olur, bir dudak değil. Kaspar nasıl öptüğümü ve ondan beni öpmesini istediğimi anlattı mı sana? Daha farklı öpmesi gerek, senin gibi öpmeyi öğrenmeli, ama hayır, neden senin gibi öpmeliymiş? O öpünce onu hemen bir daha öpmem gerekiyor, sen öpünce insan kendini sana yeniden öptürüyor, böyle, işte şimdi yaptığın gibi. Beni hoş tut, daima böyle yakın ol bana ve beni bir daha öp ki, biraz önce söylediğin gibi, bana ait olduğunu hissedeyim. Bir öpücük öyle iyi anlatıyor ki bunu. Biz kadınlar böyle öğrenmek isteriz. Sen kadınları aslında çok iyi anlıyorsun, Simon. İnsanlara fark ettirme bunu. Haydi gel, gidelim artık!"

Kalktılar; bir süre yürümüşlerdi ki, diğer üçüne rastladılar. Hedwig, erkek kardeşleriyle ve Frau Klara'yla vedalaştı. Sebastian ona eşlik etti. İkisi uzaklaştıklarında, Klara, Kaspar'a alçak sesle sordu: "Ablanı bu beyle bırakabilir misin?" Kaspar cevap verdi: "Eğer endişem olsaydı bırakır mıydım?"

Eve geldiklerinde, ormandan bir el silah sesi duydular. "Yine ateş ediyor," dedi Klara usulca. "Böyle ateş etmekten ne anlıyor ki?" diye sordu Kaspar. Simon gülerek cevap yetiştirdi hemen: "Ateş ediyor çünkü bunu acayip buluyor. Hâlâ ilginç bir fikir olduğunu sanıyor. İlginç olmaktan çıktığında bırakacaktır." Hemen ardından yine bir silah sesi duyuldu. Klara alnını buruşturdu ve iç geçirdi, ardından içindeki şüpheleri bir kahkahayla boğmaya çalıştı. Ama pek şiddetli bir kahkahaydı bu, kardeşler bir an için korkuyla ürperdiler.

Tam içeriye girmek isterlerken ansızın kapının altında beliren Agappaia, "Tuhaf davranıyorsun sen," dedi karısına. Klara, sanki hiçbir şey işitmemiş gibi sustu. Sonra herkes yatmaya gitti.

Gözüne uyku girmeyen Klara, hemen o gece Hedwig'e bir mektup yazdı:

Siz, tatlı kız, Kasparımın ablası,

Size yazmak zorundayım. Uyuyamıyorum, huzur bulamıyorum. Burada, yarı soyunuk bir halde yazı masamın önünde oturuyorum ve karmakarışık hayaller kurmaktan alamıyorum kendimi. Tüm insanlara mektup yazabilirmişim gibi geliyor bana, rastgele her yabancıya, her kalbe; çünkü tüm insanların kalpleri sıcacık titriyor benim için. Bugün elinizi uzattığınızda, bana uzun uzun baktınız, sorarak ve biraz sert bir ifadeyle, sanki ne durumda olduğumu çoktan biliyormuşsunuz gibi, sanki halimi beğenmiyormuşsunuz gibi. Sizin gözünüzde fena bir durumda mıyım ben? Hayır, eğer her şeyi bilecek olsanız, beni lanetleyeceğinize inanmam. Siz insanın karşısında sır saklamak istemeyeceği türden bir kızsınız, insanın her şeyi anlatmak isteyeceği birisiniz ve ben size her şeyi anlatmak istiyorum, her şeyi bilmeniz için, beni sevebilmeniz için; çünkü tanıdığınız zaman seveceksiniz beni ve sizin tarafınızdan sevilmeyi arzu ediyorum. Tüm güzel ve akıllı kızların etrafımda toplan-

dıklarını görmenin hayalini kuruyorum, kız arkadaşlarım ve danışmanlarım olarak, aynı zamanda öğrencilerim olarak da. Kaspar bana, öğretmen olmak ve kendinizi küçük çocukların eğitimine adamak istediğinizi söyledi. Ben de öğretmen olmak istiyorum, çünkü kadınlar eğitmen olmak için doğmuşlardır. Bir şey yapmak, bir şey olmak istiyorsunuz. Bende bıraktığınız izlenime uyuyor bu. İçinde yaşadığımız döneme ve bu dönemin doğurduğu dünyaya da uyuyor. Yaptığınız güzel bir şey; eğer bir çocuğum olsaydı, onu sizin okulunuza gönderirdim; tamamen size teslim ederdim onu, sizi bir anne gibi saymayı ve sevmeyi öğrenmesi için. Çocuklar başlarını kaldırıp size bakarlar, gözlerinizdeki ifadenin sert mi yoksa şefkatli mi olduğunu görmek için. Derse geldiğinizde yüzünüze vurmuş kaygıları gördükleri zaman serpilmekte olan o küçük kalpleri feryat eder; çünkü sizin ruhunuzu anlar çocuklar. Yaramaz çocuklarla uzun süre uğraşmanız gerekmez; çünkü düşünüyorum da, aralarındaki en yaramazları ve şımarıkları bile sizin karşınızda yaramazlıklarından kısa sürede utanır ve size çektirdikleri acıdan ötürü pişman olurlar. Size itaat etmek, Hedwig, nasıl tatlı bir şey olmalı. Size itaat etmek istiyorum, bir çocuk olmak ve sizin sözünüzü dinleyebilmenin zevkini duymak istiyorum. Küçük, sessiz bir köye taşınmak istiyormuşsunuz! Ne kadar güzel. Eğitime şehir çocuklarından daha yatkın olan köy çocuklarına ders vereceksiniz o halde. Ama siz şehirde de başarılı olabilirdiniz. Siz taşranın, alçak evlerin, evlerin önündeki minik bahçelerin, orada göreceğiniz yüzlerin, çağıldayarak akan ırmağın, ıssız, büyüleyici göl kıyısının, sessiz ormanda aranan ve bulunan bitkilerin, kırdaki hayvanların, taşradaki hayatın özlemini çekiyorsunuz. Tüm bunları bulacaksınız; çünkü siz oraya uygunsunuz. İnsan özlemini çektiği yere uyar. Mutlaka bir gün, nasıl mutlu olunacağının cevabını bulursunuz orada. Siz şimdi bile mutlusunuz, ne kadar isterdim sizin canlılığınıza sahip olabilmeyi. İnsan sizi gördüğünde sizi çoktandır tanıdığına, annenizin nasıl biri olduğunu bildiğine inanıyor. İnsan başka kızları

da sevimli, hatta güzel bulabilir, ama size baktığı anda, sizin tarafınızdan tanınmak ve sevilmek istiyor. Sizde insanı çeken bir şey var, o genç, aydınlık yüzünüzde neredeyse büyükannelere has bir şey var; belki de taşraya has bir şeydir bu. Anneniz köylü müydü? Güzel, sevecen bir köylü kadını olmalıydı mutlaka. Bir keresinde, onun şehirde çok acı çektiğini söylemişti Kaspar bana; buna inanırım; çünkü onu, annenizi, karşımda durur gibi görüyorum. Gururlu davranışlara sahip olmalıydı mutlaka ve bunun acısını çekmişti. Tabii; çünkü kadın, kendini kolaylıkla bir hanımağa gibi görebildiği taşradaki kadar gururlu davranamaz şehirde. Zavallıcık düşkün ve hastayken baktığınız ve ihtiyaçlarını giderdiğiniz annenizden söz ederek bir parça gözünüze girmek istiyorum. Annenizin bir resmini de gördüm; onu saydığımı ve sevdiğimi söylememe izin veriniz. Sizin izninizle çok daha yürekten sever ve sayarım. Onu görebilseydim, ayaklarına kapanabilseydim, elini tutup dudaklarıma bastırabilseydim keşke. Bu ne kadar iyi gelirdi bana. Bu bir borcun geçici bir süre, kısmen, beceriksizce ödenmesine benzerdi; çünkü ona borçluyum ben; size de Hedwig. Kardeşiniz Kaspar, size karşı çoğu zaman katı yürekli ve kaba davranmış olmalı; çünkü delikanlılar, kendilerine dünyanın yolunu açmak için çoğu zaman onları en çok seven kişilere karşı katı davranmaktan alamazlar kendilerini. Bir sanatçının sevgiyi, çoğu zaman kendine ket vuran bir şey olarak silkeleyip atmak zorunda kalmasını anlıyorum. Siz onu çok genç biri, okula giden bir öğrenci gibi gördünüz, kötü huylarını ayıpladınız, onunla tartıştınız, ona acıdınız ve gıpta ettiniz, onu korudunuz ve uyardınız, azarladınız ve övdünüz, uyanmakta olan ilk duygularını paylaştınız onunla ve duygular beslemenin güzel olduğunu söylediniz; sizden farklı niyetler taşıdığını fark ettiğiniz zaman kendinizi ondan uzaklaştırdınız; gitmesine ve istediğini yapmasına izin verdiniz; başarılı olmasını ve tökezlememesini umdunuz. Gittiğinde özlediniz onu ve günün birinde geri dönünce boynuna atladınız, onu yeniden himayenize almaya başladınız;

o himayeye muhtaç, aralıksız muhtaç gibi görünen bir insan çünkü. Size teşekkür ediyorum. Size teşekkür etmeye yetecek nefesim, yüreğim ve sözüm yok. Ve size teşekkür etme hakkına sahip olup olmadığımı bile bilmiyorum. Belki de hakkımda hiçbir şey bilmek istemezsiniz. Ben günahkâr bir kadınım, ama belki günahkâr kadınlar da teslim olduklarını göstermek üzere yapmaları gerekeni öğrenmek için bir fırsatı hak ediyorlardır. Teslim oldum, yılmış, yıkılmış değilim, ama yakıcı, arzulu, yalvaran bir teslimiyet içindeyim. Aşkla işlediğim suçu, teslimiyetle telafi etmek istiyorum. Eğer kız kardeşiniz olmaktan mutluluk duyacak bir ablaya değer verirseniz, itaat ederim size. Kardeşiniz Simon'un bana ne verdiğini biliyor musunuz? Kendini armağan etti bana, benim için kendini feda etti, ben de sizin için feda etmek istiyorum kendimi. Ama Hedwig, insan sizin için kendini feda edemez. Size pek az şey vermeye çalışmak anlamına gelirdi bu. Oysa ben çokum Kaspar'ı kucakladığımdan bu yana. Böbürlenmeye ve kibirli konuşmaya başladım, istemem bunu. Şimdi uyuyabilmeyi deneyeceğim. Orman da uyuyor işte, insanlar neden uyuyamasınlar? Tabii ya, uyuyabileceğimi biliyorum! –

Klara bu mektubu yazarken, Simon ve Kaspar yaktıkları lambanın başında oturuyorlardı. Henüz yatağa girmek gelmiyordu içlerinden ve konuşuyorlardı. "Son günlerde," dedi Kaspar, "hiç resim yapmaz oldum artık ve bu böyle gidecek olursa, tüm sanatımı rafa kaldıracağım ve çiftçi olacağım. Neden olmasın? İlla sanat mı olmak zorunda? Daha farklı da yaşayamaz mı insan? Ne pahasına olursa olsun sanat çalışmayı sürdürmek zorunda olduğumu sanmam sadece bir alışkanlıktır belki de. Evet, belki on yıl sonra yeniden başlarım! İnsan her şeye farklı, çok daha basit, çok daha gerçekçi bakar o zaman ve bunun da bir zararı olmaz. İnsan cesaret ve güvene sahip olmalı. Eğer güvenmiyorsan hayat kısadır, ama güveniyorsan

uzun. Ne kaçırabilirsin ki? Her geçen gün daha da miskinleştiğimi hissediyorum. Şimdi toparlanmam ve kendimi, bir okul öğrencisi gibi, ödevlerimi yerine getirmeye zorlamam mı gerekiyor yani? Sanata karşı yerine getirmek zorunda olduğum ödevler mi var? Öyle de böyle de bakılabilir buna, insan nasıl'rahat ediyorsa öyle eğip bükebilir. Resim yapmakmış! Şimdi bu bana öylesine aptalca geliyor ki, hiç umurumda değil. İnsan kendini koyuverebilmeli. Ha yüz tane manzara resmi yapmışım, ha iki tane, hepsi aynı kapıya çıkmıyor mu? İnsan durmadan resim yapabilir ve yine de resimlerine deneyimlerinden küçücük bir esinti bile katamayan bir çaylak olarak kalabilir, çünkü yaşadığı sürece hiçbir deneyim edinmemiş olabilir. Daha deneyimli olduğum zaman, fırçayı da daha fazla ruh ve fikirle kullanabilirim ve bunu önemsiyorum. Sayının ne önemi var? Ve yine de bir his, tek bir günü bile çalışmadan geçirmenin doğru olmadığını söylüyor bana. Tembelliktir bu, lanet olasıca tembellik!" - - -

Konuşmaya devam etmedi; çünkü o anda duvarların ardından korkunç bir çığlık duyuldu. Simon, lambayı kaptı ve ikisi birden merdivenlerden aşağıya, Klara'nın uyuduğunu bildikleri odaya doğru atıldılar. Çığlığı Klara atmıştı. Agappaia da oraya koşmuştu ve kadını boylu boyunca uzanmış yerde yatarken buldular. Göründüğü kadarıyla, yatağa girmek üzere soyunmak istemiş ve bir nöbete tutularak düşmüştü. Saçları dağılmıştı ve yerde yatarken harikulade kolları ateşler içinde seğiriyordu. Ardına kadar açılmış ağzının kenarından kararsız bir gülümseme geçerken göğsü bir fırtınaya yakalanmışçasına kalkıp iniyordu. Üç adam birden ona doğru eğildiler, seğirmeler yavaş yavaş yatışıncaya kadar kollarını tuttular. Düşerken canını acıtmamıştı, oysa kolayca olabilirdi bu. Baygın kadını kaldırdılar ve örtüsü özenle kaldırılmış yatağına, olduğu gibi, yarı giyinik bir halde yatırdılar. Kor-

sesini açtıklarında, biraz daha sakinleşti. Rahat bir nefes aldı; şimdi uyuyor gibiydi. Gülümseyişi giderek güzelleşti ve fısıltıyla sayıklamaya başladı, tıpkı çok uzaklardan gelen, keskin, ancak belli belirsiz işitilen çıngırak sesleri gibi. Merakla kulak kabarttılar ve aşağıdaki şehirden doktor getirmenin bir anlamı olup olmadığı üzerine konuştular. Agappaia sakin bir sesle, "Biraz daha bekleyin," dedi, hemen yola koyulmak isteyen Simon'a, "Geçecektir. İlk kez olmuyor bu." Oturdular, kulak kabartmaya devam ettiler ve bir anlam vermeye çalışarak bakıştılar. Klara'nın ağzından, kısa, kopuk kopuk, yarı şarkı, yarı konuşma gibi çıkan cümlelerden pek bir şey anlaşılmıyordu: "Suda, hayır, bak işte, derinde, derinde. Uzun zaman aldı, uzun, uzun. Ve ağlamıyorsun. Bilseydin eğer. Etrafım öylesine karanlık ve çamurlu ki. Ama bak işte. Bir menekşe boy veriyor ağzımdan. Şarkı söylüyor. Duyuyor musun? Duyuyor musun? Boğulduğumu sanırdı insan. Öyle güzel, öylesine güzel. Küçücük bir şarkı yok mu bunun hakkında? Klara! Şimdi nerede o? Ara onu, arasana. Ama suya girmen gerek. Brrr, titretiyor, değil mi? Beni hiç üşütmüyor artık. Bir menekşe. Yüzen balıkları görüyorum. Çıt çıkarmıyorum, artık hiçbir şey yapmıyorum. Şefkatli ol, iyi ol. Kızgın bakıyorsun. Klara yatıyor orada, orada. Görüyor musun, görüyor musun? Sana bir şey daha söylemek isterdim, ama böylesi iyi. Ne söylemek istemiştim sana? Artık hatırlamıyorum. Çınladığımı duyuyor musun? Menekşem bu çınlayan. Bir çıngırak. Hep biliyordum bunu. Söylemiyordum yalnız. Artık hiçbir şey duymuyorum. Lütfen, lütfen..." - -

"Yatın siz. Daha kötüleyecek olursa sizi uyandırırım," dedi Agappaia.

Daha kötü olmadı. Klara ertesi sabah neşeliydi ve başına gelenler hakkında hiçbir şey hatırlamıyordu. Biraz başı ağrıyordu, hepsi bu.

Klara kendini göklerde uçar gibi hissediyordu. Asil kıvrımlar halinde bedeninden aşağı özgürce akan lacivert bir sabahlık giymiş, o sabah çıkan hafif bir esintiyle, tepeleri usulca iki yana salınan çam ağaçlarının manzarasına açılan balkonda oturuyordu. Orman muhteşem gerçekten, diye düşündü ve kokusunu daha yakından alabilmek için, incelikle işlenmiş tırabzana yaslanarak ormana doğru eğildi. "Karşımda ne güzel uzanıyor orman, sanki yaklaşan geceye karşı şimdiden uyuklar gibi. İnsan dinlenebileceği ve dua edebileceği bir ormana, parlayan güneşin altında, seslerin belirginleştiği ve alçaldığı ve kokuların daha nemli ve duyarlı oldukları bir akşam saatine girer gibi girer güpegündüz. Ormanda elinde olmadan dua eder; burası dünyada Tanrı'nın yaklaştığı biricik yerdir; sanki Tanrı, kutsal tapınaklardaymışçasına dua edilsin diye yaratmış gibidir ormanları; kimisi şöyle dua eder, kimisi böyle, ama herkes dua eder. Dua etmek düşüncelere dalmakla aynı şeyse eğer, insan bir çam ağacının altına uzanmış, kitap okurken dua ediyor demektir. Tanrı nerede olursa olsun, insan O'nu ormanda sezer ve sessiz bir huşu içinde azıcık inanç sunar O'na. Tanrı, kendisine çok fazla inanılmasını istemez, unutulmak ister, hatta iftiraya uğramak O'nu sevindirir; çünkü O'nun iyiliği ve büyüklüğü tüm kavramların üzerindedir; Tanrı evrenin en yumuşak başlısıdır. Hiçbir şeyde ısrar etmez, hiçbir şey istemez, hiçbir şeye ihtiyaç duymaz. Bir şey istemek, biz insanlar için olabilir, ama O'nun için hiçbir anlamı yoktur bunun. O'nun için hiçtir. O'na dua edilirse memnun olur. Ah, şimdi oraya gidip O'na teşekkür etsem, çok yüzeysel bile olsa O'na azıcık şükran duysam kendinden geçer ve mutluluktan coşar Tanrı. Tanrı öylesine şükran doludur ki. Kim O'ndan daha müteşekkir olabilirdi bilmem. O bize her şeyi verdi, sakınmasız ve iyi olan O ve şimdi kendi yarattıkları O'nu azıcık ansalar

memnun oluyor. Tanrımızı biricik kılan şey, O'nu ancak biz kendi Tanrımız olarak yüceltmekten hoşlandığımız sürece Tanrı olmak istemesidir. Tevazuu kim O'ndan daha iyi öğretebilir? Kim O'ndan daha sezgi dolu ve sessizdir? Belki de Tanrı'nın tüm sezgileri bizimle ilgilidir, tıpkı bizim tüm sezgilerimizin O'nun hakkında olduğu gibi ve sözgelimi ben burada sadece O'nun hakkındaki sezgilerimi dile getiriyorum. Şimdi burada, balkonda oturduğumu ve O'nun ormanını olağanüstü bulduğumu da seziyor mudur? Ormanının ne kadar güzel olduğunu bilseydi keşke. Ama Tanrı yaradılanı unuttu sanırım, gücendiği için değil, hiç gücenmek gelir miydi elinden, hayır, sadece unuttu veya unutmuş gibi görünüyor en azından. Tanrı'ya dair her şeyi hissedebilir insan; çünkü O tüm düşüncelere izin verir. Ama insan O'nu düşünürken kolayca yitirebilir, bu yüzden O'na dua ediyor zaten. 'Yüce Tanrım, baştan çıkarma bizi.' Çocukken, küçük yatağıma yattığımda böyle dua ederdim ve dua ettiğim zaman kendimi severdim. Bugün mutlu ve memnunum; baştan ayağa bir tebessümüm, mutlu bir tebessüm. Tüm kalbim gülümsüyor, hava ne kadar temiz, bugün günlerden pazar galiba, şehirden insanlar gelir ve ormanda gezerler; ben de çocuklarından birini gözüme kestireceğim, onu ebeveyninden kısa bir süre için isteyecek ve onunla oynayacağım. Burada öylece oturabiliyor ve sadece var olduğum, burada oturduğum, tırabzanın-üzerinden-eğildiğim için sevinç duyabiliyorum! Kendimi nasıl da güzel buluyorum böyle. Kaspar'ı bile unutabilirdim neredeyse, her şeyi unutabilirdim. Bir zamanlar herhangi bir şeye ağlayabilmiş olmamı, bir şeyin beni sarsmış olabilmesini anlamıyorum şimdi. Orman ne kadar sarsılmaz ve yine de esnek, sıcak, canlı ve tatlı. Nasıl bir nefes, nasıl bir hışırtı bu çamlardan gelen! Ağaçların hışırtısı her türlü müziği gereksiz kılıyor. Zaten yalnızca geceleri müzik din-

lemek isterim ben, ama sabahları asla, çünkü bana göre sabah müzik dinlemek için fazlasıyla kutsaldır. Ne garip bir zindelik hissediyorum kendimde. Ne gizemli bir şey bu, uykuya yatmak, hayır, önce yorulmak, sonra uykuya yatmak ve ardından uyanmak ve yeni doğmuş gibi hissetmek. Her gün bir doğum günü bizim için. Tıpkı banyoya girince gecenin peçelerinden sıyrılıp mavi günün dalgalarına girmek gibi. Öğlenin alevi gelecek yakında, ta ki güneş yeniden özlemle batıncaya dek. Nasıl bir özlem, nasıl bir mucize bu, akşamdan sabaha, öğlenden akşama, geceden sabaha dek. İnsan her şeyi hissedebilse, her şeyi olağanüstü bulurdu, çünkü bir şeyin olağanüstü olup da, bir başkasının olmaması mümkün değil. Sanırım, dün hastalanmış olmalıyım, yalnız söylemiyorlar bunu bana. Ne kadar güzel ve masum görünüyor ellerim hâlâ. Eğer gözleri olsaydı, onlara bir ayna tutardım, ne kadar güzel olduklarını görebilsinler diye. Ellerimle okşadığım kişi mutlu olabilir. Ne tuhaf düşüncelerim var ama. Şimdi Kaspar gelse, böyle göründüğüm için ağlamaya başlardım. Onu düşünmedim; onu düşünmediğimi hissederdi. Onu ihmal etmiş olduğumu düşünmek birden nasıl bedbaht ediyor beni. Onun kölesi miyim sanki ben? O ne ilgilendirir beni?"

Ağlamaya başladı. O sırada Kaspar geldi: "Neyin var, Klara?"

"Hiç! Neyim olacak ki? Sen buradasın işte. Seni özlemiştim. Mutluyum, ama tek başıma, sensiz mutlu olmaya dayanamıyorum. Bu yüzden ağlıyordum. Gel, gel!" Ve Kaspar'ı göğsüne sımsıkı bastırdı.

Altıncı bölüm

Simon, sürdürdüğü miskin, avare hayatı, katlanılmaz bir şey gibi duyumsamaya başlamıştı. Yakında yeniden çalışması ve işe gitmesi gerektiğini hissediyordu. "Çoğunluğun yaşadığı gibi yaşamanın bir anlamı var. Böyle tembel ve ayrıksı olmak beni öfkelendiriyor. Artık yemeklerden bir tat almaz oldum, gezintiler beni yoruyor; hem sıcak kır yollarında karasinekler ve atsinekleri tarafından delik deşik edilmek, köylerden geçmek, dik duvarlardan aşağıya atlamak, kayan kayaların tepesine bağdaş kurup oturmak, başını yaslamak, bir kitap okumaya başlamak ve bitirememek, ardından güzel ama ıssız bir gölde yüzmek, yeniden giyinmek ve evin yolunu tutmak, sonra evde, aynı miskinlikle hangi bacağının üstünde duracağını ve hangi burnuyla düşüneceğini veya hangi parmağını hangi burnuna dayayacağını şaşırmış Kaspar'ı bulmak neden öyle muhteşem ve gönendirici bir şey olsun ki? Böyle bir hayat insanı kolayca bir sürü burun sahibi eder ve bütün gün on parmağını on burnuna dayamak ve düşünmek istersin. Oysa kendi burunları insanı alaya alıp, ona nanik yaparlar. Eh, on veya daha fazla burnun insana nanik yaptığını görmenin mükemmel bir tarafı mı var? Bu avare hayatın insanı aptallaştırdığı gerçeğini anlatmaya çalışıyorum yalnızca. Hayır, vicdan sıkıntısına benzer

bir şey duymaya ve bunun vicdan sıkıntısıyla sınırlı kalmaması gerektiğini, herhangi bir şey yapmak zorunda olduğumu düşünmeye başlıyorum. Güneşin altında gezinmek sürgit bir eylem olamaz ve yalnız aptallar kitap okuyup durur; çünkü bunun dışında bir iş yapmayan aptaldır. Gerçekten de insanların içinde çalışmak sonuçta tek ve biricik eğitimdir. Ne yapmalı öyleyse? Şiir mi yazmalı acaba? Eğer bu yaz sıcağında bunu yapmak isteseydim, önce adımın Sebastian olması gerekirdi; o zaman yapardım belki. Sebastian yapar, bundan eminim. O, önce bir geziye çıkan; gölü, ormanı, dağları, dereleri, su birikintilerini ve güneş ışığını dikkatle inceleyen, muhtemelen notlar alan, sonra da evine gidip dünyayı yorumlayan gazetelerin basacakları bir makale yazan insanlardandır. Bu bana göre bir iş olabilir mi? Bu işten anlasaydım olabilirdi, ama ben bu meselelerde beceriksizim. O halde gidip yeniden harfler çiziktirmeli, hesapları silmeli ve mürekkep harcamalıyım. Evet, yapmam gereken şeyin bu olduğunu sanıyorum, her ne kadar bir zamanlar terk ettiğim şeye yine en başından başlamak beni onurlandıracak bir adım olmasa bile. Ama olması gereken bu. İnsan bu durumda onuru değil, zorunlu ve kaçınılmaz olanı düşünür. Yirmi yaşındayım şimdi. Nasıl oluyor da şimdiden yirmi yaşında oluyorum? Yirmi yaşında olmak ve tekrar baştan, kendini okuldan atıldığın zaman bulduğun noktadan başlamak bir başkası için ne büyük bir çaresizlik anlamına gelirdi. Ama ben bunu olabildiğince eğlenceli tarafından almak istiyorum, çünkü er geç olması gereken şey bu. Zaten hayatta ilerlemek istediğim filan da yok, yalnızca biraz yol yordam bilerek yaşamak istiyorum. Daha fazlasını değil. Aslına bakılırsa yeniden kış gelinceye kadar yaşamak istiyorum sadece; kış gelince ve kar yağarken hayatta kalmanın bir yolunu bulurum sonra, hayatta kalmanın en iyi yolu

gelir aklıma. Hayatı böyle küçük, basit, kolayca çözülebilecek hesaplamalara, kafa patlatmaya gerek bırakmayan, kendiliğinden çözülen hesaplara bölmek çok zevk veriyor bana. Ayrıca kışları yaza göre daima daha akıllı ve girişken olurum. Sıcakta çiçekler açar, nefis kokular yayılırken hiçbir şey yapılmaz, oysa soğuk ve donda her şey kendiliğinden yürür. O halde kışa kadar biraz para kazanmalı ve güzel kış mevsiminde de o parayı faydalı bir şeyler için harcamalı. Kışın günlerce ısıtılmamış odalarda, parmaklarım donuncaya kadar dilleri incelemek aklımdan bile geçmezdi, ama yaz mevsimi, tatile çıkanlar içindir, yazlıklarında yarenlik edenler, sıcak çayırlarda çıplak ayakla, hatta çırılçıplak, bellerine en fazla Vaftizci Yahya gibi deri bir peştamal bağlayıp koşturmaktan zevk alanlara göredir yaz. Vaftizci Yahya çekirge yermiş bu arada. Öyleyse ben de şimdi gündelik işlerin kucağında uykuya yatayım; artık karlar toprağın üzerinde uçuşur, dağlar beyaza keserken ve uğultularla gelen kuzey fırtınaları, insanın kulaklarını dondurup, don ve buzun ateşinde eritirken uyanırım ancak. Soğuk bir ateştir benim için, tarifsiz, dile gelmez! Yapacağım budur, yoksa bana da Simon demesinler. Klara kışın kalın, yumuşak kürklere bürünmüş olur, caddelerde ona eşlik ederim, üzerimize karlar yağar, öyle usulca, alabildiğine sessiz ve ılık. Ah, kapkara caddelere kar yağarken ve mağazalar ışıklarla aydınlanmışken alışverişe çıkmak. Klara'yla birlikte bir dükkâna girmek veya onun endamının ardından seğirtmek ve hanımefendinin şunu ya da bunu satın almak istediğini söylemek. Klara kürkünün içinde mis gibi kokar ve yeniden sokağa çıktığımızda, yüzü nasıl da güzel olur. Belki kışın o da şık dükkânlardan birinde çalışır, tıpkı benim gibi ve her gece onu almaya gidebilirim, kendisini işten almamamı emretmediği sürece. Belki Agappaia karısını kovar ve Klara bir işe girmek zorunda kalır, ki o

soylu görünüşüyle çok kolay olur onun için iş bulmak. Daha ötesini düşünmüyorum. Bundan ötesini, elektrikli lambalar üreten anonim şirketten Herr Spielhagen düşünür belki ama ben düşünmem; çünkü ben o konumda değilim ve dünyada beni bundan ötesini düşünmeye mecbur edecek kadar çok yükümlülük üstlenmem. Ah, kış! Yakında gelse artık." –

Simon hemen ertesi gün, envanter sayımı yapmak üzere çok sayıda genç insan arayan, büyük bir makine fabrikasında çalışmaya başladı. Akşamlarını bir pencere kenarında okuyarak geçiriyor ya da fabrikadan Klara'nın evine yürürken dağın çevresinden uzun bir kavis çizerek geniş dağı kesen orman geçitlerinin loş yeşilinde dönüş yolunu uzatıyordu. Hep önünden geçtiği bir pınardan susuzluğunu gideriyordu her seferinde ve ardından gece, artık eve gitmesi gerektiğini hatırlatıncaya kadar orman içindeki kuytu bir çayırlıkta uzanıyordu. Yaz akşamının yaz gecesine dönüşmesini, ormandaki renklerin ağır ağır kızıla çalarak kesif gecenin karanlığına batmasını seviyordu. O zaman sözlerden ve düşüncelerden kurtulmuş hayaller kuruyordu, kendini artık suçlamıyor ve o güzel yorgunluğa bırakıyordu. Sık sık, uyuyan toprağın içinden çıkan ateş kırmızısı, büyük bir küre hemen yanı başındaki karanlık çalılıklardan vınlayarak yükseliyormuş gibi geliyordu ona ve o yöne baktığında dünyanın arkasından tüm ağırlığıyla süzülür gibi raks ederek çıkan ayı görüyordu. Gözleri bu güzel yıldızın solgun, hafif şekline takılıp kalıyordu o zaman. Bu uzak dünyanın hemen şu çalılığın ardında, dokunabileceği ve tutabileceği kadar yakınında saklanıyormuş gibi görünmesini çok garipsiyordu. Her şey yakın gibi görünüyordu ona. Uzaklık kavramının böylesi uzaklıklar ve yakınlıklar karşısında ne anlamı vardı ki? Sonsuzluk ansızın en yakınında gibi geliyordu ona. Gecenin tüm bu mis gibi kokan, şarkılar söy-

leyen doygun yeşilinden geçerek eve vardığında, Klara'nın, her akşam yaptığı gibi, onu karşılamak üzere önüne çıkmasını gizemli ve sevecen bir şey gibi duyumsuyordu. Klara böyle yaklaştığında veya bu biçimde beklediğinde gözleri daima ağlamış gibi görünüyordu. Sonra, yükseklerde asılı küçük bir yazlığa dönüşmüş ufak balkonda gece yarılarına kadar birlikte oturuyor ve minicik kâğıtlarla bir iskambil oyunu oynuyorlardı veya Klara bir ezgi mırıldanıyor ya da Simon'a bir şeyler anlattırıyordu. Kadın ona nihayet iyi geceler diledikten sonra harika bir uyku çekiyordu Simon; sanki bu dilek Klara'ya, onu çok derin ve güzel bir uykuya sımsıkı bağlama gücü veren tılsımlı bir sözmüş gibi. Sabah, yazı yazmak ve makine fabrikasının envanter kaydını çıkarmaya yardım etmek üzere işe koşarken çalılar, otlar ve yaprakların üzerinde gümüşsü çiy damlaları parıldıyordu. Bir seferinde, bir pazar günü, bir yürüyüşten döndüğünde Klara'yı kendi odasındaki divanda uyurken buldu. Dışarıdan, yoksul işçilerin oturduğu sefil dağ-kenti-varoşlarındaki küçük evlerin birinden bir lir sesi geliyordu. Pencere kepenkleri kapatılmıştı ve odada yeşil, sıcak bir ışık vardı. Simon uyuyan kadının yanına, ayakucuna oturdu ve Klara ayaklarıyla usulca dokundu ona. Bu basınç öyle iyi geldi ki Simon'a, gözünü kırpmadan uyuklayan kadının yüzüne baktı. Uyurken ne kadar güzeldi. Yüz hatları, kıpırtısızca dinlenirken en güzel şeklini alan kadınlardandı o. Klara'nın soluğu sakince dalgalanıyordu; yarıya kadar açılmış göğüsleri usulca inip kalkıyordu; aşağıya sarkmış ellerinden bir kitap düşmüştü. Simon'un içinden diz çöküp bu güzel elleri sessizce öpmek geldi, ama yapmadı. Klara uyanık bir halde uzanmış olsaydı yapardı belki, ama uyurken? Hayır! Gizli, kaçamak, kurnazca elde edilmiş yakınlık benim işim değil, diye düşündü. Klara gülümsedi, sanki laf olsun, diye uyuyor ve uyuduğunu bili-

yormuş gibi. Uyuyan kadının bu gülümsemesi sevecenlikten uzak her türlü düşünceyi yasaklıyor, ama bu ağza, bu yüze, bu saçlara ve bu uzun yanaklara bakmaya zorluyordu. Klara, uykusunda birden ayaklarını daha da sertçe bastırdı Simon'a, ardından uyandı, etrafına sorarak bakındı ve bakışları, sanki anlayamadığı bir şey varmış gibi, uzun süre Simon'un gözlerine takılı kaldı. Ardından konuştu: "Hey, Simon! Dinle bak!"

"Ne var?"

"Bu evde çok uzun kalamayacağız artık. Agappaia her şeyi kumara yatırdı ve kaybetti. Dolandırıcıların eline düştü. Ev satıldı bile, hem de şu senin kadınların Kanaatkârlık ve Halk Sağlığı Cemiyeti'ne. Hanımlar burada çalışan halk için bir orman terapi merkezi kuracaklar. Agappaia, bir Asya Araştırmaları Cemiyeti'ne katıldı ve yakında, Hindistan'da bir yerlerde bazık bir Yunan şehrini keşfetmek üzere yolculuğa çıkacak. Beni artık hiç düşündüğü yok. Ne garip, bu beni incitmiyor bile. Zaten kocam beni incitmeyi asla başaramazdı. Yeter! Aşağıda, şehirde basit bir odada oturacağım ve Kaspar ile sen ziyaretime geleceksiniz. Bir işe gireceğim, herhangi bir işe, senin gibi. Sonbaharda buradan taşınıyoruz, hemen ardından bu ev de tadilata alınacak. Ne diyorsun buna?"

"Benim için çok hoş bir durum. Ben de kendimi 'değiştirmeyi' düşünüyordum zaten. Şimdi bu kendiliğinden gerçekleşmiş oluyor. Seni gelecekteki yuvanda ziyaret edebileceğime çok seviniyorum."

Ve geleceği zihinlerinde canlandırarak gülüştüler.

Kaspar, bir dans salonunu dekore etmek, yani salonun duvarlarını baştan aşağıya resimlemek için anlaştığı bir işi bitirmek üzere küçük bir taşra kasabasında bulunuyordu. Bu arada sonbahar gelmişti ve Simon günler-

den bir gün, bir pazar akşamıydı, işten çıkınca kendisini Kaspar'dan ayıran mesafeyi bütün gece yürüyerek geçmek üzere yola koyuldu. Neden bütün bir gece boyunca yürüyemesindi? Haritayı eline almış, bir pergel yardımıyla o kasabaya kaç saatte varabileceğini harita üzerinde titizlikle ölçmüş ve eğer zamanını iyi değerlendirirse, oraya tam da bir gecede varabileceğini görmüştü. Yolu önce, eski kız arkadaşı Rosa'nın yaşadığı banliyöden geçiyordu ve Simon, geçerken ona kısa bir ziyarette bulunma fırsatını tepmedi. Rosa, onu bu kadar uzun bir zaman sonra yeniden gördüğüne çok sevindi, kendisini böyle yüzüstü bırakabildiği için kötü, vefasız bir insan olmakla suçladı Simon'u, ancak bunu öfkeli olmaktan çok, kırgın bir sesle söyledi ve ona, kendi ifadesiyle, gece yürüyüşü için güç verecek bir kadeh kırmızı şarap ikram etmekte ısrarcı oldu. Gazlı ocağında ona çabucak bir sosis de kızarttı, yemeği pişirirken yanında dikilen Simon'u, edepsiz denemeyecek, ama etkili sözlerle iğneledi, etrafının kadınlarla dolu olduğunun anlaşıldığını söyledi ve gülerek Simon'un aslında sosisi hak etmediğini, ama gelecekte kendisini daha sık ziyaret edeceğine söz verirse yiyebileceğini belirtti. Simon, bir yandan yemeğin tadını çıkarırken bunu yapacağına söz verdi ve kısa bir süre sonra da kendisini bekleyen işin zorluğundan duyduğu bir endişeyle yürüyüşüne başladı. Şimdi korkakça geri dönmeyi ve trene binmeyi de istemiyordu. Böylece dosdoğru yürüdü; yanlış bir adım atmamak için, hangi yoldan yürümesi gerektiğini sık sık soruyordu. Yol gösteren tabelaların önünde bir kibrit yakıyor ve yolun nasıl devam ettiğini görmek üzere kibriti havaya kaldırıyordu. Çılgın bir süratle yürüyordu, sanki yolun ayaklarının altından kayıp gideceğinden korkuyormuş gibi. Rosa'nın kırmızı şarabı ateşlemişti onu ve tek istediği, zevkle ve kolayca aşacağına inandığı dağlara bir an önce varmaktı.

Böylece ilk köye geldi ve dört bir yöne doğru dağılan çeşitli köy yollarının arasında yönünü kestirmekte güçlük çekti. Bu yüzden, hâlâ çekiç sallayan bir demirciye seslendi ve ondan doğru yolda yürüdüğünü öğrendi. Ardından tümüyle çalılıklarla kaplı olduğu için hiç fark edilmeyen bir arazi geldi, yol yokuş yukarı gidiyordu; sonra ürkütücü bir görüntüsü olan, bir tür yüksek ovaya vardı. Ortalık zifirî karanlıktı, gökyüzünde tek bir yıldız bile yoktu, arada bir ay beliriyordu, ama bulutlar mehtabı örtüyordu yeniden. Şimdi karanlık bir çam ormanından geçiyordu Simon, nefesi tıkanmaya başlamıştı ve adımlarını daha dikkatli atıyordu; çünkü sık sık yoldaki taşlara çarpıyor ve biraz kızıyordu. Çam ormanı bitti, Simon rahat bir nefes aldı; çünkü karanlık ormanlarda böyle yapayalnız yürümek her zaman tehlikesiz değildir. Büyük bir çiftlik evi, sanki topraktan biter gibi ansızın karşısına çıktı ve görüş alanını daralttı, iri bir köpek yerinden fırladı ve bu gezginin üzerine atladı, ama ısırmadı. Simon hiç ses çıkarmadan ve kıpırdamadan durdu, gözlerini köpeğe dikip baktı yalnızca, köpek ısırmaya cesaret edemedi. Simon yoluna devam etti! Köprülerden geçti, sessizliğin içinde, sert adımların altında çatırdayan köprülerden, çünkü tahtadan yapılmışlardı; başlarında ve sonlarında azizlerin tasvirleri ve çatıları olan eski ahşap köprülerdi bunlar. Kendine bir eğlence yaratmak için yapmacık adımlar atmaya başladı Simon. Ansızın, tamamen açık, ama karanlık bir arazide ona bağıran ve korkunç bir ifadeyle bakan güçlü bir adam çıktı karşısına. "Ne istiyorsunuz?" diye bağırdı Simon da, ama aynı anda çark ederek adamın etrafından döndü ve ne istediğini duymayı bile beklemeden koşarak kaçtı. Kalbi çarpıyordu; adamın kendisi değil, ansızın ortaya çıkması korkutmuştu onu. Ardından sonsuz uzunlukta, uyuyan bir köyden geçti. Beyaz, uzun bir manastır belirdi karşısında ve

tekrar kayboldu. Yol yeniden yokuşa dönmüştü. Simon hiçbir şey düşünmüyordu artık, harcadığı çabanın artması düşüncelerini felce uğratmıştı; sessiz kuyular yerlerini ıssız ağaç topluluklarına, ormanlar bulutlara, taşlar pınarlara bırakıyordu, her şey Simon'la birlikte yürüyor ve onun ardından batıyor gibiydi. Gece nemli, karanlık ve soğuktu, ama yanakları yanıyordu ve saçları terden sırılsıklam olmuştu. Birden ayaklarının dibinde uzanan, geniş, pırıltılı ve parlak bir şey gördü: Bir göldü bu. Simon durdu. Oradan itibaren yol, korkunç bozuk bir patika üzerinden yokuş aşağıya iniyordu. İlk kez acıyordu ayakları, ama Simon buna aldırmadan yürümeye devam etti. Elmaların boğuk bir ses çıkararak çayırlara düştüğünü duyuyordu. Nasıl gizemli bir güzelliği vardı çayırların: müphem ve karanlık. Sıradaki köy, sergilediği seçkin binalarıyla Simon'un dikkatini çekti. Ama burada yoluna nasıl devam edeceğini kestiremedi. Ne kadar aradıysa da, doğru yolu bulamadı. Bu onu sinirlendirdiği için daha fazla düşünmeden anayolu seçti. Güçlü bir his, ona yanlış yöne saptığını söylediğinde bir saat kadar yürümüş olmalıydı, yeniden geri döndü, öfkeden ağlayacak gibi oldu ve ayaklarını sertçe yola vurdu, sanki suç ayaklarındaymış gibi. Köye döndü yeniden. İki saat kaybetmişti. Ne rezalet! Doğru yolu hemen buldu, bu kez gözlerini açmıştı çünkü, yapraklarını döken ağaçların altından, hışırdayan yapraklarla tamamen örtülmüş bir yan yoldan yürüdü. Bir ormana vardı, sarp bir biçimde yükselen bir dağ ormanıydı bu ve Simon önünde bir yol göremediği için, dümdüz yürümeye devam etti, giderek yükseklere tırmanırken alabildiğine sık çam dallarının arasından yolunu arıyordu; yüzü çiziliyor, elleri sıyrılıyordu, ama hiç değilse tırmanmaya devam ediyordu, ta ki güçlükle, inleyip lanet okuyarak geçtiği orman nihayet geride kalana ve gözlerinin önünde açık bir otlak belire-

ne dek. Bir an soluklandı: "Yüce Tanrım, ya gecikirsem? Ne rezillik!" Devam! Yürümüyordu artık, tarlanın yumuşak toprağını bacaklarıyla hoyratça ezerek sıçrıyordu. Belirsiz bir yerden soluk, utangaç bir sabah ışığı sıyırdı gözlerini. Onunla alay edermiş gibi görünen çitlerin üzerinden atlıyordu. Çoktandır bir yol aramaz olmuştu. Düzgün, geniş bir yol; özlemini tüm kalbiyle çektiği şahane bir şey olarak hayallerinde kalmıştı bu. Yine bayır aşağı yürüyordu, evlerin yamaçlara yapıştırılmış oyuncaklar gibi göründüğü, dar, küçük boğazlardan geçiyordu. Altlarından yürüdüğü ceviz ağaçlarının kokusunu alıyordu; aşağıdaki vadide şehre benzer bir şey var gibi görünüyordu, ama yalnızca açgözlü bir sezgiydi bu. Nihayet bir yol buldu. Bacakları bile bu keşfi kutlar gibiydi ve musluğuna doğru delirmiş gibi atıldığı bir çeşme buluncaya kadar daha sakin yürüdü. Küçük bir şehre vardı ovada, harap haliyle içine dokunan, parlak beyaz, zarif, göründüğü kadarıyla ruhani bir şatonun önünden geçti ve yeniden açık araziye çıktı. Burada gün ağarmaya başladı. Gece aydınlanır gibiydi; uzun, sessiz gece bir hareket belirtisi gösteriyordu. Şimdi yolda sanki oynar gibi hızla ilerliyordu Simon. Önce büyük kavisler çizerek yokuş yukarı, ardından görkemli bir biçimde genişleyerek bayır aşağı giden böyle pürüzsüz bir caddede yürümek alabildiğine kolay geliyordu ona. Çayırlara sis bastırıyor ve kulağa bazı gündüz gürültüleri çalınıyordu. Gece nasıl uzundu ama. Onun dünya üzerinde yürüyerek geçirdiği bu gece boyunca, belki bir bilgin, hatta belki de ağabeyi Klaus, lambanın ışığında, yazı masasının başında oturmuş ve hem keyifsiz hem perişan bir halde sabahlamıştı. Uyanmakta olan gün böyle kıpırdamadan oturan birine de, tıpkı şimdi köy yollarında yürüyen kendisine göründüğü gibi, olağanüstü görünüyor olmalıydı. Küçük evlerde sabah alacasının ilk lambaları yanmaya başlamış-

tı bile. Daha büyük, ikinci bir şehir göründü, önce banliyö evleriyle, sonra sokakları, ardından şehir kapıları ve Simon'un kumtaşından heykelleri olan muhteşem bir yapı gördüğü, geniş bir anacaddesiyle. Şimdi posta binası olarak hizmet gören, eski bir şehir kalesiydi bu. Bir akşam önce yaptığı gibi yol sorabileceği insanlar sokağa çıkmışlardı şimdiden. Yol yeniden düz, açık araziye çıktı. Sis dağıldı, renkler göründü, büyülenmiş renkler, büyüleyici renkler, sabah renkleri! Sonbahara has muhteşem, mavi bir pazar günü olacak gibi görünüyordu. Şimdi insanlarla karşılaşıyordu Simon, özellikle de pazar günü için süslenmiş, belki de şehirdeki kiliseye gitmek üzere uzaklardan gelen kadınlarla. Gün giderek renkleniyordu. Şimdi yolun kenarındaki çayırlığa dağılmış, kor gibi parlayan, kırmızı meyveler görülüyordu, durmadan olgun meyveler düşüyordu ağaçlardan. Simon şimdi gerçek bir meyve diyarından geçiyordu. Telaşsızca yürüyen çırak çocuklara rastlıyordu, yürümeyi Simon gibi ciddiye almıyordu onlar. Bu çocukların oluşturduğu koca bir topluluk, güneşin ilk ışıkları altında bir çayırlığın kenarında uzanmış yatıyordu. Nasıl bir huzur manzarası! Bir inek çekilerek geçirildi önünden ve kadınlar "İyi günler," dilediler çok hoş bir ifadeyle. Simon elmaları yiyordu yolda, şimdi o da bu yabancı, güzel, zengin bölgeden telaşsızca geçiyordu. Yolun kenarındaki evler alabildiğine davetkârdı, ama ağaçların tam altında, bölgenin içerilerinde, yeşilin ortasında bulunan evler daha da güzel ve zarifti. Tepeler tatlı ve yumuşak bir eğimle yükseliyordu, yüksekler büyüleyiciydi, mavi, muhteşem, sarhoş eden bir mavi sinmişti her şeye, karşıdan arabalara doluşmuş koca insan toplulukları geliyordu ve Simon nihayet küçük bir evcik gördü yol kenarında, ardında ise bir şehir ve erkek kardeşi evin penceresinden başını uzattı. Simon vaktinde gelmişti, kararlaştırdıkları saatin üzerinden bir çeyrek bile

geçmemişti. Ve sevinç çığlıkları atarak evden içeri girdi.

Içerideki odada, kardeşinin yanında, kocaman açılmış gözlerle inceledi her şeyi, incelenecek çok şey olmasa bile. Bir köşede yatak duruyordu, ama ilginç bir yataktı bu; çünkü Kaspar yatıyordu orada ve pencere olağanüstü bir pencereydi; sadece basit perdeleriyle tahtadan yapılmış sıradan bir pencere olduğu halde. Yerde, masanın üzerinde, yatak örtüsünün üzerinde, etraftaki iskemlelerin üzerinde desenler ve resimler vardı. Her bir yaprak ziyaretçinin parmakları arasından geçti, hepsi de güzel ve alabildiğine kusursuzdu. Simon ressamın ne yaman bir emekçi olduğuna inanamıyordu; gözlerinin önünde o kadar çok şey vardı ki, bakmakla bitiremiyordu. "Resimlerin doğanın ta kendisi sanki," diye haykırdı, "yeni resimlerine baktığımda, biraz hüzünleniyorum daima. Hepsi de çok güzel, duyarlılıkla parlıyor ve doğayı ta kalbinden vuruyor ve daima yeni bir şey resmediyorsun, hep daha iyisini istiyorsun, senin gözünde kötü olmuş pek çok şeyi de ortadan kaldırıyorsun muhtemelen. Senin resimlerinin hiçbirini kötü bulamıyorum, hepsi duygulandırıyor beni, hepsi ruhumu büyülüyor. Senin yalnızca bir çizgin ya da bir rengin bile, olağanüstü olduğu aşikâr yeteneğin hakkında sağlam ve sarsılmaz bir fikir veriyor bana. Ve fırçayla böylesine zengin ve sıcak resmedilmiş manzaralarına baktığımda, daima seni görüyorum ve bana, sanatta asla bir son olmayacağını söyleyen bir tür sızı hissediyorum senin için. Sanatı, insanların sanat uğruna hissettikleri baskıyı çok iyi anlıyorum ve doğanın sevgisini ve lütfunu bu yolla kazanma özlemlerini. Resmedilmiş bir manzara görmeyi büyüleyici bulduğumuzda, nedir beklediğimiz? Yalnızca bir haz mıdır bu? Hayır, burada bir şeyin açıklandığını görmek istiyoruz, ama kuşkusuz daima açıklanamaz olarak kalacak bir şey bu. Bir pencerenin kenarına uzanıp düşler içinde batmakta olan güneşe

bakmak derinden işler içimize, ama bu bile kadınların eteklerini zarifçe kaldırdıkları yağmurlu bir sokakla karşılaştırıldığında bir hiçtir ya da bir bahçenin veya gölün hafif sabah göğünün altındaki görünümüyle ya da kış mevsimindeki sıradan bir çam ağacıyla ya da gece vakti gondol gezintisiyle ya da Alpler'den bir manzarayla karşılaştırıldığında. Sis ve kar bizi güneş ve renklerden daha az büyülemez; çünkü sis, renkleri bir kez daha inceltir ve kar, bahara doğru insanı ısıtmaya başlayan gökyüzünün mavisi altında, derin, olağanüstü, neredeyse anlaşılmaz bir şeydir gerçekten. Resim yapmanı ve böylesine güzel resim yapmanı ne kadar güzel buluyorum, Kaspar. Bir parça doğa olmak ve kendimi, senin her doğa parçasını sevdiğin gibi sevdirmek istiyorum. Ressam, doğayı herkesten daha büyük bir şiddet ve acıyla sever mutlaka, bir şairden, sözgelimi doğaya rahatsız edilmeden tapınabilmek için, Japonya'daki keşişler gibi kırlarda kendine bir kulübe donattığını duyduğum Sebastian gibi birinden bile daha büyük bir coşku, ürperti ve dürüstlükle sever. Şairler doğaya, siz ressamlardan daha düşük bir sadakatle bağlıdırlar kesinlikle; çünkü doğaya eğitimin çarpıttığı ve tıka basa dolu kafalarla yaklaşırlar genellikle. Ama belki de yanılıyorum ve bu durumda yanılmış olmaktan memnuniyet duyarım. Nasıl da çalışmış olmalısın, Kaspar. Gerçekten de kendini suçlamak için kesinlikle hiçbir gerekçen yok. Ben yapmazdım bunu. Ben bile yapmazdım, buna ihtiyacım olabilirdi oysa, hakikaten. Ama bu insanı huzursuz ettiği ve huzursuzluk, insan onuruna aykırı, berbat bir durum olduğu için yapmıyorum." –

"Haklısın," dedi Kaspar.

Sonra beraberce küçük şehri gezdiler, her şeyi gördüler, kısa bir zaman ama duydukları tutku yüzünden pek de kısa gibi gelmeyen bir zaman aldı bu – Kaspar'a bir mektup teslim eden ve bu sırada kaş göz eden posta-

cıya rastladılar. Mektup, Klara'dan geliyordu. Kiliseye ve şehir kulelerinin haşmetine, defalarca aşılmış inatçı şehir surlarına, barındırdıkları hayatı uzun zaman önce tüketmiş tepedeki şaraphanelere ve balo salonlarına hayran kaldılar. Çam ağaçları, ciddi bir ifadeyle eski kasabaya bakıyorlardı tepeden, gökyüzü de alabildiğine tatlıydı ve evler sanki direniyor gibiydiler ve enikonu keyifsiz görünüyorlardı. Çayırlar ışık saçıyordu ve altın sarısı kayın ormanlarıyla kaplı tepeler insanı yükseklere ve uzaklara çekiyordu. Delikanlılar akşamüzeri ormana gittiler. Pek konuşmuyorlardı artık. Kaspar sessizleşmişti, kardeşi ne düşündüğünü seziyor ve onu uyandırmak istemiyordu; çünkü düşünmek, konuşmaktan daha önemli geliyordu Simon'a. Bir banka oturdular. "Benden vazgeçmek istemiyor," dedi Kaspar, "mutsuz." Simon hiçbir şey söylemedi, ama kadının onun uğruna mutsuz olmasından, kardeşi adına belirli bir sevinç duydu. Düşündü: "Onun mutsuz olmasını güzel buluyorum." Bu aşk büyülüyordu onu. Ama çok geçmeden vedalaştılar; çünkü Simon, bu kez trenle dönmek zorundaydı.

Yedinci bölüm

Kış geldi. Bir başına kalmış Simon, küçük bir odada, sırtında bir paltoyla masanın başında oturuyor ve yazıyordu. Zamanı nasıl geçireceğini bilmiyordu ve mesleği gereği yazmaya alışkın olduğu için, şimdi makasla şekil verdiği, küçük kâğıt şeritlere, sanki kendiliğinden gelişigüzel yazıyordu. Dışarıda ıslak bir hava vardı ve Simon'un sarındığı palto, bir soba yerine geçiyordu. Dışarıda karı haber veren şiddetli rüzgârlar eserken, odada oturmak hoşuna gidiyordu. Böyle oturmak, bir şey yapmak ve unutulmuş bir insan olduğunu hayal etmek rahatlatıyordu Simon'u. Henüz hiç de o denli gerilerde kalmamış olduğu halde, bir düş kadar uzaklardaki çocukluğunu düşündü ve yazdı:

Şimdi içinde bulunduğum durumda heyecan verici ve öğretici bir ödev olduğu için, çocukluğumu hatırlamak istiyorum yeniden. Ilık sobalara sırtını dayamaktan hoşlanan bir oğlan çocuğuydum. Bunu yaparken kendimi önemli ve kederli bulur ve hoşnut ama bir o kadar da hüzünlü bir ifade takınırdım. Ayrıca her fırsatını bulduğumda, ev için yapılmış yumuşak, keçe kunduralar giyerdim, yani ayakkabılarımı değiştirmek, ıslakların yerine ılıkları giymek, en büyük zevkimdi. Ilık bir oda be-

nim için büyülü bir şeydi. Asla hasta olmazdım ve hasta olabilenlere, bakım görenlere, kendileriyle konuşulurken daha ince sözler seçilenlere gıptayla bakardım daima. Bu yüzden sık sık hastayken hayal ederdim kendimi ve hayalimde ebeveynimin bana şefkatle hitap ettiklerini işittiğimde duygulanırdım. Bana şefkatli davranılmasına ihtiyacım vardı ve asla olmazdı bu. Annemden korkardım, çünkü nadiren şefkatle konuşurdu. Yaramaz bir çocuk olarak ünlenmiştim ve sanırım haksız da değildi bu, ama bunun sürekli hatırlatılması, benim için bazen yaralayıcı da oluyordu. Nazlandırılmak isterdim; ama bana bu dikkatin gösterilmesinin imkânsız olduğunu anladığımda bir hödüğe dönüştüm ve uslu, sevilen çocuk olmanın faydalarından yararlananları kızdırmaya verdim kendimi. Ablam Hedwig ve ağabeyim Klaus'tu bunlar. Hiçbir şey, onlardan tokat yemek kadar büyük bir zevk vermezdi bana; çünkü onları hiddetlendirebilme becerisine sahip olduğumu böyle anlardım. Okuldan büyük anılarım kalmadı, ama okulun, aile evinde yaşadığım bu küçük ihmali bir türlü telafi ettiğini hatırlıyorum: Kendimi gösterebiliyordum. Eve iyi karneler götürmek benim için bir kıvançtı. Okuldan korkardım, bu nedenle orada uslu davranıyordum; zaten okulda daima çekingen ve ürkek kaldım. Öğretmenlerin zaafları gözümden kaçmıyordu bu arada, ancak bana gülünç olmaktan çok korkunç görünüyorlardı. Kaba, zalim bir insan olan öğretmenlerden birinin gerçek bir ayyaş suratı vardı; buna rağmen onun bir ayyaş olabileceği aklıma gelmezdi, buna karşılık okul dünyasında bir başka öğretmenin içki yüzünden mahvolduğuna dair esrarengiz bir söylenti dolaşırdı. Bu adamın acı dolu yüzünü asla unutmam. Yahudileri Hıristiyanlardan daha seçkin insanlar olarak görürdüm; çünkü sokakta karşılaştığımda, allak bullak olduğum,

büyüleyici güzellikte pek çok Yahudi kadını vardı. Sık sık babamın verdiği bir görevle şık Yahudi evlerinden birine gitmem gerekirdi ve bu evde ortalık daima süt gibi kokardı; bana orada kapıyı açan hanım, beyaz, geniş elbiseler giymiş olur ve bana başta bir tiksinti hissi veren, ama sonraları tutkuyla sevdiğim ılık, baharlı bir koku yayardı dışarıya. Sanıyorum ki, bir oğlan çocuğu olarak pek de güzel kıyafetler giymezdim, en azından güzel, yüksek ayakkabılar, kırışıksız çoraplar ve bedenlerine oturan takım elbiseler giyen bazı başka oğlanlara haset dolu bir hayranlıkla bakardım. Özellikle bir oğlan, yüz hatlarının inceliği, hareketlerinin ve ağzından çıkan sesin yumuşaklığı yüzünden üzerimde derin bir etki bırakırdı. Bir kız çocuğuna benzerdi tamamen, daima yumuşak kumaşlar giyer ve öğretmenler arasında, beni kuşkulandıran bir itibar görürdü. Onun tarafından bir kelimeyle de olsa takdir edilmeye hastalıklı bir özlem duyardım ve bir gün bir kırtasiye dükkânının vitrini önünde benimle birden konuşmaya başladığı zaman mutlu olmuştum. Yazım çok güzel olduğu için pohpohladı beni ve benim kadar güzel yazabilmek istediğini dile getirdi. Oğlanların bu genç tanrısına hiç değilse bir alanda üstün olmak nasıl sevindirmişti beni; iltifatlarını kızararak ve mutlulukla geri çevirmiştim. O gülümseme! Nasıl gülümsediğini hâlâ hatırlıyorum. Annesi uzun süre düşlerimi süslemişti. Onu kendi annemin aleyhine abartıyordum. Ne haksızlık! Sınıfımızdaki bazı muzipler, kafa kafaya verip bu oğlanın bir kız olduğunu, hem de sadece kılık değiştirerek oğlan kıyafetleri giymiş gerçek bir kız olduğunu söyleyerek saldırmışlardı ona. Tabii ki saçmalıktan başka bir şey değildi bu, ama beni yıldırım gibi çarpmıştı ve uzun zaman bu oğlanın şahsında kılık değiştirmiş bir kıza tapındığımı sanmıştım. Aşırı yumuşak endamı, ateşli romantik duygulara kapıl-

mama neden oluyordu. Ona karşı duyduğum yakınlığı açıklamak için fazlasıyla çekingen ve gururluydum tabii, bu nedenle beni düşmanlarından biri olarak görüyordu. Nasıl da soylu bir tavırla uzaklaşmıştı. Şimdi bunu düşünmem ne garip! – Din dersinde, belirli bir hissi karşılayacak isabetli bir kelime bulduğum için öğretmenimi hayran bırakmıştım; bu da unutamadıklarım arasında kaldı. Zaten bir sürü derste çok iyiydim, ama örnek öğrenci olarak ortaya çıkmak beni daima utandırırdı ve kötü notlar almak için çoğu zaman neredeyse çabalardım. Sezgilerim, geride bıraktıklarımın benden nefret edebileceğini söylüyordu bana, bense sevilmek istiyordum. Arkadaşlarımın benden nefret etmeleri korkutuyordu beni, çünkü bunu bir felaket olarak görüyordum. Çalışkan öğrencileri aşağılamak sınıfımızda moda olmuştu, bu yüzden zeki ve akıllı öğrenciler temkinli davranarak sık sık aptal rolü yapıyorlardı düpedüz. Bu davranış duyulduğu zaman, aramızda örnek bir tavır olarak değerlendirildi, gerçekten de kahramanca bir yanı vardı bunun, bir yanlış anlama sonucunda olsa da. Öğretmenler tarafından ödüllendirilmek, aşağı görülme tehlikesini taşıyordu yani. Ne tuhaf bir dünya, okul. İlk sınıflardan birinde bir okul arkadaşım vardı, babası herkesin tanıdığı ayyaş bir sepetçi olan, sivri yüzü lekelerle dolu küçük bir bacaksızdı. Şimdi bu ufarak herif, alay eden tüm sınıfın önünde, durmadan içki kelimesini söylemek zorundaydı, ki bunu beceremiyordu, çünkü gariban bir dil hatası sonucu, içki yerine iski diyordu. Bu bizi nasıl güldürürdü. Ve şimdi düşünüyorum da ne büyük bir hamlıkmış bu. Bir başkası, eğlenceli, ufarak bir oğlan olan Bill diye biri, derslere daima geç kalırdı, çünkü ailesinin oturduğu ev, şehirden çok uzakta, ıssız, vahşi bir bölgedeydi. Bu sona kalan çocuk her geç kalışında, kargı kamışıyla çok can yakan, sert

bir darbe yemek üzere elini uzatmak zorundaydı. Acı, küçüğün gözlerinden yaş getirirdi. Bu cezalandırma içimizde ne büyük bir heyecan uyandırırdı. Ayrıca burada herhangi bir kişiyi, belki kolayca sanılabileceği gibi, söz konusu öğretmeni şikâyet etmek değil, sadece o dönemden hâlâ hatırımda kalanları aktarmak istediğimin altını çiziyorum. – Dağda, ormanda, şehrin yukarı tarafında, her türlü işsiz, yabani, sefil takımı, doğruca şnaps şişesinden içki içmek, kâğıt oynamak ya da sefalet ve perişanlıkları yüzlerinden akan ve kıyafet diye giyindikleri paçavralardan tanınan kadınlara sarkıntılık etmek üzere, sanıyorum bugünlere göre çok daha sık toplanırdı o zamanlar. Bu insanlara serseri denirdi. Bir pazar akşamı Hedwig, Kaspar ve ben, ailemize bağlı, Anna dediğimiz bir kızla birlikte bu dağdaki dar bir patikadan yürüyorduk ve ormanın içinde, kaya parçalarıyla dolu bir çayıra çıktığımızda, bir adamın işte bu kaya parçalarından birini eliyle kaptığını ve başka bir adamın, hasmının kafasına fırlattığını gördük, öyle bir çatırtı çıktı ki taşı yer yemez yere yıkılan adamın yüzünden kan fışkırdı. Derhal kaçtığımız için sonunu göremediğimiz bu kavga, bir kadın yüzünden çıkmış gibi görünüyordu; en azından o zaman terk edilmiş bir halde oracıkta duran ve kavgayı kötücül bir tavırla izleyen karanlık, iri bir kadının görüntüsü hâlâ tüm berraklığıyla gözlerimin önünde. Eve, yemek yememi engelleyen ve sonraları uzun bir süre ormanın o bölgesinden uzak durmama yol açan derin bir keder ve dehşetle dönmüştüm. Bu erkek kavgasında, korkunç, çok ilkel çağlara dair bir şey vardı. –

Kaspar'ın ve benim, planlarımıza karşı gösterdiği istekli ve yaltakçı tavırlarından ötürü çok sevdiğimiz ortak bir arkadaşımız vardı, saygın bir tüccar ve başmüşavir oğluydu. Bizi narin bir hanımefendinin, annesinin her seferinde dostça karşıladığı, ebeveyninin başmüşa-

vir evine sık sık giderdik. Arkadaşımızın inşaat kutusu ve kurşun askerleriyle saatler boyu mükemmel bir biçimde oynardık. Kaspar kaleler ve saraylar inşa etmek ve muharebe planları geliştirmek konusunda sivrilirdi. Arkadaşımız bize çok bağlıydı; Kaspar'a, bana olduğundan da daha bağlı olduğunu hissederdim; o da bizi, tabii pek o kadar da kibar olmayan evimizde ziyaret ederdi. Hedwig çok severdi onu. Onun annesi bizimkinden çok farklıydı, odaları bizimkilerden daha parlaktı, ton daha farklıydı – demek istediğim, gündelik dilin tonu; ama bir bütün olarak bizim ev daha canlıydı. O zamanlar şehrimizde zengin bir hanımefendi, yalnız başına muhteşem bir bahçede yaşardı, yani bir evde yaşardı tabii; ama ev, onu örten bir dolu sarmaşık, ağaç ve fıskiyeli çeşmeler yüzünden görülmezdi. Bu hanımın üç kızı vardı; her iki haftada bir yeni bir elbise giydikleri söylenen, güzel, solgun yüzlü kızlardı. Elbiselerini dolapta tutmaz, özel çığırtkanlar aracılığıyla şehirdeki insanlara satarlardı. Hedwig bir keresinde bu kızlardan birine ait bir ipek elbiseyle bir çift ayakkabı almıştı ve bunlara bakıp dokunduğumda, bu giyilmiş şeyler, pek çok kereler benimle alay etmelerine neden olan, büyük bir ilgi ve yakınlıkla karışık bir tiksinti uyandırmıştı içimde. Bu hanım daima evinde otururdu ya da en fazla koyu kırmızı locasında ürkütücü ölçüde beyaz göründüğü tiyatroya giderdi arada. Üç kızın ortancası en güzelleriydi herhalde. Hayallerimde onu daima ata binerken görürdüm; dans eden bir atın sırtından, hayretler içinde kalmış bir halk topluluğuna küçümseyerek bakmak ve herkesi gözlerini indirmeye mecbur bırakmak için yaratılmış bir yüzü vardı. Şimdi her üç kız da çoktan evlenmiştir herhalde. – Bir keresinde büyük bir yangın yaşadık; şehrin içinde değil, komşu köylerden birinde. Çevrede bütün gökyüzü alevlerden kızıla kes-

mişti, buz gibi bir kış gecesiydi. İnsanlar donmuş, gıcırdayan karın üzerinde koşuşturuyorlardı, ben ve Kaspar da koşturduk; çünkü annemiz nerenin yandığını öğrenmek üzere bizi göndermişti. Alevlere vardık, ama uzun süre yanan kirişlere bakmaktan canımız sıkıldı, ayrıca donuyorduk ve çok geçmeden yine eve koştuk, annemiz bizi, korkmuş birinin tüm sertliğiyle karşıladı. Annem daha o zamanlarda hastaydı. Kaspar bir zaman sonra, artık başarılı olamadığı okuldan ayrıldı. Benim henüz bir yılım daha vardı önümde, ama bir tür melankoli beni pençesine aldı ve okulla ilgili şeyleri sıkıntı içinde küçümsememe neden oldu. Yaklaşan sonu ve yeni bir şeyin yakındaki başlangıcını görüyordum. Bunun olacağı konusunda binbir türlü aptalca düşünceler geliştirebiliyordum ancak. Kardeşimi sık sık, paketler yüklenmiş bir halde çalışırken görüyor ve neden bu kadar umutsuz göründüğünü ve başını neden yere eğdiğini düşünüyordum. Eğer insanın gözlerini ardına kadar açmasına izin vermiyorsa, güzel olmamalıydı bu yeni şey. Kaspar, o dönemde mesleği hakkında düşünmeye başlamıştı, daima hayal kurar gibi görünüyordu ve babamın hiç hoşuna gitmeyen büyük bir sükûnet içindeydi. Şimdi soğuk görünümlü, daha basit bir banliyö evinde oturuyorduk. Ev anneme yeterli görünmüyordu. Zaten annemin, içinde bulunduğu her çevreden incinmek gibi garip bir hastalığı vardı. Bahçe içinde, seçkin, küçük evlerden hayranlıkla söz etmeyi seviyordu. Ne bileyim. Çok mutsuz bir kadındı. Sözgelimi alışık olduğumuz gibi oldukça suskun bir biçimde, hep birlikte yemeğe oturduğumuzda aniden bir çatal veya bıçak kapar ve bunu masanın üzerinden fırlatıp atardı; öyle ki, herkes başını yana eğerdi; ardından yatıştırılmak istenirse kırılırdı ve insanlar onu suçlarsa daha da çok kırılırdı. Onun hastalığı babamın durumunu zorlaştırıyordu. Biz ço-

cuklar, onun her şeyi saygı ve sevecenlik karışımı bir duyguyla karşılayan bir kadın olduğu, berrak sesini kullanarak birine seslendiğinde yanına koşmaktan mutluluk duyduğumuz zamanlarını acı ve elemle hatırlardık. Şehrin bütün hanımları, letafet ve tevazuyla geri çevirmeyi becerdiği nezaket gösterilerinde bulunurlardı ona; bu kayıp zaman, bana daha o zamanlarda bile büyüleyici kokular ve tasvirlerle dolu tılsımlı bir masal gibi görünürdü. Yani kendimi güzel anılara tutkuyla kaptırmayı daha küçükken öğrendim. Ebeveynime ait bir ziynet eşyaları dükkânının bulunduğu, pek çok insanın alışveriş etmek üzere girdiği, biz çocuklara, güneş ışığının içeriye sanki özel bir zevkle düşer gibi göründüğü aydınlık, büyük bir çocuk odasına sahip olduğumuz yüksek binayı gördüm yeniden. Bizim yüksek binamızın hemen bitişiğinde sivri çatılı, küçük, çarpık, ezik, çok eski bir bina büzülmüş gibi dururdu; burada dul bir kadın otururdu. Bir şapka dükkânı, bir oğlu ve bir akrabası vardı ve sanıyorum, bir de köpeği, eğer doğru hatırlıyorsam. Biri onun dükkânına girdiğinde, öylesine dostça selamlardı ki, insan bu hanımın salt karşısında durmayı bile büyük bir zevk gibi hissederdi. Sonra insanın kafasına çeşitli şapkalar geçirir, onu aynanın önüne götürür ve gülümserdi. Şapkalarının hepsi de öyle olağanüstü kokardı ki, insan büyülenmiş gibi kalırdı olduğu yerde. Bu hanım annemin iyi bir arkadaşıydı. Hemen bitişikte, yani hemen şapka dükkânının bitişiğinde kar beyazı bir pastane, bir pasta fırını parıldar ve cezbederdi insanı. Pastacı kadın bir melek gibi görünürdü bize, bir kadın gibi değil. İnsanın düşünebileceği en yumuşak, en yuvarlak hatlı yüze sahipti; bu yüze biçimini iyilik ve saflık vermiş gibiydi. Yöneldiği kişiyi uslu bir çocuğa çeviren bir tebessüm insanı büyüler ve kadının tatlı hatlarını daha da tatlılaştırırdı. Bu kadın baştan

ayağa tatlı satmak için, insanın enfes tatlarını talan etmemek üzere, ancak iğnenin ucuyla dokunur gibi tutması gereken minicik şeyler satmak üzere yaratılmış gibiydi. O da annemin bir arkadaşıydı. Annemin pek çok arkadaşı vardı." –

Simon yazmayı bıraktı. Odasının kirli duvarında asılı olan, annesinin bir fotoğrafına doğru yürüdü ve ayak parmaklarının ucunda yükselerek bir öpücük kondurdu ona. Sonra yazdıklarını, ne kızgınlıkla ne de uzun uzadıya düşünerek sadece artık kendisine bir değer ifade etmediği için yırtıp attı. Sonra Rosa'nın yanına, banliyöye gitti ve ona şunları söyledi: "Belki yakınlarda küçük bir taşra şehrinde işe girerim; benim için düşünülebilecek en güzel şey olurdu bu. Küçük bir şehir harikulade bir şeydir gerçekten. Orada acayip az bir paraya tuttuğum eski, rahat bir odam olurdu. İşten odaya birkaç adımla kolayca varılırdı. Sokakta tüm gençler insanı selamlar ve kendi kendilerine, bu genç beyefendinin kim olabileceğini düşünürlerdi. Kız çocuk sahibi kadınlar, kızlarından birini zihinlerinde bu insana eş olarak bile verirlerdi. Bukleli saçları ve küçük kulaklarından sarkan ağır küpeleriyle en küçük kızları olurdu bu. İşyerinde zamanla vazgeçilmez kılardım kendimi ve şef benim gibi birini almış olduğu için mutlu olurdu. Akşamları eve geldiğimde, ısıtılmış odada oturulur ve belki de içlerinden biri İmparatoriçe Eugenie'yi, bir diğeri de bir devrimi gösteren, duvarlardaki resimlere bakılırdı. Evin kızı girerdi belki içeri ve bana çiçekler getirirdi, neden olmasın? İnsanların birbirlerine böylesine şefkatle yaklaştıkları küçük bir şehirde mümkün değil midir bunların hepsi? Ama günün birinde, ılık, aydınlık öğle saatlerinde, aynı kız çekinerek kapıma, yeri gelmişken söyleyeyim, rokoko döneminden kalma bir kapıya vurur, kapıyı açar ve

odama girerdi ve güzel başını, sonsuz bir incelikle yana eğerek şöyle derdi bana: 'Nasıl da sessizsiniz daima, Simon. Öylesine alçakgönüllüsünüz ki ve hiçbir istekte bulunmuyorsunuz. Şu ya da bu eksiğim var demiyorsunuz. Her şeyi olduğu gibi kabulleniyorsunuz. Korkarım, memnun değilsiniz.' Ben güler ve yatıştırırdım onu. Sonra ansızın, sanki tuhaf duygulara kapılmışçasına, şunları söylemek gelirdi aklına: 'Şu masanın üzerindekiler ne kadar sessiz ve güzel çiçekler. Sanki gözleri varmış gibi görünüyorlar ve sanki gülümsüyorlarmış gibi geliyor bana.' Bir küçük şehir kızının ağzından böyle bir şey duymak şaşırtırdı beni. Sonra ansızın, orada duran ve tereddüt eden kıza doğru ağır adımlarla yürümeyi, kolumu onun bedenine dolamayı ve kızı öpmeyi doğal bulurdum. İzin verirdi buna, ama insanın kötü düşüncelere kapılmasına yol açacak şekilde değil. Gözlerini sımsıkı kapardı ve kalbinin çarptığını, güzel, yuvarlak göğüslerinin dalgalandığını duyardım. Bana gözlerini göstermesini rica ederdim ondan; bunun üzerine gözlerini açardı ve ben, açılmış, soran gözlerinin göğüne bakardım. Bu uzun bir yakarış ve bakış olurdu. Önce onun yalvaran bir bakışı olurdu, ardından bu beni de ona aynı biçimde bakmaya iterdi, sonra tabii gülmekten alamazdım kendimi ve o buna rağmen güvenirdi bana. Ne harika olurdu bu ve insanların bakışlarla çok şey söyledikleri küçük bir şehirde olabilir de. Onu o tuhaf kıvrımlı ve kavisli ağzından yine öper ve pohpohlardım, öyle ki pohpohlamalarıma inanmaktan alamazdı kendini ve o zaman bunlar salt pohpohlama olmaktan çıkardı ve onu karım olarak gördüğümü söylerdim ona, bunun üzerine, başını yine öyle olağanüstü bir biçimde yana eğerek 'evet' derdi. Çünkü ben onun ağzını, bir çocuğu susturur gibi örttüğümde onu öpücüklere boğduğumda bir coşku ve zafer tebessümünü bastıramayan bu muhteşem kadın, nasıl karşılık verebilirdi ki bana? Tabii,

o muzaffer olurdu, bense onun fethettiği; çok geçmeden anlaşılırdı bu zaten, çünkü onun kocası olur ve böylece tüm hayatımı, özgürlüğümü ve dünyayı görmek için duyduğum tüm arzuyu ona feda ve armağan ederdim. Artık daima onu izlerdim ve hep daha güzel bulurdum. Evleninceye kadar, onun peşi sıra saçtığı cazibelerinin ardından bir dalgacı gibi koştururdum. Akşamları, sobanın ateşini yellemek üzere odada yere diz çöktüğünde ona bakardım. Çok gülerdim, bir budala gibi, sırf şefkatin fazlasıyla ince kelimelerini durmadan kullanmamak için ve yüzünde acının hatlarını yakalamak için belki de ona sık sık kaba davranırdım. Böyle bir davranış ardından, bakmadığı bir anda, yatağının önüne gizlice diz çöker ve ona yokluğunda tapınırdım hiç duraksamadan. Belki de hatta boyalı kundurasını ağzıma bastıracak kadar çıkardım yoldan; çünkü küçük, beyaz ayaklarını içine soktuğu bu nesne, tapınmaya fazlasıyla yeterdi, tapmak için çok şeye gerek yoktur zaten. Sık sık yakındaki yüksek kayalıklara tırmanırdım, uçurumların üzerinden, küçük ağaç dallarına tutunup kendimi kaygısızca yukarı çekerek ve tepede, kaymış bir kayayın üzerinden aşıp sarımsı çayırlığa uzanır ve aslında nerede olduğumu hatırlardım ve elbette sevilen, ancak her şeyi isteyen bir kadınla birlikte böyle sıkıcı bir hayat yaşamanın yeterli olup olmadığını sorardım kendime. Böyle sorular karşısında sadece kafamı sallardım ve sapasağlam duyularımla küçük şehrin uzandığı aşağıdaki ovaya karşı düşlere dalardım. Belki yarım saat süreyle ağlardım özlemimi yatıştırmak için, neden olmasın ve sonra yine sükûnet ve mutluluk içinde uzanırdım oraya, güneş batıncaya kadar, ardından aşağıya iner ve kadınıma elimi uzatırdım. Her şey biter ve bir kapana girmiş olurdum, ama bu katı, buyurgan sona tüm kalbimle sevinirdim. Geçmişte kalanlar güzel bir güneş gibi batardı ve gözucuyla bile bakmaz-

dım onun ardından; çünkü bunu tehlikeli bulur, bir zaaf gibi görürdüm. Zaman geçerdi ve bu kez şefkatimizin yöneleceği sureti bulmak için artık çiçeklerin üzerine değil, çocukların üzerine eğilir ve onların gülüşleri ve sorularıyla büyülenirdik. Çocuklarımıza duyduğumuz sevgi ve onların isteklerine bağlı binlerce sıkıntı, bizim kendi sevgimizi daha yumuşak ve daha da büyük kılar, ama sessizleştirirdi. Karımı hâlâ beğenip beğenmediğimi kendime sormayı asla düşünmezdim ve güdük, eksik bir hayat yaşadığımı kabullenmeyi asla aklımdan geçirmezdim. Hayatın sağladığı tüm görgüyü edinir ve kaçırmış olduğum her türlü zarif serüveni başıma kakan ve gözüme sokan düşüncelerden zevkle vazgeçerdim. 'Bundan böyle ne var kaçırılmış olan?' diye, huzur içinde ve düşünüp tartarak sorardım kendime. Daha sağlam bir insan olmuştum, hepsi buydu ve karımın ölümüne kadar da böyle kalacaktı; belki benden önce ölecekti karım. Ama bundan ötesini düşünmek istemem; çünkü bu güzel geleceğin karanlığında, fazlasıyla uzaklarda kalıyor gerisi. Ne diyorsunuz buna? Şimdilerde hep böyle bir sürü hayal kuruyorum, ama belirli bir içtenlikle ve şimdi olduğumdan daha iyi bir insan olma arzusuyla hayal kurduğumu kabullenmelisiniz en azından."

Rosa gülümsedi. Simon'a dikkatle bakarak bir süre sustu ve ardından, "Kardeşiniz ne yapıyor, ressam olan?" diye sordu.

"Yakınlarda Paris'e gitmek istiyor."

Rosa sarardı, gözlerini kapadı ve güçlükle nefes aldı. Simon düşündü: Demek Rosa da onu seviyor.

"Siz onu seviyorsunuz," dedi usulca.

Simon ertesi sabah kısa, lacivert renkli bir palto giymiş, elinde süslü, kullanışsız bir bastoncukla evden çıktı.

Onu kesif, ağır bir sis karşıladı; ortalık tam bir geceydi hâlâ. Ama bir saat sonra, Simon bir tepenin üzerinde durur ve dönüp ayaklarının altında uzanan büyük şehre bakarken hava aydınlandı. Soğuktu, ama tam da şimdi, alev alev yanan ve açık kırmızı rengiyle karlı çalılıkların ve tarlaların üzerinde yükselen güneş, harikulade bir gün vaat ediyordu. Durmadan daha yükseklere doğru uçan kırmızı topun görüntüsüne büyülenmiş gibi baktı ve kış güneşinin, yaz ortasındaki güneşten üç kat daha güzel olduğunu söyledi kendi kendine. Kar, çok geçmeden bu kendine has açık kırmızı, sıcak rengin içinde tutuşmuştu; bu ısıtan manzara ve aradaki gerçek soğuk, artık daha fazla duraklamayıp gayretle yürümeye devam eden gezgin üzerinde canlandıran ve heves veren bir etki yapıyordu. Yol, Simon'un bir zamanlar, o sonbahar gecesinde yürümüş olduğu yoldu, şimdi onu neredeyse uyurgezer gibi bulmuştu. Bütün gün böyle yürüdü. Öğleyin güneş çevreye güzel bir ısı yayıyordu, kar yeniden erimeye başlamıştı ve bazı noktalarda yeşillik ıslak başını kaldırıyordu. Çağıldayan kaynaklar sıcaklık duygusunu güçlendiriyordu ama akşama doğru, gökyüzü koyu mavi bir renkle parlamaya başlayıp güneşin kırmızı ışığı dağın sırtını aşarak kaybolduğunda şiddetli bir soğuk bastırdı. Simon, daha önce de bir kez, ama gece vakti, azgın bir telaş içinde tırmanmış olduğu dağa çıkıyordu; kar, adımlarının altında gıcırdıyordu. Çam ağaçları karla öylesine ağırlaşmışlardı ki, güçlü dalları toprağa doğru enfes bir biçimde sarkmıştı. Simon, yaklaşık olarak tırmanışın ortalarına doğru, yol ortasında karlara batmış yatan genç bir adam gördü ansızın. Uyuyan adamı inceleyebileceği kadar aydınlıktı hâlâ orman. Bu adamı çam ormanının ortasında ve böylesine ıssız bir noktada uzanmaya ne itmiş olabilirdi? Adamın geniş şapkası yüzünü boydan boya örtmüştü, çoğunlukla sıcak, gölgesiz yaz mevsiminde, uzanan ve

dinlenen insanların uyuyabilmek için kendilerini güneş ışığına karşı korumak üzere yaptıkları gibi. Kış ortasında, insanın burada, karın içinde rahatına bakmak için gerçekten de hiçbir heves duyamayacağı bir zamanda böyle yüzünü örtmek; bunda tekinsiz bir şeyler vardı. Adam hareketsiz yatıyordu ve hava yavaş yavaş kararmaya başlamıştı bile. Simon, adamın bacaklarını, ayakkabılarını, kıyafetlerini inceledi. Kıyafetleri açık mavi renkteydi, yazlık bir takım elbiseydi bu, çok ince ve lime lime bir takım. Simon adamın şapkasını yüzünden çekti, yüz donmuştu ve korkunç görünüyordu. Simon bu yüzü ansızın tanıdı, Sebastian'ın yüzüydü bu, kuşku yok, bunlar Sebastian'ın hatlarıydı, onun ağzıydı bu, onun sakalı, biraz genişçe, basık burnu, onun gözlerinin şekli, onun alnı ve onun saçlarıydı. Ve burada donmuştu, kuşku yok ve çoktandır yatıyor olmalıydı, burada, yolun kenarında. Karda ayak izleri görülmüyordu, yani uzun süredir yatıyor olduğu düşünülebilirdi. Yüzü ve elleri çoktan katılaşmıştı ve kıyafetleri donmuş bedenine yapışmıştı. Sebastian, artık taşıyamadığı, büyük bir yorgunluk yüzünden buraya yığılmış olmalıydı. Çok güçlü olmamıştı hiçbir zaman. Daima iki büklüm yürürdü, sanki dik durmayı kaldıramıyormuş, sanki sırtını ve başını dik tutmak canını acıtıyormuş gibi. İnsan ona baktığında, hayatın ve onun soğuk beklentilerinin üstesinden gelemeyeceğini hissederdi. Simon bir çam ağacından çam dalları kesti ve vücudu bunlarla örttü, ancak önce ölünün ceket cebinden ucu çıkmış küçük, ince bir defteri çekip aldı. Şiirler içeren bir defter gibi görünüyordu bu, Simon harfleri ayırt edemiyordu artık. Bu arada gece tamamen bastırmıştı. Çamların arasındaki boşluklardan yıldızlar ışıldıyor ve ay ince, zarif bir yay içinden bu sahneyi izliyordu. Simon kendi kendine, "Vaktim yok," dedi usulca, "önümdeki şehre varmak için acele etmem gerek, yoksa bir şair ve hayalperest olan bu

zavallı ölü herifin başında biraz daha uzun süre oyalanmaktan çekinmezdim. Ne asil bir tavırla seçmiş kendi mezarını. Karla kaplı, olağanüstü, yeşil çamların ortasında yatıyor. Bu durumu kimseye bildirmek istemiyorum. Tabiat kendi ölülerine göz kulak olur, yıldızlar onların başında şarkılarını söylerler usulca ve gece kuşları cıvıldarlar, artık işitmeyen ve hissetmeyen biri için en güzel müziktir bu. Senin şiirlerini, sevgili Sebastian, yazı kuruluna götürmek istiyorum; belki orada okur ve baskıya verirler onları, en azından kulağa hoş gelen, zavallı, pırıltılı adın kalsın, diye senden geriye. Karın içinde, çam dallarının altında böyle yatmak ve donmak, muhteşem bir huzur. Yapabildiğin en iyi şey bu. İnsanlar, böyle gariplere, ki sen de bunlardan biriydin, acı çektirmeye ve acılarına gülmeye eğilimlidirler daima. Toprağın altındaki sevgili, sessiz ölülere selam söyle ve artık – olmayışın sonsuz alevinde çok fazla yanmamaya bak. Sen başka bir yerdesin. Mutlaka olağanüstü bir yerdesin, zengin bir herifsin şimdi ve zengin, soylu bir herifin şiirlerini yayımlamak zahmete değer. Hoşça kal. Çiçeklerim olsaydı, senin üzerine dökerdim onları. Bir şaire ne kadar çiçek verilse azdır. Senin çok az çiçeğin oldu. Çiçekleri bekledin, ama ensenin üzerinde uçuştuklarını ve üzerine döküldüklerini duymadın hayal ettiğin gibi. İşte bak, ben de bir sürü hayal kuruyorum ve hiç beklemeyeceğimiz, çok, pek çok insan da hayal kurar, ama sen hayaller üzerinde bir hakkın olduğunu sanıyordun, oysa biz ötekiler, kendimizi adamakıllı sefil bir durumda bulduğumuz zaman hayal kurarız ancak, ama hayallere bir son verebilmekten de mutluluk duyarız. Sen çevrendeki insanları aşağı görüyordun, Sebastian! Ama, sevgili Sebastian ancak güçlü biri göze alabilir bunu, oysa sen zayıftın! Ama aziz mezarını, tahkir etmek için bulmuş olmak istemem. Senin neler çektiğini nerden bilirim ben. Yıldızlı göğün altındaki

ölümün güzel; uzun zaman unutamayacağım bunu. Hedwig'e şu soylu çamların altındaki mezarını anlatmak istiyorum ve bunu yaparak ağlatacağım onu. İnsanlar seninle ne yapacaklarını bilememiş olsalar bile, artık şiirlerini okuyacaklar en azından." – Simon ölüden uzaklaştı, şimdi altında şairin uyuduğu, çam dallarından oluşan küçük yığına son bir kez baktı, esnek bedenini hızla döndürerek bu manzaradan ayrıldı ve karda, tüm gücüyle, dağın tepesine doğru yürüdü. Dağa ikinci defa gece vakti tırmanmak zorundaydı işte, ama bu kez hayat ve ölüm tüm bedenini dağlarcasına ürpertiyordu. Yıldızlarla süslenmiş, buz gibi bu gecede sevinç çığlıkları atmak isterdi. Hayatın ateşi, onu ölümün sakin, solgun suretinden kaçarcasına uzaklaştırıyordu. Artık bacaklarını değil, yalnızca damarlarını ve eklemlerini hissediyordu ve bunlar da Simon'un hızla ilerlemek isteyen iradesine uysallıkla itaat ediyorlardı. Harikulade gecenin yüce manzarasının tadını ancak tepedeki açık otlağa varınca çıkardı ve yüksek sesle güldü, tıpkı daha hiç ölü görmemiş bir oğlan çocuğu gibi. Bir ölü neydi ki zaten? Ah, yaşama bir uyarı işte. Başka hiçbir şey değil. Geçmişe çağıran, muhteşem bir hatıra ve aynı zamanda belirsiz, güzel geleceğe doğru bir sürükleniş. Simon, ölülere böylesine rahat yaklaşabildiğine göre, önünde hâlâ oldukça uzun ve açık bir geleceğin uzanıyor olması gerektiğini hissetti. Bu zavallı, talihsiz insanı bir kez daha görmüş ve ona böylesine gizemli bir biçimde rastlamış olmak Simon'a derin bir sevinç verdi; böyle suskun, böyle konuşkan, böyle karanlık, böyle huzurlu ve böylesine soylu bitmiş bir hayat. Şükür ki, bu şairden geriye sırıtılacak ve burun kıvrılacak hiçbir şey kalmamıştı artık, sadece hissedilecekti artık. – Simon bir pansiyon odasında, dans salonunu kardeşinin boyamış olduğu pansiyonda harika bir uyku çekti. Ertesi günü, karla kaplı, zorlu caddelerde zinde bir yürüyüşe ayırdı. Başının üze-

rinde hep mavi bir gökyüzü, caddenin iki yanında evler görüyordu, varlıklı ve gururlu bir taşra ahalisinin varlığını düşündüren güzel, büyük evler, mavi gökyüzünün aralarına sokulduğu dağınık, kara ağaçlarla örtülü tepeler ve Simon'un yanından geçen ya da onunla aynı yöne yürüyen, ama geride bıraktığı insanlar; çünkü diğerleri salınarak yürürlerken Simon koşturuyordu. Gece olduğunda, gece ışıklarının yandığı, tek tük insanların etrafta dolaştıkları, yüksekteki köylerin tuhaf manzaralarıyla ve dolambaçlarla dolu ve tamamen ormanlarla çevrili sessiz, dar, acayip bir vadiden geçiyordu. Ama artık ciddi bir yorgunluk duymaya başlamış olduğu için ilk pansiyonda konakladı yine. Yemek salonu insanlarla tıka basa doluydu ve pansiyoncu kadın, müşterilere hizmet eden pansiyoncu bir kadından çok, iyi bir aileden çıkmış seçkin bir hanıma benziyordu. Simon'un isteklerini çekinerek ismarlaması üzerine, güzel kadın tuhaf bakışlarla süzdü onu. Ama Simon öylesine yorgun, öylesine bitkindi ki, çok geçmeden odasına götürüldüğüne çok memnun oldu, derhal uykuya daldığı buz gibi bir yatağa zevkle uzandı. Üçüncü gün güzel, heybetli bir şehre vardı, orada yapacağı tek bir iş vardı: Sebastian'ın şiirlerini vereceği bir editör bulmak. Kendisine gösterilen eve vardığında, içeriye girip ölü olarak bulunmuş birinin şiirlerini bizzat teslim etmesinin akıllıca olmayacağını fark etti. Bu yüzden mavi defterin kapağına bir başlık yazdı: "Çam ormanında donmuş olarak bulunan genç bir adamın şiirleri, eğer mümkünse yayımlanmak üzere," ve defteri büyük, kaba posta kutusundan içeri attı; defter patırtıyla düştü kutunun içine. Bunu hallettikten sonra yeniden yola koyuldu Simon. Hava yumuşamıştı, iri, ıslak tanecikler halinde, caddenin üzerinde anaforlar oluşturan kar, Simon'u kendine, dışarıya çekiyordu. Bu şehrin tanımadığı insanları Simon'a öyle devasa göründüler ki, onun tamamen

yabancı olduğunu hemen anlayacaklarına inanacaktı neredeyse. Çok geçmeden asıl şehirden kibar villaların oluşturduğu banliyöye çıktı, buradan da çıkarak bir ormana, bir tarlaya, bir başka tarlaya, yeniden küçük bir ormana, ardından bir köye, bir ikincisine, bir üçüncüsüne vardı, gece oluncaya kadar.

Sekizinci bölüm

Sabah küçük köye kar yağıyordu. Tüm öğrenciler karla kaplanmış, ıslak ayakkabılarla, pantolonlarla, eteklerle, kafalarla ve başlıklarla geldiler okula. Dersliğe kar kokusu ve balçıklaşmış kirli yollardan türlü türlü çerçöp taşıdılar. Bu küçükler sürüsü, kar yağışının etkisiyle dağınıktı ve tatlı bir heyecan içindeydi; dikkat verebilmeye pek hazır değillerdi, öğretmeni bir parça kızdırdı bu durum. Öğretmen hanım, koyu, ince, hareketli, yürüyen bir karaltı gördüğünde din dersine başlamak üzereydi; bir köylünün oluşturabileceği bir karaltı değildi bu, çünkü fazlasıyla narin ve hareketliydi. Sıra sıra pencerelerin önünden uçarcasına geçti ve çocuklar ansızın öğretmenlerini her şeyi unutmuş, sınıftan dışarı koşarken gördüler. Hedwig dersliğin kapısından fırlayarak hemen kapının önünde duran kardeşinin kollarına atıldı. Ağlıyor ve Simon'u öpüyordu; onu kendisine ayrılmış iki odadan birine götürdü. "Habersiz geldin, ama gelmen iyi oldu," dedi, "eşyalarını buraya bırak. Benim daha ders yapmam lazım, ama çocukları bugün eve bir saat önce yollarım. Bunun bir sakıncası olmaz. Zaten bugün o kadar dikkatsizlerdi ki, kızmak ve onları daha erken göndermek için iyi bir nedenim var." – Coşkulu kucaklaşma sırasında oldukça dağılmış olan saçlarını

düzeltti, kardeşine "Hoşça kal" dedi ve yeniden işinin başına döndü.

Simon taşraya yerleşmeye başlamıştı. Bavulları postayla ardı sıra geldikten sonra, eşyalarını boşalttı. Pek fazla eşyası kalmamıştı, satmak ya da vermek istemediği birkaç eski kitap, iç çamaşırları, siyah bir takım elbise ve paket ipi, ipek artıkları, kravatlar, ayakkabı bağcıkları, küçülmüş mum parçaları, düğmeler ve iplikler gibi ıvır zıvırdan oluşan bir yumak. Komşu okuldaki kadın öğretmenden, ödünç olarak, eski demir bir karyola, bir de saman bir şilte aldılar; taşrada uyuyabilmek için bu kadarı yeterliydi. Bu karyola, gece vakti geniş bir kızak üzerinde getirildi komşu köyden. Hedwig ve Simon, bu tuhaf taşıtın üzerine oturmuşlardı; ahbapları olan öğretmen kadının oğlu, askerlikten yeni terhis olmuş, çakı gibi bir delikanlı, kızağı yokuştan aşağı okul binasının bulunduğu çukur bölgeye doğru sürdü. Çok güldüler. Yatak ikinci odaya kuruldu ve gerekli yatak takımlarıyla donatılarak bir yataktan aşırı beklentileri olmayan bir insana göre hazırlandı; Simon'un kesinlikle yoktu böyle beklentileri. Hedwig başta bir süre düşündü: "Şimdi geliyor bana, çünkü şu koca dünyada yaşayabileceği başka hiçbir yer kalmadı. Bana bunun için ihtiyaç duyuyor. Eğer nerde uyuyacağını ve doyacağını biliyor olsaydı, ablasını kesinlikle hatırlamazdı." Ama bunu düşünmekten hoşlandığı için değil, Simon böyle geldiği için kapıldığı bir inat ânında aklına takılan bu düşünceyi çok geçmeden attı kafasından. Diğer taraftan Simon da, ablasının iyiliğinden bu biçimde yararlandığı için biraz utanıyordu, ama bu da fazla uzun sürmedi; çünkü alışkanlık çok geçmeden yuttu bu hissiyatı; duruma alıştı Simon, bu kadar basit! Hiç parası kalmamıştı gerçekten de, ama derhal,

daha ilk günlerde, çevredeki tüm noterlere, kendisine, yani yazısı güzel, becerikli bir kâtibe iş havale etmeleri ricasıyla bir mektup gönderdi. Hem taşrada paraya ne ihtiyacı vardı ki insanın! Her halükârda çok paraya ihtiyacı yoktu. Okul binasının iki sakini arasındaki hassas paravan gitgide indi; sanki daima birlikte yaşamış gibi yaşar oldular ve yokluğu da, şenliği de neşeyle paylaştılar.

Bahar başlangıcıydı. İnsan fazla çekinmeden pencereleri açık bırakabiliyor ve artık sobayı daha kısık yakması yeterli oluyordu. Çocuklar okula gelirken yanlarında koca kardelen demetleri getiriyorlardı Hedwig'e, öyle ki, yeterince küçük kap olmadığı için, bunların hepsini nereye yerleştireceğini şaşırıyordu insan. İlkbahar hissi köyün havasını buram buram kokutuyordu. İnsanlar güneşte gezintiye çıkıyorlardı şimdiden. Sıradan insanlar hiç fark ettirmeden büyük bir sıradanlık içinde Simon'un varlığından haberdar olmuşlardı; kim olduğu sorulmuyordu pek, öğretmen hanımın erkek kardeşlerinden biri olduğu söyleniyordu; ona burada saygınlık kazandırmak için bu kadarı yetiyordu. Bir süre misafir olarak kalacak diye düşünüyorlardı. Simon oldukça yıpranmış giysilerle, ama üzerindeki kumaşların yoksulluğunu tatlı bir biçimde örten, hafif, kendine yaraşır bir zarafetle dolaşıyordu çevrede. Yırtık ayakkabıları pek dikkat uyandırmıyordu. Taşrada kusurlu ayakkabılarla yürümeyi çok güzel buluyordu; çünkü bunu, taşra hayatının en çekici hoşluklarından biri gibi hissediyordu. Eline para geçecek olsaydı eğer, ayakkabılarını tamir ettirmeyi ancak şöyle bir geçirirdi aklından, hiç telaş etmeden ve sessiz sedasız! Belki on dört gün boyunca kararsız kalırdı; çünkü taşrada ön dört günün ne önemi vardı ki! Şehirde her şeyin çabucak yapılması gerekirdi, ama insanın burada her şeyi bir günden ötekine ertelemek gibi güzel bir yükümlülüğü vardı, hatta her şey kendiliğinden erteleni-

yordu; çünkü günler büyük bir sessizlik içinde geliyor ve insan farkına varıncaya kadar yine akşam oluyordu; bunu huşu içinde bir gece, deliksiz bir gece uykusu izliyordu, gün yine usulca, sakınarak ve şefkatle uyandırıncaya dek. Simon pis köy yollarını da seviyordu, taş toprak içinde uzayan küçük yolları ve dikkat edilmediğinde kolayca dışkıya batılan büyük yolları. Ama güzel olan da buydu zaten! İnsanın dikkatini toplayacak fırsatı vardı, bir caddeyi dikkatle ve pisliğe karşı biraz da göstermelik bir korkuyla geçmeye alışmış bir şehir insanı olduğunu gösterebilirdi. Yaşlı köylü kadınlar, onun temizliğe düşkün ve dikkatli bir delikanlı olduğunu düşünebilir, genç kızlarsa Simon'un çukurlar ve su birikintilerinin üzerinden sıçrarken attığı uzun adımlara gülebilirlerdi. Hava çok kereler kapalı, kabarıp şişmiş bulutlarla kaplı oluyordu ve çoğu zaman muhteşem fırtınalar çıkıyor, ormanı sallıyor ve insanların çalıştığı, toprağı kaldırdıkları ve yanlarındaki atların sabırla bekledikleri turbalığın üzerinden azgınca esiyordu. Gökyüzünün sık sık gülümsediği de oluyordu, öyle ki bunu gören insanlar o an bu tebessüme katılmaktan alamıyorlardı kendilerini. Hedwig'in yüzü, sevinçle kabaran bir ifadeye bürünüyor, üst katta oturan erkek öğretmen, gözlüklerini pencereden dışarı uzatıyor ve güneşli göğün keyfini kendince çıkarıyordu. Simon, küçük bir dükkândan ucuz bir pipo ve tütün almıştı kendine. Taşrada sadece pipo içmek güzel ve yerinde görünüyordu ona, çünkü bir pipo doldurulabiliyordu ve bu doldurma işi Simon'un neredeyse bütün gündüz saatlerini geçirdiği, geniş tarlalara, ormana uygun bir hareketti. Sıcak öğle saatlerinde, olağanüstü ılıman göğün altında, ırmak kıyısına uzanıp yatıyor ve kendini hayallere bırakıyor, hatta neredeyse hayal kurmak zorunda kalıyordu. Ama enginlerin, daha uzak ve daha güzel şeylerin hayalini kurmuyor, kendi çevresini düşünüyor ve mutlu-

lukla düşlüyordu; çünkü bundan daha güzel bir şey bilmiyordu. Hedwig, yakınındaki Hedwig, hayallerinin konusuydu. Dünyanın geri kalanını unutmuştu ve çektiği piponun tütünü, onu yeniden köye, okul binasına, Hedwig'in yanına götürüyordu. Hedwig'i düşünüyordu: "Bir sandalda, onu kaçırmış bir adamla yol alıyor. Göl bir park havuzu kadar küçük. Hedwig, sandalda kıpırdamadan oturan adamın iri, kara, karanlık gözlerine bakıyor hep ve düşünüyor: 'Gözleri suya bakıyor yazık ki. Bana bakmıyor. Ama bütün bu engin sular gözleriyle bana bakıyor!' Haydutların sakallarını andıran kaba sakalları var adamın. Bu adam herkesten daha kibar olabilir. Kibarlığı, gözünü bile kırpmadan ve kesinlikle elini kalbine koyup böbürlenmeden hayatı pahasına sürdürebilir. Bu adam hiç böbürlenmez. Olağanüstü, sıcak bir erkek sesine sahip, ama asla latif bir şey söylemek için kullanmıyor sesini. Mağrur dudaklarından asla gönül okşayıcı bir söz çıkmıyor ve sesini, kaba ve kalpsiz çıkması için bilerek bozuyor. Ama genç kız, onun sınırsız iyilikte bir kalbi olduğunu biliyor ve buna rağmen bir ricada bulunarak kalbine seslenmeyi göze alamıyor. Bir saz teli, uzun ses dalgaları halinde tınlıyor suyun üzerine. Hedwig, bu tınlayan havada öleceğini sanıyor. Suyun üzerindeki gökyüzü, şimdi benim üzerimde süzülen bu hafif, su rengi gökyüzü gibi. Orada, yukarıda süzülen, asılı bir göl; bu iyi uyuyor. Resimdeki parkın ağaçları bu bölgede dalgalanan, yüksek ağaçlara uygun. Parklara has, olağanüstü bir yanları var. Ancak resimdeki her şey daha sıkışık ve iç içe ve şimdi, kendimle bu çevre arasındaki sessiz bağı daha fazla dikkate almadan bu resmin içinde oraya doğru uzaklaşıyorum. Adam şimdi küreği kavrıyor ve sandala hoyrat bir atılım kazandırıyor. Hedwig, adamın içindeki sıcaklığa ve sevgiye bu yoldan karşı durabileceğini hissediyor. Içindeki sevgi ve şefkati hissettiğinde gururu

inciniyor ve göğsünde yumuşak hisler beslemiş olduğu için kendini merhametsizce cezalandırıyor. Gururu doğallıktan öylesine uzak. Bir erkek değil, oğlan çocuğuyla devin bir karışımı. Kendini duygularına yenik düşmüş bir durumda bulmak erkeği yaralamaz, ama dürüst duygular besleyen bir erkekten daha fazlası olmak, bir dev olmak, sadece güçlü olmak isteyen ve zaman zaman bile olsa zayıf olmak istemeyen bir oğlan çocuğunu yaralar. Oğlan çocuğu, makul ve olgun düşünen bir erkeğin, aşk şölenindeki faydasız fazlalıklar olarak bir kenara fırlatacağı şövalyelik erdemlerine sahiptir. Oğlan çocuğu, bir erkekten daha az olgun olduğu için daha az korkar, çünkü olgunluk biraz alçaklaştırır ve bencilleştirir insanı. Bir oğlan çocuğunun katı, kızgın dudaklarına bakmak yeter: sarsılmaz bir inat ve bir zamanlar kendi kendine sessizce verilmiş bir söze simgesel bir bağlılık. Oğlan çocuğu sözünü tutar, bir erkekse sözünden dönmeyi daha uygun bulur. Oğlan çocuğu, güzelliği sözünde durmanın katılığında bulur (Ortaçağ), erkekse verilmiş bir sözü, yerine getireceğine erkekçe söz verdiği yeni bir vaatle bozmayı güzel bulur. Söz verendir o, ötekiyse sözü yerine getiren. Genç alnı kuşatan bukleler ve kıvrımlı dudaklara oturmuş bir ölme inadı. Hançer gibi gözler. Hedwig titriyor. Parkın ağaçları öylesine yumuşak ki, açık mavi havada bulanıyor hatları. Orada, ağaçların altında oturuyor küçümsediği adam. Hedwig'e hiçbir vaatte bulunmadığı halde, yanında olan bu sevgisiz adamı sevmek zorunda. Henüz bir vaatte bulunmak üzere açmış değil ağzını, kulağına sevecen bir söz olsun fısıldamadan, kaçırmaya cüret etti onu. Fısıldamak; bu ötekinin işi, buradaki anlamıyor bundan. Ve anlasaydı bile, bunu asla yapmazdı ya da başkalarının artık herhangi bir şey söylemeyi düşünmeyecekleri bir durumda yapardı. Ama Hedwig kendini ona veriyor, nedenini bilmeksizin. Bundan hiçbir kazan-

cı yok, kadınların hoşlandıkları türden umutlar besleyemez, ancak acımasız davranışlar, bir hükümdarın mülkünü kullanırken gösterdiği hoyratça keyfilikler bekleyebilir onu. Ama adam ona, zaten kendi malıymış gibi kaba ve özensiz bir sesle konuştuğunda kendisini mutlu hissediyor. Adama ait zaten ve bu adam biliyor bunu. Zaten kendisinin olana saygı göstermiyor artık. Hedwig'in saçları açılmış; ince, kızarmış yanaklarından aşağı sıvı maddeler gibi dökülen olağanüstü saçlar bunlar. 'Topla onları,' diye buyuruyor adam ve Hedwig onun emrine itaat etmeye uğraşıyor. Zevkle itaat ediyor ve adam bunu görüyor tabii, gözlerini kapayacak olsa bile; çünkü o zaman da iç geçirdiğini duyacak, ancak mutlu insanların ve zorlukla becerebildikleri, ama gönüllerini okşayan bir işi alelacele yerine getiren insanların iç geçirdikleri gibi. Sandaldan iniyor ve karaya çıkıyorlar. Toprak yumuşak ve adımlarının altında hafifçe çöküyor, tıpkı bir halı gibi ya da üst üste yığılmış birçok halı gibi. Otlar sararmış, bir önceki yıldan kalanlar, tıpkı burada, pipomu içtiğim yerde gördüklerim gibi. O anda birden genç bir kız, çok küçük, solgun, karanlık bakışlı bir kız beliriyor sahnede. Bir prensese benziyor; çünkü muhteşem bir kıyafeti var ve yanlara doğru kabararak oluşturduğu geniş bir kavisin içinden göğsü küçük, parlak bir tomurcuk gibi fırlıyor. Kıyafeti koyu kırmızı renkte, kanın kurumuş kırmızısı var bu giyside. Yüzü saydam bir solgunluğa sahip, bu yüzde dağlardaki kış akşamlarına has göğün rengi var. 'Beni tanıyorsun!' Bu sözlerle, orada kaskatı dikilen adama dönüyor genç kız. 'Bana hâlâ bakmaya cüret mi ediyorsun? Git, öldür kendini. Emrediyorum sana!' Böyle söylüyor adama. Adam itaat edecekmiş gibi bir ifade takınıyor. Nasıl bir ifade? İşte, kaçınılmaz bir şey yapılması gerektiğinde takınılan türden bir ifade. İnsan suratını buruşturur böyle durumlarda ve bu suratı iradesinin

tüm gücüyle ısırıp parçalamak ve hamur gibi yoğurmak zorunda kalır. Dağılıp parçalanmak ister surat. Bir burun parçası düşmek ister. Her halükârda buna benzer şeyler olur bu gibi durumlarda. Ama bu azgın adamla birlikte kendimi öldürecekmiş gibi ifadeler takınmak istemiyorum daha fazla; çünkü bu işin uzun bir bıçakla yapılması gerekirdi ve benim yalnızca tütün dolu bir pipom var sanırım, bir bıçağım yok. Kurduğum hayal hoşuma gitmişti başta, ama şimdi fark ediyorum da, giderek soysuzlaşıyor, bu da uymaz Hedwig'e; çünkü Hedwig uysaldır ve acı çekerse, daha güzel ve sessiz bir biçimde çeker. Eğer karşısına böyle küstahça çıkacak olsa, bir güzel eğlenirdi şu benim kaba sakallı adamımla. Resmettiğim manzara çok hoştu bu arada, ama bunun da tek nedeni, onu kaba hatlarıyla buradaki şu doğal çevreden almış olmamdır. Hayal kurarken insanlar söz konusu olduğunda da, doğallık zemini asla terk edilmemelidir, çünkü aksi halde insan kişilerinden birini şöyle konuşturduğu bir noktaya gelebilir kolayca: 'Git, öldür kendini.' O zaman da biri tuhaf ifadeler takınmak zorunda kalabilir; ifade takınmak gülünç bir şeydir ve en güzel hayalleri bile bozmaya yeter!" –

Simon eve gidiyordu. Her gün, akşama doğru belirli bir saatte, bakışlarını çoğu zaman siyaha çalan kahverengi toprağa indirip çay pişirmek üzere salınarak eve doğru yürümeyi alışkanlık haline getirmişti ve çay pişirme konusunda, doğru ölçüyü daima tutturan bir beceri edinmişti, çünkü bu güzel kokulu, narin bitkiden bir seferde ne çok az ne de çok fazla kullanmak, kap kacağı titizlik derecesinde temiz tutmak ve bunları masaya iştah uyandıran ve zarif bir biçimde yerleştirmek, suyu ispirto ocağında buharlaşıp tüketmeden kaynatmak ve bunu çayla önerildiği gibi karıştırmak önemliydi. Bu Hedwig için küçük bir rahatlık yaratıyordu, çünkü şimdi yeniden işi-

nin başına dönmeden önce, derslikten çabucak çıkıp çaya yetişmesi yeterliydi. Simon sabahları kalktıktan sonra yatağını topluyor, sonra mutfağa gidiyor ve kakao hazırlıyordu, hem de Hedwig'i memnun edecek ölçüde lezzetli; çünkü bu işte de, ne kadar önemsiz olursa olsun, bir hazırlığa kusursuzluğunu kazandıran püf noktasına dikkat ediyordu. Ayrıca herhangi bir ön çalışma ya da özel bir gayrete gerek kalmadan sobayı yakma ve ateşi besleme, Hedwig'in odasını temizleme görevini de neredeyse tümüyle kendiliğinden üstleniyordu; uzun saplı süpürgeyi kullanırken gösterdiği beceri işini çok kolaylaştırıyordu burada. Odaya temiz hava girmesi için pencereleri açıyor, ama vakti geldiğine karar verdiği zaman, odanın hem sıcak hem de hoş kokulu olmasını sağlamak için, yine gerektiği gibi kapatıyordu. Odanın her tarafında, küçük saksılar içinde, dışarıdaki tabiattan koparılmış çiçekler serpilmeyi sürdürüyor ve dört duvar arasındaki dar alana güzel kokular yayıyorlardı. Pencerelerde odanın aydınlığına ve içtenliğine büyük katkı sağlayan basit, ama zarif perdeler vardı. Yere, Hedwig'in biriktirilmiş kumaş artıklarından, bu tür işleri mükemmel bir biçimde yerine getiren yoksul tutuklulara dokuttuğu sıcak halılar serilmişti. Bir köşede bir yatak, diğerindeyse bir piyano duruyordu, bunların arasında, üzerine çiçekli bir kılıf geçirilmiş eski bir kanepe, önünde yeterince büyük bir masa, yanında iskemleler vardı; odada ayrıca bir lavabo, üzerinde bir kâğıt altlığıyla küçük bir yazı masası ve kitaplarla tıka basa dolu bir kitaplık, bazen yere yakın olmak ve kendini Doğulu sanmak ihtiyacı ortaya çıktığı için, ters çevrilmiş, üzerine oturmak ve okumak için yumuşak bir örtü serilmiş küçük bir sandık bulunuyordu, dahası içinde evcimen alışkanlıklara sahip genç bir kız için vazgeçilmez olan tüm o tuhaf nesnelerin yer aldığı minik dikiş sepetiyle minik bir dikiş masası, posta dam-

gası vurulmuş ve pul yapıştırılmış, yuvarlak, acayip bir taş, bir kuş, bir yığın mektup ve manzara kartpostalı ve duvarda üflemek için bir boru, içmek için bir kupa, iri kancalı bir baston, mataralı bir sırt çantası ve bir şahinin kuyruk tüyü vardı. Duvarlarda ayrıca Kaspar'ın yapmış olduğu resimler de asılıydı, bunların arasında ormanlı bir akşam manzarası, bir pencereden görülen bir çatı, sisli, gri bir şehir (Hedwig'in özellikle güzel bulduğu), doymuş akşam renklerinde bir nehir görüntüsü, yaz mevsiminde bir tarla, Don Quijote diye bir şövalye ve bir ev vardı; ev öylesine yaslanmıştı ki bir tepeye, insan bir şair gibi konuşabilirdi herhalde. "Orada, geride bir ev var." Kapağına ipek bir örtü serilmiş piyanonun üstünde Beethoven'in yeşile çalan bronz renginde bir büstü, bazı fotoğraflar ve annenin hatırası içi boş, küçük zarif bir mücevher kutusu bulunuyordu. Sahne perdesi gibi görünen bir perde iki odayı ve uyuyan iki insanı birbirinden ayırıyordu. Akşamları, lamba yakıldığında ve kepenkler kapatıldığında, öğretmen hanımın odası daha da sıcak görünüyordu ve sabahları güneş, yataktan çıkmayı sevmeyen, ama eninde sonunda mecbur kalan uykucu bir kadını uyandırıyordu orada.

Noterler Simon'u yüzüstü bıraktılar, hiçbirinden bir ses çıkmadı. Bunun sonucunda Simon başka yollardan biraz para kazanmak zorunda hissetti kendini; böylece ev işlerine biraz katkıda bulunmak için taşıdığı iyi niyeti ablasına göstereceğini umuyordu. Bir sayfa kâğıt alıp yazmaya başladı:

Taşrada Hayat

Buraya, taşrada bir eve, karla birlikte geldim ve bu evin sahibi olmadığım, olmak niyetini de taşımadığım halde, kendimi yine de ev sahibi gibi hissedebiliyorum ve belki de başkan-

lık sarayının sahibinden bile daha mutluyum. İçinde yaşadığım oda bile bana değil, beni barındıran ve acıktığımda yemek veren sakin, sevecen bir öğretmen hanıma ait. Başka insanların dostça merhametine bağımlı olmaktan zevk duyan türde bir herifim ben, çünkü genelde birine bağımlı olmak isterim, o kişiyi sevmek ve iyiliğini tüketmemeye dikkat etmek için. İnsan tüm bağımlılıkların en sevimlisi olan bu durum için özel bir tutum takınmalı, küstahlıkla, duygulu, sessiz, doğal bir dikkat arasında bir davranış geliştirmelidir ve ben mükemmel beceririm bunu. Her şeyden önce insan, ev sahibine minnettar olduğunu asla hissettirmemelidir; böyle davranarak verici insanları incitecek bir çekingenlik ve korkaklık göstermiş olur. İnsan birini çatısı altına çağırmış olan iyiliksevere kalpten duacı olur, ama onun kabul etmek istemediği bir şükran duygusunu arsızca göstermeye kalkarsa, orada hassasiyetten söz edilemez, çünkü iyiliksever, karşılığında dilencilerden bir şey elde etmek için vermemiştir, vermez de. Şükran belirli koşullarda düpedüz dilenciliktir. Daha fazlası değil. Ayrıca şu da var: Taşrada şükran, geveze değil, suskun ve sessizdir. Minnet borcu olanın kendince bir davranış tarzı vardır, çünkü karşısındakinin de öyle bir tarzı olduğunu görür. Zarif vericiler, neredeyse alıcılardan bile daha çekingendirler ve onlar, yani vericiler, alıcıların çekinmeden kabul etmesinden memnun olurlar, ki edepli bir biçimde ve teklifsizce verebilsinler. Ayrıca bu öğretmen hanım ablam olur, ama bu durum, içinde öyle bir arzu hissedecek olsaydı eğer, benim gibi bir aylağı kapı dışarı etmesini engellemezdi. O cesur ve samimidir. Beni sevgi ve kuşku karışımı bir duyguyla karşıladı, tabii ki, çünkü kardeşi olacak serserinin bu Tanrı'nın dünyasında başka nereye gideceğini bilemediği için, düşe kalka ona, yani yerleşik bir hayat süren ablasına çıkıp geldiğini düşünmekten alamadı kendini. İhtiyacı olduğu zamanlarda aylarca, hatta yıllarca mektup bile yazmadığım ablam açısından rahatsız edici ve kırıcı bir yanı olmalıydı bunun. Ablamı merak ettiğim için değil, ara sıra bir temiz kö-

tek yese hakikaten de fena olmayacak gövdeme ihtimam göstermek için geldiğimi düşünmek zorunda kaldı. Durum bu arada değişti, hassasiyetler yatıştı ve artık kan bağı olan akrabalar gibi değil, birbiriyle harika anlaşan iki yoldaş gibi yaşıyoruz birlikte. Ah, taşrada iki insan için iyi geçinmek kolay. Birbirlerini sıkıştıran insanlarla ve bastıran gündelik kaygılarla dolu kalabalık şehirlere göre, sırlar ve kuşkulardan daha hızlı kurtulmayı ve daha ferah ve neşeli sevmeyi sağlayan bir tarz var taşrada. Taşranın en yoksulu bile, şehrin daha az yoksulundan daha az kaygılı; çünkü orada her şey insanın lafıyla ve işiyle ölçülüyor, buradaysa kaygı kaygılanmayı sessizce sürdürüyor ve acı, diğer acılar arasında doğallıkla gözden kayboluyor. Şehirde her şey zengin olmaya yönelik, bu yüzden kendilerini büyük bir yoksulluk içinde gören bunca insan var, ama taşrada, en azından taşranın büyük bir bölümünde, yoksul insan servet kıyaslamalarıyla incitilmiyor. Yoksulluğu içinde rahatça nefes alabiliyor, çünkü başını kaldırıp derin bir nefes çekebileceği bir gökyüzü var. Şehirde gökyüzü nedir ki! – Şahsen benim para adına sadece küçük bir gümüş sikkem kaldı, bu da çamaşırlara yeter. Dile getirilmesi imkânsız olanlar dışında benden hiç sır saklamayan ablam da parasının tükendiğini itiraf ediyor. Bu durumda bile çok sakiniz. İstediğimiz kadar doyurucu ekmek, taze yumurta ve mis kokulu kek bulabiliyoruz. Tüm bunları bize çocuklar getiriyor; ebeveynleri öğretmen hanıma götürmeleri için veriyorlar. Taşrada, alanı onurlandıracak şekilde vermeyi biliyorlar. Vermek artık alıcıları lekelemeye başladığı için, şehirde insan vermekten korkar doğrusu, bunun hangi nedenlerle böyle olduğunu bilmiyorum, belki şehirdekilerin iyi kalpli vericilere karşı küstahlaşmasındandır. İnsan orada yoksulluk çekenlere karşı asil bir duygudaşlık göstermekten kaçınıyor ve ancak gizli kapaklı veriyor ya da nahoş gösteriler eşliğinde. Servetine, elini kötü bir dilenci kadına uzatan kraliçenin ihtişamını da katmak varken, yoksullardan korkmak ve o serveti böyle kendi kendine yiyip bitirmek ne

amansız bir zaaftır! Şehirde yoksul olmayı talihsizlik sayarım, çünkü insan iyilikle vermenin gündemde olmadığını hissettiği için isteyemez orada. Hiç değilse şu kadarı hâlâ doğruluğunu koruyor: İsteksizce, bir zaafa yenik düşmüş olmanın bilinciyle vermektense, hiç verme ve asla merhamet hissetme. Taşrada veren insan zayıf değildir, tersine vermek ister ve verebildiği için kendini bazen neredeyse onurlu sayar. Vermekten kaçınan kişi, bir gün kaderin türlü türlü darbeleriyle yıkılır ve istemek zorunda kalırsa, mutlaka kötü bir biçimde, zarafetten uzak ve utanarak yapacaktır bunu, yani verileni gerçekten de bir dilenci gibi alacaktır. Kendilerine mal mülk bahşedilmiş olanların yoksulları görmezden gelmek istemeleri ne büyük bir iğrençlik. Yoksullara acı çektirsinler, onları angaryaya zorlasınlar, baskı ve darbeleri hissettirsinler, o zaman bir ilişki kurulur hiç değilse, bir öfke, bir kalp çarpıntısı çıkar ortaya ve bu da bir tür bağdır. Ama şık evlerin içine, altın bahçe parmaklıklarının ardına gizlenmek ve sıcak insanların soluğunu hissetmekten korkmak; kızgın ezilmişler tarafından fark edilmek korkusuyla, debdebe içinde yaşayamamak; ezmek, ama ezdiklerinden hâlâ korktuğu için ezik olmak ve bunu göstermeye cesaret edememek; varlık içinde ne rahat hissetmek ne de başkalarını rahat ettirmek; gerçek bir dik başlılık ve erkekçe bir cesaret gerektirmeyen çirkin silahlar kullanmak; para, sadece para sahibi, ancak ihtişam yoksunu olmak: Günümüzde şehirlerin manzarası bu ve bu manzara bana çirkin ve düzeltilmeye muhtaç gibi görünüyor. Taşrada böyle değil henüz. Biçare gariban ne yapması gerektiğini biliyor burada; kafasını kaldırıp sağlıklı bir hasetle zenginlere ve varlıklılara bakabiliyor ve buna izin veriliyor, çünkü böyle bakışlara hedef olmak kişinin şanını artırıyor. Kendine ait bir ev sahibi olmak taşrada derin nedenleri olan bir özlem ve ucu Tanrı'ya kadar varıyor. Çünkü burada, bu açık, engin göğün altında güzel, geniş bir eve sahip olmak sonsuz bir haz. Şehirde böyle değil bu. Orada sonradan görmenin teki, soyu çok eskilere dayanan bir

kontun yanı başında yaşayabiliyor, dahası para, evleri ve kutsal kadim binaları yıkabiliyor isterse. Şehirde bir ev sahibi olmayı kim ister ki? Orada bir gurur ve sevinç vesilesi değil, yalnızca bir iş bu. Birbirlerini tanımadan, tanışma arzusu göstermeden birbirlerinin yanından geçen çok farklı insanlar, binaları tepeleme dolduruyorlar. Bir ev denir mi buna? Ve orada uzun, upuzun caddeler böyle evlerle dolu; insan doğru nitelendirmek istese, bunlara yeni, garip bir isim vermesi gerekirdi. Aslına bakılırsa taşrada, şehirdekinden daha fazla şey oluyor; çünkü şehirde insanlar olayları soğuk ve bıkkın bir ifadeyle gazetelerden okuyorlar, oysa burada ağızdan ağıza, hararetle ve soluk soluğa anlatılır olaylar. Belki taşrada her yıl ancak bir şey olur, ama o da herkesin ortak serüvenidir. Genel olarak köy, tüm kuytu köşeleriyle şehirlinin görmek istediğinden neredeyse daima daha canlı ve zekâ dolu. Yüz hatları belki de hepimizin büyükannelerini andıran bazı yaşlı kadınlar, burada bir pencerenin beyaz perdeleri ardında oturmuyor ve anlattıklarını içten gelen bir büyüyle anlatabiliyorlar ve bazı köylü çocukları, ruh ve akıl terbiyeleriyle sanıldığından çok daha ileri bir olgunluğa sahipler. Böyle bir köylü çocuğunun şehirdeki bir okula gönderildiğinde, yeni sınıfındaki kız arkadaşlarını gelişkin aklıyla hayretlere düşürdüğü çok görülmüştür. Ama şehri aşağılamak ve taşrayı haddinden fazla övmek istemem. Burada günler öylesine güzel ki, insan şehri kolayca unutabiliyor. Uzaklara yönelik sessiz bir özlem uyandırıyor günler, ama insan yine de daha uzaklara gitmek istemiyor. Her şeyde bir gidiş ve her şeyde bir geliş var. Günler veda edip ayrıldıklarında, olağanüstü akşamlar bırakıyorlar; akşamın keşfetmiş gibi göründüğü ve akşam için keşfedilen yollarda gezintiye çıkılıyor o zaman. Evler daha da belirginleşiyor, pencereler parlıyor. Yağmur yağsa bile, güzellik sürüyor; çünkü yağmurun yağması iyi diye düşünüyor insan. Buraya geldiğimden beri neredeyse bahar oldu ve her gün daha da oluyor, kapılar ve pencereler açık bırakılabiliyor, bahçeye bel vurmaya başlıyoruz, başkaları

çoktan yaptılar bunu. En sona biz kaldık, bu da bize yakışır. Bir araba dolusu siyah, nemli, pahalı toprak taşıdılar bize, bu toprağın bahçedeki toprakla karıştırılması gerek. Bu bana iş çıkaracak; bunu benim söylemem hiç inandırıcı gelmese de, çok seviniyorum bu işe. Doğuştan tembel değilim ben, hayır, çeşitli daireler ve noterler bana iş vermek istemedikleri için, onlara ne kadar yararlı olabileceğimden habersiz oldukları için aylaklık ediyorum sadece. Her pazar akşamı halıları dövüyorum, bu da bir iş, yemek pişirmeyi öğrenmeye gayret ediyorum, bu da bir çaba. Yemekten sonra bulaşıkları kuruluyorum ve öğretmen hanımla sohbet ediyorum; çünkü aramızda konuşulacak ve görüşülecek çok şey var ve bir ablayla sohbet etmek hoşuma gidiyor. Sabahları odayı süpürüyorum ve paketleri postaneye götürüyorum, eve geliyorum ve başka ne yapılması gerektiğini düşünüyorum. Genellikle yapılacak hiçbir iş olmuyor, o zaman ben de ormana iniyor ve yeniden eve dönme vakti gelene kadar ya da ben vaktin geldiğini düşününceye kadar kayınların altında oturuyorum. İnsanları çalışırken görünce bir işle uğraşmadığım için elimde olmadan utanıyorum, ama bunu hissetmekten daha fazla bir şey yapamayacağımı düşünüyorum. Günler, aylak birine bir şeyler atmayı seven iyi yürekli bir Tanrı tarafından önüme fırlatılıyormuş gibi geliyor bana. Çalışmayı istemek ve önümde bir iş bulunca kapmaktan daha fazlasını beklemiyorum kendimden, çünkü işlerin böyle iyi yürüdüğünü görüyorum. Yani bu taşradaki hayata çok uygun. İnsan burada çok fazla iş yapmamalı, yoksa bütünün güzelliğini gözden kaçırabilir, izleme görgüsünü yitirebilir, oysa dünyada izleyicilerin de olması gerek. Biricik sıkıntıyı, borçlarını ödeyemediğim ve ben düş kurarken yorucu görevlerini yerine getirdiğini gördüğüm ablam veriyor bana. Zaman yakında değilse bile, ilerde cezalandıracaktır bu avareliğimi, ama sanıyorum Tanrım beni böyle beğeniyor; Tanrı mutlu olanları sever, kederli insanlardan nefret eder. Ablamın kederi uzun sürmüyor hiç; çünkü karşısında komiklikler yapa-

rak onu sürekli neşelendiriyor ve güldürüyorum; bu konuda yetenekliyim. Ama bana gülen de yalnızca ablam, onun gözünde tatlı bir komikliğim var, başkalarının karşısında sert değilse bile, ağırbaşlı davranıyorum. İnsan bir serseri gibi görülmek istemiyorsa eğer, varlığını dışarıya karşı ağırbaşlı tavırlarla kabul ettirmekle yükümlüdür. Taşra halkı, ölçülü, yardımsever ve alçakgönüllü görmek istediği genç insanlara karşı çok hassastır. Burada bitiriyor ve bu makaleyle biraz para kazanmayı umuyorum; eğer kazanamazsam da, bunu yazmak beni canlandırmış oldu ve yazarken birkaç saatim akıp geçti. Birkaç saat mi? Pek tabii! Çünkü taşrada yavaş yazıyor insan, işi sık sık bölünüyor, parmaklar hantallaşmış oluyor ve düşünceler de taşralı gibi düşünmek istiyorlar. Hoşça kalın şehirliler!

Dokuzuncu bölüm

Simon mektubu postaneye götürdü. Ertesi pazar ağabeyi Klaus ziyarete geldi. Yağmurlu bir gündü, soğuk yağmur damlalarının şimdiden uyanmış çiçekleri nasıl kırbaçladığını görmek insanın içini donduruyordu. Yurtdışında bir yerlerde olduğunu tahmin ettiği Simon'u kız kardeşinin yanına yerleşmiş bulunca Klaus'un yüzüne oldukça şaşkın bir ifade geldi, ancak elinden geldiği kadar arkadaşça davrandı; çünkü bu pazar gününü berbat etmek istemiyordu. Üçü de oldukça sessizdi, çoğunlukla konuşmadan karşılıklı oturuyor ve söylenecek söz arıyor gibi görünüyorlardı. Klaus'la birlikte Hedwig'in evine sıkıntılı bir yabancılık girmişti. Lafı evirip çeviriyor ve türlü türlü konular buluyorlardı, ancak hepsi de yersiz kaçıyordu. Konu Simon'un burada olmasıydı tabii. Klaus, bunu yapmak için gerçekten yakıcı bir istek duymasına rağmen sitem etmek istemiyordu bugün, aralarını açacak bir yorumda bulunmaktan kaçınıyordu. Erkek kardeşine soran ve manidar bir ifadeyle baktı, şunları söylemek istiyordu sanki: "Davranışını hayretle karşılıyorum. Senin yetişkin bir insan olduğuna inanılabilir mi? Ablanın durumunu avareleri oynamak için kullanman şerefli bir şey mi senin açından? Hakikaten, şeref değil bu! Bunu açıkça söylerdim sana, ama Hedwig'i kırmaktan çeki-

niyorum. Pazar gününü berbat etmek istemiyorum!" Simon onu anlıyordu zaten. Bu bakışın, yeniden buluştuklarında gösterdiği doğallıktan uzak bu tutuk sıcaklığın, bu suskunluğun ve sıkılganlığın ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Klaus'un susmasına memnundu yalnız; yoksa kendini haklı çıkarmak için çoktan beri hiç hoşlanmadığı cevapları vermek zorunda kalacaktı. Elbette, elbette! Genç bir adam için lanetlenmeye değer bir durumdaydı, şu halinin ve davranışlarının affedilir yanı yoktu kuşkusuz. Ama burada olmak da güzeldi, güzel, güzel. Ansızın yumuşayarak, "Benim hakkımda neler düşündüğünü biliyorum," dedi Klaus'a, "ama bunun yakında sona ereceğine yemin ederim. Beni biraz olsun tanıdığını sanıyorum. İnanıyor musun bana?" Klaus ona elini uzattı ve pazar günü kurtuldu. Çok geçmeden öğle yemeği yendi ve Hedwig, gizlice gülümseyerek kardeşler arasında durumun değiştiğini fark etti. "İyi biri gerçekten, Klaus! Klaus iyi biri," diye düşündü ve leziz yemeği daha da büyük bir zevkle getirdi sofraya. Hedwig'in maharetle pişirmeyi çok iyi bildiği harika bir çorba, ardından salamura lahanayla domuz eti ve son olarak da domuz pastırmasıyla doldurulmuş bir kızartma vardı. Simon dünya ve insan halleri üzerine rahat bir tavırla gevezelik ediyor, ağabeyini birbirinden çok farklı konularda sohbetin içine çekiyor ve gülünç bir coşkuyla dönüp harika yemeği övüyordu; bunu yaptığı her seferinde olduğu gibi Hedwig'i öylesine güldürüyordu ki, kız büyük bir neşe içinde, kaygı diye nitelenebilecek ne kaldıysa hepsini unuttu. İkindi vakti, kapalı havaya rağmen küçük bir gezinti yapıldı. Ağır adımlarla yürüdükleri tarla ıslak olduğu için çok geçmeden geri döndüler. Akşam hepsi de sessizliğe bürünmüştü yeniden. Simon bir gazete okumaya çalıştı, Klaus kasten en önemsiz konulardan söz açtı, Hedwig ona dalgın cevaplar verdi. Klaus vedalaş-

madan önce mutfağa çağırdığı kıza, içeridekinin duymasını istemediği bazı sözler söyledi. Ne olabilirdi bunlar? Ne olursa olsundu. Sonra gitti Klaus. İkisi, misafirlerine dönüş yolunda bir parça eşlik ettikten sonra, evde yine baş başa otururlarken tıpkı sert müfettişin gittiğini bilen öğrenciler gibi ellerinde olmadan rahatladılar yeniden. Rahat bir nefes aldılar ve kendilerini yine eskisi gibi hissettiler. Hedwig konuştu ve sesi, şimdi söylemek istediklerinin verdiği endişeyle daha yürekten ve tiz çıktı: "Klaus hep aynı gerçekten. O buradayken, insan hep küçük bir korku geçiriyor. Onun varlığı insanı sorumsuzca davrandığı için azarlanacak olan bir öğrenciye çeviriyor. İnsan ne kadar ağırbaşlı davrandığını sanırsa sansın, onun gözünde daima sorumsuzluk etmiş oluyor. Onun gözleri çok farklı bakıyor, dünyayı garip bir biçimde kaygı verici bir şey gibi görüyor, sanki insan devamlı bir şeylerden korkmak zorundaymış gibi. Kendine de başkalarına da durmadan kaygı veriyor. Dikkate alınması gereken binlerce kuşkunun ördüğü bir ses çıkıyor ağzından, dünyaya karşı ve insanı dünyaya bağlayan bağlara karşı öylesine güvensiz; hiçbir nedeni olmadığı halde. Öğretici olmak ister gibi davranıyor, ama sonra da farkına varmadan öğretmenlik yaptığını apaçık görüyor. Öğretici olmak istemiyor, yine de yapıyor bunu, istemeden, tabiatı gereği, ki bu yüzden de suçlamamalı onu. O tüm kuşkuların üzerinde iyi ve hassas biri, ama iyi ve ılımlı olmanın uygun düşüp düşmediğinden kuşkuya kapılıyor durmadan. Sertlik ona hiç yakışmıyor, buna rağmen iyilikle kaçırmış olduğunu sandığı bir şeylere sertlikle ulaşması gerektiğine inanıyor. 'İyilik tedbirsizliktir,' diye düşünüyor; ama ve buna rağmen alabildiğine müşfik. En çok istediği şey olduğu halde, yumuşak ve müşfik davranmayı yasaklıyor kendine, çünkü böyle davranarak bir şeyleri bozmaktan, dünyanın gözünde umursamaz biri durumuna düşmek-

ten korkuyor. Kendisini inceleyen gözler görüyor yalnızca ve huzur içinde onun gözlerine bakmak isteyen gözleri görmüyor. İnsan onun gözlerine huzur içinde bakamıyor, çünkü bunun onu huzursuz ettiğini hissediyor. İnsanların daima onun hakkında bir şeyler düşündüğünü düşünüyor ve ne düşündüklerini öğrenmek istiyor. Birinde ayıplayabileceği herhangi bir kusur görmemek onu rahatsız ediyor sanki. Oysa öylesine iyi ki! Mutlu değil. Eğer mutlu olsaydı, daha farklı konuşurdu, hemen ânında değişirdi, biliyorum bunu. Başkalarının mutluluğunu kıskandığı söylenemez, ama kendini durmadan başkalarının mutluluğuna ve rahatlığına kusur bulmanın cazibesine kaptırıyor, oysa bu kesinlikle acı veriyor olmalı ona. Mutluluk lafı işitmekten hoşlanmıyor, neden hoşlanmadığını anlıyorum. Bunun nedeni ortada ve bunu bir çocuk bile anlar: Kendisi neşeli olmayan, başkalarının neşesinden nefret eder. Bu ona, böyle davranarak haksızlık yaptığını hissedecek kadar asil biri olan ona çoğu zaman nasıl da acı veriyordur. Mutlaka asil biri o, ama, nasıl söylesem, içi bir parça çürümüş, azıcık, geriye itilmekten ve bu itilmişliği dert etmemek için gösterdiği çabadan. Ah, tabii ki kader itti onu geriye, o kaderin oyunlarına ve soğukluğuna dayanamayacak kadar değerliydi. Böyle söylemek isterim; çünkü ona üzülüyorum! Sözgelimi sen, Simon! Ah Tanrım. Senin için bambaşka hisler taşıyor insan, her daim neşeli kardeşim! Biliyor musun, senin için insan hep şöyle düşünüyor: 'Bir dayak yemesi gerek, şöyle sıkı bir dayak, bunu hak ediyor!' Sana hayret ediyorum ve hâlâ bir uçuruma yuvarlanmamış olmanı anlayamıyorum. Sana merhamet duymak asla aklıma gelmiyor. İnsan seni genelde kaygısız, küstah, mutlu bir velet olarak görüyor. Doğru mu bu?" –

Simon sıkı bir kahkaha attı ve böylece bir saat boyunca süren bir hava yakaladılar. Derken kapı çalındı.

Simon dışarıda kim olduğunu görmeye gitti. Komşuları olan öğretmen kadındı. Ağlamaktan şişmiş bir yüzle gelmişti. Kaba, saygısız bir insan olan kocası yine dövmüştü kadını. Onu teselli etmeye çalıştılar ve bunda başarılı oldular.

Hava giderek ısınıyordu artık ve toprak bereketleniyordu, otlardan oluşan kalın, çiçekli bir halı serilmişti üzerine, arazilerden ve tarlalardan duman tütüyordu, ormanlar, güzel, taze, zengin yeşillikleri içinde büyüleyici bir manzara sergiliyordu. Tüm doğa kendini sergiliyordu, geriniyor, esniyor, eğiliyor, kabarıyordu, hışırdıyor, vızıldıyor ve uğulduyordu, mis gibi kokuyor ve güzel, renkli bir rüya gibi kıpırdamadan yatıyordu. Toprak iyice şişmiş, yağlanmış, şeffaflığını yitirmiş ve doymuştu. Bereketli doygunluğu içinde uzanıyordu adeta. Toprak yeşilimtıraktı, koyu kahverengi, siyah lekeli, beyaz, sarı ve kırmızıydı ve sıcak bir solukla çiçekleniyor, çiçeklenmekten neredeyse ölüyordu. Eklemleri seğirerek ve mis gibi kokularını saçarak tembellik eden peçeli bir kadın gibi hareketsiz yatıyordu. Bahçelerin güzel kokuları caddelere, erkeklerin ve kadınların çalıştığı dışarıdaki tarlalara kadar ulaşıyordu; meyve ağaçları ferah, cıvıltılı bir şarkıydı ve yakın, tombul, kubbeli orman da delikanlıların oluşturduğu bir koro; aydınlık yollar bu yeşilin içinden güçlükle geçiyordu. İnsan kayranlarda seyrine daldığı beyaz, hülyalı, miskin gökyüzünü sanki alçalırken gördüğünü ve kuşlar gibi şakırken işittiğini sanıyordu, asla görünmeyen ve doğaya alabildiğine doğallıkla uyan küçük kuşlar gibi. Anılar geliyordu akla, ama bunları kesip biçmek ve derinlere inmek istemiyordu insan, bu elden gelmiyordu, tatlı bir hüzne kapılıyor, ama bir acıyı tam manasıyla hissedemeyecek kadar uyuşmuş oluyordu.

Öylesine yürüyordu ve yine öylesine duruyor, olduğu yerde dört bir yana dönüyor, uzaklara, yukarıya, ileriye, aşağıya, ötelere ve yere bakıyor ve doğadaki bu uyanışın yorgunluğundan etkileniyordu. Ormandaki vızıltı, daha çıplakça kayrandaki vızıltı gibi değildi, farklıydı ve yine yeni hayallere yönelik yeni bir tavır gerektiriyordu. Bunlarla durmadan mücadele etmek, karşı koymak, nazikçe geri çevirmek, kafa yormak ve bocalamak zorunda kalıyordu insan. Çünkü her şey bir bocalamaydı, bir çabalama ve kendini-zayıf-bulmaydı. Ama tatlıydı böylesi, sadece tatlı, bir parça zor ve sonra yine biraz hasis, sonra ikiyüzlü, sonra düzenbaz, sonra hiçbir şey, sonra tamamen aptalca; en nihayetinde herhangi bir şeyi güzel bulmak çok zorlaşıyordu, insan hiçbir neden göremiyordu bunun için, öylesine oturuyor, yürüyor, salınıyor, sürükleniyor, koşuyor ve duraksıyordu, bir parça bahara dönüşmüş oluyordu. İnsan kendi vızıltısından, gurultusundan ve şakımasından büyülenebilir mi? Kendi güzel salınımlarını izlemek bahşedilmiş midir otlara? Bir kayın ağacının kendi görüntüsüne sevdalanması mümkün müdür? İnsan yorulmuyor ve körelmiyordu ama her şeyi olduğu gibi bırakıyordu, öylece yürüyor, bir o yana, bir bu yana öylece savruluyordu. Bu göründüğü haliyle tüm doğa bir kararsızdı, bir sabırdı ve salınmaktı havada. Havada güzel kokular salınıyordu ve tüm toprak sabrediyor ve bekliyordu. Renkler bahtiyar ifadesiydi bunun. Çiçek açan bir çalılıkta vaktinden erken çökmüş yorgunluğa ve önsezilere dair bir şeyler bulabilirdi insan. Bu bir tür, artık-daha-fazlasını-istememekti, tepeden tırnağa bir tebessüm. Ormanla kaplı, mor, esintili dağlar uzaklardan, çok uzaklardan duyulan borazan sesleri gibiydi, insan manzarayı biraz İngilizvari buluyordu, dolgun bir İngiliz bahçesi gibiydi, seslerin bu debdebesi, örüntü ve çalkantısı duyulara bu yakınlığı hatırlatıyordu. Manzaranın şu

anda falanca ve filanca yerde de tıpkı şimdi burada olduğu gibi olabileceğini düşünüyordu insan, yöre, insanın gönlüne tüm diğer yöreleri çağırıyordu. Komikti bu ve uzaklara taşıyan, alıp götüren ve yakına getiren bir şeydi: Küçük oğlanların getirdikleri gibi bir getirme, çocukların verdikleri gibi bir verme, bir söz dinleme ve kulak kesilme. İnsan istediğini söyleyebilir ve düşünebilirdi, hep o aynı söylenmemişlik, düşünülmemişlik kalıyordu daima! Kolay ve zordu, muhteşemdi ve acı vericiydi, şiirsel ve doğaldı. İnsan şairleri anlıyordu, hayır, aslında anlamıyordu, çünkü böyle yürürken, şairleri anladığını düşünmek için fazlasıyla tembelleşiyordu. Herhangi bir şeyi anlamaya ihtiyaç yoktu, insan asla anlamazdı, öte yandan her şey, bir sese kulak vermeye veya uzaklara bakmaya dönüşerek kendiliğinden anlaşılırdı, ya da artık eve gitmenin ve çok önemsiz de olsa bir görevi yerine getirmenin vakti geldiğini hatırlayarak, çünkü görevler ilkbaharda da yerine getirilmeyi bekliyorlardı.

Geceler ihtişam kazanmıştı. Mehtap çiçeklenen çalılıkların beyazına, ağaçlara ve parlattığı sokakların uzun kıvrımlarına sevdalanıyordu. Kuyularda ve akan nehrin suyunda yansıyordu. Sessiz mezarlarla dolu kilise avlusunu beyaz bir periler diyarına çeviriyordu, öyle ki oraya gömülmüş ölüleri unutuyordu insan. Yere sarkan, ince, saçı andıran dalların oluşturduğu karmaşanın arasına dalıyor ve mezar taşlarındaki kitabelerin okunabilmesini sağlıyordu. Simon kilise avlusunun etrafında yürüdü birkaç kere, sonra yüksekçe, düz bir tarlaya giden daha uzun bir yola saptı, bodur, aydınlık bir çalılığın içine daldı, çalıların ortasından alçalan küçük bir çayırlığa vardı ve sadece bakmak ve düşüncelere dalmaktan ibaret bu hayatı daha ne kadar sürdüreceğini düşünmek için bir taşın üzerine oturdu. Yakında bir son bulmak zorundaydı kesinlikle, çünkü bu böyle devam edemezdi. O bir

erkekti ve ciddi bir göreve adanmalıydı. Fazla oyalanmadan yeniden harekete geçmeliydi, bunu anladı. Eve geldiğinde bunu ablasına uygun ifadelerle söyledi. "Bunu hiç düşünmemeliydin, en azından henüz değil," dedi Hedwig. "İyi," diye karşılık verdi Simon, "şimdilik düşünmeyeceğim bunu." Burada daha uzun kalmak da çok çekiciydi. Aslına bakılırsa ne istiyordu ki zaten ve nereye gidecekti? Herhangi bir yere gitmek için yol parası bile olmayacaktı ve orada, gideceği yerde, onu ne bekliyordu? Hayır, kısa, belirsiz bir süre daha zevkle kalacaktı orada. Ayrılacak olsa, muhtemelen ardındakini delicesine özleyecekti. Hayır, vakti geldiğinde bu özleme bir son verilmeliydi; çünkü bu ona yakışmazdı. Ama insan çoğu zaman yakışıksız şeyler yapmıyor muydu zaten? Ayrıca, kalıyordu işte ve canını sıkan düşüncelere daha fazla kaptırmak istemiyordu kendini.

Böylece birkaç gün daha geldi ve geçti yeniden. Zaman alabildiğine usulca geliyor ve insan daha farkına bile varmadan geçiyordu. Bu biçimde daha çabuk geçiyordu aslında, her ne kadar geçip gitmeden önce, uzun süre duraksıyor olsa da. Simon ve Hedwig şimdi daha da candan bağlanmışlardı birbirlerine. Akşamlarını lambanın başında sohbet ederek geçiriyorlar ve konuşmaktan hiç yorulmuyorlardı. Yemek sırasında, basitliğini ve lezzetini isabetli kelimelerle övdükleri yemek hakkında konuşuyorlardı ve çalışırlarken konuşarak sürdürdükleri çalışma üzerine konuşuyorlardı ve gezinirlerken gezinmenin sevinci ve keyfi hakkında konuşuyorlardı. Sadece kardeş olduklarını çoktan unutmuşlardı, onları birbirlerine kanlarının ortaklığından çok, kader bağlamış gibi hissediyor ve hayatı arkadaşlık üzerinden unutmaya çabalayan kapatılmış iki tutsak gibi yarenlik ediyorlardı birbirleriyle. Çok vakit harcıyorlardı, ama vakitlerini böyle harcamak istiyorlardı, çünkü bunun ardında ciddiyetin sak-

lı olduğunu ve istedikleri zaman pekâlâ ciddi davranmayı ve konuşmayı da becerebileceklerini biliyorlardı. Hedwig, kendisini kardeşine giderek daha fazla açtığını hissediyor ve bu hissin ona verdiği teselliyi gizlemiyordu. Simon'un onunla birlikte yaşamayı yalnızca akıllıca ve koşullarına uygun değil, aynı zamanda ilginç de bulması Hedwig'in gönlünü okşuyordu ve Simon'u eskisinden daha büyük bir içtenlikle bağrına basarak ona teşekkür ediyordu. Her ikisi de diğerinin gözünde, ortak bir hayatı gururla paylaşacak kadar önem taşıdığına inanıyordu. Anıları çokça konuşuyor ve düşünüyorlardı ve henüz her ikisinin de küçük oldukları o eski, kayıp zamandan akıllarına gelecek her şeyi birbirlerine anlatacaklarına söz veriyorlardı: "Hatırlıyor musun hâlâ!" Konuşmaları çoğu zaman böyle başlıyordu. Böylece geçmişin o nefis manzaralarına dalıyorlar ve ne olursa olsun, hislerini ve zihinlerini daima geçmişle eğitmeye, kahkahalarını da geçmişte bilemeye, kederli durumlarda bile neşeli kalmaya gayret gösteriyorlardı, ki doğrusu da buydu. Diğer taraftan geçmiş de içinde yaşadıkları zamanı onlar için daha anlaşılır ve hissedilir kılıyordu ve hissedilen bu şimdiki zaman, sanki bir aynada ikiye, üçe katlanarak çoğalmış gibi daha dolu ve canlı bir özellik kazanıyor ve çoğu zaman hafifletici bir esriklik vereceğini hayal ettikleri geleceğe giden, daha düz ve görünür yolu işaret ediyordu. Düşlenmiş bir gelecek daima güzel bir gelecekti ve akıllarından geçen düşünceler neşeli ve hafifti.

Onuncu bölüm

"Bazen," dedi Hedwig bir akşam, "ince, ama şeffaf olmayan bir paravanın beni hayattan ayırdığını düşünüyorum. Ama bundan ötürü kederlenemem, üzerinde düşünebilirim sadece. Belki başka kızlar da tıpkı böyle hissediyorlardır, bilmiyorum. Belki de yaşamak için bir meslek öğrenmem gerektiğini düşündüğüm sıralarda, hayatımın mesleğini kaçırmışımdır. Biz kızlar ancak yarım yamalak öğreniriz zaten, aklımız öğrenmekte değil. Öğretmen olmuş olmam şimdi ne kadar garip geliyor bana. Neden bir şapkacı olmadım sanki ya da başka bir şey? Beni hangi duyguların böyle bir meslek edinmeye sürüklediğini şimdi gözümün önüne bile getiremiyorum. Beni o zaman cezbeden öyle olağanüstü, öyle ümit veren ne vardı ki? Bir hayırsever olacağımı mı sanıyordum yoksa, hayırsever olmam gerektiğine, böyle bir yükümlülüğüm, bir misyonum olduğuna mı inanıyordum? İnsan deneyimsizken bir sürü şeye inanıyor, deneyimler onu başka bir şeye inandırıyor sonunda. Ne garip. Hayatı benim aldığım kadar ciddiye almakta kendine karşı bir acımasızlık var. Sana söylemeliyim Simon: Ben hayatı çok ciddiye aldım ve fazlasıyla kutsal saydım; sadece erkeklerin girişmesi gereken bir işe el atarken bir kız olduğumu hiç düşünmedim. Bir kız olduğumu kimse söylemedi bana.

Böyle bir sözle gönlümü almadı hiç kimse. Bana bu kadar basit bir söz söylenmesine ihtiyacım olduğunda kimse kaygılanmadı benim için, oysa ilk anda isyan edermiş gibi görünsem bile, dinlerdim bu sözü. Eğer kalpten gelmişse bu söz, dinlerdim. Ama ben sadece düşüncesizce söylenen yüzeysel sözler duydum: 'Şunu yap, bunu yap. Bir meslek sahibi olmak istemen güzel bir şey. Sana büyük saygınlık kazandırır.' Bunun gibi şeyler. Şimdi olduğum gibi, mesleğimin saygınlığıyla mutsuz, içi kurumuş ve özlem dolu bir kız olmak ne acayip bir saygınlık. Meslek, güçlü omuzlara ve ilerleme hırsına sahip bir erkeğin hayat boyu taşıdığı bir yüktür, benim gibi bir kızı boğar bu. Mesleğimden zevk alıyor muyum? Ne gezer ve lütfen Simon, bu itiraf sakın korkutmasın seni; sana itiraf ediyorum, çünkü sen insanın bir tür keyifle itiraflarda bulunabildiği birisin. Beni anlıyorsun, bunu biliyorum. Başkaları da bu kadar iyi anlarlardı belki beni, ama bundan hoşlanmazlardı, şu veya bu nedenle. Sen anlamaktan hoşlanıyorsun, çünkü basit ve açık itiraflardan korkman için hiçbir nedenin yok. Tüm hayatımı, benimle, ablanla birlikte yaşıyorsun içinden. Aslında benim sadece kardeşim olmak için fazla iyisin. Benim için bundan daha fazlası olamaman ne yazık. Senin de hoşuna giderdi bu; çünkü kafanı sallıyorsun. Bırak daha anlatayım. İnsanın senin gibi dinleyicisi olunca anlatmaktan zevk duyuyor. Öyleyse dinlemeye devam et, okul kariyerimi bırakmaya kararlı olduğumu da duy, hem de yakında; çünkü gücüm bu hayatı daha fazla taşımaya yetmiyor artık. Çocukları dünyaya hazırlamanın, onlara ders vermenin, ruhlarını erdemlere açmanın, onlara göz kulak olmanın ve bir şeyler öğretmenin güzel bir hayat olduğunu sanıyordum. Bu güzel bir görev tabii, ama benim gibi zayıf biri için çok zor; bunun için yeterli değilim ben, hiç değilim. Yeterli olduğumu sanıyordum, ama

tam tersini görüyorum: Bana her gün şifa vermesini beklediğim, ama yalnızca yakışıksız ve haksız bir yük olarak hissettiğim bu görevin altında ezildiğimi görüyorum. İnsan altında ezildiği şeyi bir haksızlık olarak hisseder. Böyle hissetmekte haksız mıyım? Bana reva görülen haksızlığı belirleyecek ölçü benim hissiyatım değil midir? Ve bu haksızlık, yani çocuklar, kendilerince masum ve tatlılarsa, ben ne yapabilirim? Çocuklar! Artık katlanamıyorum onlara. İlk zamanlar hepsinin yüzlerinden, o küçük hareketlerinden, çabalarından ve hatta hatalarından mutlu oluyordum. Kendimi bu küçük, utangaç ve çaresiz insan sürüsüne adamış olduğum düşüncesiyle mutlu oluyordum. Ama böyle tek bir düşünce bir hayatın yerini alabilir mi, insan tüm bir hayatı bir fikir uğruna gözden çıkarabilir mi? Bu fikir ve bu adanmışlık, insana günün birinde hiçbir şey ifade etmez olursa, insan her şeyin yerini almasını beklediği düşünceyi, böyle bir takası ruhunda haklı çıkarmaya yetecek ölçüde içten bir tutkuyla düşünemez olursa, vay haline! Dahası bir takasın farkına varırsa, vay haline! O zaman insan kara kara düşünmeye, ayrımlar yapmaya, değer biçmeye, elem ve öfke içinde karşılaştırmaya başlıyor ve böylesine kararsızlaştığı ve sadakatsizleştiği için mutsuzluğa kapılıyor ve bir kuytuya çekilip ağlayabileceği için günlerin bittiğine memnun oluyor. İnsan bir kere bile azıcık sadakatsizlik etse, ancak eksiksiz bir adanmışlığa bağlı olan hayatının düşüncesini artık aklına bile getirmek istemiyor ve kendine şöyle söylüyor: Ben görevimi yapıyorum, ötesini düşünmem artık! Çocuklara sevgim sürüyor, daima sevdim onları. Kim sevmez çocukları? Ama ders verirken, başka şeyler, onların küçük ruhlarından daha uzak ve daha engin şeyler düşünüyorum ve böyle ihanet ediyorum onlara, buna artık daha fazla seyirci kalmak istemiyorum. Bir okul öğretmeni küçük şeylerin içine

tüm sevgisiyle batmalıdır, aksi halde güç kullanamaz ve güç olmadan öğretmenin bir değeri kalmaz. Belki de abartılı konuşuyorum bunları söylerken ve bunları benden duyan bütün insanların ya da çoğunun bu dili abartılı bulacaklarından da hiç kuşkum yok. Ama bu dil benim hayat anlayışıma uygun düşüyor; durum buysa farklı konuşabilmem imkânsız demektir. Ben hissetmediğim bir memnuniyeti, bir kıvancı, bir mutluluğu yalandan göstermeyi şimdiye kadar öğrenmedim ve bundan sonra öğreneceğimi düşünenler yanılırlar sanıyorum. Ben hilekârlık ve riyakârlık yapamayacak kadar zayıfım ve ne kadar katı düşünürsem düşüneyim, yalancılığı haklı çıkaracak bir neden de göremiyorum. Şimdi seninle böyle konuşuyorsam eğer, bu, tüm zayıflığımı bir kez olsun boşaltmak için uzun zamandır özlemini çektiğim bir andan yararlanmak içindir sadece. Zayıflığını itiraf edebilmek öyle iyi geliyor ki insana, bende olmayan bir kuvveti gerektiren o azap verici suskunlukla geçmiş aylardan sonra. Gönlümü çelmeyen bir görevi yerine getirmek sürgit gelmez elimden ve şimdi gururuma ve zayıflığıma uygun düşecek bir iş arıyorum. Bulabilir miyim? Gerçekten bilmiyorum, ama tek ve kesin olarak bildiğim, bir mutluluk ve bir görev olduğundan emin oluncaya kadar aramak zorunda olduğum; ikisi birden! Özel eğitmen olmak istiyorum ve zengin bir İtalyan hanıma mektup yazarak hizmet teklifimi sundum bile, belki de gereğinden fazla uzun bir mektupla bir kız ve bir oğlan, iki çocuğa arzu edilen her konuda ders verebileceğimi yazdım. O mektupta söylemediğim ne kaldı bilmiyorum, okul dersliğini çocuk odasıyla değiştirmek istediğimi, çocuklara karşı sevgi ve saygı duyduğumu, piyano çalabildiğimi ve güzel şeyler örebildiğimi, kendisine sert davranılmasını iyilik olarak gören bir kız olduğumu yazdım. Kendimi o mektupta çok gururlu bir biçimde dile getirdim, sevme-

yi ve itaat etmeyi bildiğimi, ama pohpohlamaktan anlamadığımı; kararı sadece kendim vermek şartıyla, tabii bunu da yapabileceğimi söyledim ona; gelecekteki hanımımı mülayim olmasındansa, gururlu ve sert bir kişi olarak hayal ettiğimi, kendisini, niyet edenin kolaylıkla ve küstahça aldatabileceği biri olarak bulmanın bana acı ve hayal kırıklığı yaşatacağını; oraya dinlenmek üzere gitmek niyetinde olmadığımı, tersine gönlüme ve ellerime göre bir iş bulmayı umduğumu söyledim. Daha şimdiden her iki çocuğunu da içtenlikle seveceğimi sezdiğimi; çocukları katı, ama aynı zamanda fedakârca eğitmek için çocuklara gösterilmesi gereken saygıdan yoksun olmadığımı; ona, yani hanımefendiye, bu anlamda hizmet etmem için fırsat verilmesini beklediğimi; hizmet etmek konusunda hem sert hem de sakin bir anlayışa sahip olduğumu ve bu anlayışımdan sapmayı düşünmediğimi itiraf ettim. Benden yapmacık ve dalkavukça bir hizmet beklenmemesi gerektiğini, aynı şekilde içtenlik ve gururdan yoksun bir tavırla nezaket göstermeye de yeteneğim olmadığını söyledim. Buna karşılık kırıcı olmadığı sürece, soğuk ve sert bir muamele görmeyi, yumuşak tavırlara tercih edeceğimi; kendi konumumu onunkinden ayrı tutmayı hiç kuşkusuz ve her koşulda bileceğimi; ondan hakkaniyet değil, ama bana haksızlık etmesine izin vermeyecek bir gurur beklediğimi ve bana, yılda bir kere bile olsa, memnuniyetini iyi yüreklilikle göstermesinin ruhumu şad edeceğini, buna, aşağılayıcı bulduğum ve bir lütuf olarak görmediğim teklifsizlikten daha büyük bir saygı duyacağımı; çeşitli durumlarda nasıl davranılacağını öğrenmek üzere kendime örnek alacağım bir hanımefendi bulmayı umduğumu ve benim şahsımda, sırlarını etrafa yaymaktan zevk duyacak bir dedikoducuyu hizmetine alacağından korkmasına gerek olmadığını yazdım. Ona hayran kalmayı ve itaat etmeyi ne kadar

çok istediğimi söylemekten âciz olduğumu ve asla canını sıkmamayı nasıl başaracağımı kendisine göstermek istediğimi söyledim. Sonra bir korkumu, ama aynı zamanda da bir umudumu dile getirerek ülkesinin dilini henüz hiç bilmesem de, bana bu konuda neler yapmam gerektiğini gösterdikleri takdirde, kısa sürede öğreneceğimden hiç kuşku duymadığımı yazdım. Bunun dışında beni evine almasına engel oluşturacak bir durum görmediğimi söyledim sonunda, belki davranışlarımdan hâlâ atamadığım, ama üstesinden gelmeyi umduğum çekingenliğim dışında; genelde pısırık ve hantal tabiatlı biri olmadığımı söyledim - -"

"Gönderdin mi bu mektubu?" diye sordu Simon.

"Evet," diye devam etti Hedwig, "buna engel olabilecek ne vardı ki? Belki yakında gideceğim buralardan ve bu yolculuk kederlendiriyor beni; çünkü çok şey bırakıyorum ardımda ve belki de bana bu fırlatıp attıklarımı ve yüzüstü bıraktıklarımı unutturacak hiçbir şey almayacağım karşılığında. Yine de kesinlikle kararlıyım ayrılmaya; çünkü artık rüyalarımla baş başa kalmak istemiyorum. Yakında sen de gideceksin zaten, ondan sonra ben burada kalıp da ne yapacağım? Beni bir fazlalık gibi, bozulmuş bir nesne gibi bırakacaksın arkanda, daha doğrusu şöyle: Tüm bu kasaba, köy, buradaki her şey bir fazlalık, terk edilmiş, gözden kaçmış, atılmış nesnelerden ibaret olacak ve ben hâlâ bunların ortasında mı duracağım? Hayır, burada sürdürdüğümüz hayatı senin gözlerinle görmeye, sen onu güzel bulduğun sürece güzel bulmaya fazlasıyla alıştım; sen güzel buluyordun bu hayatı ve o zaman ben de güzel buluyordum. Ama bundan böyle kendim için yeterince güzel ve büyük bulamam artık, bu hayatı boğucu ve ruhsuz bulduğum için küçümserim ve benim bu tepeden bakan umursamazlığım onu boğucu ve ruhsuz kılar gerçekten de. Hem yaşayıp hem de haya-

tımı küçümseyemem. Kendime bir hayat aramak zorundayım, yeni bir hayat, tüm hayatım sadece bir hayat arayışından ibaret olarak kalsa bile. Kalbin gururunu tatmin etmek ve mutlu olmakla karşılaştırıldığında, saygı görmek nedir ki? Mutsuz olmak bile saygı görmekten daha güzeldir. Gördüğüm saygıya rağmen mutsuzum; kendi gözümde bu saygıyı hak etmiyorum o halde; çünkü benim gözümde sadece mutluluktur saygıya layık olan. Bu nedenle saygı talep etmeden mutlu olmanın yolunu aramalıyım. Belki de bu tür bir mutluluk vardır benim için; zekâya değil, aşka ve özleme gösterilen bir saygı vardır. İnsanın mutlu olmayı denediği için mutsuz olabileceğini kendime itiraf edecek cesareti bulamadığımdan ötürü mutsuz olmak istemiyorum. Öyle bir mutsuzluk saygıya layıktır, böylesi değil; çünkü cesaret eksikliğine saygı gösterilemez. İnsana yalnızca saygı kazandıran ve beni yalnızca kendi istedikleri gibi görmek isteyen insanların saygısından başka bir şey kazandırmayan bir hayata daha ne kadar mahkûm kalabilirim! Bu neden gerekli olsun? Ve insan bu kazancın sonuçta hiçbir değeri olmadığını neden yaşamak zorunda kalsın? Bakmış, korumuş, beklemiş ve yalnızca alay konusu olmuşsun. Bir şeyleri beklemeye niyetlenmek acı bir aptallık; eğer biz gidip almazsak, hiçbir şey gelmeyecek bize. Tabii, sözümona senin için kaygılanıyormuş gibi görünen korkaklar durmadan korku salarlar içine. Cesurca bir şey söylediğin anda, kafa sallamaya başlayanlardan adeta nefret ediyorum artık. Asıl cesaret gerektiren şeyi uygulamaya geçtiğini duysalar, nasıl davranırlardı acaba? Öğüt veren bunca insan, özgürce gerçekleştirilmiş bir eylemin yürekliliği karşısında nasıl da titrer! Ve bu cesareti bulamayıp onlara teslim olduğunda, ağdalı sevgileriyle nasıl esir alırlar seni. Ayrılışımı burada büyük bir esefle izleyecek ve böyle rahat ve verimli bir yeri neden terk ettiğimi anla-

mak istemeyecekler; ben de ülkeyi, beni hâlâ burada kalmaya ikna etmek isteyen bir hisle terk ediyorum. Bir köylü kadını olduğumu gördüm rüyamda, basit ve şefkatli bir erkeğe aittim, tepedeki gökyüzüyle birlikte bir parça arazisi ve bir parça bahçesi olan bir yuvam vardı, ekip biçiyor ve çocuklarımın büyüdüklerini görmenin hazzını yaşıyordum, bu haz daha derin bir sevginin kaybını unutturuyordu bana. Gökyüzü toprağa dokunuyor, günler zamanın boşluğunda art arda geliyordu ve ben güneşli pazar günleri cümle kapısının altında dikilen ve geçip gidenlere neredeyse anlamaz gözlerle bakan yaşlı bir kadın oluyordum kaygılar içinde. Bundan böyle asla mutluluk uğruna çaba harcamayacak ve sıcak hisleri unutmuş olacaktım, kocama, onun buyruklarına ve vazifem olarak gördüğüm şeylere boyun eğecektim. Ve bir köylü kadının vazifelerini de bilecektim. Düşlerim geçen günler ve akşamlarla birlikte sönecek ve artık hiçbir şey talep etmez olacaktı. Hoşnut ve neşeli olacaktım, başka bir şey bilmediğim için hoşnut ve kocama karşı boğucu kaygılardan bezmiş bir surat takınmam yakışık almayacağı için neşeli. İlk zamanlarda, henüz pek çok şey insanın üzerine gelir ve sıkboğaz ederken kocam beni sakınacak inceliğe sahip olacaktı belki ve beni ilerdeki görevlerime şefkatle hazırlayacaktı, bense minnettarlıkla uyacaktım ona; sonra bu da geçecekti ve günün birinde daha güçlü ve özlem dolu yaradılıştaki kadınlara, yani eskiden benim olduğum gibi olanlara artık katlanamadığımı, çünkü onları tehlikeli ve zararlı bulduğumu hayretle görecektim. Kısacası: Ötekiler gibi olmuş olacaktım ve hayatı ötekilerin anladığı gibi anlayacaktım. Ama tüm bunlar sadece bir rüya olarak kaldı. Senden başkasına böyle bir şey söylemekten sakınırdım. Rüya görenler senin karşında gülünç duruma düşmüyorlar, rüya gördüğü için kimseyi de küçümsemiyorsun, çünkü zaten hiç kimseyi küçümsemiyorsun sen.

Genelde ben de hiç bu kadar kaçık bir kız değilimdir. Nasıl geldim bu hale! Şimdi gereğinden fazla konuştum ve böyle konuşmaya başlayınca kolayca kaçırıyorum lafın ucunu. Tüm duygularını açıklamak istiyor insan, ama asla başaramıyor bunu, konuştukça coşuyor sadece. Gel, yatalım artık." -

Hedwig usulca ve sakin bir tavırla iyi geceler diledi.

"Hâlâ burada olduğuma," dedi ertesi sabah, "memnunum aslında. Bir yerden nasıl böyle apar topar gitmek isteyebilir insan? Sanki bütün mesele buymuş gibi! Gülesim geliyor ve dün bu kadar açık sözlü olduğum için biraz utanıyorum. Yine de memnunum; çünkü insan eninde sonunda içini dökmeli. Dün beni nasıl da sabırla dinledin, Simon! Hani neredeyse huşu içinde! Ve buna da memnunum ama. Akşamları insan sabahki gibi olmuyor, hayır çok farklı oluyor, ifadeleri de hisleri de değişik oluyor. Tek bir gece bile olsa, huzurlu bir uyku uyumak, duyduğuma göre insanı tümüyle değiştirebiliyormuş. Buna inanırım. Dün öyle konuşmuş olmam, bugün bu aydınlık sabah vaktinde sanki korkutucu, abartılı, kederli bir düş gibi geliyor bana. Neydi o öyle! Meseleleri böyle hırçınlıkla dert etmeye ne gerek var? Artık hiç niyetim yok buna! Dün yorgundum herhalde, her akşam olduğum gibi, ama şimdi sanki yeni doğmuş gibi hafif, sağlıklı, dinç hissediyorum kendimi. Sanki kanatlanmışım gibi bir his var içimde, sanki biri beni havaya kaldırıyor, sanki usulca taşır gibi taşıyor bir şey beni. Ben yataktayken aç şu pencereleri. Pencereler, şimdi senin yaptığın gibi açılırken yatakta yatmak öyle güzel ki. Beni şimdi sımsıkı saran tüm bu neşe nereden geliyor? Güzelim çevre sanki dans ediyor dışarıda, hava doluyor odama. Bugün günlerden pazar mı? Değilse de, tam pazarlara layık bir gün. Sardunyaları görüyor musun? Ne güzel duruyorlar pencerenin önünde. Ne istiyordum dün? Mutluluk mu? Şim-

di mutlu değil miyim işte? İnsanın tanımadığı gurbette, mutluluğu düşünecek hiç vakti olmayan insanların arasında mı araması gerekiyor mutluluğu? İnsanın pek çok şeye vakti olmaması iyi, çok iyi, çünkü olsaydı kibrinden ölürdü. Kafam ne kadar açık şimdi. Sahibi gibi neşe ve hafiflikle sereserpe yayılmamış tek bir düşüncem bile yok, tıpkı benim gibi. Kahvaltımı yatağa getirir misin, Simon? Bana hizmet etmenden zevk duyardım, sanki ben Portekizli bir asilzade, sen de en ufak işaretimi bile anlayan bir zenci çocuğuymuşsun gibi. Tabii getirirsin istediğimi. Bana bir iyilikte bulunmayı neden reddedeceksin ki? Ne kadar zamandır benimlesin? Dur bir dakika, sen geldiğinde kıştı, kar yağıyordu, bunu çok iyi hatırlıyorum hâlâ ve o zamandan beri bir sürü güzel ve yağmurlu gün geçti. Yakında gideceksin; ama seni birkaç gün daha yanımda tutma zevkini almamalısın elimden. Üç gün sonra, 'Üç gün daha kal,' diyeceğim sana ve o zaman da, tıpkı şimdi, kahvaltıyı yatağıma getirirken olduğu gibi karşı çıkamayacaksın buna. Sen tuhaf bir biçimde dirençsiz ve düşüncesiz bir insansın. Senden ne isteniyorsa, onu yapıyorsun. İnsanların istediği her şeyi sen de istiyorsun. İnsan seni kızdırmadan bir sürü yakışıksız şey talep edebilir senden. Sana karşı belirli bir küçümseme hissetmekten alamıyor insan kendini. Seni azıcık küçümsüyorum, Simon! Ama seninle böyle konuşulmasına aldırmadığını biliyorum. Ayrıca gerekli gördüğünde, bir kahramanlık yapabileceğini de düşünüyorum. Bak, hakkında çok iyi düşünüyorum. İnsan senin karşında her şeyi yapabilme cesaretini buluyor. Senin davranışın başkalarının davranışlarını her türlü bağımlılıktan kurtarıyor. Eskiden sana tokat atardım, yaramazlık yaptığında seni cezalandırması için hep anneme şikâyet ederdim, şimdi bana bir öpücük vermeni rica ediyorum senden ya da daha iyisi: Ben sana bir öpücük vereyim.

Alnına, çok ölçülü. Şöyle! Dün akşamın tersine, bugün sanki bir azize gibiyim. Önümüzdeki zamanla ilgili bir sezgim var ve şimdi her şeye razıyım. Sakın gülme! Ayrıca gülmen beni sevindirirdi; çünkü şu erken, mavi sabah vaktine en uygun ses olur bu. Şimdi odadan çıkmanı ve giyinmem için beni rahat bırakmanı rica ediyorum." –

Simon onu yalnız bıraktı.

"Sana kendimden aşağı bir şey gibi davranmaya," dedi Hedwig Simon'a, aynı günün ilerleyen saatlerinde, "öteden beri alışıktım. Belki başka insanlar da sana öyle davranıyorlardır. Fazla akıllı bir izlenim bırakmıyorsun, daha çok, sevgi hissettiriyorsun ve bu hissiyatın da az çok nasıl değerlendirildiğini bilirsin. Yapıp ettiklerinle insanlar arasında hiçbir zaman başarı kazanacağını sanmıyorum, ama bu nedenle başına kederli düşünceler çöreklenmeyecek kesinlikle, en azından seni tanıdığım kadarıyla, sana hiç uygun düşmezdi bu. Yalnızca seni tanıyanlar, daha derin hislere ve cesur fikirlere sahip olduğunu kabul edeceklerdir, başkaları değil. Hayatta büyük ihtimalle başarısız kalacak olmanın püf noktası ve nedeni bu: Sana inanmak için, insanların daima önce seni tanımaları gerekecek ve bu da zaman alır. Başarıyı getiren ilk izlenimi vermekte daima yetersiz kalacaksın, ama bu yüzden huzurunu asla kaybetmeyeceksin. Seni seven çok fazla insan olmayacak, ama sevenler arasında senden büyük şeyler bekleyenler olacak. Senden hoşlanacak kişiler basit ve iyi insanlar olacaktır; çünkü senin aptallığın ifrada varabiliyor. Sende aptalca bir yan var, hesaplanamaz bir şeyler, nasıl desem, kaygısız-çocukça bir şeyler. Pek çok insanı rencide edecektir bu, sana küstah diyeceklerdir ve seni terletecek, hakkında peşin hükümler vermiş bir sürü kaba düşmanın olacaktır, ama bu seni asla korkutmayacaktır. Başkaları daima duyarsız gelecektir sana ve sen de başkalarına daima arsız görüneceksin; sürtüş-

melere yol açar bu, dikkatli ol! Daha büyük insan topluluklarında, kendini göstermenin ve mükemmel bir konuşma yeteneğiyle sevdirmenin önem taşıdığı yerde, sen daima sessiz kalacaksın, çünkü bir sürü insanın hep bir ağızdan gevezelik ettiği yerde ağzını açmak heyecan vermeyecek sana. Bunun sonucunda görmezden gelineceksin: Bu da seni dik kafalı yapar ve yakışıksız davranışlar içine girersin. Buna karşılık seni tanımış olan bazı insanlar, seninle baş başa içten bir sohbet sürdürmeyi kazanç olarak göreceklerdir; çünkü sen dinlemeyi biliyorsun ve bir sohbette bu belki konuşmaktan bile daha önemlidir. Insanlar senin gibi ketum birine sırlarını ve gönüllerini açmaktan hoşlanırlar ve çoğu zaman ölçülü bir ketumluğun ve konuşmanın ustası olduğunu göstereceksin; demek istediğim, farkında olmadan yoksa bunun için herhangi bir çaba göstereceğinden değil. Bir parça uyuşuk bir konuşman var, ağzın hantal biraz, önce açılıyor ve konuşmaya başlayana kadar sanki sözlerin dışarıdan bir yerlerden ağzına konmasını beklermiş gibi açık kalıyor. Görünüşün çoğu insanın ilgisini çekmeyecektir, genç kızlar için sıkıcı, kadınlar için önemsiz, erkekler açısındansa kesinlikle güvenilmez ve mecalsiz biri olacaksın. Elinden geliyorsa, birazcık sinirlen yani! Kendine özen göster ve daha kibirli ol; çünkü hiç, ama hiç kibirli olmamak bir kusurdur, bunu yakında kendin de görmek zorunda kalacaksın. Sözgelimi, Simon, şu pantalonunun haline bir bak, paçaları paralanmış! Kuşkusuz, ben de biliyorum: Sadece bir pantolon bu, ama pantolonlar da tıpkı ruhlar gibi onarılmak isterler, çünkü yırtılmış ve paralanmış pantolonlar giymek derbederlik belirtisidir ve derbederlik ruhtan gelir. Yani senin ruhun da paralanmış olmalı. Sana bir şey daha söylemek istiyorum: Sana bunları şaka olsun diye söylediğimi sanmıyorsun değil mi? Bir de gülüyor. Senden biraz daha tecrübeli olduğu-

mu düşünmüyor musun? Ama hayır! Sen daha tecrübelisin, ama önünde yaşayacak daha çok tecrübe olduğunu söylemekle, ben de tecrübemi kanıtlamış oluyorum. Yoksa öyle değil mi?" –

Hedwig bir süre düşündü ve ardından sözlerini sürdürdü:

"Yanımdan gittikten sonra, ki yakında gitmen gerekecek tabii, bana yazma artık. İstemiyorum bunu. Uzaklarda yapıp ettiklerin hakkında bana bir haber göndermek zorunda olduğunu düşünmemelisin. İhmal et beni, eskiden de ettiğin gibi. Yazışmanın bize ne faydası olacak? Ben burada yaşamaya devam edeceğim ve senin üç ay boyunca burada olduğunu sık sık düşünmekten keyif duyacağım. Bu yöre beni yükseklere taşıyacak ve bana senin resmini gösterecek. Birlikte güzel bulduğumuz her yeri ziyaret edeceğim ve oraları daha da güzel bulacağım; çünkü bir kusur, bir kayıp şeyleri daha da güzelleştirir. Benden ve tüm bu çevreden bir şeyler eksilmiş olacak, ama bu boşluk, hatta bu kusur hayatıma daha derin hislerin damgasını vuracak. Bir yoksunluğu bir baskı gibi hissetmeye hevesli değilim. Neden olacakmışım! Tersine: Bunda kurtarıcı, rahatlatıcı bir şey var. Hem sonra, boşluklar yeni bir şeyle doldurulmak için vardır. Sabahları, yataktan kalkmak üzereyken, senin adımlarını, başını ve sesini işittiğimi, gördüğümü sanacağım ve gülümseyeceğim bu yanılgıya. Biliyor musun? Yanılsamaları severim ben, sen de seviyorsun, biliyorum. Garip, ne çok konuşuyorum bugünlerde. Bugünler! Demek istediğim, şimdi bu günler de benim için ne kadar değerli olduğunu hissetmeli ve benim hatırıma, daha yavaş, daha uzun, daha tembel ve durağan geçmeli. Öyle de oluyor. Bir öpücük gibi yaklaştıklarını ve karanlıkta bir el sıkışma, sevimli, tanıdık bir elin havada veda niyetine sallanması gibi uzaklaştıklarını hissediyorum. Geceler! Kaç gece

uyudun benim evimde, iyi uyudun; çünkü uyumayı biliyorsun, şu karşıki odada, yakında artık sahipsiz ve uykusuz kalacak olan saman yatakta. Bundan böyle gelecek geceler, bana ancak çekinerek yaklaşacaklar, tıpkı küçük, kabahatli çocukların babalarına ya da annelerine yanaştıkları gibi. Sen gittiğin zaman, Simon, geceler bu kadar sessiz olmayacak ve nedenini de söyleyeyim sana: Geceleri çok sessizdin sen, uykunla sessizliği çoğaltıyordun. Tüm o geceler boyunca, iki sessiz, sakin insandık biz; şimdi tek başıma sessiz olmam gerekecek, biraz zorlanarak ve etraf daha az sessiz olacak; çünkü karanlıkta, yatağın içinde sık sık doğrulacağım ve bir şeylere kulak kabartacağım. O zaman çevremin çok daha az sessiz olduğunu hissedeceğim. Belki de ağlayacağım o zaman, kesinlikle senin yüzünden değil, senden hiç böyle kuruntulara kapılmamanı rica ediyorum. Hayır hayır, Simon, senin yüzünden kimse ağlamayacak. Gitmişsen gitmişsindir. Hepsi bu. Senin için ağlanacağına inanıyor musun? Söz konusu bile olmaz. Hiç aklına getirme bunu. Gittiğini hisseder insan, bunun farkına varır, ama sonra? Yani özlem veya ona benzer bir şey? Senin tarzında bir insana kimse özlem duymaz. Sen özlem uyandırmıyorsun. Hiçbir kalp senin ardından titremez. Seni aklından geçirmek mi? Ah, bırak! Evet, arada sırada dalgınlıkla, sanki bir iğneyi elimden düşürür gibi anarım seni. Daha fazlasını da hak etmiyorsun, istersen yüz yaşına gelmiş ol. Ardında hatıralar bırakmak için en ufak bir yeteneğin bile yok. Ardında başka herhangi bir şey de bırakmıyorsun. Ne bırakabilirdin bilmiyorum; çünkü senin sahip olduğun hiçbir şey yok. Öyle küstahça gülmene gerek yok, ben ciddi konuşuyorum. Kaybol gözümün önünden! Git!"

Bunu izleyen günler boyunca kötü, yağışlı bir hava vardı, bu da yine kalmak için bir bahane oldu. Simon bu havada yolculuğa çıkamadı tabii. Çıkabilirdi evet, ama özellikle kötü havada mı çıkmalıydı yani? Böylece kalmaya devam etti. Bir ya da iki gün, daha fazla değil, diye düşündü. Neredeyse bütün gün, okuldaki büyük, boş sınıfta oturuyor ve gitmeden önce bitirmek istediği bir romanı okuyordu. Bazen derslik sıralarının arasında aşağı yukarı yürüyordu, kitap daima elindeydi, içeriği Simon'u öylesine büyülemişti ki, düşüncelerini ondan ayıramıyordu. Okuması ilerlemiyordu; çünkü durmadan düşüncelere dalıp kalıyordu. Yağmur yağdığı sürece okurum, diye düşünüyordu; hava açtığında, devam etmek zorundayım, ama okumaya değil, yola, hem de gerçekten.

Hedwig son gün şunları söyledi Simon'a:

"Şimdi gidiyorsun herhalde, bunda anlaştık galiba. Hoşça kal. Gel sokul bana ve elini ver. Belki de çok yakında beni hak etmeyen bir adama vereceğim kendimi. Hayatımı harcamış olacağım. Çok saygı göreceğim. İnsanlar, 'Bu iffetli bir kadın,' diyecekler. Bir daha senden bir haber almak istemiyorum aslında. Toplum işlerine karışma, kendinden söz ettir, insanların ağzından seninle ilgili bir şeyler duymak zevk verir bana. Ya da elinden geldiği ve bildiğin gibi yaşa dur boşuna, karanlıkta kal, gelecek onca günle karanlıkta didiş. Senden zaafiyet beklemem asla. Yolculuğunda sana şans dilemek için başka ne diyebilirim? Teşekkür et artık. Evet, sen! Burada olmana izin verdiğim için bana teşekkür etmeyi düşünmüyor musun? Hayır, bırak kalsın, çünkü bu sana yakışmaz. Bir reverans yapmaktan ve nasıl teşekkür edeceğini bilemediğini söylemekten anlamazsın sen. Senin minnettarlığın davranışlarındaydı. Seninle birlikte öyle bir peşine düşüp kovaladık ki zamanı, bizden kaçarken ateş bastı. Şu küçük bavula sığan eşyadan fazlası yok mu gerçekten?

Gerçekten de yoksulsun. Şu dünyada yaşadığın ev bir bavuldan ibaret. Çekici bir yanı var bunun, ama acınılası bir yanı da var. Git şimdi. Pencereden bakacağım sana. Yukarıya, tepenin başına geldiğinde arkana dön ve bana bir kez daha bak. Birbirimize daha fazla şefkat göstermemize ne gerek var? Senin, kardeşimin, bana, ablasına? Bir abla, erkek kardeşini bir daha hiç görmese bile ne önemi var bunun? Seni epey soğuk yolcu ediyorum, çünkü seni tanıyorum ve vedalaşırken sıcaklıktan nefret ettiğini biliyorum. Bizim aramızda bir anlamı yok bunun. Öyleyse 'elveda' de bana ve git artık." –

On birinci bölüm

Simon trenle, yaklaşık üç ay önce terk etmiş olduğu büyük şehre vardığında, saat öğleden sonra iki sularıydı. Tren garı insan kaynıyordu ve kapkaraydı; küçük taşra garlarında rastlanmayan o kokuyla doluydu tamamen. Simon vagondan inince titredi, aç, gergin, bitkin, kederli ve yılgındı ve içindeki sıkıntıdan, bu hissettiğinin aptalca bir iç sıkıntısı olduğunu kendi kendine ne kadar söylese de kurtulamıyordu. Bagajını, çoğu yolcuların yaptığı gibi emanete teslim etti ve insanların arasında gözden kayboldu. Serbestçe hareket edebildiği anda kendini daha iyi hissetti ve taşrada geçirdiği dönemden hâlâ mükemmel bir durumda olan sorunsuz sağlığının farkına vardı. O tuhaf halk lokantalarından birinde bir şeyler yedi. Şimdi yine iştahsızca yiyordu; çünkü yemek az ve kötüydü; yoksul bir şehirli için oldukça iyi sayılırdı, ama şımarmış bir taşralı için değil. İnsanlar, sanki onun taşradan geldiğini sezmiş gibi dikkatle bakıyorlardı. Simon düşündü: "Bu insanlar, daha iyi beslenmeye alışkın olduğumu hissediyorlar kesinlikle; çünkü şu yemeği yeme biçimimde böyle bir şey var." Gerçekten de yemeğin yarısını tabakta bıraktı, hesabını ödedi ve garson kıza, ne kadar az memnun kaldığını fazla önemsemeden belirtmekten geri durmadı. Kız sadece küçümseyerek baktı

bu alaycıya, arkadaşça küçümseyerek, hafifçe, sanki bunu bir başkası değil de böyle biri söylemiş olduğu için kızmaya gerek duymuyormuş gibi. Başka biri olsaydı evet, ama böyle biri için?! – Simon dışarı çıktı. Kötü yemeğe ve kızın kırıcı tavrına rağmen mutluydu. Gökyüzü mavimtıraktı. Simon gökyüzüne baktı: Evet, burada da bir gök vardı işte. Bu açıdan bakıldığında, şehre böylesine karşı çıkan bir taşra taraftarlığı aptalcaydı. Artık taşrayı düşünmek yerine bu yeni dünyaya alışmaya karar verdi. İnsanların önünde nasıl yürüdüklerine baktı, ondan çok daha hızlı yürüyorlardı; çünkü taşrada, sanki çok çabuk yol almaktan korkar gibi daha aheste, daha düşünceli yürümeye alışmıştı. Şimdi köylü gibi yürüme hakkını bugünlük tanıyordu kendine, ama yarından itibaren daha farklı devam etmesi gerekecekti. İnsanları sevgiyle izliyordu ama; gözlerine, nasıl hareket ettirdiklerini görmek için bacaklarına, modanın kat ettiği gelişmeyi görmek amacıyla şapkalarına, kıyafetlerine bakıyor, ilgiyle incelediği pek çok çirkin kıyafetle karşılaştırdığında kendininkileri hâlâ yeterince iyi buluyordu. Bu insanlardan birini durdurmak ve ona şöyle söylemek isterdi: Nereye böyle aceleyle? Ama böylesine kaçıkça davranacak cesareti yoktu. Kendini iyi hissediyordu, ama biraz bitkin ve gergindi. Saklayamadığı, küçük bir kederden kurtulamıyordu, ama bu ferah, mutlu, bir parça bulutlu gökyüzüyle uyum içindeydi. Gereğinden fazla güneşli bir ifade takınmanın neredeyse yakışıksız olduğu şehirle de uyumluydu bu. Simon, öylesine yürüdüğünü ve kesinlikle hiçbir şey aramadığını kendine itiraf etmekten kaçınmıyordu, ama şehre henüz gelmiş, işsiz güçsüz insanlardan biri gibi görünmemek için, herkesin takındığı şu arayan ve yol almaya çabalayan insan ifadesini takınmanın yerinde olacağını düşündü. Dikkat çekmek istemiyordu ve tavırlarıyla başka kimsenin dikkatini çekmediğini görmek onu

rahatlatıyordu. Şehirde yaşamayı hâlâ becerebildiği sonucunu çıkardı bundan, bedenini öncesine göre biraz daha dik taşımaya başladı ve sanki peşinden telaşsızca gittiği, onu kaygılandırmayan, sadece ilgisini çeken, ayakkabılarını kirletmeyecek ve ellerini yormayacak küçük, zarif bir amacı varmış gibi yaptı. Tam şimdi, iki yanı çiçek açmış ağaçlarla donanmış, güzel, zengin bir caddeden geçiyordu; yol geniş olduğu için gökyüzü daha rahat görülebiliyordu. Gerçekten gözler önüne en tatlı hayatı serebilecek ve her düşe kapı açabilecek muhteşem, aydınlık bir caddeydi bu. Simon şimdi bu caddeden oturaklı, çalımlı hareketlerle yürüme niyetini tamamıyla unutmuştu. Kendini bırakmış sürükleniyor, kâh yere, kâh havaya, kâh yandaki pek çok vitrinden birine bakıyordu; sonunda bunlardan birinin önünde, aslında belirli bir şeye bakmadığı halde durdu. Güzel, canlı caddenin gürültüsünü ardında, ama yine de kulaklarının içinde duymaktan hoşlandı. Muhtemelen onun orada, vitrindeki bir şeyi şöyle iyice bir gözüne kestirmek üzere durduğunu düşünen yayaların adımlarını kafasında tek tek ayrıştırıyordu. Ansızın birinin onunla konuştuğunu duydu. Arkasına döndü ve Simon'a doğru uzattığı bir paketi evine kadar taşımasını isteyen bir hanım gördü. Özellikle güzel bir hanım değildi, ama Simon o anda uzun uzadıya onun güzel olup olmadığını düşünecek yerde, içinden bir sesin ona söylediği gibi, hanımın isteğini canla başla yerine getirmeliydi. Hiç ağır olmayan paketi kaptı ve bir kez olsun bu delikanlıya dönmeden kaldırımdan caddenin karşı tarafına küçük, ölçülü adımlarla yürüyen hanımın peşinden taşıdı. Hanımefendi görkemli görünen bir binanın önüne vardığında, Simon'a kendisiyle birlikte yukarıya gelmesini buyurdu, Simon uydu buna. İtaat etmemek için bir neden göremiyordu. Bu hanımefendiyle birlikte onun evine gitmek çok doğal bir şeydi

ve hanımefendinin sesine itaat göstermek, kendisine herhangi bir şey dayatmayan bu koşullarda pekâlâ uygundu. Merdivenlerden yukarıya çıkarken şimdi hâlâ o vitrinin önünde dikiliyor ve bön bön bakıyor olabileceğini düşündü. Yukarıya vardıklarında, kadın içeriye girmesini emretti. Kadın önden yürüdü, Simon'un peşinden gelmesini ve kapısını açtığı bir odaya girmesini istedi. Burası Simon'a şatafatlı bir oda gibi göründü. Kadın yeniden içeriye girdi, koltuklardan birine oturdu, hafifçe gırtlağını temizledi, önünde duran Simon'a baktı ve sonra kendisinin yanında çalışmak isteyip istemediğini sordu ona. Kendisine bir iş vermekle, diye sürdürdü sözlerini, insanın hayır işlemiş olacağı, dünyada boş gezen insanlardan biri olduğu izlenimini edinmişti. Bunun dışında Simon'u beğenmişti şimdilik ve ona yaptığı teklifi kabul etmeye istekli olup olmadığını kendisine söylemeliydi.

"Neden olmasın," diye cevap verdi Simon.

"Daha ilk anda," dedi kadın, "sizin çalışacak bir kapı bulmaktan memnun kalacak bir delikanlı olduğunuzu düşünmekle yanılmamışım anlaşılan. Söyleyin bakalım, adınız nedir ve şimdiye kadar neler yaptınız dünyada?"

"Adım Simon ve şimdiye kadar hiçbir şey yapmadım!"

"Nasıl oluyor bu?"

"Ebeveynimden," dedi Simon, "son kuruşuna kadar yeni tükettiğim, küçük bir servet kaldı bana. Çalışmayı gerekli görmedim. Günleri öylesine güzel buluyordum ki, onları çalışarak mundar etme cesaretini gösteremezdim. Her gün çalışarak nelerin kaybedildiğini bilirsiniz. Bir ilim irfan edinmek karşılığında güneşin ve akşamları mehtabın seyrinden yoksun kalmak gelmezdi elimden. Bir akşam manzarasını seyrederken saatler geçirirdim ve geceleri, ayaklarımın dibinden bir ırmak akarken ve ay ağaçların dalları arasından yüzünü gösterirken bir yazı

masası ya da laboratuvar yerine otların içinde sabaha kadar otururdum. Böyle bir ifadeyi garip bularak küçümseyeceksiniz, ama size bir yalan mı anlatsaydım? Taşrada da şehirde de yaşadım, ama bugüne kadar dünyada hiçbir insana az da olsa önem taşıyan bir hizmet vermedim. Bunu yapmaya hevesim var, şimdi, göründüğü kadarıyla elime bunun için bir fırsat geçmişken."

"Nasıl böyle sefih bir hayat sürdürebildiniz?"

"Ben paraya asla değer vermedim, iyiliksever hanımefendi! Buna karşılık, eğer gerek görürsem, başka insanların parasını değerli görmeyi düşünebilir, evet, hatta bunu kendime dert edinebilirim. Görünüşe göre, beni hizmetinize almaya niyetlisiniz. Şimdi, bu durumda sizin çıkarlarınızı titizlikle gözetirdim; çünkü böyle bir durumda sizinkiler dışında hiçbir çıkarım olmazdı; sizin çıkarlarınız benim çıkarlarım olurdu. Kendi çıkarlarım! Benim nerden kendi çıkarlarım olacaktı ki! Ne zaman kendime ait ciddi meselelerim olacaktı? Şimdiye kadar hayatımı boşa harcadım, hayatım bana daima çok değersiz göründüğü için öyle olmasını istedim çünkü. Yabancı çıkarlar içinde eriyip giderdim, bunu anlatmaya bile gerek yok; çünkü kendi hedefleri olmayan kişi, tabii ki başkalarının hedefleri, çıkarları ve amaçları için yaşar." –

"Ama bir gelecek hayal etmiş olmalısınız!" –

"Bir an bile aklımdan geçmedi bu! Bana biraz kaygılı ve oldukça soğuk gözlerle bakıyorsunuz. Bana güvenmiyor ve ciddiye alınacak bir amaç yakıştıramıyorsunuz. İtiraf etmeliyim ki, bugüne kadar asla herhangi bir amacım da olmadı, çünkü hiç kimse bir amaç taşımaya yöneltmedi beni. İlk kez benim hizmetlerimden yararlanmak isteyen bir insan görüyorum karşımda; bu beni şımartıyor ve size hakikati cesurca söylemeye itiyor. Eğer artık daha iyi biri olmak istiyorsam, şimdiye dek sefih bir insan olmuş olmamın ne zararı var? Bana insanlıktan bir

pay vermek üzere caddenin ortasından çekip odanıza getirmiş olduğunuz için size minnettarlığımı göstermek istemeyeceğime inanabilir misiniz? Benim gelecekle ilgili bir hayalim yok, yalnızca sizin takdirinizi kazanmak gibi bir amacım var. İnsanın görevini yerine getirdiği zaman takdir kazandığını da biliyorum. Artık şöyle bir gelecek hayal ediyorum: bana vereceğiniz görevi yerine getirmek. Hemen önümdeki geleceğin daha ötesini düşünmek hoşuma gitmiyor. Kariyerim ilgilendirmiyor beni, nasıl isterse öyle gelişsin, yeter ki insanların beğenisini kazanayım." –

Bunun üzerine, "Hiçbir niteliği olmayan ve hiçbir şey beceremeyen bir insanı hizmete almak," dedi hanımefendi, "aslında bir tedbirsizlik olsa da bunu yapmak istiyorum; çünkü çalışma azmi taşıdığınıza inanıyorum. Benim hizmetkârım olacaksınız ve size vereceğim görevleri yapacaksınız. Size lütuf gösterilmiş olmasını özel bir şans olarak değerlendirebilirsiniz ve bunu hak etmek için çaba harcayacağınızı umarım. Yanınızda hiçbir referansınız yok, aksi halde size referanslarınızı sormam gerekirdi. Kaç yaşındasınız?" –

"Yirmi, biraz da fazlası var!"

Hanımefendi başını salladı: "İnsanın hayatta kendine bir görev belirlemesi gereken bir yaş bu. Mizacınızda bana uymayan pek çok şey olduğunu şimdilik görmezden geleceğim bu durumda ve size güvenilir bir adam olma fırsatını vereceğim. Göreceğiz!" –

Bu görüşme böylece bitmiş oldu.

Hanımefendi Simon'u bir sıra şık odadan geçirdi, genç yardımcısının önünden yürürken odaları temizlemenin onun görevlerinden biri olduğunu belirtti, oda zeminlerini çelik pamuğuyla ovalamayı bilip bilmediğini sordu, ancak Simon'un cevabını beklemedi, sanki bunu becerebildiğini biliyormuş gibi, sanki sadece Simon'un

kulaklarını uğuldatacak sorgulayıcı ve kibirli bir soru sormak istemiş gibi; bir kapıyı açtı, yere türlü halılar serilmiş küçük, sıcak bir odaya aldı Simon'u ve yatakta yatan bir oğlan çocuğuna kısa cümlelerle tanıttı: Simon, hasta olan bu küçük beye hizmet edecekti, nasıl hizmet edeceği ona daha sonra söylenecekti. Hastalık yüzünden çirkinleşmiş olmakla birlikte, solgun benizli, sevimli bir oğlandı bu; gözlerini soğuk bir ifadeyle, bir şey söylemeden Simon'un gözlerine dikti. Yüzünde, sanki baştan beri orada değilmiş de sadece yapıştırılmış gibi duran hantal ağzına bakınca, insan onun konuşamadığını, belki ancak peltek sesler çıkarabildiğini seziyordu. Buna karşılık elleri çok güzeldi; sanki hastalığın tüm acısını ve tüm ayıbını bu eller taşıyormuş, ağlatan kederin tüm ağırlığını, o güzel yükünü taşımayı sanki onlar üstlenmiş gibiydi. Simon bu ellere sevgiyle bakmaktan alamadı kendisini; ona bırakılan zamandan biraz daha uzun bir süre, çünkü onu bir koridordan geçirerek mutfağa götüren hanımefendiyi izlemesi isteniyordu yine; hanımefendi, onu bekleyen daha önemli bir işi olmadığı sürece aşçı kadına yardım etmesi gerektiğini söyledi mutfakta. Simon bunu büyük bir zevkle yapacağını söyleyerek karşılık verdi, bu sırada mutfağın efendisi olduğu anlaşılan kıza bakıyordu. Daha sonra, yani ertesi sabah, işe başladı, daha doğrusu, görev onu işe koştu ve ardı arkası kesilmeyen talepleriyle Simon'a bunun iyi bir iş olup olmadığını düşünecek zaman bırakmadı. Geceyi oğlan çocuğunun, genç beyinin yanında, uyuyarak ve durmadan uyanarak geçirdi; çünkü hastanın ona yalnızca fısıltıyla ulaşan her çağrısında, yatağından hızla fırlamaya ve oğlanın emirlerini sormaya alışması için, ancak çok hafif, hafif ve eğreti uyuması emredilmişti Simon'a. Simon böylesi uykuların adamı olduğuna inanıyordu; çünkü sükûnetle düşününce uykuyu küçümsüyor ve yoğun ve

derin bir uykuyu önemsememesini gerektiren her fırsatı değerlendiriyordu. Dahası ertesi sabah, kötü uyuduğuna dair en küçük bir his yoktu içinde, ama yataktan kaç kere fırladığını da sayamıyordu ve zinde bir biçimde işe koyuldu. İlk önce elinde beyaz, kalın bir çanakla sokağa fırlaması ve çanağı taze sütle doldurması için bir kadına uzatması gerekti. Bu fırsatta bir an da olsa uyanan, ıslak parıltılar saçan günü izleyebildi, gözlerini bu manzarayla sarhoş edip coşturdu ve yeniden merdivenlerden yukarıya seğirtti. Böyle yukarı aşağı koştururken, organlarının kendisine uysallıkla ve esnek bir biçimde itaat ettiklerini gördü. Ardından, hanımefendi daha uykusundan uyanmadan, kızla birlikte ona söylenmiş olan odaları toparlaması gerekiyordu: yemek odasını, salonu ve yazıhaneyi. Zeminin bir süpürgeyle süpürülmesi, halıların fırçalanması, masa ve sandalyelerin tozunun alınması, camların hohlanarak silinmesi ve odada bulunan tüm eşyaların elden geçmesi, ele alınması, temizlenmesi ve tekrar yerlerine konması gerekiyordu. Tüm bunlar yıldırım hızıyla halledilmek zorundaydı, ama Simon bu işi üç kez tekrarladıktan sonra, gözü kapalı yapabileceğini düşündü. Bu iş bitince bu kez Simon'a temizleyebileceği bir çift ayakkabı gösterdi kız. Simon ayakkabıları eline aldı, gerçekten, bunlar hanımefendinin ayakkabılarıydı. Güzel ayakkabılardı, kürklü şeridi olan, derisi ipek gibi yumuşak, zarif ayakkabılar. Simon ayakkabılara daima hayranlık duymuştu, hepsine değil, kaba ayakkabılara değil, ama böyle narin olanlara her zaman ve şimdi böyle bir ayakkabıyı elinde tutuyordu ve aslında burada temizlenecek bir şey göremese bile, onu temizlemekle görevliydi. Kadınların ayakları ona daima kutsal bir şey gibi görünürdü ve ayakkabılar onun gözüne ve aklına çocukları getirirdi, ince hareketler yapan, hassas ayakları giydirmek ve sarmalamak şansına kavuşmuş, mutlu, kayrılan çocukları.

Temizlermiş gibi yapmak için ayakkabıyı bir bezle silerken, böyle bir ayakkabı insanlığın ne güzel bir buluşu, diye düşündü. Bu sırada, mutfağa gelen ve onu sert bir bakışla süzen kadına yakalandı; telaşla iyi günler diledi, buna yalnızca başını sallayarak karşılık verdi kadın. Simon çok sevimli, hatta büyüleyici buldu bunu; kendisine günaydın denmesine izin vermek ve karşılık olarak yalnızca baş sallamak, sanki şöyle söylemek ister gibi: Evet, sevgili oğlan, evet, teşekkür ederim sana, duydum, çok hoş söyledin, beğendim!

"Ayakkabılarımı daha esaslı temizlemelisiniz, Simon," dedi kadın.

Simon ondan azar işitmiş olduğu için çok mutluydu. Sıcak, kavrulan, insansız sokaklarda sallana sallana yürürken, amaçsızca dolanırken, kızgın, iğneleyici bir azar, bir sövgü, bir beddua ve kırıcı bir haykırış işitmek için kalbinde ne çok özlem hissetmişti, yapayalnız olmadığına, kaba ve dışlayıcı bile olsa ilgiden büsbütün yoksun kalmadığına emin olabilmek için. "Ne sevimli çıkıyor bu azar onun o kadın ağzından," diye düşündü, "nasıl bağlıyor beni ona, bağlıyor, birleştiriyor, zincirliyor beni, insan böyle bir azarı, yaptığı bir hata yüzünden yediği, hiç de öyle can yakmayan, küçük bir tokat gibi hissediyor," ve Simon bundan böyle sadece hata yapmaya karar veriyor, hayır, tam olarak sadece değil, çünkü sersem damgası yemesine neden olurdu bu, ama hassas ve düzene alışmış bir hanımefendiyi öfkeli görmek için düzenli küçük dikkatsizlikler, gayet kasıtlı. Öfke mi, hayır, tam olarak öfke değil, daha çok onun, Simon'un beceriksizliğine yönelik bir soru, bir hayret. O zaman başka noktalarda parlama fırsatı bulurdu insan ve bu sayede sert ve kızgın bir yüzün nasıl dost ve memnun bir yüze dönüştüğünü gözlemleyebilirdi. Önce dargın gördüğünüz bir insanın ruh halini içtenlikle değiştirerek memnun etme-

niz ne büyük sevinçtir. "Bu sabah şimdiden sevimli bir azar kazandım bile," diye düşündü Simon, "azarlanan kişi olmak ne kadar hoş, bir bakıma daha olgun, daha üstün bir durum bu. Sanki azarlanmak için yaratılmışım ben; çünkü azarlanmayı minnetle karşılıyorum ve ancak bedenleriyle uygun duruşu alarak şükran göstermeyi bilenler dostça azarlanmayı hak ederler."

Simon gerçekten de uygun duruştaydı ve hissediyordu: "Asıl şimdi bu kadının hizmetkârı oldum; çünkü fazla düşünüp taşınmadan haddimi bildirme hakkını kendinde bulduğu için azarlıyor beni ve karşılığında benden gerektiği gibi susmamı bekliyor. İnsan emrindeki bir memuru azarladığı zaman, acı verir ona ve bulunduğu basamağın onunkinden daha yukarıda olduğunu fark ettirerek içten içe gerçekten de onun canını yakma niyetini taşır. Bir hizmetkârı ise, onu nasıl görmek istediğinizi öğretmek ve eğitmek için azarlarsınız; çünkü hizmetkâr size aittir, oysa paydos saati çaldığı anda, emrinizdeki memurla artık hiçbir insani ilişkiniz kalmaz. Ben, sözgelimi, şimdi kalpten gelen bir sıcaklıkla azarlandım, üstelik bu azar, böyle bir şeye kalkıştıklarında daima sevimli olan kadınların birinden geliyor. Gerçekten, bir hatayı kınarken dar kafalı bir kırgınlığa kapılmamayı erkeklerden daha iyi bildiklerine ikna olmak için, bir hanımefendinin ağzından çıkan azarı işitmeli insan. Ama belki de yanlıştır bu ve bir erkekten geldiğinde beni inciten şeye, hanımlardan gördüğümde kırıcı değil, yüreklendirici olarak bakıyorum. Bir erkeğin karşısında daima gururlu bir eşitlik hissi taşırım, bir hanımefendinin karşısındaysa asla, çünkü bir erkeğim ben ya da bir erkek olmaya hazırlanıyorum. İnsan, kadınların karşısında kendini ya üstün ya da ezik hissetmek zorundadır! – Emirlerini cana yakın bir tavırla veriyorsa, bir çocuğa itaat etmek zoruma gitmez, ama bir erkeğe: Aman! Ancak ödleklik

ve mesleki çıkarlar bir erkeği bir başka erkeğin önünde el etek öpmeye zorlar: Aşağılık gerekçeler bunlar! Bu nedenle bir kadına itaat etmem gerektiği için memnunum; çünkü asla onur kırıcı olamayacağı için doğaldır bu. Bir kadın erkeğin şerefini asla zedeleyemez, zina hariç, ama o durumda da söz konusu olan erkek çoğunlukla zayıf bir sersem gibi davranıyor demektir, namusu aldatıldığı için lekelenmez, çünkü aldatılması ihtimali kendisini tanıyanların gözünde onun namusunu çok daha önceden lekelemiştir zaten. Kadınlar mutsuz edebilirler, ama namusunuzu asla lekeleyemezler; çünkü gerçek mutsuzluk bir ayıp değildir ve ancak kaba ruhlu ve kaba huylu insanlara komik gelebilir; mutsuzluğa gülerek kuşkusuz kendilerini yüz karası bir duruma düşürür bu tür insanlar."

"Gelin!"

Hanımefendi, hizmetkârını bu sözle kibirli düşüncelerinden kopardı ve şimdi hasta oğlanı giydirmeye gitmesini emretti ona. Simon söz dinledi ve kadının istediğini yaptı. Temiz suyla dolu bir leğeni yatağın yanına taşıdı ve bir banyo süngerini kullanarak oğlanın yüzünü özenle yıkadı, oğlana duru suyla yarıya kadar dolu bir bardak uzattı ve bununla ağzını ıslattırdı; oğlan güzel elleriyle çok sevimli bir biçimde yaptı bunu, ardından Simon eline bir fırça ve bir tarak aldı, yatakta yatan çocuğun saçlarını düzeltti ve sonunda da gümüş bir tepsi üzerinde kahvaltıyı sundu, kahvaltının ağır hareketlerle, pek çok kereler duraklayarak yenilip bitirilmesini yorulmadan, hatta sabırsızlığa bile kapılmadan izledi; çünkü burada sabırsızlık çok çirkin ve yakışıksız kaçardı; tabak çanağı tekrar dışarı taşıdı ve kendi kendine giyinemeyen hastayı giydirmek üzere geri döndü. Ayaklarına ve bacaklarına çorap giydirdikten sonra, bu hafif ve ince bedeni, bir parça çekinerek kucaklayıp yataktan çıkardı, ayaklarına küçük ev terliklerini geçirdi, giydirmek üzere

pantolonu eline aldı, pantolonun kemerini bağladı, pantolonun askısını, usulüne uygun olarak arkadan öne geçirdi, tüm bunları hızla, sessizce ve her hareketin gerçekten de hemen bir sonuç vereceği şekilde yaptı, sonra oğlanın boynuna yakayı, geniş, dıştan takılan bir oğlan yakasını yerleştirdi, büyük bir beceriyle gömlek düğmesine bir kravat taktı; gömlek çocuğun sırtına çoktan geçirilmişti tabii; sonra yeleği uzattı, çocuğun kollarını geçirmesini sağladı, aynı şekilde ceketi ve oğlanın hep yanında taşıdığı birkaç parça eşyayı, saati, saat zincirini, çakıyı, cep mendilini ve not defterini de uzattı ve iş tamamlanmış oldu. Simon şimdi küçük beyin yatağını düzeltmek ve tüm yatak odasını, hanımefendinin ona gösterdiği gibi toplamak zorundaydı, pencereleri açmalı, yastıkları, yorganı ve çarşafı pencerenin kenarına sermeliydi ve tüm bunları, yapılması gerektiği ve yapılmak zorunda olduğunu gördüğü gibi yapmalıydı. Hanımefendi onun tüm hareketlerini, bir eskrim hocasının öğrencisinin hareketlerini izlediği gibi izliyor ve Simon'u yaptığı işe yatkın buluyordu. Tek bir takdir sözü bile söylemedi. Aklının ucundan bile geçmemiş olmalıydı. Ayrıca hizmetkârı, işini yapış tarzının beğenildiğini hanımın suskunluğundan anlamalıydı. Simon'un, oğluna böylesine şefkatli davranmış olması hanımı sevindiriyordu, çünkü hasta çocuğa karşı her hareketiyle özen gösterdiğini fark etmişti. Onu önce nasıl çekinerek tuttuğunu, ama daha sonra bu çekingenliğinin üstesinden geldiğini ve hareketlerinin daha güçlü, daha sakin ve dengeli olduğunu fark ettiğinde gülümsemekten alamamıştı kendini. Bu genç adamı şimdilik beğendiğini söylemek zorundaydı kendine. Eğer böyle başladığı gibi devam ederse baştan beri ona karşı beslediğim duyguya ihanet etmediği için severim onu, diye düşündü. "Çok sessiz, terbiyeli ve her duruma çabucak uyum sağlayabilme yeteneğine sahip

gibi görünüyor. Ve tavırlarına bakarak vardığım sonuca göre, iyi bir aileden geldiği için, belki de hâlâ yaşayan annesinin hatırına, belki de saygın mevkilere gelmiş ve onun geleceği için kaygılanan kardeşlerinin hatırına onu akıllı ve güzel davranışlara yönelteceğim ve böyle bir yola girip kendisinden beklendiği gibi davrandığını görürsem sevineceğim. Belki de kısa bir süre içinde, hizmetkârlara davranılması gerektiğinden biraz daha yakın davranabilirim ona. Ama dikkat etmeli ve arkadaşça bir yakınlığı zamanından önce göstererek bana küstahça karşılık vermesine yol açmamalıyım. Onun karakterine sessiz bir küstahlık ve dik başlılık karışmış, bu uyandırılmamalı. Benim beğenimi kazanmak için daima şevk duymasını istiyorsam eğer, ona yönelik iyi hislerimi daima bastırmak zorunda kalacağım. Benim katı yüzümü sevdiğini sanıyorum; biraz önce onu oldukça kaba bir tavırla azarladığımda gülümsemesinden tahmin ettim bunu. Eğer insanları iyi taraflarından almak istiyorsanız, onları tahmin etmek zorundasınız. Ruhu var bu delikanlının, bu nedenle de onu bir noktaya getirmek için duyguyla ve vicdanla yaklaşmak gerek. Saygı gösterir, ama göstermiyormuş gibi yaparsınız, ki gerçekten de böyle bir zorunluluğunuz yoktur zaten. Ama kaygı duymadan yapabilecekseniz bunu, saygı göstermeniz daha iyi ve akıllıca olur." – Hanımefendi, Simon'a biraz maceracı yaklaşmaya karar verdi ve onu alışveriş yapmaya yolladı.

Şimdi elinde bir sepet ya da deri bir çantayla sokaklarda koşturmak, et ve sebze satın almak, dükkânlara girmek ve sonra yeniden eve seğirtmek Simon için yine yepyeni bir şeydi. Sokaklarda farklı farklı işlerinin peşinden koşturan insanlar görüyordu; herkesin bir amacı vardı, Simon'un da öyle. İnsanlar onun görünüşüne şaşırıyorlarmış gibi geliyordu Simon'a. Acaba yürüyüşü, kolayca taşıdığı dolu sepetle uyumlu mu değildi? Hareket-

leri görevine, yani hizmetkârlığa uygun düşmeyecek kadar serbest miydi? Ama ona yönelen bakışlar dostçaydı; çünkü tez canlı ve gayretli olduğu görülüyordu ve görevine düşkün bir adam izlenimi veriyor olmalıydı. "Kafanda bir görevle," diye düşündü Simon, "sokaklarda kaynaşan insanların arasında böyle koşturmak, daha uzun bacakları olan bazıları tarafından geçilmek ve sanki ayakkabılarına kurşun dökülmüş gibi miskin miskin yürüyen diğerlerini uçarcasına geride bırakmak ne güzel. Temiz hizmetçi kızların size kendilerinden biri gibi bakmalarını, bu basit varlıkların ne keskin bakışlı olduklarını gözlemlemek, yanınızda on dakikacık durup sohbet etmek için neredeyse yanıp tutuştuklarını görmek ne tatlı. Sokakta sanki rüzgârı kovalarmış gibi nasıl da koşuyor köpekler, bükülmüş boyunları ve sırtlarıyla ihtiyarlar hâlâ nasıl gayretliler! Burada sallana sallana yürünür mü daha! Dikkatlerini çekmeden yanlarından koşar adım geçtiğiniz kadınlar ne kadar büyüleyici. Varsın size dikkat etmesinler. Etseler daha da güzel olurdu! Ama sizin gözlemci gözlere sahip olmanız yeterli. Duyularınız yalnızca dürtülmek için mi vardır, sizin de dürtmeniz gerekmez mi? Bunun gibi bir sabah sokağında, uzaklara bakan kadınların gözleri muhteşem şeyler. Sizi görmeden geçen gözler size bakan gözlerden daha güzel. Sanki böyle yaparak kaybediyorlarmış gibi. İnsan böyle hızla koşarken ne kadar hızlı düşünüyor ve hissediyor. Ama gökyüzüne bakma sakın! Hayır, başının ve evlerin üzerinde güzel ve engin bir şeyin salındığını yalnızca hissetmen, o salınan, belki mavi, mutlaka mis gibi kokan şeyi yalnızca hissetmen daha iyi. Görevlerin var ve bu da salınan, uçuşan, harikulade bir şey. Kendini güvenilir bir insan olarak göstermek için, yanında sayarak teslim etmek zorunda olduğun bir şey taşıyorsun ve güvenilir bir insan olarak görülmek şu anda en büyük zevk benim için. Tabiat mı?

Bir süre saklansın varsın. Evet, tabiat sanki orada, art arda sıralanmış binaların ardında saklanıyormuş gibi geliyor bana. Orman, şimdilik cezbetmiyor beni, cezbetmemeli. Göz kamaştıran caddeler boyunca böyle gayretle koştururken, burnumun ucunda görebildiklerim dışında hiçbir şeyi dert etmezken, hiç değilse her şeyin hâlâ orada olduğunu düşünmek güzel bir şey, bu kadar basit." – Simon, yeleğinin cebindeki parayı, çıkarmadan hassas parmaklarla saydı ve eve gitti.

Şimdi sofrayı kurması gerekiyordu.

Temiz, beyaz bir masa örtüsünü, kat yerleri yukarı gelecek şekilde masaya yayması, sonra tabakları, kenarlarını masanın kenarından taşırmadan yerleştirmesi, ardından çatal, bıçak ve kaşıkları yerleştirmesi, bardakları ve taze su dolu bir sürahiyi koyması, peçeteleri tabakların üzerine bırakması ve tuzluğu masaya yerleştirmesi gerekiyordu. Koymak ve bırakmak, bırakmak ve tutmak ve yerleştirmek, yumuşakça tutmak, sonra daha sert tutmak, örtüleri parmak uçlarıyla tutmak ve tabaklara dikkatle dokunmak, sofra takımlarını dağıtmak ve düzenlemek, bu sırada gürültü çıkarmamak, çabuk, ama bir o kadar da tedbirli olmak, dikkatli ve gözüpek, gergin ve akıcı, sakin, ancak seri olmak, bardakları birbirine çarptırmamak ve tabakları şangırdatmamak, ama ortaya çıkabilecek bir şangırtı ve şıngırtıya da şaşırmamak, tersine bunu anlaşılır bulmak, sonra sofranın kurulduğunu ev sahiplerine bildirmek, ardından yemekleri masaya taşımak ve sonra çıngırak çalındığında yeniden girmek üzere kapıdan çıkmak, yemeğin nasıl yendiğine göz atmak ve yemek yenildiğini izlemenin bizzat yemekten daha hoş bir şey olduğunu kendi kendine söylemekten sevinç duymak, ardından yine sofrayı toplamak, bulaşıkları dışarı taşımak, artmış bir kızartmayı ağzına tıkmak ve bunu yaparken bu sanki muzaffer bir ifade takınılmasını

gerektiren bir şeymiş gibi muzaffer bir ifade takınmak, sonra bir şeyler yemek ve yemek yemeyi şimdi gerçekten hak ettiğini düşünmek. Tüm bunları yapmak zorundaydı Simon. Hepsini değil, örneğin hırsızlık yaptığı zaman muzaffer bir ifade takınması gerekmiyordu, ama bu onun ilk ve sevimli hırsızlığıydı ve bu yüzden bir zafer sevinci yaşamak zorundaydı; çünkü bu ona yemek dolabından herhangi bir şey çaldıkları ve zafer sevinci yaşadıkları çocukluğunu hatırlatıyordu.

Yemekten sonra bulaşıkları sıyırır, yıkar ve kurularken hizmetçi kıza yardım etmesi gerekiyordu ve kız Simon'un bu işi ne kadar hızlı yaptığını görünce az şaşırmadı. Bunu nereden öğrenmişti? "Tabii ben taşrada yaşadım," diye cevap verdi Simon, "ve taşrada buna benzer işler yapar insan. Öğretmen olan bir ablam var orada, bulaşıkları kurularken hep yardım ederdim ona."

"Ne kadar zarifmişsiniz."

On ikinci bölüm

Simon, büyük bir şehrin ortasında, bu sessiz mutfakta çalışmayı tam anlamıyla harikulade buluyordu. Kimin aklına gelirdi bu? Hayır, insan geleceğini asla gözünde canlandıramıyordu. Bir zamanlar dağlardaki otlaklarda özgürce dolaşan, bir avcı gibi çıplak göğün altında uyuyan ve önünde uzanan dünyayı yayan ve genişleten manzaraların tadını çıkarırken havayı bile fazlasıyla dar bulan, dışarıda, her mevsimde ve her türlü hava koşulu altında arayarak ellerini oğuşturarak ve nefes nefese kalarak yürürken güneşin daha kavurucu, rüzgârın daha azgın, gecenin daha karanlık ve soğuğun daha acımasız olmasını arzulayan Simon, şimdi küçük bir mutfağa tıkılmış, üzerinden sular damlayan ılık bir tabağı kuruluyordu. Memnundu. "Böylesine engellenmiş, kapatılmış, kısıtlanmış olduğum için çok memnunum," dedi kendi kendine, "insan neden hep uzakları ister, bir de özlem duyar üstelik, oysa çok daraltıcı bir şey özlem! Burada mutfağın dört duvarı arasında, daracık bir yere sıkışmış durumdayım, ama kalbim geniş ve alçakgönüllü görevimden aldığım hazla dolu."

Bir mutfakta olduğunu, genelde sadece kızların yaptıkları bir işle uğraştığını bilmek biraz alçaltıcıydı onun için. Biraz alçaltıcı ve biraz gülünçtü, ama kesinlikle gi-

zemli ve tuhaftı aynı zamanda. Hiç kimse şimdi onun bu durumunu hayal bile edemezdi. Bu düşüncede de kıvanç ve gurur veren bir yan vardı. Hizmetçi kız, ona hayatta daha önce ne olduğunu sordu ve Simon cevap verdi: "Kâtip!" İnsanın bir ev hizmetçiliğine süklüm püklüm girebilmek için yazı masasını bırakacak kadar ihtiras yoksunu olmasını kavrayamıyordu kız. Simon, birincisi bu durumda kızın pek sevimli bir biçimde ifade ettiği gibi, süklüm püklüm olmanın söz konusu edilemeyeceğini söyledi bunun üzerine, ikincisi hangisinin daha iyi olduğu da ayrı bir soruydu: Masanın arkasındaki koltuk mu, yoksa bir bulaşıkçının durumu mu? O, bu serbest, havadar, sıcak, buharlı, ilginç mutfağı, genellikle kötü bir hava ve aksi bir ruh halinin hüküm sürdüğü boğucu bürolara kat kat tercih ederdi. Burada, etin tavada ağır ağır kızardığı, sebzenin haşlandığı, bakırın raflarda alabildiğine sevimli bir biçimde parladığı ve tabakların, birbirine çarptırıldığında böyle tatlı tınladığı yerde kızgın olmak için bir neden yoktu. Ama hizmetkâr olmak fazla bir şey değildi ki; uyanık kız bunun hiçbir önem taşımadığını söyledi. Bir önem taşımak istemediğini söyleyerek sükûnetle karşılık verdi Simon. Kız meseleyi uzatmadı, yine de Simon'un anlaşılması zor, tuhaf bir insan olduğu kanaatindeydi. Ama "namuslu biri" olduğunu düşündü ve "istese, çok daha fazlasına talip olabileceğini" hissetti. Hanımefendi mutfağa girdiği ve Simon'a içeri gelmesini söylediğinde Simon işini yeni bitirmişti; hanımın ona vereceği bir iş vardı. Bakalım bana nasıl güzel bir iş verecek, diye düşündü Simon ve önünden yürüyen hanımı izledi. "Bu öğleden sonra başka yapacak bir işiniz kalmadı artık, o halde oğluma ve bana bir kitap okuyabilirsiniz. Sesli okumayı bilir misiniz?" Simon olumlu karşılık verdi.

Ve ardından bir saat boyunca okudu, biraz kısık bir sesle, ama doğru, temiz, güzel bir telaffuzla ve okuyucu-

nun hissederek okuduğunu gösteren sıcak bir sesle. Hanımefendi beğenmiş görünüyordu, oğlan da sonuna kadar kulak kesilmişti, sonunda bu zevk için alımlı bir tavırla teşekkür etti. Yanakları heyecandan kıpkırmızı parlayan Simon, kendisine teşekkür edilmesini güzel bulmuştu. Şimdilik yapacak başka bir işi olmadığından, akşam güneşinin kızıl bir ışıkla aydınlattığı hizmetçi odasına geçti ve açık pencerenin önünde sigara içmeye başladı.

"Burada sigara içmenizi hoş göremem," dedi içeriye giren kadın.

Ama Simon sigara içmeye devam etti ve kadın biraz kızgın bir ifadeyle dışarı çıktı. "Elbette anlıyorum bundan hoşlanmadığını, ama her yaptığımdan hoşlanmak zorunda mı? Sigarayı bırakmam. Hayır! Lanet olsun, hayır! İsterse yirmi hanımefendi gelsin ve bana sırayla yasaklasınlar bunu." Öfkelenmişti, ama hemen sakinleşti ve "Sigarayı fırlatıp atmam gerekirdi," dedi kendi kendine, "küstahlıktı bu!"

Bir iç sohbete dalmak üzere olduğu anda, koridordan bir çığlık ve hemen ardından da yere düşen tabak çanağın çıkardığı şiddetli bir şangırtı yükseldi. Simon kapıyı açtı ve kadını, besbelli çok kıymet verdiği porselen bir tabağın kırıklarının etrafa saçılmış olduğu zemine şikâyet dolu, suskun ve kederli bir yüzle bakarken gördü. Tabağı üzerindeki bir parça pastayla buzdolabından odasına götürmek isterken düşürmüştü, nasıl olduğunu kendisi de bilmiyordu. Duyuların küçük bir aldanışı yetmiş olmalıydı ya da başka bir şey ve kaza gerçekleşmişti işte. Kadın arkasında duran Simon'un farkına vardığında kederli yüzü derhal öfkeli ve suçlayıcı bir ifadeye büründü; hissettiklerini yeterince dile getiren bir ses tonuyla, "Toplayın şunları!" dedi Simon'a. Simon yere eğildi ve kırıkları topladı. Bunu yaparken yanağı sahibesinin elbisesine değdi ve Simon düşündü: "Tesadüfen orada durup bece-

riksizce davrandığını görmek zorunda kaldığım için bağışla beni. Öfkeni anlıyorum. Yere düşürdüğün tabağı kırdığım için suçlu olduğumu itiraf ediyorum. Onu ben kırdım. Nasıl üzülmüş olmalısın ama. Bu kadar güzel bir tabak. Kuşkusuz seviyordun onu. Senin için üzülüyorum. Yanaklarım giysine değiyor. Yerden topladığım her kırık parça bana şunu söylüyor: 'Sefil!' Eteğinin uçları ise şöyle diyor: 'Seni şanslı!' İşi kasten ağırdan alıyorum. Bunu fark etmek seni daha da öfkelendirmiyor mu? Alçaklık etmiş olmak keyiflendiriyor beni. Bana kızman hoşuma gidiyor. Öfkeni neden seviyorum biliyor musun? Öyle sevimli ki, öfken! Sadece seni beceriksizce hareket ederken gördüğüm için kızıyorsun bana. Bana biraz saygı duyuyor olmalısın, benim önümde küçük düşmek seni incittiğine göre. Yüce kişi olarak sen, benim gibi bir alçağın önünde. Kırıkları toplamamı ne çekici bir öfkeyle emrettin. Ve ben hiç acele etmiyorum bu işi yaparken çünkü senin ne kadar beceriksiz olduğunu bana söyleyen, sana da söylemesi gereken şu kırıkların önünde bunca zaman oyalandığım için bana hiddetlenip kızmanı istiyorum. Hâlâ duruyor musun orada? Şimdi tuhaf bir hisler karmaşası içinde olmalısın: utanç, acı, öfke, hiddet, itidal, kızgınlık, sükûnet, şaşkınlık, yücelik ve fark edilmeden sızan, insanın hakkıyla hissetmesine kalmadan bir anda geçip gidiveren, bir iğne batması ya da hoş bir koku veya bir çift gözün kırpışması gibi, dile gelmez bir sürü küçük şey. – İpek elbisen güzel, bunun heyecan ve zayıflıktan titreyen bir kadın bedenini sardığını düşününce. Aşağıda duran bana doğru böyle uzun süre sarkan ellerin güzel. Umarım, bir gün bu ellerle bir tokat atarsın bana. Şimdi gidiyorsun artık, beni azarlamadan. Elbisen yerde kıkırdıyor ve fısıldıyor. Biraz önce bana sigara içmeyi yasaklamıştın. Ama birlikte alışveriş yapmak üzere senin arkandan pazara yürürken sigara içmek küs-

tahlığını göstereceğim. Sigara içerken görmelisin beni, beyaz, göz kamaştıran sigaralar ve o zaman ağzıma çarpıp o sigarayı düşürecek kararlılığı gösterirsin umarım. Ne yapalım ki, şimdi elimden gelen tüm davranışlarımla, bir tabak kırdığın için af dilemek zorundayım. Beni cehennemin dibine göndereceğin bir şey yapma fırsatını bulabilmek isterdim. Ah hayır, hayır! Neler düşünüyorum ben öyle? Delirmiş olmalıyım. Gerçekten, bu tabak kırıkları meselesi beni deli etti. Şimdi dışarıda, caddede akşam olacak. Sokak fenerleri sönen günü açık sarı ışıklarıyla aydınlatacaklar. Şimdi sokağa çıkmak istiyorum. Mümkün değil, aşağıya inmek, sokağa çıkmak zorundayım." –

"Biraz dışarı çıkmak istiyorum," dedi kadının odasına girerek, "izin verir misiniz?"

"Evet! Ama fazla uzun kalmayın!"

Simon dışarıya fırladı, örtülü bir kadının arkasından hayretle bakakaldığı merdivenlerden aşağıya indi, binadan dışarıya, sokağa, açık havaya, akşamın hareketli, nemli, parıltılı özgürlüğüne çıktı. İnsanın bir tutsak gibi yaşadığı bir eve ait olma hali, diye düşündü, tuhaf doğrusu. Yetişkin bir insan olmak ve yetişkin bir insan olarak karanlık bir odaya, orada zar zor görülebilen bir hanımın yanına girmek ve dışarı çıkmak için onun iznini istemek zorunda olmak tuhaf bir şey. Sanki ona ait bir mobilyaymışsın gibi, bir nesne, satın alınmış bir parça, bir şey, herhangi bir şeymişsin ve bu şey bir hiçmiş gibi ya da ancak böyle bir şey olabilirmiş, ona ait olduğu sürece bir şey olabilirmiş gibi! İnsanın bu durumu yine de bir tür yurt ve yuva gibi hissetmesi de tuhaf. Aslına bakılırsa iznini istemek zorunda olduğunuz biri, size bu izni verdiği için, şimdi sokaklarda on kat daha büyük bir zevkle yürüyorsunuz. İzin almak, okul öğrencilerine has bir şey elbette ama ihtiyarlar bile, diye düşündü, çoğu zaman, üstelik daha incitici koşullar altında izin istemek zorun-

da kalıyorlar. Hayatta her şey böyle hayret verici ve insan hayreti yaşamalı, bu çoğu zaman tuhaf görünse bile.

Sokaktan aşağı yürüdü ve yükselen yıldızlarıyla uzun, düz bir hat boyunca sıralanan sık ağaçlarıyla, huzurla yürüyen insanlarıyla, akşamın görkemiyle, gecenin derin, kıpır kıpır sezgisiyle bu tatlı sokak manzarasına vuruldu. O da huzur içinde, neredeyse bir başka âleme dalmış gibi yürüyordu. Elinde olmadan herkesin hayallere daldığı, ilkyaz akşamına has nefis kokularla dolu bu atmosferde, bu akşam saatinde hayalci bir izlenim vermek utanılacak bir şey değildi. Pek çok kadın, eldivenli ellerinde taşıdıkları zarif çantacıklarla, akşam ışığının parıltısını sürdüren gözlerle, İngiliz tarzı dar kıyafetler veya pilili, kuyruklu etekler ve roplarla geziniyordu etrafta. Kadın, diye düşündü Simon, şehir sokaklarının manzarasını nasıl da yüceltiyor. Sanki gezintiye çıkmak için yaratılmışlar. Kadının gezindiğini, kendi güzel, salınan yürüyüşünün tadını çıkardığını hissediyor insan. Akşama akşamın rengini kadınlar veriyorlar, şu hüzün dolu, dolgun kollarıyla ve nefes almanın canlılığını taşıyan şu göğüsleriyle endamları uygun buna. Eldivenlerin içindeki elleri maskeli çocuklara benziyor; el ediyorlar; daima bir şeyler tutuyorlar o ellerde. Tüm duruşları, akşam dünyasını renkli bir müziğe dönüştürüyor. Şimdi insan, tıpkı benim yaptığım gibi peşlerinden yürürken onların bir parçası oluveriyor hemen, zihninde, hassas salınımlarda, kalbe vuran çırpıntılı dalgalarda. El ettikleri yok, ama buna rağmen el sallıyorlar size. Yelpaze taşımasalar bile ellerinde bir yelpaze görüyor insan ve bu yelpaze, yitik, puslu akşam ışığında kabartma desenli bir gümüş gibi parlıyor ve göz alıyor. Olgun, dolgun kadınlar akşama özellikle yakışıyorlar, tıpkı yaşlı kadınların kışa ve serpilen genç kızların henüz uyanmış güne, tıpkı çocukların şafak vaktine ve evli genç kadınların, güneşin dünyaya en parlak gö-

ründüğü kızgın öğle saatlerine yakıştıkları gibi.

Simon eve döndüğünde saat dokuz olmuştu. Geç kalmıştı ve şöyle serzenişler dinlemek zorunda kaldı: Bu bir daha, bir kerecik daha olursa, o zaman - - sonra -. Aslına bakılırsa dinlemiyor, sadece serzenişin tınısını algılıyor, içinden gülüyor, dışardansa üzgün görünüyordu, yani suratına alık bir ifade yerleştiriyor ve herhangi bir karşılık vermek için ağzını açmayı gerekli bulmuyordu. Oğlanın giysilerini çıkardı, yatağa yatırdı ve küçük bir gece ışığı yaktı.

"Kendim için bir lamba rica edebilir miyim?" diye sordu hanımefendiye.

"Lambayı ne yapacaksınız?"

"Mektup yazacağım."

"Benim odama gelin, orada yazabilirsiniz!" dedi hanımefendi.

Ve Simon hanımefendinin yazı masasına oturdu. Kadın ona bir mektup kâğıdı, adres için bir mektup zarfı, bir pul, bir dolmakalem verdi ve mektup dosyasını altlık olarak kullanmasına müsaade etti. Simon yazarken hanımefendi de hemen yanı başında, bir koltukta gazete okuyarak oturuyordu:

Sevgili Kaspar,

Senin de bildiğin şehirdeyim yeniden ve aşağıdaki caddede, yaz gecesi, yere sarkan yapraklarla dolu ağaçların altında insanlar gezinirlerken koyu renkli, güzel bir yazı masasının başında, iyi aydınlatılmış bir odada oturuyorum. Ne yazık ki, ben de insanlarla birlikte gezintiye çıkamıyorum, çünkü bir eve zincirlenmiş durumdayım, ellerimden ve ayaklarımdan değil tabii, ama giderek geliştirdiğim ve sonunda bir gün olgunlaşmış olacak bir görev bilinciyle. Hasta, küçük bir oğlu olan bir kadının hizmetkârı oldum; oğlana bakımını benim yapmam gerekiyor, bir annenin oğluna baktığından pek de farklı olma-

yan bir biçimde, çünkü annesi, yani hanımım, sanki gözleriyle yaptıklarımı idare ediyor ve ben oğlanla meşgul olduğum sırada, kendi özenini bana aktarıyormuş gibi her hareketimi izliyor. Şimdi ben sana yazarken de, yanımdaki bir koltukta oturuyor, çünkü onun izniyle oturduğum bu oda, onun kendi odası. İçinde bulunduğum şartlarda, kişisel bir nedenle dışarıya çıkmam gerektiği her seferde önce sormam gerekiyor: Dışarıya çıkabilir miyim? Tıpkı bir çırağın ustasına sormak zorunda olduğu gibi. Hiç değilse, böyle bir ricada bulunmak zorunda olduğum kişi bir hanımefendi ve bu, meseleye bir parça da olsa tat katıyor. Hizmet etmek derken emirlere kulak vermek, arzuları önceden kestirmek, sofra kurarken ve halı fırçalarken hazırlıklı bir beceri ve becerikli bir hazırlık anlaşılıyor, eğer henüz bilmiyorsan, öğren. Doğruca hanımım diye nitelediğim hanımımın ayakkabılarını temizlemek konusunda şimdiden belirli bir mükemmelliğe eriştim. Sadece küçük, önemsiz bir iş bu, yine de bir mükemmellik çabası bekliyor, tıpkı büyük işler gibi. İlerde, hava güzel olduğu zaman, küçük, genç beyimle gezintiye çıkmam da gerekecek. Oğlanı dışarı çıkarabilmem için, kahverengi, küçük bir araba var burada; aslında, etraflıca düşününce pek de sevindirmiyor bu iş beni, çünkü sıkıcı olacak. Heyhat, bunu yapmam gerekecek. Hanımım, etkileyici ve dikkat çekici özellikleri burjuvalık olan kadınlar cinsinden. Kendisi tepeden tırnağa bir ev kadını, ama öylesine katı ve düz bir anlamda ki, seçkin olduğu söylenebilir. Kızmak konusunda kusursuz, diğer taraftan ben de ona bu fırsatı vermekte ustayım. Örneğin bugün dikkatsizlikten kıymetli porselen bir çanak kırdı ve o çanağı kıran ben olmadığım için, bana kızdı. Kendi beceriksizliğinin can sıkıcı tanığı olduğum için kızdı bana ve *Fliegende Blätter*'in[1] tasvirlerinde sık sık gördüğümüz gibi bir surat ifadesi takındı. Tam bir *Fliegende Blatter*-suratı. Kadını

1. 1845-1944 yılları arasında Münih'te yayımlanan, bol resimli bir Alman mizah dergisi. (Ç.N.)

kızdırmak için, kırıkları adamakıllı özenle, ağırdan alarak topladım, çünkü onu kızdırmaktan keyif aldığımı söylemeliyim. Öfkelendiğinde çok çekici oluyor. Güzel değil, ama böyle sert kadınlar, taşkın bir heyecana kapıldıklarında derin bir tılsım soluyorlar. Böyle kadınların taşkınlıklarında, tüm o iffetli geçmişleri ürperiyor; böylesine ince gerekçelerle köpürdükleri için büyük tat veriyor bunu izlemek. Ne yapabilirim, böyle kadınları sevimli buluyorum işte, çünkü onlara hem hayran kalıyorum hem de acıyorum. Böyle kadınlar dilleriyle ve davranışlarıyla kibirli olabiliyorlar, öyle ki yanakları patlayacak gibi şişiyor, ağızları acı verici bir alaycılıkla büzüşüyor. Böylesi bir alaycılığa bayılıyorum, çünkü içimi ürpertiyor bu; utanç ve öfkeyle dolu olmayı seviyorum, daha üstün bir yere itiyor, eylemi kışkırtıyor bu. Ama buradaki hanımım, şu alaycı olan, sadece iyi, yumuşak bir kadın aslında, bunu biliyorum ve bu meseledeki alçaklık da bunu biliyor olmam zaten. Onun buyurgan sesine itaat gösterirken kendimi gülmekten alamıyorum, çünkü böyle istekle ve hızla itaat ettiğimi görmenin onu sevindirdiğini fark ediyorum. Ondan bir ricada bulunduğum zaman beni tersliyor, ama buna rağmen ricamı yerine getiriyor; onu kabullenmek zorunda bırakan bir biçimde ricacı olduğum için belki biraz kızarak da olsa. Onu biraz üzüyorum daima ve 'Hak ediyor!' diye düşünüyorum. Yap bunu! Daima biraz üz onu! Bu onun için eğlenceli bir şey. Bunu istiyor. Farklı bir şey beklemiyor! Kadınları anlamak çok kolay, ama buna rağmen anlaşılmayan çok yanları var. Tuhaf bir şey bu, değil mi, sevgili kardeşim! Her halükârda bir erkek için dünyadaki en öğretici şey kadınlar. – Şu yanımda oturan, neler yazdığımı bir bilse! En yakıcı isteklerimden biri, olabildiğince yakın zamanda ondan bir tokat yemek, ama ne yazık ki, üzülerek de olsa, bunu yapabileceğinden kuşku duyuyorum. Suratıma inen bir şamar. İlerde bekleyebileceğim tüm öpücükleri bunun için feda ederdim. Bu tokat meselesi iğrenç bir şey aslında, bununla birlikte gerçek bir burjuva hissiyatı ama, insanı çocukluğuna döndürü-

yor, insan çok gerilerde kalmış olana sık sık özlem duymaz mı hem? Hanımımda çok gerilerde kalmış bir şey var, bakarken insana uzak, çok uzak bir geçmişi, belki çocukluktan bile daha eski bir zamanı düşündüren bir şey. Muhtemelen bir gün elini öpeceğim onun ve o da beni kovacak o zaman, hani derler ya, kapının önüne koyacak. Olsun, varsın ben bunu yapayım, o da öyle yapsın. Ne var ki bunda? – Ah, lanetlendim burada, sana ancak bu kadarını söyleyebilirim, daha şimdiden fark ediyorum bunu. Ruhum peçete katlamakla ve bıçakları parlatmakla meşgul ve buradaki terslik, tüm bunların hoşuma gitmesi. Bundan daha büyük bir alıklaşma düşünebiliyor musun! Sen nasılsın? Ben taşrada üç ay geçirdim, ama sanki o dönem çok gerilerde kalmış gibi geliyor bana. Artık belirsiz şeylere duyduğum eğilimi aklıma getirmeden, kendini tümüyle güne adayan bir insan olma konusunda çok kararlıyım. Bazen seni bile düşünmeye üşeniyorum ve bu çok büyük bir tembellik gibi geliyor bana. Klara'yı yakında yeniden görmeyi umuyorum. Belki sen onu çoktan unutmuşsundur, öyleyse bu konuya temas etmemem gerekir. Ben de etmiyorum zaten.

Adieu, kardeşim.

"Kime yazdınız?" diye sordu kadın, Simon'un mektubu bitirdiğini gördüğünde gazete okumaktan yorulmuştu.

"Şimdi Paris'te yaşayan bir arkadaşıma."

"Ne iş yapıyor?"

"Eskiden ciltçiydi, ama bu işte başarılı olamayınca lokantada garson oldu. Onu çok severim, birlikte okula gittik ve orada yakınlaştım ona, çünkü daha çocukken bile mutsuzdu. Bir gün sınıf arkadaşlarının onunla alay ettiklerini ve sonra taş merdivenlerden aşağı ittiklerine şahit oldum; o anda ürkmüş, elemle dolu güzel gözlerini görmek zorunda kaldım. O günden sonra onun en samimi arkadaşı oldum ve merhamet insanları birleştiriyorsa eğer, kendimi ona bağlı hissedeceğim demektir, buna hiç

kafa yormasam bile, ebediyen! Benden bir yaş büyüktür, ama görgüsü ve hayat tarzıyla benim yıllarca önümdedir, çünkü daima insanı daha çabuk olgunlaştıran dünya şehirlerinde yaşadı. Eskiden resimden hayranlıkla söz ederdi, ciltçilik mesleğiyle meşgul olduğu sıralarda, sık sık resim yapmayı da deniyordu, ama bu konuda ilerleyememek onu üzdü ve günün birinde, dünyanın girdabına atlamaya, sanatı, hayallerini unutmaya karar verdiğini itiraf etti bana ve garson oldu. Ne büyük düşüş ve ne büyük atılım aynı zamanda! Sessiz, yalnız saatlerinde, kendini anıların acısına kaptırmaktan alamadığı zamanlarda, onu avutmak için kendisine bundan ötürü sevgi ve hayranlık beslediğimi söylerdim. Hayat etrafında tantanayla akarken sık sık daha iyiye özlem duyması anlaşılabilir bir şey. Ama bakın, saygıdeğer hanımefendi, bu insan gururlu ve iyi biri. Kaçırdığı bir hayatın ardından yas tutmayacak kadar gururlu ve hayatı tümden bir kenara itemeyecek kadar iyi. Ben onun tüm hissiyatını tanırım. Bir seferinde, yalnızlık ve sıkıntıdan yakında ölebileceğini yazmıştı bana. Bu onun ruhuydu. Bir başka seferinde de şöyle yazdı: 'Şu aptal hayalcilik! Hayat tatlı. Apsent içiyorum ve bahtiyarım!' Bu onun erkekçe gururuydu. Şunu bilmelisiniz: Kadınlar hayran kalırlar ona, çünkü kalpleri coşturan bir yanı vardır, ama buz gibi soğuk bir tarafı da vardır. Garson frağına rağmen, tüm görünüşünden sevgi ve ölçülülük yayılır."

"Adı nedir bu bahtsız insanın?" diye sordu kadın.

"Kaspar Tanner."

"Nasıl? Tanner mi? Sizin de adınız Tanner ama. Yani o sizin kardeşiniz, biraz önce arkadaşınız olduğunu söylemiştiniz."

"Tabii kardeşim ama daha çok arkadaşım! Eğer doğru bir ifade kullanmak istiyorsanız, böyle bir kardeşe arkadaş demeniz gerekir. Bizim kardeş olmamız sadece bir

tesadüf, ama isteyerek dost olduk ve bu çok daha değerli. Kardeş sevgisi nedir ki? Henüz kardeş olduğumuz dönemde, bir gün gırtlak gırtlağa geldik, karşılıklı ve birbirimizi ortadan kaldırmak istedik. Ne şirin bir sevgi! Kardeşler arasında haset ve nefret sıradan şeylerdir. Dostlar birbirlerinden nefret ederlerse, yollarını ayırırlar; kaderin bir çatı altında birlikte yaşamaya mahkûm ettiği kardeşler nefret ederlerse, o kadar yumuşak yürümez işler. Ama bu eski ve tatsız bir hikâye."

"Mektubu neden zarfa koymuyorsunuz?"

"Yazdıklarımı görmenizi rica edecektim."

Kadın gülümsedi:

"Hayır, bunu yapmam."

"Mektupta sizden yakışıksız bir biçimde söz ettim."

"O kadar da fena olamaz," dedi kadın ve ayağa kalktı. "Yatağınıza gidin."

Simon kadının emrine uydu, odadan çıkarken düşünüyordu.

"Giderek daha da küstahlaşıyorum. Yakında evden kovacak beni!"

On üçüncü bölüm

Üç hafta sonra Simon, dar, dik yokuşlu, sıcak bir sokakta işsiz güçsüz durmuş, bir binaya girip girmemeyi düşünüyordu. Öğle güneşi tepeden alev saçıyor ve duvarlardan kötü kokular taşıyan buharların fışkırmasına neden oluyordu. En ufak bir esinti yoktu. Zaten bu sokağa hava nereden girebilirdi ki? Dışarıdaki modern caddeler esiyor olabilirdi, ama burada sanki yüzyıllardır rüzgâr esmemiş gibi görünüyordu. Simon'un cebinde az bir para vardı. Trene binip dağlara mı gitmeliydi? Şimdi herkes dağlara gidiyordu. Tuhaf, yabancı insanlar, erkekler ve kadınlar, tek başlarına, çiftler ya da gruplar halinde beyaz, aydınlık caddelerden geçiyorlardı. Kibar hanımların şapkalarından sarkan peçeler uçuşuyordu, erkekler diz hizasında pantolonlar ve sarı yazlık ayakkabılarla yürüyorlardı. Simon, bu yabancıların peşinden dağlara gitmeye karar vermeli miydi? Yukarıda hava serin olurdu mutlaka, tepedeki otellerden birinde kesinlikle bir iş bulurdu. Rehberlik yapabilirdi işte, bu iş için yeterince güçlüydü, ayrıca yeri geldiğinde, "Şu şelaleye bakınız, hanımlar ve beyler veya şu dağ yamacına veya şu köye veya şu sarp kayalığa veya masmavi parıldayan dereye bakınız," diyebilecek kadar da kafası çalışıyordu. Seyahat eden hanımlara ve beylere bir manzarayı sözlerle tasvir edecek kabiliyete

de sahipti. Ayrıca bunu gerektiren bir durum ortaya çıktığında yorulmuş ve ürkmüş bir İngiliz hanımı kollarında taşıyabilir, gerekirse üç ayak genişliğinde bir geçidin üzerinden geçebilirdi. Buna hevesi de vardı. Amerikalı ve İngiliz hanımlar demişken: İngilizce konuşmayı öğrenirdi; Simon'un ölçülerine göre, kulağa fısıltı ve hışırtı gibi gelen hem sert hem de yumuşak, tatlı bir dildi bu.

Ama dağlara gitmek yerine, sokaktaki eski, yüksek, kalın, karanlık bir binaya girdi, bir kapıyı çaldı ve kapıyı kimin çaldığını görmek üzere dışarıya çıkan bir kadına, kiralık oda olup olmadığını sordu.

Evet, bir oda vardı. Odayı görebilir miydi acaba; odanın, az paralı bir insana göre fazla büyük, fazla pahalı olup olmadığını sordu.

Kadın odayı gösterdikten sonra sordu:

"İşiniz ne?"

"Ah, hiçbir şey. İşsizim. Ama bir iş arayacağım. Endişeniz olmasın. Size şu meblağı peşin ödüyorum, içinizi bir ölçüde de olsa rahat ettirmek için. Buyrun, lütfen!"

Yüklüce bir parayı peşinat olarak kadının eline tutuşturdu. Tombul bir kadın eliydi bu; memnun kalan kadın, "Ne yazık ki, oda güneş almıyor, sokağa bakıyor," dedi.

"Bu benim için çok uygun," diye karşılık verdi Simon, "gölgeye bayılırım. Şimdi, bu sıcak mevsimde güneşten olsa olsa nefret ederdim. Oda çok sevimli ve itiraf edeyim ki, çok da ucuz. Sanki benim için biçilmiş kaftan. Yatak iyi görünüyor. Tabii, evet. Lütfen. Şimdilik fazla incelemeyelim. Şurada bir de benim sahip olduklarımdan daha fazla giysi alabilecek büyüklükte bir gardırop var, burada da şaşkın bir sevinç içinde, rahatça kurulunacak bir koltuk görüyorum, gerçekten de eğer oda böyle bir koltuğa sahipse, benim gözümde çok zengin döşenmiş demektir. Orada duvara bir resim bile asılmış. Odaya sadece tek bir resim asılmış olmasını çok severim, in-

san daha büyük bir huşu içinde inceleyebilir onu. Bu iyi bir ayna, hatları sarih bir biçimde yansıtıyor. Bakıldığında hatları çarpıtarak yansıtan bir sürü ayna vardır. Bu ayna çok mükemmel. Bir iş bulmak için çeşitli işyerlerine göndermek istediğim başvuru mektuplarımı buradaki masada yazarım. Başarılı olurum umarım. Başarılı olmamak için hiçbir neden görmüyorum, zira daha önce de defalarca başarmıştım. Sık sık iş değiştirmiş olduğumu bilmeniz gerek. Bu kurtulabilmeyi umduğum bir kusur. Gülümsüyorsunuz! Evet, ama bu çok ciddi bir şey. Bu odayla bana, deyim yerindeyse, bir lütufta bulundunuz, çünkü benim gibi bir insanın kendini mutlu hissedebileceği bir oda bu. Size karşı olan vazifelerimi geciktirmeden yerine getirmek için daima çaba göstereceğim."

"Buna ben de inanıyorum," dedi kadın.

"Önce," dedi Simon, "dağlara gitmek istiyordum. Ama bu gölgeli oda, en beyaz dağlardan bile daha güzel. Kendimi bir parça halsiz hissediyorum ve bir saatliğine uzanmak istiyorum, izin verir misiniz?"

"Ah, tabii! Bu şimdi sizin odanız zaten!"

"Gerçekten mi?"

Ve Simon uyumak üzere uzandı.

Daha sonra onu uzun süre meşgul edecek tuhaf bir rüya gördü:

Paris'teydi, ama neden Paris'te olduğunu hatırlamıyordu artık. Önce bir caddede yürüyordu, cadde yeşil, taze yapraklarla kaplıydı tamamen, öyle ki hanımların uzun etekleri yaprakları hışırdatarak peşi sıra sürüklüyordu. Fısıldaşan küçük yapraklardan durmaksızın sessiz, yeşil bir yağmur yağıyor ve dile gelmez yumuşaklıkta bir rüzgâr esiyordu, sanki bulutlardan gelen bir nefes gibi. Olağanüstü yüksek, kâh gri, kâh sarımtırak, kâh kar beyazı binalar görülüyordu. Caddede yürüyen erkeklerin lüle lüle uzun saçları omuzlarına dökülüyordu, siyah fraklar

giymiş ve kırmızı şapkalar takmış cüceler de koşuşturuyorlar, başkalarının makas gibi açılmış bacaklarının arasından süzülüp geçebiliyorlardı. Uzun etekli kıyafetleriyle hanımlar muhteşem endamlıydılar, uzun boyluydular, erkeklerden çok daha uzunlardı; oysa erkekler de uzun görünüyorlardı. Hanımların boyunlarına astıkları monokllar, narin göğüslerinden karınlarına doğru sarkıyordu ve ağır, kabarık saçların oluşturduğu bir kemer güzelim başlarını örtüyordu. Bu saçların üzerine oturtulmuş minicik şapkacıkların daha da minik tüyleri vardı, ama bazılarının tüyleri büyük ve genişti ve aşağıya dökülürken bütün başı geriye doğru yatırıyormuş gibi görünüyorlardı. Kadınların uzun, siyah eldivenlerle dirseklere kadar örtülmüş elleri ve kolları muhteşem şeylerdi. Aslında göz alabildiğine, her şey muhteşem görünüyordu. Koca binalar, bir tiyatrodaki tuhaf doğal dekorlar gibi, durmaksızın aşağı yukarı hareket etmek istiyorlardı sanki. Işık gündüz ve yeniden bastıran gece arasında yarı yarıya paylaşılmıştı. Şimdi tamamen yabani yeşilliklerle örtülmüş bir eve varıyordu Simon. Sorduğunda, "Orada Paris'in en güzel kadınları yaşıyor," dediler. Ansızın mis gibi kokan, beyaz bir bulut, tepeden caddeye doğru saptı. Hayretle "Bu nedir?" diye sorunca, "Görüyorsunuz işte, bir bulut," diye cevap verdiler: "Paris caddelerinde bir bulut, nadir görülen bir şey değildir. Ama siz buna hâlâ şaşırabildiğinize göre yabancı olmalısınız." Bulut, iri bir kuğuyu andıran beyaz bir köpük halinde caddeye yayıldı. Pek çok kadın buluta doğru koştu, ondan küçük parçalar kopardılar ve kollarını muhteşem hareketlerle kaldırarak bunları şapkalarına yerleştirdiler ya da şakalaşarak birbirlerine fırlattılar, öyle ki bulut parçaları giysilerine yapıştı kaldı. "Bak şu Parislilere," diye düşündü Simon. "Şaşıran yabancıya gülüp geçiyorlar. Ama Parislilerin kendileri de her gün bu şehrin güzelliklerine şaşırmıyorlar mı sanki!" Derken Pa-

ris'in haylaz sokak çocukları geldiler ve bulutu yanan kibritlerle kaşımaya başladılar, o zaman bulut kolayca ve haşmetli bir tavırla yüseldi yeniden ve binaların tepesinde gözlerden kayboldu. Simon yeniden caddeyi izlemeye başladı. Caddeye taşan güzel lokantalarda açık yeşil fraklar giymiş garsonlar hizmet ediyor ve hanımlar kahve içip büyüleyici sesleriyle sohbet ediyorlardı. Ozanlar yükseltilmiş ahşap sahnelerde duruyor ve evde yazdıkları şarkılarını söylüyorlardı. Değerli kadife kumaştan, kahverengi kıyafetler giymişlerdi. En azından gülünç kılıklar değildi bunlar. Insanlar bu ozanların gösterileri sayesinde dikkatlerini fazla vermeden, ki Paris'te imkânsızdı bu, hoşça vakit geçiriyorlardı. Güzel, narin köpekler insanların peşinden koşturuyorlar ve sanki Paris'te güzel tavırlar takınmak zorunda olduklarını biliyormuş gibi davranıyorlardı. Her tip ve her varlık yürümekten çok süzülür; adım atmaktan çok dans eder; koşmaktan çok uçar gibiydi. Ve buna rağmen her şey koşuyor, yürüyor, sıçrıyor, adım atıyor ve geçiyordu, tüm doğallığıyla. Tabiat bu caddeye yerleşmiş gibiydi. Koca koyun sürüleri, başlarında koyu renk kıyafetler giymiş çobanları, durmadan çın çın eden çıngıraklarıyla tıpkı akşamın çöktüğü bir vadiden geçer gibi geçiyorlardı bu caddeden. Ardından iri çanlarıyla inekler geliyordu: çin çan ve bam bum! Ve yine de kesinlikle dağ başında bir mera değil bir caddeydi burası, Paris'in ortasındaydı, Avrupa zarafetinin kalbinde. Kuşkusuz cadde büyük, geniş bir nehir gibi genişti. Derken ansızın ışıklar yakıldı, tutuşturucu uzun çubuklar taşıyan tez canlı, küçük oğlanlar tarafından. Bunlarla yukardaki fenerlerin kenarında bulunan muslukları açıyor ve ardından borulardan fışkıran gazı tutuşturuyorlardı. Tümü de yanana kadar, böyle bir fenerden ötekine atlayıp durdular. Şimdi her yerde ışıklar parlıyor ve sanki hareket halindeki insanlarla birlikte dolaşıyormuş gibi görünüyor-

lardı. Nasıl büyülü, ne beyaz bir ışıktı bu ve onları tutuşturan bu zıpkın gibi oğlanlar nereden fırlayıp geliyorlardı, nereye gidiyorlar, nereden ayrılıp nereye uzaklaşıyorlardı? Evleri neredeydi, onların da ebeveynleri, erkek kardeşleri, kız kardeşleri var mıydı, onlar da okula gidiyorlar mıydı, onlar da büyüyebiliyor muydu, kadınlarla evlenip çocuk yapabiliyorlar mıydı, yaşlanıp ölüyorlar mıydı? Hepsi de kısa mavi ceketler giymişlerdi ve lastik ayakkabıları olduğu anlaşılıyordu, çünkü ancak esip geçtiklerini duyabiliyordu insan, yürüdüklerini değil. Bir anda gözden kayboluverdiler. Derken, bastıran akşamla birlikte değişen caddede olağanüstü-acayip kadınlar görüldü. Sapsarı ve kapkara saçları aşırı kabartılmıştı. Gözleri, insanın canını yakacak kadar parıltılı ve ışıltılıydı. En muhteşem tarafları, uzun etekler ya da mantolarla örtünmemiş, dizkapaklarına kadar görünen bacaklarıydı; dizden yukarısını hışırtılı dantelalarla bezenmiş bir pantolon sarıyordu. Ayakları, yukarıya, neredeyse esnek dizlerine kadar, en ince deriden yapılmış çizmelere bürünmüştü. Sadece bakmak yeterliydi ve insan tüm kalbiyle gülmekten alamıyordu kendini. Bu kadınların yürüyüşünde insanı coşkuyla bağırmaya iten süzülür gibi şey vardı, ama ağır bir yan da vardı; diğer taraftan dansı andırır bir şey de. Onların yürüyüşleri, taklit edilecek ve hissedilecek bir şeydi, insanı yanına alıp uçuruyor ve peşinden sürüklüyordu, insana tatlı bir rüya gösteriyor, ruhu uyandırıyor ve Tanrı'nın, kadınları nasıl bu kadar güzel yarattığını düşündürüyordu. İnsan coşkuyla dolu hislere kapılıyordu. "Olacak şey değil gerçi, ama Tanrı'nın evi bu dünyada bir yerlerdeyse eğer, o yer Paris olmalı." Simon farkına varmadan kendini koyu renk ahşaptan yapılmış, oymalı bir merdivende buldu birden; merdiven onu divanda uyuyan bir kızın yattığı bir odaya çıkardı. Yakından baktığında bunun Klara olduğunu gördü. Yanında küçük bir kedi

uyukluyordu ve kız kolunu dolamıştı kediye. Zenci bir hizmetkâr akşam yemeğini getirdi odaya ve odanın tavanından aşağı, kâh uzaklardan, kâh kulağının dibinde işittiği, yaratıcılık eseri pahalı bir çeşmenin şırıltısını andıran, hafif sesli, kısık bir müzik hışırdayarak yayılırken masaya oturdu Simon. Yemeğin tadını tıpkı Grimm Kardeşler'in bir masalındaymışçasına çıkarırken Paris'te sofraya garip bir hizmet veriliyor, diye düşündü. O sırada uyuyan kız uyandı. "Gel, sana bir şey göstermek istiyorum," diye fısıldadı Simon'a. Simon yerinden kalktı ve kız, görünüşe bakılırsa tılsımlı bir değnekle, kanatlı bir kapıyı açtı, en azından Simon bunu yaparken kızın ellerini kullandığını görmemişti. "Şimdi bir büyücü oldum ben," diye gülümsedi şaşkın Simon'a, "bundan kuşkun olmasın, ama korkmana da hiç gerek yok. Sana nahoş bir şey göstermeyeceğim." Simon onunla birlikte diğer odaya girdi, kız mis gibi kokan, ılık soluğunu Simon'a doğru üfledi ve Simon ansızın, çalışma masasının başına oturmuş, yazı yazan ağabeyi Klaus'u gördü orada. Klara, onu işaret eden kısık bir sesle, "Çalışıyor, hayatının eserini yazıyor," dedi. "Yüzünün nasıl düşünceli bir ifade aldığını görüyor musun? Nehirlerin akışı, tarih ve dağların yaşı, vadilerin kıvrımları ve yeryüzü tabakaları hakkındaki incelemelerine dalıp gidiyor. Ama şimdi, arada, kardeşini düşünüyor, seni düşünüyor! Bak, alnı nasıl kırıştı. Onu kaygılandırıyor olmalısın, seni haylaz! Ne yazık ki konuşamıyor, yoksa senin için neler düşündüğünü ve onu kaygılandıran işlerin hakkında neler dediğini ikimiz de işitirdik. Seni seviyor, bir bak ona! Böyle bir insan kardeşini sever ve dünyada onu namuslu, saygı gören bir insan olarak görmek ister. Ama görüntüsü dağılıyor gördüğüm kadarıyla. Gel. Şimdi sana başka bir şey göstereceğim." – Bunu söylerken, bir yandan, gerçekten de elinde taşıdığı, minik değneğiyle daha küçük ikinci bir kapıyı açtı ve Si-

mon, beyaz keten çarşaflar serili bir yatağa uzanmış ablası Hedwig'i gördü. Bu odada yabani otlar ve çiçek karışımı muhteşem bir koku vardı. "Bak ona," dedi Klara ve temiz, kısık sesi titredi, "o öldü. Hayat çok acı verdi ona. Bir kız olmak acı çekmek demektir, bilir misin sen? Ona bir mektup yazmıştım, uzun, sıcak, özlem dolu bir mektup, bir zamanlar işte, biliyorsun ve artık bana cevap yazmak için asla elini kaldıramayacak. Dünyanın, 'Neden gelmiyorsun?' sorusuna cevap vermeden gidiyor. Nasıl da sessizce ayrılıyor, bir kız ve bir çiçek gibi! Ne kadar cana yakındı. Sen bunu kardeşi olarak onun biraz da olsa arkadaşı olan benim hissettiğim gibi hissedemezsin. Nasıl gülümsüyor, görüyor musun! Eğer hâlâ konuşuyor olabilseydi dostça konuşurdu mutlaka. Konuşması sertti. Feryadından gülmeyi unutmuştu. Ama ağzına baktığında bunu görmüyorsun. Ölüm öpmüş olmalı onu, hâlâ böyle gülümseyebildiğine göre, ölüyken bile! Cesur bir kızdı. Solarken ölen bir çiçek gibi öldü. Haydi devam edelim. Benim büyülü imparatorluğumda alık alık bakılmaz öyle. Söylesene, acı mı verdim sana? Yapma ama! Böylesine güzel bir ölümün yanında acı nedir ki? Siz ona acı çektirdiniz, açı verici olan buydu. Sana acı vermek istemiyorum. Gel, şimdi başka bir şey daha göreceksin." Ve bu sözlerle üçüncü bir kapının açılmasını sağladı ve Simon geniş bir ressam atölyesiyle karşılaştı. Yağlıboyaların kokusunu aldı ve kardeşinin duvarlara çepeçevre asılmış resimlerini gördü, ressamın kendisi, Kaspar, bir şövalenin başında, sırtını dönmüş çalışıyordu göründüğü kadarıyla, tümüyle işine vermişti kendini. "Sessiz ol, rahatsız etme onu, çalışıyor," dedi Klara, "yaratanları rahatsız etmemek gerek. Onun yalnızca sanat için yaşadığını daima biliyordum, o zamanlarda bile, henüz onun peşinden gittiğimi, peşinden gidebileceğimi sandığım zamanlarda bile. Hayır, böylesi daha iyi. Onu yalnızca geciktirmiş ve engelle-

miş olurdum. Eğer yaratabilmek istiyorsa, çevresindeki her şeyi unutmak zorunda, en sevdiğini bile. Böyle bir yaratım, sevdiğin ve içinden gelen her şeyi öldürmeni bekler senden, sevgiyi ve içtenliği tümüyle yaratımına aktarabilmen için. Sen anlamazsın bunu, yalnızca o anlar. Beni ona böyle bakarken gördüğün zaman, kendimi onun kollarına atmak için yanıp tutuştuğuma inanmıyor musun? Ona fısıldayarak ve çekinerek, 'Beni seviyor musun, Kaspar?' diye sorduğumda, bana ne söyleyeceğini duymak için yanıp tutuştuğuma inanmıyor musun? Mutlaka okşardı beni o zaman, ama ben sezgilerimle onun o güzel alnında beliren sıkıntının izini keşfederdim. Ve bu keşif beni, onun karşısında sonsuza dek lanetlenmiş biri gibi binlerce kat yükseklerden rezil, pis bir uçurumun dibine fırlatırdı. Hayır, Klara yapmaz bunu. Klara, bunu yapmayacak kadar iyidir benim gözümde ve Kaspar benim için, olduğu haliyle çok iyi ve aziz biri. Ben onun arkasında dururum böyle ve huzur içinde nasıl yarattığını kurarım, o büyük, alev alev yanan, dumanlar salan küreyi, sanatı yani, tıpkı rakibi karşısında zafere ulaşmak için son nefesini veren muhteşem bir güreşçi gibi, ileriye doğru nasıl yuvarladığını hissederim. Renklerinin binlerce tonla dolu çanını çaldıran fırçasını kullanmak, her hattı daha çizgisel, her rengi daha renkli, her baskıyı daha belirgin ve her özlemi daha da özlem dolu resmetmek nasıl heyecan veriyor ona, görüyor musun? Onun, çok sevdiğim o bakışı ezelden beri biçimlere yönelmişti ve burada, Paris'te, dünyayı resimlere sığdırmak için ihtiyacı olan tek şey basit bir oda. Tabiatı dolgun bir sevgili gibi kollarına almış, dudaklarına öpücük üzerine öpücük konduruyor, öyle ki, ikisinin birden, onun da tabiatın da nefesi kesiliyor. Gerçek sanatçıların karşısında tabiat bağlılığından güçsüz ve halsiz düşmüş gibi görünüyor bana, tıpkı insanın her istediğini alabileceği bir sevgili gibi. Her halükârda sen de

görüyorsun işte, Kaspar'ın yaptığı bir şey var, kafasıyla, duygularıyla ve her iki eliyle yaptığı; tıpkı gem vurulmamış, yabani bir at gibi sürükleyerek çalışıyor ve akşamları uyurken yabani düşlerinde de çalışmayı sürdürüyor; çünkü sanat zordur ve dürüst ve samimi bir insanın kendine biçebileceği en güç görev gibi gelir bana. Asla rahatsız etme onu bu kutsal görevinin başında; çünkü o gelecek nesillerin hazzını yaratıyor. Eğer ona kendi zayıf, zavallı aşkımı dayatmak isteseydim, bu ne kadar tatsız, lanet edilesi bir şey olurdu. Bir kadın, öpücükler arasında yaralı düşüncelerin seğirdiğini, öldüğünü, öpüşler tarafından boğulduğunu hissettiği yerde öpmek istemez. Düşüncesiz bir katil olurdu yoksa! Ama her şey güzel böyle; birinin sırtının ardında, omuzlarının ve saçlarının ardında durmak zorunda olmak insana biraz acı veriyor, ama buna karşılık ruhunda çanlar çaldığını duyuyor ve dünyadaki yerinin tatlı hakkını ve kusursuzluğunu hissediyorsun. İnsanın bir yerde hislerini bastırıp hizaya sokması ve yerini koruması gerek. Zayıf bir kadın bile böyle bir durumda ne yapması gerektiğini bilir. Bir sanatçıyı seyretmek, her bir hareketinin hakkını vererek takip etmek, sanki açgözlülükle ondan bir parça koparmak, onun ve dünyanın gözünde bir önem taşımak istercesine etki altına almaya çalışmaktan daha güzel. Her yerin kendince bir anlamı vardır, ama aklına estiği gibi burnunu sokmanın ve işe karışmanın asla! Sana daha bir sürü şey söylemem gerekirdi. Ama gel şimdi." – Simon, Klara' nın eşliğinde uzaklaşırken bir kez daha bütün odalardan, bütün tavanlardan ve duvarlardan olağanüstü, anlaşılmaz bir müzik duyuldu, sanki küçük bir korudan gelen bin sesli, uzak bir kuş cıvıltısı gibi. Yeniden ilk odaya girdiler ve siyah kediciğin patisini dar ağızlı bir süt sürahisine soktuğunu gördüler. Ama kedicik bu iki insanı görünce bir sıçrayışta uzaklaştı ve büzüldüğü bir koltuğun ardından

çakmak çakmak sarı gözleriyle başını uzatarak dikkatle baktı. Klara bir pencere açtı: olağanüstü manzara! Yaz günü, yemyeşil caddeye kar yağıyordu, hem de öylesine yoğundu ki, insan iç içe dökülen kar taneciklerinin ardında hiçbir şey göremiyordu. "Paris'te az görülen bir şey değildir bu," dedi Klara, "buraya yılın en sıcak zamanında kar yağar, burada belirli mevsimler yoktur, tıpkı belirli tabirlerin de olmadığı gibi. İnsan Paris'te her şeye hazırlıklı olmak zorundadır. Burada daha uzun bir zaman yaşarsan, sen de öğreneceksin bunu ve şu yersiz şaşkınlığından kurtulacaksın. Burada her şey hızlı, latif, alçakgönüllü bir anlayıştır. Dünyaya saygı: Bu en üstün ve kibar şey sayılır burada. Daha öğreneceksin. Sözgelimi şu kar: Ne sanıyorsun; şu yüksek binaların tepesine kadar çıkacağını düşünebilir misin? Ama öyle ve şimdi büyük ihtimalle bir ay boyunca kar yağacak. Olsun: Işığımız ve sıcak bir odamız var. Ben genellikle uyuyor olacağım; çünkü bir büyücünün çok uykuya ihtiyacı vardır; sen şu kedicikle oynar ya da bir kitap okursun, buradaki kütüphanemde en güzel Paris romanları var. Parisli yazarlar çok güzel yazıyorlar, göreceksin. Ve bir ay sonra, bu arada yeri gelmişken, müziğimiz de var tabii, değil mi ve sonra, dediğim gibi, bir ay sonra Paris caddelerine bahar gelir. O zaman, uzun süre kapalı kalmış insanların cadde ortasında nasıl birbirlerinin boyunlarına sarıldıklarını ve yeniden görüşmenin sevinciyle gözyaşları döktüklerini göreceksin. Her şey koca bir kucaklaşma olacak. Uzun süre bastırılmış istek parlayan gözlerden, dudaklardan ve seslerden fışkıracak ve mayısta öpüşülecek, ama kendin de yaşayacaksın bunları. Bir düşün, masmavi ve ılık hava caddelere çökecek, gökyüzü o zaman Paris'te gezmeye çıkar ve cazibeli insanların arasına karışır. Ağaçlar bir günde çiçeklenirler, kuşlar şakır, bulutlar dans eder ve havada çiçekler uçuşur yağmur gibi. Ve en yoksul ve delik ceplerde bile

para bulunur. Ama ben uyumak istiyorum şimdi. Nasıl uykum geldi görüyor musun? Sen de bu arada vaktini değerlendir, bulacağın ve seni bir ay boyunca büyüleyecek eserlerden birini incele. Öyle kitaplar var. İyi geceler!" – Ve böylece uykuya daldı Klara. Ama kedi de onun üzerine yatmak istiyordu, Simon kedinin üzerine atıldı, kedi kaçtı, Simon da peşinden koştu, kediyi her yakaladığında ellerinin arasından kayıp kurtuluyordu. Korkunç bir nefes darlığının içine düştü ve nihayet uyandı.

Yataktan kalkarken, "Kederli bir rüya gördüm," diye düşündü.

Bu arada akşam olmuştu. Pencerenin önüne gitti ve altında bir hendek gibi uzayan sokağa baktı ilk kez. Orada, aşağıda iki adam yürüyordu, yüksek duvarların arasında, yan yana rahatça yürümelerine ancak yetecek kadar bir yer vardı. Konuşuyorlardı ve sözlerinin yankısı sesleri taşıyan duvarlar boyunca ilerleyerek tuhaf bir açıklıkla Simon'un kulağına kadar geliyordu. Gökyüzü, belirsiz bir özlem doğuran altın sarısı, maviye doymuş bir renk almıştı. O sırada Simon'un tam karşısındaki pencerede iki kadın belirdi ve adamakıllı küstah, gülen bakışlarıyla Simon'u yokladılar. Sanki ona kirli ellerle değmişler gibi geldi Simon'a. Kadınlardan biri, çok bayağı-cırlak bir sesle ona doğru konuştu, – çünkü yanlışlıkla ortasına açık bir gökyüzü şeridi düşmüş bir odada üçü birlikte oturur gibiydiler: "Çok yalnızsınız galiba!"

"Hem de nasıl! Ama yalnız olmak hoş bir şey!"

Ve kadınlar kahkahalarla gülmeye başlayınca pencereyi kapadı. Onlarla açık saçık şeyler dışında ne konuşabilirdi ki? Bugün keyfi yoktu. Bir kez daha hayatını bölen bu değişim, onu ağırbaşlı bir ruh hali içine sokmuştu. Beyaz perdeleri çekti, lambayı yaktı ve Stendhal'in taşrada, Hedwig'in yanındayken bitiremediği romanını okumaya devam etti.

On dördüncü bölüm

Bir saat okuduktan sonra, lambayı söndürdü, odadan ve evden çıktı, dik yokuştan indi. Ağır, ılık bir karanlık karşıladı onu. Şehrin bu eski mahallesi küçük lokantalarla doluydu, öyle ki yürürken birini seçmek zor olabiliyordu. İnsanlarla dolu canlı caddede birkaç adım daha yürüdü ve ardından bir meyhaneye girdi. Yuvarlak bir masanın etrafına küçük, neşeli bir grup toplanmıştı; ufak tefek şakacı bir adam meclisin odağıydı anlaşılan, çünkü o sadece ağzını açtığı anda bile herkes gülüyordu. Ne söylerse söylesin, daima çene kaslarını uyarıcı, komik bir etkide bulunan insanlardan biri olmalıydı bu. Simon iki genç adamın daha oturduğu masaya yerleşti ve elinde olmadan neler konuştuklarına kulak kabarttı. Ciddi bir tavırla ve oldukça aklı başında ifadelerle konuşuyorlardı. Tartışmalarının konusunu, her ikisinin de yakından tanıdığı anlaşılan, genç, mutsuz bir adam oluşturuyor gibi görünüyordu. Ancak şimdi, aralarından biri diğerinin sözünü kesmeden anlatmasına fırsat verdi ve Simon şunları duydu:

"Evet, muhteşem bir herifti! Daha uzun saçları ve kısa pantolonuyla bakıcı kızın elinden tutup kasabanın sokaklarında gezmeye çıkan bir oğlan çocuğuyken bile. Insanlar ona bakıp şöyle söylerlerdi: 'Resim gibi güzel,

küçük bir herif!' Ödevlerini büyük bir yetenekle yapardı, demek istediğim, okul ödevlerini. Öğretmenleri bayılırlardı ona; çünkü yumuşak başlıydı ve iyi eğitilmişti. Zekâsı sayesinde okuldaki görevlerini oyun oynar gibi kolayca yerine getirebiliyordu. Jimnastikte, resimde ve hesap çözmekte muhteşemdi. En azından öğretmenlerin onu, daha küçük yaştaki öğrencilere, hatta üst sınıftakilere bile, bir örnek olarak övdüklerini biliyorum. Yumuşak yüz hatları ve çok erkeksi bir ifade taşıyan olağanüstü gözleri, bu oğlanla tanışan herkesi büyülerdi. Ebeveyni onu bir üst okula gönderdiğinde sahip olduğu bir tür şöhretin tadını çıkarıyordu. Annesi tarafından nazlı alıştırılan ve herkesin hayranlık duyduğu ruhu ayrıcalık ve takdir görenlerin o yumuşaklığını, o rahatlığını, genç insanı hayatın zevklerine oynarcasına hâkim kılan o kaygısızlığı vaktinden önce kazanmıştı. Tatillerde eve parlak karneler ve genç arkadaşlarından oluşan bir kalabalıkla dönüyor ve annesini dinlerken sarhoş eden, türlü türlü başarılarının hikâyelerini anlatıyordu. Kendisini yakışıklı ve sempatik bulan hafif kızlar karşısında, daha o zamanlarda bile, kazandığı başarıları annesinden saklıyordu tabii. Tatillerini, alabildiğine yükseklerde, belirsiz enginlere doğru yayıldıkları için onu cezbeden ulu dağlarda, ovalarda yürüyüşler yaparak değerlendiriyor, tıpkı kendisi gibi coşkulu arkadaşlarının oluşturduğu şamatacı kalabalığın arasında yalnızca saatler değil, günler geçiriyordu. Herkesi etkisi altına alıyor ve büyülüyordu. – Sağlığı ve esnekliğiyle, hem ruhen hem de bedenen, sadece oyalanmak için bir süreliğine liseye devam eder gibi görünen bir tanrıyı andırıyordu. O yürürken kızlar sanki geriye çevrilmiş bakışlarının çekimine kapılmışçasına bakıyorlardı arkasından. Mavi renkli öğrenci kasketini, sarışın, güzel başında işveli bir tavırla taşıyordu. Çok çekici bir düşüncesizliği vardı. Bir keresinde, tam panayır

sırasında ve her zaman hayvanların toplandığı büyük meydan barakalarla, kulübelerle, dönme dolaplarla, kaydıraklarla ve binicilik parkurlarıyla doluyken, silahları uzatan kıza hayran kaldığı için durmadan önünde görüldüğü bir atış pavyonunda, sıradan, zararsız bir saçma tüfeği yerine, namlusuna mermi sürülmüş bir av tüfeğiyle atış yapmıştı. Küçük mermi barakanın bez perdesini delerek hemen arkada durmakta olan bir arabaya girmiş ve söylendiğine göre, oradaki bir beşikte uyuyan çocuğu yaralamasına ramak kalmış. O gezgin insanların aile barınağı niyetine kullandıkları bir arabaymış bu. Tabii bu muziplik duyulmuş, buna bir sürü başka muziplikler de eklenmiş ve bir sonraki tatile girildiğinde müdür genç öğrencinin karnesine zehir zemberek bir not düşmüş, aynı zamanda ebeveynine de çok ayrıntılı ve resmî bir mektup yazıp oğullarını gönüllü olarak okuldan almalarını istemiş, aksi halde okuldan ihraç edilmesi bir zorunluluk haline gelecekmiş. Nedenleri: çılgınca davranışlar, bunların diğerlerine de sirayet etmesi, kötü etkiler, sorumsuzluk, yüksek sorumluluklar, görevler ve gözetilmesi gerekenler ve böyle bir durumda başka hangi gerekçeler gösterilirse işte; ahlakın tehlike altında olması ve bozulmamış çocukların korunması vs." –

Anlatan adam kısa bir süre sustu.

Simon, dikkati kendi üzerine çekmek için kullandı bu fırsatı:

"Hikâyeniz bazı açılardan ilgimi çekiyor," dedi. "Lütfen, sizi dinlemeye devam etmeme izin verin. Ben ekmeğini kazandığı işten yeni ayrılmış genç bir adamım ve belki sizin hikâyenizden bir şeyler öğrenirim; çünkü insanın gerçek bir hikâye dinlemekten daima kazançlı çıkacağını sanıyorum." –

İki adam Simon'a dikkatle baktılar, ancak Simon onların üzerinde olumsuz bir izlenim bırakmışa benziyordu;

hikâyeyi anlatan adam, Simon'a, hoşuna gidiyorsa dinleyebileceğini söyledi sadece ve anlatmaya devam etti:

"Delikanlının ebeveyni bu kovulma olayı yüzünden büyük bir telaşa ve daha da büyük bir endişeye kapıldı tabii; bunun kadar üzücü bir durum karşısında hangi ebeveyn olağan bir tavır gösterecek kadar kayıtsız kalabilir ki? Önce yapılabilecek en iyi şeyin, bu haylazı yükseköğrenimden almak ve ona teknisyenlik veya tesviyecilik gibi sert bir meslek öğretmek olacağını düşündüler. Akıllarına hemen Amerika adı düştü; bu ülke oğullarının bulunduğu durum karşısında neredeyse kendiliğinden gelmiş olmalıydı akıllarına. Ama olay farklı gelişti. Babanın kararlı önlemler alınmasını istediği çoğu durumda olduğu gibi, bu olayda da annenin şefkati baskın çıktı. Delikanlı öğretmenlik mesleğine hazırlanması için uzak, münzevi bir okula gönderildi. Oğlanın yakışıksız davranışlarda bulunmasına imkân vermeyen bir Fransız okuluydu bu. Vakti geldiğinde oradan genç, faal bir öğretmen olarak hayata atıldı hiç değilse. Doğduğu şehrin yakınlarında öğretmen olarak geçici bir iş buldu. Çocuklara elinden geldiği kadar iyi bir eğitim veriyor, zaman buldukça evde Fransız ve İngiliz klasiklerini kendi dillerinden okuyordu; çünkü dillere karşı gerçekten de olağanüstü bir yeteneği vardı, gizliden gizliye farklı bir kariyerin hayalini kuruyor, bu arada özel öğretmen olarak bir iş bulmak amacıyla Amerika'ya sonuçsuz kalan mektuplar yazıyor ve görevleriyle utangaç bir bağımsızlık özlemi arasında sıkışmış bir hayat sürdürüyordu. Mevsimlerden yaz olduğu için öğrencileriyle sık sık derin, akıntılı kanalda yüzmeye gidiyordu. Böyle zamanlarda, öğrencilerine yüzmeyi nasıl öğreneceklerini göstermek üzere, kendisi de suya giriyordu. Ancak günün birinde bir girdap onu önüne katıp öyle bir sürükledi ki, boğulmaktan kurtulması herkese imkânsız gibi göründü. Öğrenciler

derhal kasabaya koşarak öğretmenlerinin boğulduğunu haykırdılar. Ama genç, güçlü adam kendini suyun sinsi anaforlarından kurtardı ve yeniden evine döndü. Bundan bir zaman sonra, dağların ortasında bir başka yerde bulunurken küçük ancak zengin bir köyde, ona bir öğretmenden çok, bir insan olarak saygı gösteren cana yakın insanlarla karşılaştı. Birkaç kişinin oluşturduğu bir topluluğa girdiğinde sohbetin büyülü akışını yalnızca kendi üzerinde toplamayı becerebilen, mükemmel bir piyanist ve neşeli bir arkadaştı zaten. Çok sevimli, ama artık pek genç sayılamayacak bekâr bir kadın, bu öğretmene o denli âşık oldu ki, ona rahatlık ve konfor adına mümkün olan her şeyi sundu ve kendisini köyün en önde gelen insanlarıyla tanıştırdı. Bu kadın, ataları bir zamanlar yabancı ülkelerdeki savaşlarda hizmet vermiş, eski bir subay ailesinden geliyordu. Kadın günün birinde hatıra olarak öğretmene zarif bir asilzade kılıcı armağan etti; yine de zararsız bir silah sayılmazdı bu, hatta belki de zamanında kana bile bulanmıştı. Zarif bir parçaydı ve bu iyi, sevimli kadın belki de içinden gelen derin bir inlemeyi bastırırken gözlerini yere indirerek uzattı bu süs eşyasını. Öğretmen asil, romantik bir duruşla piyanonun başında oturur ve çalarken onu dinliyor ve gözlerini bu insandan alamıyordu. Mevsim kış olduğu için sık sık birlikte küçük, yüksek bir dağ gölünde paten kaymaya gidiyorlardı ve bu güzel eğlence her ikisini de neşelendiriyordu. Ama delikanlı çok geçmeden yeniden yollara düşmek istedi, özellikle de kendisini bu köye zevkle sonsuza dek bağlayacak sıcak, akıl çelen bağları büyük bir içtenlikle hissettiği için; ama bu dünyada büyük bir şeylere ulaşma arzusunu hâlâ taşıyorsa eğer, bu bağlardan kaçmak zorundaydı. Yola koyuldu, hem de bekâr kadının parasıyla; parasını hiçbir şart koşmadan ona vermeyi acı ve elem dolu bir zevke dönüştüren zengin kadının

parasıyla. Böylece Münih'e giderek oradaki öğrencilerin yaptığı gibi oldukça debdebeli bir hayat sürdü, yeniden memleketine döndü, bir iş aradı ve aradığı işi çam ormanlarıyla süslü bir dağ silsilesinin eteklerinde bulunan özel bir enstitüde buldu. Orada dünyanın dört bir yanından gelen küçük oğlanlara, zengin ailelerin çocuklarına ders veriyordu, bu işi bir süre büyük bir sevgi ve ilgiyle yaptı, derken enstitünün aynı zamanda sahibi olan amiriyle tartıştı ve yeniden yollara düştü. Ardından sıra İtalya'ya geldi, oraya özel öğretmen olarak gitti ve daha sonra özel bir mülkte yetişmekte olan iki genç kıza ders verdiği İngiltere'ye geldi, ne var ki, kızlarla sadece çılgınca şeyler yapıyordu. Yeniden memleketine döndü, kafasında çılgınca düşünceler dolaşıyor ve boşalmış kalbini artık yalnızca gerçeklikle tüm bağlarını kaybetmiş hayaller ısıtıyordu. Kendisini kucağına atmak için yanıp tutuştuğu annesi bu sıralarda öldü. İçinde bir boşluk vardı ve umudu kalmamıştı. Bu kez de siyasete atılması gerektiği kuruntusuna kapıldı, oysa bu alanda ne yeterli bir genel bilgiye ve sükûnete ne de gerekli olan asgari görgü ve ölçüye sahipti. Borsa raporları da yazıyordu, ama hiçbir anlamı yoktu bunların; çünkü bunları uyduruyordu, üstelik de harap olmuş zihninde. Şiirler, piyesler ve müzikal kompozisyonlar yazdı, resimler yaptı, desenler çizdi, ama acemice ve çocukça şeylerdi bunlar. Bu arada yeniden iş bulmuştu, tabii sadece kısa bir süre için ve ardından yeniden bir iş buldu ve yeniden! Yarım düzine şehir dolaştı, her yerde aldatıldığına ve incitildiğine inandı, kendini böyle gördü, öğrencilerinin karşısında ölçüyü kaçırdı, onlardan borç para aldı; çünkü daima parasızdı. Hâlâ ince, güzel bir insandı, görünüşü yumuşak ve kibardı ve aklı başında olduğu sürece davranışları hâlâ kibardı. Ama artık aklı nadiren başında oluyordu. Hiçbir yerde kendisinden uzun süre yararlanılamıyordu, huyunu

öğrendikleri anda onu gönderiyorlardı ya da kendi uydurduğu tuhaf gerekçelerle kendiliğinden gidiyordu. Bu onu yoruyor ve büsbütün felce uğratıyordu tabii. İtalya'dan erkek kardeşine henüz coşku dolu, mükemmel mektuplar yazıyordu. Bir seferinde, yokluk çektiği Londra'da içine düştüğü sefil durumda yardımcı olmaları ricasıyla öz amcası olan, çok zengin bir ipek tüccarının ticarethanesine gitti ve para istedi; belki de dile getirmedi bunu, ama ne istediğini anladılar ve omuz silkip kendisine hiçbir şey vermeden kovdular. O güzel, yumuşak gururu, layık olmayan insanlara dilencilik yapmaya gidecek cesareti bulana kadar ne acılar çekmiş olmalıydı. Ancak yokluk çektiği için yapmayacağı şey yoktu! İnsan gururdan söz edebilir, ama hayatın, bir insandan hâlâ gurur beklemeyi insanlıkdışı bir şeye dönüştüren tüm rastlantılarını da düşünmesi gerekir. Ve o ricacı olan yumuşak biriydi! Eskiden beri çocuksu, yumuşak bir kalbi vardı ve harcanmış bir hayatın verdiği acı ve pişmanlığın bu kalbi paramparça etmesi kolaydı. Oradan oraya savrularak geçen tüm bu zamanın ardından, bir gün yeniden eve döndü, solgun, bitkin, yorgun ve parçalanmış kıyafetlerle. Babası herhalde kalpsizce karşılamıştır onu, kız kardeşiyse, öfkeli babasının gözleri önünde elinden geldiği kadar iyi davrandı. Küçük bir redaktörlük işi bulmayı düşünüyordu, bu arada tüm kızlara yüzükler armağan ederek ve onlarla evlenmek istediğini söyleyerek şehirde dolaşıp duruyordu. Artık iyice çocuklaştığı apaçık görülüyordu. Tabii insanlar fısıldaşıp gülüşüyorlardı. Sonra bir kez daha uzaklaştı, bir öğretmenlik göreviyle, ama orada artık dünyanın kaldıramayacağı bir noktaya vardığı anlaşıldı. Bir gün derse tek ayağı çıplak bir halde girdi, ayaklarından birinde çorap ve ayakkabı yoktu. Artık ne yaptığını bilmiyordu veya delirmiş olan öteki aklının ona yapmasını emrettiği şeyleri yapıyordu. Aynı dönemde, işlen-

miş ağır bir kusur yüzünden daha eski bir zamanda işlenmiş bir kınama notunu askerî sicilinden sildi. Bunun sonucunda, bu cüretkâr suç gün ışığına çıkınca hapse atıldı. Akli durumu açıklığa kavuşturulunca oradan da tımarhaneye götürüldü, bugün hâlâ orada. Yıllar boyunca, hem sivil hayatta hem de askerde, çoğu zaman onunla birlikte olduğum ve onu şimdi bulunduğu ve ne yazık ki, götürmek zorunda kaldıkları yere nakledilmesine yardımcı olduğum için tüm bunları biliyorum."

"Acıklı!" dedi diğer adam.

"Içkimizi bitirelim de gidelim," dedi anlatıcı ve arkasından ekledi: "Bazıları ilişki kurduğu hafifmeşrep kadınların onu mahvettiğini iddia ediyor, ama ben inanmıyorum buna, çünkü bu kadınların bir erkek üzerindeki kötü etkilerinin çoğunlukla abartıldığından eminim. Tüm bunlar o kadar kötü olamaz, ama belki de sorun aileden geliyordur."

Simon, içten gelen bir ilgi ve öfkeden kızarmış yanaklarla ayağa fırladı:

"O da ne demek? Aileden mi? Orada yanılıyorsunuz, değerli anlatıcı beyim. Bana dikkatle bir bakın, lütfen. Bende de öyle aileden gelen bir şey görüyor musunuz acaba? Benim de tımarhaneye girmem gerekiyor mu? Sorun ailede olsaydı, hiç kuşkunuz olmasın, gerekirdi, çünkü ben de o ailedenim. Bu genç adam benim ağabeyim. Asla uygunsuz denemeyecek, yalnızca talihsiz bir insanın ağabeyim olduğunu açıkça belirtmekten kesinlikle utanmam. Adı Emil, değil mi, Emil Tanner? Eğer o benim özbeöz, sevgili kardeşim olmasaydı, bunu bilebilir miydim? Babası, ki kendisi benim de babam olur, Burgonya şarapları ve Provence yağlarıyla da hatırı sayılır bir ticaret yürüten şu un taciri değil mi?"

"Gerçekten de, bunların hepsi doğru," dedi biraz önce hikâyeyi anlatan adam.

Simon devam etti: "Hayır, sorun aileden gelmiyor. Yaşadığım sürece reddederim bunu. Bu sadece talihsizlik. Kadınlar yüzünden olamaz. Sorunun kadınlar olmadığını söylerken haklısınız. Erkeklerin başına bir felaket gelirse, bunun nedeni daima şu zavallı kadınlar mı olmak zorunda? Bu konuda niye daha da basit düşünmüyoruz o halde? Nedeni karakter olamaz mı, ruhtaki bir toz zerreciği? Bir kere öyleyse daima öyledir: Bu nedenle de öyledir mi yani? Şimdi nasıl bir el hareketi yaptığıma bakın, lütfen: Öyleyse öyle! Mesele bu. İnsanın hisleri öyledir, dolayısıyla öyle işler yapar ve sonunda da bir sürü duvara toslar ve pürüzlerle karşılaşır. İnsanlar daima korkunç bir kalıtım vs. olduğunu düşünürler hemen. Bu gülünç geliyor bana. İnsanın yaşadığı mutsuzluğun suçunu ebeveynlere ve atalara yüklemeye çalışmak ne büyük korkaklık ve saygısızlıktır! Görgü ve cesaret eksikliğidir, ayrıca şu da var: Yakışıksız bir yufka yürekliliktir bu! Eğer insanın başına bir talihsizlik gelirse, gereken tavrı alır ve kaderin bunu size bir talihsizlik gibi yaşatmasına yardımcı olursunuz. Ağabeyimin benim için, benim ve diğer erkek kardeşim Kaspar için, daha genç olan bizler için ne anlam taşıdığını biliyor musunuz? Birlikte çıktığımız gezintilerde güzel ve yüce şeyler hissetmeyi öğretti bize, hem de henüz kötü şakalar yapmaktan başka bir şey düşünmeyen, ham haylazlar olduğumuz bir dönemde. Biz sanatın verdiği coşkunun ateşini onun gözlerinden okuduk. Bunun ne muhteşem, anlayış arayan gayretli bir dönem, en güzel ve cesur anlamda gayret dolu bir dönem olduğunu düşünebiliyor musunuz? Bir şişe şarap daha içelim, ben ödemek istiyorum, evet, işsiz bir serseri olsam bile ben ısmarlıyorum. Hey! Bir şişe Waadtländer, garson bey. Hem de elinizdekilerin en iyisinden. –Ben çok merhametsiz bir insanım. Zavallı ağabeyim Emil'i çoktan unuttum. Zaten onu düşünecek

durumda da değilim, çünkü bakın, ayakta kalmak için bu dünyada dişiyle, tırnağıyla direnmek zorunda olan birisiyim ben. Ayakta durmayı artık düşünemez olmuşsam, ancak o zaman yıkılmak isterim. Evet, o zaman mutsuz insanları düşünecek zamanım olur belki ve ancak kendim acınılacak bir hale düşmüşsem merhamet duyarım onlara. Ama henüz düşmedim, hâlâ gülmeye ve ecelimin karşısına geçip şakalar yapmaya niyetim var. Karşınızda türlü türlü belalara katlanmayı bilen, adamakıllı dayanıklı bir insan var. Hayatın, benim için o kadar da parlak olması gerekmez, bu haliyle de yeterince kamaştırıyor gözlerimi. Çoğu zaman güzel buluyorum hayatı ve ona çirkin diyen ve bu yüzden verip veriştiren insanları anlamıyorum. İşte şarap da geliyor. Şarap içerken kendimi hep çok seçkin bulurum. Zavallı ağabeyim hâlâ yaşıyor! Bugün talihsiz birini hatırıma getirdiğiniz için size teşekkür ederim, beyim. Haydi öyleyse, hiç yufka yüreklilik göstermeden, tokuşturun kadehlerinizi, beyler. Yaşasın mutsuzluk!

"Sormamda bir sakınca yoksa, neden?"

"Abartıyorsunuz!"

"Mutsuzluk eğitir, bu yüzden rica ediyorum sizden, şu parıldayan şarap kadehlerini onun sağlığına kaldırın diye. Bir kere daha! İşte oldu. Size teşekkür ediyorum. İzin verirseniz, talihsizliğin bir dostu olduğumu söyleyeceğim size, hem de çok samimi bir dost, çünkü o içtenlik ve dostluk gibi duygulara layıktır. Bizi daha iyi yapar ve bu talihsizliğin bize sunduğu büyük bir hizmettir. İnsan kendine namuslu denmesini istiyorsa eğer, karşılık vermesi gereken, gerçek bir dostluk hizmetidir bu. Talihsizlik hayatımızın bir parça somurtkan, ama bir o kadar da dürüst dostudur. Bunu görmezden gelmek büyük küstahlık ve rezillik olurdu. Talihsizliği ilk anda asla anlamayız, bu yüzden geldiği anda nefret ederiz ondan. O bizi

durmadan gafil avlayan cin fikirli, sessiz, davetsiz bir arkadaştır; sanki biz her seferinde gafil avlanabilecek sersemlerden başka bir şey değilmişiz gibi. İnsanı gafil avlama yeteneğine sahip kişi, kim olursa olsun ve nereden gelirse gelsin, olağanüstü cin fikirli bir şey olmalıdır. Kendini hiç sezdirmemek ve ansızın ortaya çıkmak, üzerinde meraklı, aceleci en küçük bir tat ve koku taşımadan öyle birdenbire teklifsizce insanın omzuna dokunmak, ona 'Sen' derken gülümsemek ve insana solgun, yumuşak, her şeyi bilen güzel yüzünü göstermek. Bunun için bir fırın ekmek yemek gerekir; bunun için daha yarım yamalak icadıyla bile, biz insanların koca koca laflarla, kaderi altüst etmişçesine peşinen böbürlendiğimiz tayyarelerden farklı araçlar gerekir. Evet, kader güzeldir, talihsizlik güzeldir. İyidir; çünkü o karşıtını da, talihi de içerir. Her iki silahı da kuşanmış olarak görünür. Sesi öfkeli ve yıkıcı, ama aynı zamanda yumuşak ve sevecendir. Hoşuna gitmeyen eski hayatı vurup yıktığı zaman, yeni bir hayatı da uyandırır. Daha iyi yaşamaya iter. Hâlâ güzellikler yaşamayı umut ediyorsak eğer, tüm güzellikleri ona borçluyuz demektir. Güzelliklerden usanmamızı sağlar ve ileriye uzattığı parmağıyla yenilerini gösterir bize! Mutsuz bir aşk, en hassas aşktır ve bu nedenle de en şefkatli, en ince ve en güzel aşktır, öyle değil mi? Terk edilmişlik, hep yumuşak, şımartan, gönül açan tınılarla yankılanıp durmaz mı? Size burada söylediğim her şey yeni mi, beyler? Bunlar söyleniyorsa, tabii ki yeni; çünkü insanlar bunları nadiren söylerler. Talihsizliği ruhun, suda yıkanan beden gibi yıkanabileceği bir şey olarak selamlayacak cesareti yoktur çoğunun. İnsan çırılçıplak soyunduğunda ve öyle çırılçıplak dururken bir bakmalı oysa kendine: O ne ihtişamdır: hiçbir-şeyle-örtünmemiş-olmak, çırılçıplak-durmak! Dünyaya gelmiş olmak bir talihtir ve sağlıklı olmak dışında bir talih tanımamak,

en değerli taşlardan, tüm güzel halılardan ve çiçeklerden, saraylardan ve mucizelerden daha göz alıcı ve daha parlak bir talihtir. Sağlık en muhteşem şeydir, yanına bir başkası, bir benzeri daha eklenemeyecek bir talihtir o; eğer insan zaman içinde, para dolu bir kese sahibi olmak için hep hasta kalmayı arzu edecek kadar kabalaşmadıysa. İnsan bu çıplak, diri, hareketli, ılık bedeni, dünyadaki hayata taşıdığı bu bedeni bir zenginlik olarak görmeye eğilimliyse gerçekten, o zaman bu ihtişam ve talih bolluğunun yanına bir tür karşı ağırlık eklenmelidir: talihsizlik! Talihsizlik kabımızdan taşmamızı engeller, bize bir ruh armağan eder. Ruh ve beden birbirine karışarak iç içe geçerek birlikte soluk aldıkları sürece ses veren, o güzel tınıyı işitmemiz için kulaklarımızı eğitir. Bedenlerimizi, bedensel-ruhsal bir şeye dönüştürür ve ruh aramızda sağlam bir varlık kazanır, öyle ki, istersek tüm bedenimizi bir ruh gibi hissederiz; bacağı, zıplayan; kolu, taşıyan; kulağı, dinleyen; ayakları, kibarca yürüyen; gözü, gören ve ağzı, öpen bir ruh gibi hissederiz. Asıl aşkı mutsuzluk öğretir bize, çünkü insanın birazcık da olsa, mutsuz olmadan sevdiği nerede görülmüş? Rüyalarda gerçekliktekinden de daha güzeldir, çünkü rüya görürken, talihsizliğin şehvetini ve büyüleyici iyiliğini ansızın anlarız. Onun dışındaysa çoğu zaman sıkıntı verir, özellikle de bir para kaybı biçiminde gelirse başımıza. Ama talihsizlik bu olabilir mi? Bir banknot kaybetsek bile, nedir ki kaybettiğimiz? Tabii çok tatsız bir şey bu, ama bunun gerçek bir talihsizlik olmadığını anlamak için, öyle uzun boylu umutsuzluğa kapılmaya gerek yoktur vs.! Daha çok şey söylenebilirdi bu konuda. Ama sonunda yorgun düşüyor insan. -"

Adamlardan biri, "Bir şair gibi konuşuyorsunuz, beyim," dedi gülümseyerek.

"Olabilir. Şarap beni daima şairce konuşturur," diye

karşılık verdi Simon, "genelde şairlikle alakam olmasa bile. Kendime kurallar koyarım ve genel olarak hayallerin ve ideallerin cazibesine kapılmam, çünkü bunu büyük bir akılsızlık ve kibir olarak görürüm. İnanın bana, çok kuru bir insan olabilirim. Ayrıca bir kere güzellikten söz ettiğini işittiğiniz her insanı, sizin yaptığınız gibi, hemen vecde kapılmış bir şair olarak görmek de hiç yerinde değil; çünkü genelde büyük bir soğukkanlılıkla hesap kitap yapan bir tefecinin ya da banka veznedarının bile aklına arada bir, para istiflemekten ibaret mesleğinin meseleleri dışında bir şeylere kafa yormak gelebilir, diye düşünüyorum. İnsanlara farklı bakmak öğrenilmediği için genellikle çok az insanın hisli ve tefekküre yatkın olduğu kabul ediliyor. Ben karşımdakinin kim olduğunu en kısa yoldan görmek için her insanla cüretkâr, teklifsiz bir konuşma yapmayı kendime bir görev bilirim. İnsan böyle bir hayat düsturuyla kendini sık sık kepaze edebilir, hatta bazen tokat bile yiyebilir, sözgelimi hassas bir hanımefendiden, ama ne zararı var bunun! Kendimi rezil etmekten zevk duyarım; hem ettiğiniz ilk teklifsiz lafla kendinizi ele verdiğinizi düşünen kişilerin saygısının, öyle dert etmeye değecek kadar önem taşımadığından asla kuşku duymadım. Saygınlık insancıllığın ceremesini çeker daima. Beni yaralayacağını düşündüğünüz o hafif alaycı sözünüze karşı bunu söylemek isterim."

"Katiyen kırmak istememiştim sizi."

"Çok incesiniz," dedi Simon ve güldü. Ardından bir süre sustuktan sonra ansızın, "Ayrıca ağabeyim hakkında anlattıklarınıza gelirsek," dedi, "elbette üzdü bunlar beni. O, yani ağabeyim, hâlâ yaşıyor ve şimdi onu kimselerin düşündüğü yok; çünkü onun gibi, ansızın ortadan kaybolursanız, özellikle de öyle üzücü bir yere girerek hafızalardan silinirsiniz. Zavallı adam! Bakın, size şunu söyleyebilirim ki, onu eserleriyle insanları büyüleyen, yaratıcı bir

sanatçı yapmaya, gönlündeki küçücük bir değişim, belki de ruhuna katılacak fazladan bir zerre yeterliydi. Güçlü olmak için bu kadarcık şey yeter, diğer taraftan talihsizliği tamamına erdirmek için de. Ne söylenir! O hasta ve artık güneş görmeyen tarafta duruyor. Artık onu daha çok düşüneceğim, çünkü onunki gaddar bir talihsizlik. Bir sefalet bu; bırakın onunki gibi bir kalbe sahip birini, on caninin bile hak etmediği bir sefalet. Evet, talihsizlik bazen güzel değildir, şimdi zevkle itiraf ediyorum bunu. Bilmelisiniz ki, beyim, dik kafalı biriyim ben ve patavatsızca şeyleri sakınmadan, uluorta ileri sürmekten hoşlanırım. Kalbim çok katıdır bazen; özellikle de merhametle dolu insanlar gördüğümde kaskatı kesilir. O zaman daima bu sıcacık merhametin suratına saydırmak, gülmek gelir içimden. Çok kötü bu yaptığım, çok, çok kötü! Zaten ben iyi bir insan olmaktan çok uzağım, ama ilerde olmayı umuyorum. Sizlerle konuşmaktan büyük zevk duydum. En değerli şeyler rastlantılardır. Biraz fazla içtim galiba ve bu meyhane de çok sıcak, dışarı çıkmak istiyorum. Hoşça kalın, beyler! Hayır! Görüşmek üzere, demiyorum. Kesinlikle demiyorum. Bu aklımdan geçmez. Kesinlikle böyle bir şey istemem. Daha tanıyacağım çok insan var, o yüzden kaypakça konuşmam doğru olmaz: Görüşmek üzereymiş. Yalan söylemenin dik âlâsı bu; çünkü sizleri tekrar görmeyi arzu etmiyorum; tesadüfen olursa o başka, ondan, ölçülü de olsa bir zevk duyarım. Lafı dolaştırmaktan hoşlanmam, hakikati konuşmak isterim ve belki beni özel kılan şey de budur. Bunun beni sizin gözünüzde de özel kıldığını umarım, her ne kadar bana şaşkınlıkla ve bön bön bakıyor olsanız da; sanki hakarete uğramışsınız gibi. Peki, uğramış olun öyleyse. Lanet olsun, nasıl hakaret etmişim size?"

Garson yanlarına geldi ve Simon'u sakin olması için uyardı:

"Gitseniz iyi olacak, vakti geldi."

Ve Simon kendisini karanlık sokağa sürüklemelerine uysalca boyun eğdi.

Koyu, karanlık, boğucu bir geceydi. Sanki bir sürüngen gibi duvarlar boyunca sürünüyordu. Arada karşısında kapkaranlık yüksek bir bina beliriyordu ve ardından bu kez bir başka bina, sanki onu böylesine karanlık bir gecede parlatan bir tılsıma sahipmiş gibi sarıya ve beyaza çalan ışıklar saçıyordu. Binaların duvarları çok garip kokuyordu. Bu duvarlardan nemli, küflü bir şeyler fışkırıyordu. Bazen tek tük ışıklar sokağın bir noktasını aydınlatıyorlardı. Cüretkâr çatılar tepeden binaların düz, yüksek duvarlarının dışına taşıyorlardı. Alabildiğine engin gece, sanki burada uyumak ya da düş görmek üzere daracık sokakların oluşturduğu bu labirente uzanmış gibiydi. Tek tük gecikmiş insanlar geçiyorlardı hâlâ etraftan. Şurada birisi sallanarak şarkı söylüyor, bir diğeri sanki gök kubbeyi yırtmak ister gibi lanetler okuyordu, bir üçüncüsü çoktan yerde serilmişken bir polisin kasketi binalardan birinin köşesinden şimşek gibi fırlıyordu. Yürürken insanın adımlarının sesi ayaklarının altında yankılanıyordu. Simon, sokağın bir kenarından ötekine yalpalayan sarhoş bir adamla karşılaştı. Hem sefil hem de neşeli bir manzaraydı bu: Hantal bedeni, sanki görünmeyen esnek bir el tarafından itiliyormuş gibi bir o yana, bir bu yana savruluyordu. O sırada beyaz sakallı, yaşlı adam bastonunu düşürdü, onu tekrar yerden almak istedi, ki sarhoş birisi için mutlaka korkunç zor bir iş olmalıydı bu ve bu sırada kendisi de düşecek gibi oldu. Ama güler yüzlü bir merhamete kapılan Simon, adama ve bastona doğru koştu, bastonu yerden aldı ve adamın eline tutuşturdu; adam sarhoşların o garip dilinde, sanki hakarete uğramış gibi bir ses tonuyla teşekküre benzer bir şeyler homurdandı. Bu manzara Simon'un üzerinde

derhal ayıltıcı bir etki yaptı ve şehrin bu eski mahallesinden daha yeni ve daha gösterişli bir semte doğru saptı. Şehrin iki yakasını birbirine bağlayan köprünün üzerinde yürürken akan nehir suyunun tuhaf kokusunu içine çekti. Uç hafta önce o hanımın bir dükkân vitrini önünde kendisiyle konuştuğu caddeden aşağı yürüdü, eski hanımefendisinin evinde hâlâ ışık yandığını gördü, onun daha düne kadar hanımefendisi olduğunu düşündü, ağaçların altından yürümeye devam etti, ta ki tüm o ihtişamlı enginliği içinde uyur gibi görünen, geniş ve karanlık göle varıncaya kadar. Ne uyku ama! Tüm dipsiz derinlikleriyle koca bir gölün böyle uyuması etkileyiciydi. Evet, bu tuhaf, anlaşılmaz bir şeydi gerçekten. Simon bir süre daha uzaklara baktı, sonunda kendisi de uykuyu özledi. Ah, şimdi harika bir uyku çekecekti. Alabildiğine usulca bastıracaktı uyku ve yarın uzun süre yataktan çıkmayacaktı, yarın pazardı çünkü. Simon eve döndü.

On beşinci bölüm

Ertesi gün, ancak çanlar çalmaya başlayınca uyandı. Yatağından çıkmadan dışarda masmavi, muhteşem bir gün olması gerektiğini anladı. Pencerenin camlarında parlayan ışık, sokağın tepesinde olağanüstü bir sabah göğünün varlığını düşündürüyordu. İnsan karşıdaki binanın duvarına uzunca bir süre bakınca altın gibi parlak aydınlığı hissediyordu. Bu kirli duvarın kapalı havalarda ne kadar karanlık ve kederli göründüğü de hesaba katılmalıydı. Simon uzun uzun baktı oraya ve hayalinde şimdi bu altın sarısı, mavi sabah havasında gölün nasıl göründüğünü canlandırdı. Orman içindeki bazı çayırlık alanları, bazı manzaraları ve serpilmiş yeşil ağaçların altındaki bazı bankları, ormanı, caddeleri, yürüyüş yollarını, geniş dağın sırtındaki ağaçlarla dolu çayırlıkları, bayırları ve yeşilin azgınca fışkırdığı, ormandaki sarp geçitleri, pınarı ve iri taşlarıyla ve başına oturduğunda usul usul şarkı söyleyen sularıyla insanın uykusunu getiren ormandaki dereyi düşündü. Simon karşıdaki duvara baktığında tüm bunları görebiliyordu; sadece bir duvardı bu kuşkusuz, ama bugün mavi gökyüzünden gelen nefes gibi bir şey duvarın üstünde aşağı yukarı salındığı için tüm bunları açıkça görebiliyordu. Buna o tanıdık tınılarıyla çanlar da ekleniyordu ve çanlar, evet, çanlar görün-

tüleri uyandırmayı biliyorlardı.

Hâlâ yatakta yatarken bundan böyle daha çalışkan olmaya, bir şey, sözgelimi bir dil öğrenmeye ve genel olarak daha düzenli yaşamaya karar verdi. Ne çok şey kaçırmıştı! Oysa öğrenmek insana neşe verirdi. Bunu düşünmek, gayretle öğrenip durduğunu ve öğrenmekten hiç geri durmadığını içtenlikle ve coşkuyla hayal etmek ne kadar güzeldi. İçinde bir tür insani olgunluk hissetti. Şimdiden kazanılmış tüm o olgunlukla öğrenmek şimdi daha da güzel olurdu mutlaka. Evet, artık buydu yapmak istediği: öğrenmek, kendine görevler belirlemek ve kendinin hem öğretmeni hem de öğrencisi olmaktan zevk duymak. Örneğin kulağa hoş gelen, yabancı bir dil, sözgelimi Fransızca nasıl olurdu? "Kelimeler öğrenir ve bunları hafızama mıh gibi çakardım. Her daim canlı hayal gücüm bana çok yardımcı olurdu. Ağaç: *l'arbre*. Tüm hissiyatımla görürdüm ağacı. Aklıma Klara gelirdi. Onu beyaz kıyafetiyle, beyaz dökümlü kıyafetiyle geniş, gölgeli, koyu yeşil bir ağacın altında görürdüm. Böylece neredeyse tamamen unutulmuş pek çok şey yeniden aklıma gelirdi. Aklımın kavrayışı daha da güçlenir ve canlanırdı. Hiçbir şey öğrenmediğinde köreliyor böyle insan. Tam da o küçüklük, acemilik ne tatlı. Şimdi büyük bir neşe görüyorum bunda ve bunca uzun zaman nasıl böyle dik kafalı ve miskin olabildiğimi anlamıyorum. Ah, tüm miskinlik, çok-bilmek-istemekten ve sözümona çok-bilmekten geliyor. İnsan ne kadar az bildiğini iyice bilse, her şey güzel olabilir. Yabancı kelimenin sesiyle Almancayı daha içten düşünür ve anlamını kafamda daha da genişletirdim; bu sayede kendi dilim de, bilmediğim resimlerle dolu daha zengin, yeni bir ses kazanırdı. *Le jardin*: bahçe. Bahar geldiğinde, işlemesine yardım ettiğim, Hedwig'in taşradaki bahçesini düşünürdüm burada. Hedwig! Yanında geçirdiğim tüm o günler boyunca, onun

neler söylediği, yaptığı, düşündüğü ve çektiği sıkıntılar yeniden, çarçabuk, gelirdi aklıma. İnsanları ve nesneleri bu kadar çabuk unutmam yersiz, hele ablamı özellikle. O zamanlar, biz bahçeyi işledikten sonra gece yeniden kar yağmıştı ve bahçemizde hiçbir şey yetişmeyeceğini düşünerek çok endişelenmiştik. Bizim için çok önemliydi bu; çünkü bahçeden bol bol güzel sebzeler bekliyorduk. Bir insanla aynı endişeyi paylaşmak ne güzel ama. İnsan koca bir halkın acılarını ve mücadelesini hissetse ve birlikte mücadele verse nasıl olurdu kim bilir. Sadece öğren, öğren sadece, ne olduğu fark etmez! Tabiat bilgisine de dalmak isterim, tek başıma ben, öğretmenim olmadan hemen yarın satın alacağım ucuz bir kitabın yardımıyla, çünkü bugün pazar, bütün dükkânlar kapalı tabii. Hepsi olur, kesinlikle. Niye geldik ki dünyaya? Kendime bir süredir hiç borcum yok mu yani? Artık toparlanmak zorundayım, vakti geldi de geçiyor."

Ve sanki bu yeni planlarını hemen şimdi uygulamaya başlaması gerekiyormuş gibi yataktan fırladı. Çabucak giyindi. Ayna gerçekten de çok hoş göründüğünü söylüyordu ona, bu Simon'u memnun etti.

Tam merdivenlerden inmeye hazırlanırken, ev sahibesi pansiyoncu kadınla, Frau Weiß'la karşılaştı. Kadın siyahlar giyinmişti ve elinde küçük bir dua kitabı tutuyordu, kiliseden dönmekteydi. Simon'u görünce bir hayli şen bir tavırla güldü ve Simon'un da kiliseye gitmek isteyip istemediğini sordu.

Simon, yıllardan beri kiliseden içeri adım atmadığını söyleyerek karşılık verdi.

Genç bir adamın ağzına yakıştıramadığı bu sözleri duyunca kadının tüm o iyi yüzünü bir korku dalgası kapladı. Kızmadı; çünkü kesinlikle hoşgörüsüz, sahte sofulardan biri değildi o, ama Simon'a çok da doğru davranmadığını söylemekten kendini alamadı. Ayrıca bu

söylediklerine de hiç inanmıyordu. Simon ona kesinlikle öyle biri gibi görünmüyordu. Ama eğer bu doğruysa, o halde asla kiliseye gitmemekle iyi bir şey yapmadığını düşünmeliydi.

Simon, onun keyfini kaçırmamak için, yakında kiliseye gideceğine dair söz verdi; bunun üzerine büyük bir içtenlikle baktı ona kadın. Fakat Simon onun yanında daha fazla oyalanmadan merdivenlerden indi. "İyi bir kadın," diye düşündü, "ve beni beğeniyor, bir kadın beni beğendiğinde daima fark ederim bunu. Kilise yüzünden bana gücenmesi ne komikti. Bütün yüzü asıldı: Bir kadına daima yakışır bu. Bunu görmekten çok hoşlanırım. Ayrıca bana saygı duyuyor. İlerde bu saygısını korumayı bileceğim. Ama onunla çok fazla ve sık konuşmam artık. Sonra benimle sohbet etmek ister ve kendisiyle iki çift laf etmemi bekler. Onun gibi kadınları seviyorum. Siyah onda muhteşem duruyor. Tombul elinde tuttuğu küçük dua kitabı ne sevimli görünüyordu. Dua eden bir kadının, fazladan bir şehvetli çekiciliği oluyor doğrusu. O solgun el siyah yenin içinden ne güzel çıkıyordu. Ya yüzü! Eh, bu kadarı yeter ama! Her halükârda yedekte, hani sanki zulada böyle sevimli bir şey bulundurmak çok hoş. İnsanın bir tür yurdu, birinin yanında bir yuvası, bir dayanağı, bir tılsımı olur o zaman, belirli bir tılsım olmadan yaşayamam çünkü. Biraz önce, merdivenlerde, benimle konuşmayı biraz daha sürdürmeyi arzu ediyordu. Ama ben kestim; çünkü ardımdaki kadınlarda yerine getirilmemiş arzular bırakmayı seviyorum. Bu sayede değerini düşürmüyor insan, tersine daha da yükseğe tırmandırıyor. Ayrıca kadınların kendileri de böyle davranılmasını istiyorlar."

Caddeler pazarlık kıyafetlerini kuşanmış insanlarla dolup taşıyordu. Bütün kadınlar açık renkli, beyaz kıyafetler içinde yürüyorlar, genç kızlar beyaz eteklerinde

renkli, geniş kuşaklar taşıyorlardı, erkekler açık renkli, yazlık kumaşlardan sade elbiseler giymişler, çocuklar bahriyeli kıyafetlerine bürünmüşlerdi, bazı insanların peşlerinden köpekleri geliyordu; suda, tel bir kafesin içine kapatılmış kuğular yüzüyordu, birkaç genç, köprünün korkuluklarından sarkmış, dikkatle kuğulara bakıyordu, bazı erkekler oldukça vakur bir tavır içinde sandıklara gidiyor ve seçimler için oy pusulalarını atıyorlardı, çanlar ikinci ya da üçüncü kez çalıyor, göl masmavi parlıyordu ve yükseklerde, güneşte parlayan çatıların üzerinden kırlangıçlar uçuyordu; güneş, önce bir pazar-öğle-öncesi-güneşiydi, ardından tam bir güneş oldu ve daha sonra, kalabalığın arasında mutlaka bulunan birkaç sanatçı gözü için fazladan bir güneşe dönüştü; aradaysa şehir parklarındaki ağaçlar yeşilleniyor ve serpiliyordu; bazı kadınlar ve erkekler ağaç-gölgesi-dünyasının loşluğunda geziniyorlardı; rüzgârı tutmuş yelkenli gemiler uzak, mavi sularda uçuyorlar, rıhtımdaki şamandıralara bağlanmış tekneler miskin miskin sallanıyorlardı; şurada yine bazı başka kuşlar uçuşuyor, burada insanlar kıpırdamadan durmuş mavi, beyaz enginleri ve ırak gökyüzünden zevkli, beyaz, neredeyse görünmez dantelalar gibi sarkan dağ zirvelerini gözlüyorlardı, sanki tüm gökyüzü açık mavi bir sabahlık yaşmağına dönüşmüş gibiydi. Herkesin bakacak, konuşacak, hissedecek, gösterecek, işaret edecek, değinecek ve gülümseyecek bir şeyleri vardı. Şimdi parktaki küçük köşkten bir orkestranın ezgileri işitiliyordu, tıpkı yeşilin içinden gelen kuş cıvıltıları gibi. Orada, yeşilliğin içinde dolaşanlar arasında Simon da vardı. Güneş yaprakların arasından yola, çimenlere, bakıcı kızların oturduğu ve küçük çocuk arabalarını ileri geri itip çektikleri banka, hanımefendilerin şapkalarına ve erkeklerin omuzlarına aydınlık lekeler düşürüyordu. Herkes sohbet ediyor, bakınıyor, bakıyor, selam veriyor ve gezi-

niyordu. Caddeden seçkin makam arabaları geçiyor, arada sırada bir elektrikli tramvay hızla geçip gidiyordu, buharlı gemiler tiz düdüklerini öttürüyorlardı ve ağaçların arasından yükselen kesif ve ağır dumanları görülüyordu. Gençler ilerdeki gölde yüzüyorlardı. Yeşilliklerin altında bir aşağı, bir yukarı gezinirken onları görmüyor, ama orada, akışkan maviliğin içinde yüzen çıplak bedenlerin ışık saçtıklarını biliyordunuz. Zaten bugün ışık saçmayan ne vardı ki? Parıldamayan ne vardı? Gözler önünde, her şey parıldıyor, çakıyor, ışık saçıyor, renkler içinde yüzüyor ve bir tayf içinde akışkanlaşıyordu. Simon kendi kendine, "Pazar günü ne kadar güzel bir şey!" dedi art arda, defalarca. Çocukların ve tüm insanların gözlerine bakıyor, her şeyi bahtiyar ve şaşkın bir ifadeyle izliyordu; bazen güzel, tek bir hareketi yakalıyordu, bazen de bütünlük seriliyordu gözlerinin önüne. Henüz genç görünen bir adamın yanına, bir banka oturdu ve adamın gözlerinin içine baktı. Aralarında bir sohbet gelişti, çünkü herkesin böylesine mutlu olduğu yerde çok kolaydı bu.

Adam Simon'a döndü:

"Ben hastabakıcıyım, ama şu sıralarda bir aylaktan başka bir şey değilim. Napoli'den geliyorum, yabancılar hastanesinde hastalara bakıyordum orada. Belki de hemen on gün sonra Amerika'nın içlerinde bir yerlerde olacağım ya da Rusya'da; çünkü bir bakıcı isteyen her yere gönderiyorlar bizi, isterse Polinezya Adaları olsun. Bu sayede dünyayı görüyor insan, bu doğru, ama insan yurduna öylesine yabancılaşıyor ki, ne kadar anlatsam azdır. Örneğin siz muhtemelen hep kendi yurdunuzda yaşıyorsunuz, o yurt sizi aralıksız kucaklıyor, kendinizi tanıdıklarınızın ortasında hissediyorsunuz, burada çalışıyorsunuz, burada mutlusunuz ve tabii burada talihsizlikler de yaşıyorsunuz, her neyse, bir toprağa, bir ülkeye, deyim yerindeyse, tek bir gökyüzüne bağlı kalabiliyorsu-

nuz hiç değilse. Bir şeye bağlı olmak güzel. İnsan iyi hissediyor kendini, iyi hissetmeye hakkı oluyor ve yakınındaki insanlardan anlayış ve sevgi göreceğini umabiliyor. Ya ben? Hayır! Bakın, ben kendi küçük yurduma fazlasıyla aykırı düştüm, belki de fazlasıyla uyumlu, her şeye karşı fazlasıyla anlayışlı oldum. Artık vatandaşlarımın duygularını paylaşamıyorum. Eğilimlerini olduğu gibi, öfke ve nefretlerini de anlayamıyorum artık. Her halükârda yabancıyım. Yabancılaşmış olmamın hayra yorulmadığını hissediyorum. Ve böyle bakmakta da haklılar kuşkusuz; çünkü yabancılaşmakla hata ettim. Eğer görüşlerimle yalnızca kalp kırıyorsam, o zaman bir sürü konuda daha görgülü ve daha zekice fikirlere sahip olmamın ne faydası var bana? Kalp kırıyorlarsa eğer, bunlar kötü fikirler demektir. Eğer benim başıma geldiği gibi, günün birinde kendi ülkesinde bir yabancı olmak istemiyorsa insan, bir ülkenin âdet ve görüşlerini kutsal saymalıdır. Neyse, çok yakında yeniden yola çıkacağım zaten, hastalarımın yanına." –

Adam gülümsedi ve Simon'a sordu: "Siz ne yapıyorsunuz?"

"Kendi ülkemde garip bir zanaatkârım ben," diye cevap verdi Simon, "işin doğrusu, kâtibim ben; sınıflar hiyerarşisi içinde kâtibin üç aşağı beş yukarı en alttaki insan olduğu anavatanımda nasıl bir rol üstlendiğimi kolayca tahmin edersiniz artık. Ticarete hevesli başka gençler, görgülerini artırmak için uzak ülkelere seyahat ediyorlar ve sonra bir çuval dolusu bilgiyle döndükleri ülkelerinde, onları şerefli makamlar bekliyor. Bilin ki, ben hep ülkemde kalıyorum. Başka ülkelere güneş doğmamasından ya da doğan güneşin daha değersiz olmasından korkuyorum sanki. Kıskıvrak bağlanmış gibiyim ve durmadan eskide yeniyi görüyorum, belki de bu yüzden hoşlanmıyorum uzaklara gitmekten. Burada çürüyorum,

bunu görüyorum tabii ve yine de öyle anlaşılıyor ki, yaşayabilmek için yurdumun göğü altında nefes almalıyım. Tabii pek az saygı görüyorum, sefih bir insan olarak bakıyorlar bana, ama benim için önemi yok bunun, hiç önemi yok. Kalıyorum ve herhalde kalacağım. Öyle tatlı ki kalmak. Tabiat yurtdışına gidiyor mu sanki? Ağaçlar, başka yerlerde daha yeşil yapraklar kuşanmak ve sonra eve dönüp bunları böbürlenerek göstermek için geziyorlar mı? Nehirler ve bulutlar gidiyorlar, ama bu daha farklı, daha derin bir gidiş, bir daha asla dönüşü yok bunun. Bir gidiş de değil aslında, sadece uçan ve akan bir dinleniş. Böyle bir gidiş güzeldir diye düşünüyorum! Hep ağaçlara bakıyorum ve diyorum ki kendi kendime, onlar da gitmiyorlar işte, ben neden kalamayacakmışım öyleyse? Bir şehre gelmişsem kışın, o şehri baharda da görmek çekiyor beni; kışın gördüğüm ağacı, baharda çiçek açarken ve o ilk, büyüleyici yapraklarıyla serpilirken görmek çekiyor. İlkbahardan sonra, tıpkı dünyanın dipsiz derinliklerinden yükselen kavurucu, büyük, yeşil bir dalga gibi anlatılmaz güzelliği ve sessizliğiyle yaz geliyor daima ve işte ben yazın tadını da burada çıkarmak istiyorum, beni anlıyor musunuz, beyim, burada, çiçekler açan baharı da gördüğüm yerde. Oradaki şu küçük yeşillik ya da çimenlik alan sözgelimi. İlkbaharda, kar güneşin altında daha yeni erimişken ona bakmak ne tatlıdır. Ama ister bu ağaç, ister bu çimenlik alan, ister dünya olsun; başka yerlerde yazın farkına varmayacağımı düşünürüm ben. Mesele şu: Burada, olduğum noktada kalmaya korkunç bir hevesim ve yurtdışına seyahat etmemi engelleyen bir sürü tatsız nedenim var. Örneğin: Yol param var mı acaba? Bilirsiniz işte, trenle ya da gemiyle seyahat etmek için insanın paraya ihtiyacı olur. Benimse yaklaşık yirmi öğüne yetecek kadar param var; ama yolculuk param yok. Ve olmadığına da memnunum. Varsın

başkaları seyahat etsinler ve evlerine daha akıllanmış dönsünler. Ben günün birinde, burada, memleketimde adabımla ölecek kadar akıllıyım."

Hastabakıcının gözünü kırpmadan Simon'a baktığı kısa bir suskunluğun ardından, devam etti:

"Ve o zaman da kariyer yapma isteğim falan kalmaz. Başkalarına en önde gibi görünen şey, benim için en geriden gelir. Tanrı bilir ya, benim kariyere değer vermem mümkün değil. Ben yaşamak istiyorum, ama öyle mükemmel olduğu söylenen bir kariyer yoluna girmek istemiyorum. Bunda mükemmel olan ne var: fazlasıyla küçük masaların başında durmaktan erken yaşta kamburlaşmış sırtlar, pörsümüş eller, solgun yüzler, eprimiş iş pantolonları, titrek bacaklar, ekşimiş mideler, kabak kafalar; öfkeli, aksi, ruhsuz, fersiz, cansız gözler, kırışmış alınlar ve işine bağlı bir ahmak olmanın bilinci. Teşekkür ederim! Yoksul ama sağlıklı kalmayı tercih ederim, en karanlık sokağa bakan ucuz bir oda bile benim için kâşaneden iyidir, bozulmuş sağlığımı tamir etmek için yazları nereye gitmem gerektiğinin sıkıntısıyla yaşamaktansa para sıkıntısı içinde yaşarım, sadece tek bir insanın saygısını kazanırım böyle, yani kendimin, ama saygısı benim için en değerli olan insandır bu, ben özgürüm ve zorunluluklar gerektiriyorsa özgürlüğümü bir süreliğine satabilirim, sonra yeniden özgür olmak üzere. Özgürlük uğruna yoksul kalmaya değer. Yiyeceğim var; çünkü pek az yemekle doymak gibi bir yeteneğe sahibim. Bana 'ömür boyu iş' lafıyla ve bunun ardına gizlenmiş küstahlıklarla geldikleri zaman öfkeden kuduruyorum. Ben insan kalmak istiyorum. Uzun lafın kısası: Ben tehlikeli olanı seviyorum, anlaşılmazlığı, belirsizliği ve denetlenemezliği seviyorum!"

"Sizi takdir ediyorum," dedi hastabakıcı.

"İstediğim, takdirinizi kazanmak değildi kesinlikle, ama yine de takdir ediyorsanız, sevinirim buna, çünkü

bir ölçüde içimden geldiği gibi konuşuyorum. Ayrıca başkalarına kızmama gerek yoktu. Bu aptallıktır daima; hem hoşumuza gitmiyor diye, koşullara lanet okumaya da hakkımız yok. Çekip gidebilir insan, çekip gidebilirim tabii! Ama hayır, hoşuma gidiyor işte. Yerimden memnunum. İnsanları, oldukları gibi beğeniyorum. Ben de çoğu zaman çevremdeki insanların beğenisini kazanmak için elimden geleni yapıyorum. Bana verilen bir görevi yerine getirirken çalışkan ve hamaratımdır, ama dünyadan aldığım hazzı kimsenin takdiri uğruna feda etmem, olsa olsa kutsal vatanıma kurban ederim onu, ki şimdiye dek böyle bir fırsat çıkmadı ve herhalde bundan sonra da çıkmaz. Insanlar istedikleri kadar kariyer yapsınlar, onları anlıyorum, rahat yaşamak, çocuklarına da bir şeyler bırakmak istiyorlar, planları olan babalar onlar, çabalarına ancak saygı duyulabilir, bıraksınlar, ben de istediğimi yapayım, izin versinler, hayatın tadını kendimce çıkarmaya çalışayım, herkes buna çabalıyor, herkes çabalıyor, yalnız aynı biçimde değil. Herkesin bildiği gibi yapmasına izin verecek kadar olgun olmak muhteşem bir şey. Hayır, bir insan otuz yıl boyunca vazifesini sadakatle yerine getirmişse, hayatının sonunda, demin kızgınlıkla söylediğim gibi, ahmak filan olmamıştır kesinlikle, tersine mezarına çelenkler bırakılmasını hak eden şerefli bir insandır. Bakın, ben mezarıma çelenkler konulmasını istemiyorum, bütün fark bu. Sonumun ne olacağı umurumda değil. Bana durmadan diyorlar ki o başkaları, taşkınlığımın bedelini çok ağır ödemek zorunda kalacakmışım. Öyle olsun, öderim o zaman ve bedel ödemenin ne demek olduğunu öğrenmiş olurum. Her şeyi öğrenmek istiyorum ve bu yüzden de, pürüzsüz bir gelecek için kaygılananlar kadar korkmuyorum. Ben, tek bir hayat deneyimini bile kaçırmaktan korkarım daima. Bu konuda on Napoleon'un hırsına sahibim. Ama şimdi acıktım, yemeğe gitmek istiyorum,

benimle gelir misiniz? Buna sevinirim."

Ve birlikte yürüdüler.

Simon, bu kısmen taşkın konuşmanın ardından ansızın yumuşamış ve uysallaşmıştı. Huşu içinde güzel dünyaya, yüksek ağaçların kemerli, dolgun tepelerine ve insanların yürüdükleri caddelere bakıyordu. "Şu sevgili, gizemli insanlar!" diye düşündü kendi kendine ve yeni arkadaşının eliyle omzuna dokunmasına izin verdi. Ötekinin böyle teklifsizleşmesinden hoşlanmıştı, uygundu bu, birleştiriyor ve bütünleştiriyordu. Her şeye gülen, mutlu gözlerle bakarken yine düşündü: "Gözler ne kadar da güzel!" Bir çocuk gözlerini kaldırıp ona bakmıştı. Bu hastabakıcı gibi bir arkadaşla birlikte yürümek, ona hiç yaşamadığı, çok yeni bir şey, her halükârda çok hoş bir şey gibi göründü. Adam yolda bir manavdan taze fasulye ve bir kasaptan da domuz pastırması aldı ve Simon'u evinde öğle yemeğine davet etti. Simon teklifi severek kabul etti.

Adamın dairesine vardıklarında, "Yemeği daima kendim pişiririm," dedi hastabakıcı, "buna alıştım. Zevkli bir iş, inanın bana. Görün bakın, şu güzel pastırmayla fasulyeyi nasıl enfes bulacaksınız. Örneğin çoraplarımı da kendim örerim ve çamaşırlarımı kendim yıkarım. Bu sayede çok para tasarruf ediliyor. Tüm bunları öğrendim; hem böyle işler neden bazen de bir erkeğe uygun olmasın, böyle işlere mükemmel bir yatkınlığı varsa madem? Böyle bir uğraşın utanılacak nesi var anlamıyorum. Terliklerimi de kendim yaparım, şuradakiler gibi. Böyle bir iş epey dikkat gerektiriyor doğrusu. Kış için yün bileklik örmek ya da yelek yapmak çok zor gelmiyor ama. İnsan daima böyle yalnız ve yollarda, olduğu zaman, acayip şeyler geliyor aklına. Rahatınıza ya da rahatına bak, Simon! Sana 'sen' diye hitap edebilir miyim?" –

"Neden olmasın? Zevkle!" Ve Simon, hiç anlayamadığı bir biçimde kızardı.

"Seni daha ilk andan itibaren çok sevdim," diye devam etti, adının Heinrich olduğunu söyleyen hastabakıcı, "senin sevimli bir herif olduğunu anlamak için bir kere bakmak yeterli. Seni öpmek isterdim, Simon." –

Oda Simon'u boğar gibi oldu. Koltuktan kalktı. Ona böyle tuhaf bir sevecenlikle bakan adamın nasıl biri olduğunu seziyordu. Ama ne zararı vardı. "Oluruna bırakmak istiyorum," diye düşündü. "Aslında hoş biri Heinrich, ona bu yüzden kabalık etmek istemem!" Ve dudağını uzattı ve öptürdü.

Bunda büyütülecek ne vardı!

Üstelik şirin buldu bunu; kendisine böyle sevecenlikle davranılması, içinde bulunduğu durumun yumuşaklığına da uygundu. Ne olurdu bu seferlik de bir erkek olmuşsa! Simon, onun kendisine yönelik tuhaf eğiliminin sakınan ve şimdilik oluruna bırakan bir saygıya muhtaç olduğunu açıkça hissediyordu ve bir erkeğin umutlarını yıkmayı asla beceremişti, şimdi bunlar yakışıksız umutlar olsa bile. Uygunsuz diye kızmış gibi mi yapmalıydı? "Söz konusu bile olamaz," diye düşündü Simon, "şimdilik izin vereceğim ona, bu etrafımda olup biten her şeye uygun düşüyor!"

Akşamı bir meyhaneden ötekine dolaşarak geçirdiler; çünkü hastabakıcı, boş zamanını başka nasıl değerlendireceğini bilmediği için oldukça tutkulu bir içkiciydi. Simon, ona her anlamda katılmayı yerinde buluyordu. O küçük, rutubetli meyhanelerde inanılmaz bir sebatla iskambil oynayan insanlarla tanıştı. İskambil oyunu böyleleri için, daldıklarında rahatsız edilmekten hoşlanmadıkları çok özel bir dünya oluşturuyor gibiydi. Bazılarıysa bütün akşam dişlerinin arasında gezdirdikleri ince uzun purolarıyla boş boş oturuyor ve fazlasıyla kısalan purolarını, dibine kadar içebilmek için çakılarının ucuna geçirip dudaklarının arasında sıkıştırmak dışında pek gö-

ze çarpmıyorlardı. Cılızı çıkmış, ahlak düşkünü bir piyanist kadın, Simon'a ailevi ilişki sürdürmeyi çoktandır kestiği kız kardeşinin ünlü bir konser şarkıcısı, ama kötü bir kardeş olduğunu anlattı. Simon mantıklı buldu bunu, ama ince davrandı ve kadına mantıklı bulduğunu söylemedi. Simon kadını ahlaksız olmaktan çok, talihsiz gibi görüyordu ve talihsizliğe daima saygı gösterirdi; oysa ahlaksızlığa, hiç değilse terbiye gerektiren talihsizliğin bir sonucu olarak bakıyordu. Kocaları kanepelerde ve koltuklarda uyurken türlü türlü cilvelerle müşterilere yanaşan şişko, kısa, korkunç neşeli meyhaneci kadınlar gördü. Sık sık güzel, eski bir halk şarkısı, makam tutturmak ve sesini değiştirmek konusunda böyle eski şarkıların ustası olan biri tarafından okunuyordu. Bu şarkılar kulağa güzel ve kederli geliyordu ve insan elinde olmadan, eskiden, çok eski zamanlarda birtakım kaba ve cırtlak gırtlakların bunları nasıl söylemiş olabileceklerini seziyordu. Biri durmadan espriler yapıyordu, kısa boylu genç bir adamdı bu, eskicinin birinden kelepir düşürmüş olabileceği eski, büyük, geniş, yüksek, derin bir şapka takmıştı. Ağzı pisti, esprileri de ondan aşağı kalmıyordu, ama insan elinde olmadan gülüyordu, istemese bile. "Siz yok musunuz siz, esprilerinize hayranım!" dedi biri. Ama şakacı adam, ustaca taklit ettiği bir hayret ifadesiyle bu aptalca yorumu geri çevirdi ve bu, mürekkep yalamış herkesi neşelendirebilecek bir espriydi gerçekten. Hastabakıcı yanına oturan herkese, yurduna çok aykırı düştüğünü, ama etraflıca düşündüğünde bir yandan da fazlasıyla uyum sağladığını anlatıyordu. Ne kadar aptalca! diye düşündü Simon. Ama Napoli hakkında çok daha hoş şeyler anlatıyordu, örneğin oradaki müzelerde Antik Çağ insanlarının kalıntılarının görülebildiğini söylüyordu; bunlara bakıldığında, eski insanların boy, en ve kilo bakımından bizleri katbekat geride bıraktıkları anlaşılı-

yormuş. Bu insanların kolları bizim bacaklarımız gibiymiş sözgelimi! Bunların karşısında biz ne olabilirmişiz ki? Düşkünleşmiş, çarpık çurpuk, körelmiş, sivrilmiş, enine ve boyuna parçalanıp dağılmış, paçavraya dönmüş ve cılızı çıkmış bir nesil ancak! Napoli Körfezi'ni de tatlı sözlerle tasvir etmeyi biliyordu. Bir sürü insan dikkatle dinliyordu onu, ama bir sürüsü de uyuyordu ve uyudukları için hiçbir şey duyamıyorlardı.

Simon eve çok geç döndü, binanın kapısını kilitli buldu, ama anahtarı yanında değildi ve evin zilini arsızca çaldı; çünkü insanların hep saygısızca davrandıkları bir durumdaydı. Zilin neden olduğu şiddetli gürültünün hemen ardından bir pencere açıldı ve beyaz bir gövde, kuşkusuz geceliğini giymiş kadındı bu, kalın bir kâğıda sarılmış anahtarı aşağıya attı.

Kadın ertesi sabah kızacağı yerde, Simon'a düşünülebilecek en sevimli "Günaydın," gülücüğünü verdi ve geceki rahatsızlığı tek kelimeyle bile anmadı. Bu nedenle Simon da bu konuda bir söz söylemeyi yersiz buldu ve kısmen inceliğinden, kısmen de kolayına geldiği için özür dilemedi.

Simon evden çıktı ve hastabakıcıyı görmeye gitti. Pazartesi sabahı muhteşemdi yine. Tüm insanlar çalışıyordu, bu yüzden sokaklar boş ve aydınlıktı, Simon, hastabakıcının hâlâ uyku sersemi bir halde yatakta yattığı odaya girdi. Odanın duvarlarında bir gün önce farkına varmamış olduğu şeyler gördü bu kez: Hıristiyanlığa özgü, oldukça ağdalı duvar süsleri: kızıla çalan kafalarıyla kartondan kesilmiş minik melekler ve kurutulmuş, esrarengiz çiçeklerle çerçevelenmiş veciz sözler yazılı levhalar. Tüm vecizeleri okudu, aralarında insanı düşünmeye iten, belki de sekiz insanın topundan daha yaşlı sözler vardı, ama sanki bir fabrikada binlerle üretilmiş gibi okunan, sığ ve yeni sözler de vardı. Düşündü: "Ne

garip bir şey bu! Nereye gidersem gideyim ve o sırada neyle meşgul olursam olayım, her yerde, bir sürü odada ve odacıkta eski dinlerden kalma böyle parçaların duvarlara asılmış olduğunu görüyorum; bazıları çok şey söylüyor, bazılarıysa daha az, bazıları da artık hiçbir şey söylemiyor. Neye inanıyor hastabakıcı? Kesinlikle hiçbir şeye inanmıyordur! Belki de günümüzdeki pek çok insan için artık sadece böyle yarım yamalak, yüzeysel ve bilinçsiz bir zevk meselesidir din, bir tür ilgi ve alışkanlık, en azından erkekler için. Belki de odayı hastabakıcının kız kardeşi böyle süslemiştir. Öyle sanırım; çünkü kızların dindar olmak ve dindarca düşünmek için, erkeklere göre daha samimi nedenleri var; erkeklerin hayatı ezelden beri dinle kavgalı olmuştur, eğer keşiş değillerse tabii. Ama ıssız kayranlarda kar gibi beyaz saçları, ılımlı, sabırlı tebessümü ve asil adımlarıyla yürüyen bir Protestan rahibi güzel bir şeydir yine de, öyle de kalacak. Hayat tarzları bile aslında derin bir dindarlık taşıyan köylülerin yaşadığı taşrada, din şehirdekinden daha güzel. Şehirde din bir makineyi andırıyor, nahoş bir şey, buna karşılık taşrada, Tanrı inancını yeşeren bir tahıl tarlası gibi hissediyor insan ya da geniş, bereketli bir çayır gibi veya yükseklerde tefekkürü bir dost gibi gören, sessiz insanlarıyla gözden ırak bir evin bulunduğu hafifçe yatık tepenin büyüleyici kabarışı gibi. Bilemiyorum, bana öyle geliyor ki, rahip şehirlerde borsa spekülatörleri ve inançsız sanatçılarla çok iç içe yaşıyor. Dine burada çok az gökyüzü ve çok az toprak kokusu düşüyor. Çok iyi ifade edemiyorum, hem zaten beni ne ilgilendirir ki? Benim deneyimime göre, din hayat aşkıdır, toprağa içten bağlılıktır, ânın coşkusudur, güzelliğe duyulan güvendir, insanlara duyulan inançtır, dostlar sofrasındaki kaygısızlıktır, felaketler karşısında sorumsuzluk hissidir, ölürken gülümsemektir ve hayatın sunduğu her girişim fırsatını değerlendirme

cesaretidir. Nihayetinde derin, insani terbiye dinimiz oldu. Eğer insanlar birbirlerine karşı terbiye sınırlarını korurlarsa, Tanrı karşısında da korurlar. Daha ne ister ki Tanrı? Gönül ve hassasiyet birlikte Tanrı'yı karanlık, fanatik inançtan daha çok razı edebilecek bir terbiye oluşturabilir; o karanlık, fanatik inanç göklerdekini bile şaşırtıyor olmalı, öyle ki yeri göğü inleten duaları işitmek bile istemez olacak sonunda. Tanrı'ya kadar ulaşan bu azametli ve hantal dualarımız O'na ne ifade eder; sanki Tanrı ağır işitiyormuş gibi? Eğer O'nu düşünebilmemiz mümkünse, en hassas kulaklara sahip olduğunu hayal etmemiz gerekmez mi? Sanki bu vaazlar ve org sesleri O'nun, o dile gelmez olanın pek hoşuna gidiyormuş gibi? Yani bizim hâlâ bunca karanlık çabalarımıza bakıp gülümseyecektir işte ve günün birinde O'nu daha rahat bırakmamız gerektiğini hatırlamamızı umacaktır."

"Düşüncelere daldınız, Simon," dedi hastabakıcı.

"Gidelim mi?" diye sordu Simon.

Hastabakıcı hazırlanmıştı, birlikte dik yokuşlardan dağa doğru yürüdüler. Güneş kavurucu bir sıcaklık saçıyordu. Yeşilin azgınca fışkırdığı küçük bir bira bahçesine girdiler ve birer kadeh sabah içkisi ısmarladılar. Kalkmak üzerelerken, alımlı bir kadın olan meyhaneci, onları kalmaya kandırdı ve akşam oluncaya kadar kaldılar. Esrik bir keyifle, yumuşak, güzel, melodik bir sızı karışımı bir duygu içinde, insan farkına varıncaya kadar, koca yaz gününü içkiye boğuveriyor, diye düşündü Simon. Yeşilliğin ortasındaki akşam renkleri sarhoş etmişti onu. Arkadaşı derin ve arzulu bir ifadeyle gözlerinin içine baktı ve kolunu boynuna doladı. "Aslında iğrenç bir şey bu," diye düşündü Simon. Yolda bütün kadınlara ve genç kızlara alabildiğine dikkat çekecek biçimlerde laf attılar. İşçiler, hâlâ zinde adımlarla yürüyen, sanki şimdi rahat bir nefes almışlar gibi omuzlarını tuhaf bir biçimde tartan insan-

lar işten eve dönüyorlardı. Simon aralarında muhteşem tipler keşfetti. Dağın tepesini taçlandıran sıcak, ama artık loş renklere bürünmüş ormana vardıklarında, aşağılardaki uzak dünyada güneş batıyordu. Yeşil yaprakların ve çalıların arasına uzandılar, sustular ve sadece nefes aldılar. Sonra ona sokuldu arkadaşı; Simon'un şimdi beklediği bir şeydi bu, ama tepeden tırnağa buz kesti.

"Faydası yok," dedi, "kesin şunu ya da şöyle: Kes şunu!"

Hastabakıcı yatıştı, ama keyfi kaçmıştı, önlerinden insanlar geçiyordu, kalkmak ve orayı terk etmek zorunda kaldılar. Neden günümü böyle bir insanla geçiriyorum ki? diye düşündü Simon. Ama hemen ardından, tüm o tuhaf, nahoş eğilimlerine rağmen onunla olmaktan bir tür keyif aldığını itiraf etti kendine. "Bir başkası olsa, hastabakıcıyı aşağılardı," diye düşünmeyi sürdürdü, "ama ben her insanı kendi edebi ve edepsizliği içinde ilginç ve sevimli bulan biriyim. İnsanları aşağılayacak noktaya varmıyorum ya da aslında sadece korkaklığı ve hissizliği hor görüyorum, ama ahlaksızlıkta kolayca ilginç bir yan bulabiliyorum. Ve sahiden de ahlaksızlık bir sürü şeyi aydınlatıyor, dünyaya daha derin bakmamızı sağlıyor, insanı daha deneyimli kılıyor, daha ılımlı ve isabetli yargılara varmamızı sağlıyor. İnsan herkesle tanışmalı ve ancak cesurca dokunursa tanışıyor. Korku yüzünden herhangi bir insandan sakınmayı kendime yakıştıramazdım. Ayrıca, bir arkadaşın olması paha biçilmez bir şey! Varsın bu da biraz tuhaf bir arkadaş olsun, ne zararı var?" –

"Bana kızdın mı, Heinrich?" diye sordu Simon.

Heinrich hiçbir şey söylemedi. Yüzü karanlık bir ifadeye bürünmüştü. Şimdi karanlıkta zarif bir siluete dönüşmüş olan bira bahçesine varmışlardı yeniden. Renkli, parlak fenerler bazı noktalarda loş yeşilliği aydınlatıyor-

du, gürültüler ve kahkahalar taşıyordu dışarıya ve bu neşeli, coşkun hayatın çekimine kapılan Simon ve Heinrich, meyhaneci kadının onları içtenlikle selamladığı bahçeye girdiler yine.

Koyu, kırmızı şarap, açık renkli kadehlerde parlıyor, ışık pırıltıları, alev basmış yüzlere karışıyor, çalılıkların yaprakları kadınların giysilerine dokunuyordu; sıcak yaz gecesini, fısıltılarla dolu bir bahçede içerek şarkılar söyleyip gülerek geçirmek çok doğal görünüyordu. Aşağılardaki gardan trenlerin gürültüsü esrik insanların kulaklarına kadar geliyordu. Bir şarap tüccarının zengin, uzun boylu, kırmızı yanaklı oğlu, Simon'la zorlu bir felsefi tartışmaya dalmıştı. Hastabakıcı dargın ve kızgın olduğu için, her şeye itiraz ediyordu. Zayıf ve kumral garson kız Simon'un yanına oturdu ve Simon'un onu öpmek için kendine çekmesine göz yumdu. Bu öpücüğü zevkle, sanki şarap höpürdetmek, gülmek ve öpüşmek için yaratılmış gibi görünen, gururlu, kıvrımlı dudaklarıyla sineye çekti. Hastabakıcı daha da sinirlendi ve kalkmak istedi, ama onu durdurmayı başardılar. O sırada başına yeşil bir avcı şapkası geçirmiş, genç, yanık tenli, esmer bir oğlan şarkı söylüyor, onun göğsüne sokulmuş kız arkadaşı da usul perdeden, mutlu bir sesle şarkıya katılıyordu. Alabildiğine sarhoş eden, karanlık ve güneyli bir ezgiydi bu. "Şarkılar hep hüzünlü, en azından güzel olanları," diye düşündü Simon. "Yola koyulmamız gerektiğini hatırlatıyorlar bize!" Ama gecenin çöktüğü bahçede daha uzun süre kaldı.

On altıncı bölüm

Simon kâh tartıştığı, kâh yeniden barıştığı hastabakıcıyla, bir hafta daha böyle avare bir havada düşüp kalktı. Elleri olan herkes çalışırken o sanki yıllardır bunu yapıyormuş gibi iskambil oynuyor ve gün ortasında bilardo toplarını yuvarlayıp duruyordu. Güneşin aydınlattığı caddelere ve yağmurlu sokaklara bakıyordu, ama bir camın ardından ve elinde bir bira bardağıyla; geceleri, öğlenleri ve akşamları tanımadığı bir sürü insanla uzun, yararsız, şiddetli tartışmalara girip durdu ta ki, yaşamak için hiç parası kalmadığını görünceye kadar. Ve bir sabah Heinrich'e gitmek yerine, genç ve yaşlı değişik adamların masa başında oturdukları ve yazı yazdıkları bir salona girdi. Burası, herhangi bir nedenle artık bir işyerinde istihdam edilmeleri düşünülemeyecek kadar düşmüş insanların geldikleri, İşsizler Yazıhanesi'ydi. Bu tür insanlar orada kıt bir yevmiye karşılığında, bir denetmen veya sekreterin sıkı gözetimi altında çoğunlukla büyük firmaların bu yazıhaneye sipariş ettikleri binlerce işyeri adresini yazıyorlardı telaşlı ellerle. Yazarlar çalakalem karalanmış elyazmalarını ve üniversite öğrencisi kızlar neredeyse okunamayacak doktora çalışmalarını, ya daktiloya çekilmesi ya da akıcı, temiz bir elyazısıyla kopya edilmesi için oraya bırakıyorlardı. Yazmayı beceremeyen insan-

ların, herhangi bir şey yazdırmaları gerektiğinde getirdikleri yazışmalar burada kısa bir süre içinde hallediliyordu. Tezgâhtar hanımlar, garson kızlar, ütücü kadınlar ve oda hizmetçileri, iş ararken sunacakları referansları orada temize çektiriyorlardı. Hayır kurumları, yıllık raporlarının binlerce nüshasını, üzerlerine adres yazılıp çevredeki bölgelere gönderilmek üzere buraya veriyorlardı. Doğal Tıp Cemiyeti halka yönelik konferansların davetiyelerini bu yazıhanede çoğalttırıyor ve profesörlerin de yeni bir iş çıktığına sevinen bu yazıcılara verecek yeterince işi oluyordu. Tüm bu yazıcılık işi belediye tarafından yıllık ödeneklerle destekleniyor ve eskiden kendisi de işsiz gezmiş bir idareci tarafından yönetiliyordu; bu makam ilerlemiş yaşlarındaki adama uygun bir meşguliyet bulmak üzere yaratılmıştı. Bu adam epeyce üst tabakaya mensup, eski bir aileden geliyordu, şehir meclisinde, aile üyelerinden birinin onur kırıcı bir biçimde sürünmesine seyirci kalmak istemeyen zengin akrabaları vardı. Adam böylece tüm serserilerin, kayıp insanların ve kederli varlıkların kralı ve hamisi olmuştu ve sanki kendisi, bir süre Amerika'da da sürterek geçirdiği yabani hayatında yokluğun acılarını hiç çekmemiş gibi, vurdumduymaz bir azametle yürütüyordu bu makamı.

Simon yazıhanenin idarecisi önünde bir reverans yaptı.

"Ne istiyorsunuz?"

"İş!"

"Bugün hiç iş yok. Yarın sabah yine gelin, o zaman size uygun bir şey bulunur belki. Şimdilik şu kâğıda adınızı, yaşadığınız yeri, doğduğunuz şehri, mesleğinizi ve yaşınızı, bir de adresinizi yazın ve yarın sabah saat tam sekizde gelin, yoksa iş kalmamış olur," dedi idareci.

Konuşurken aralıksız gülümsüyor ve sesi genizden geliyordu. Ayrıca işsiz insanların karşısında daima halim-

selim-alaycı bir ses tonu tutturuyordu, kasten yapmıyordu bunu, ağzından ancak böylesi çıkıyordu. Yüzü çökmüş ve yıpranmıştı, soğuk, beyaz bir kireç rengindeydi ve dağınık, ağarmış bir sivri sakalla tamamlanıyordu, sanki sakal, bu yüzün sarkmış, sivri bir parçasıymış gibiydi. Gözleri çukura kaçmıştı ve elleri hastalıkların ve bedensel tahribatın izlerini taşıyordu.

Simon ertesi gün, saat sabahın sekizinde, yazıhanede çalışmaya başlamış ve birkaç gün içinde orada çalışan arkadaşlarına alışmıştı. Bunlar bir zamanlar hayatta herhangi bir kabahat işlemiş ve bunun sonucunda titrek ayaklarının altındaki zemini kaybetmiş insanlardı. Aralarında eskiden işledikleri ağır bir suç yüzünden hapse girmiş insanlar vardı. Çok yakışıklı, yaşlı bir adamın kendi öz kızına karşı işlediği ve bizzat kızı tarafından dava edilen ağır bir ahlaksızlık suçu nedeniyle yıllarca cezaevinde kaldığı biliniyordu. Simon ona baktığı sürece, adamın durgun, tuhaf yüzünde asla bir ifade değişikliği olmadı, sanki susmak ve kulak vermek bu yüze yerleşmiş ve bir zorunluluğa dönüşmüştü. Adam sakin, huzurlu ve ağır bir biçimde çalışıyor, iyi görünüyor, kendisine bakıldığında sakin bakışlarla karşılık veriyordu ve kendisine acı veren bir anının farkında bile değilmiş gibiydi. Elleri nasıl usulca çalışıyorsa, kalbi de öyle usulca çarpıyor gibi görünüyordu. Yüzünde çarpılmış en ufak bir hat bile fark edilmiyordu. Her şeyin bedelini ödemiş, onu bozmuş ve kirletmiş olan her şeyi üzerinden yıkayıp atmış gibiydi. Yoksul olması gerektiği halde, giysileri idarecininkilerden daha düzgündü. Dişleri ve elleri, ayakkabıları ve giysileri garip bir biçimde bakımlıydı. Ruhu huzurlu ve fevkalade temiz gibiydi. "Neden olmasın?" diye düşünüyordu Simon onun hakkında, "Bir günahtan yıkanıp arınılmaz mı ve bir cezanın tüm bir hayatı yok etmesi mi gerekir? Hayır, bu adamın görünüşünden ne bir günah işlediği ne de

bir ceza çektiği anlaşılıyor. Her ikisini de unutmuşa benziyor. Bu adamın içinde iyilik ve sevgi olmalı ve çok, çok fazla güç. Ama buna rağmen, ne garip!"

Zimmet suçu, hırsızlık, dolandırıcılık ve serserilik, yazıhanede tüm bunların temsilcileri vardı. Bunların yanı sıra sadece hayatın oyununa gelmiş mutsuz, beceriksiz insanlar ve yurtdışından gelen ve umutları boşa çıktığı için ekmeksiz kalmış yabancılar da vardı. Adı çıkmış tembeller ve iflah olmaz memnuniyetsizler de vardı kuşkusuz. İnsanların kendi işledikleri hatalarla talihsizliklerin her türlü karışımı mevcuttu, böylesine düşkünleşmiş olmayı bir zevke dönüştüren arsızlığa da az rastlanmıyordu. Simon burada insanı farklı karakterleriyle tanıyabilirdi, ancak öyle uzun boylu gözlemler yapmayı düşünmüyordu, çünkü o da diğerleri gibi, kâğıtları dolduran ve yazıhane hayatına ve işlerine, yazıhanenin kaygılarına, çabalarına ve küçük sorunlarına ve olaylarına, tıpkı bir akıntıya kapılmış gibi batmış insanlardan biriydi. Meseleye dalmış biri olarak tüm diğerleri gibi, o da meselenin kendisinden çok bedensel ihtiyaçlarını düşünüyordu. Eğer yaşamak istiyorsa, buradaki herkes yazarak kazandıklarını, hemen yine içmeye ve yemeye harcamak zorundaydı. Kazanç gırtlaklardan aşağıya, elden ağza akıyordu. Simon bunun dışında bir hasır şapka ve bir çift ucuz ayakkabı alabilmişti. Ama oda kirasını düşündüğü zaman, buna da para yetiştirecek durumda olmadığını kendine itiraf etmek zorunda kalıyordu. Yazma işini bitirdiği her akşam kendini mutlu ve yorgun hissediyordu. O zaman, yanında yazıcı arkadaşlarından biriyle, başını dimdik kaldırarak caddelerde yürüyor ve önünden geçen insanlara bir şey düşünmeden gülümsüyordu. Güzel ve gururlu bir tavır takınmak için hiç çaba göstermesi gerekmiyordu, bu kendiliğinden geliyordu, göğsü genişliyor ve yazıhanenin kapısından açık havaya çıkarken bir yay gibi geriliyordu. Kendini ansızın kas-

larının efendisi ve ustası gibi görüyor ve adımlarını farkına vararak atıyordu. Şimdi ellerini ceplerine sokmuyordu artık, bu ona utanılacak bir şey gibi gelirdi. Zaten sallana sallana yürümeyi de bırakmıştı, tersine ölçülü bir farkındalıkla, sanki ancak şimdi, yirmi bir yaşına gelmişken kaslarını güzel, sağlam bir yürüyüşe alıştırır gibi geziniyordu. İnsanlar ona baktıklarında hiçbir yoksulluk belirtisi görmemeli, ama henüz işten çıkmış ve bir akşam gezintisinin keyfini çıkarmakta olan bir delikanlı olduğunu sezmeliydiler. Gözleri caddedeki hummalı, hareketli dünyaya takılıyordu. Önünden dans eden, zarif bir çift atın çektiği bir fayton geçerken keskin bakışlarıyla yalnızca tırısa kalkmış hayvanların adımlarını süzüyor ve arabanın içindeki beyefendilere bir göz atmaya tenezzül etmiyordu, sanki bir uzman olarak yalnızca atlarla ilgileniyormuş gibi. "Bu hoş bir şey," diye düşünüyordu, "insan bakışlarına hâkim olmayı ve onları edepli birinin ve bir erkeğin çevirmesi gereken yere yöneltmeyi öğrenmeli." Pek çok kadına gözucuyla bakıyor ve bunun nasıl bir etki yaptığını fark ettiğinde içinden gülüyordu.Ve bu sırada hayal kuruyordu, her zaman olduğu gibi! Ancak şimdi hayaller kurarken dişlerini sıkıyor ve bedeninin miskin, yorgun bir şekle bürünmesine izin vermiyordu: "En fukara zavallılardan biri olsam bile, bunu belli etmek aklımın ucundan geçmez, tersine, parasızlık bir ölçüde gururlu davranmayı gerektirir. Zengin olsaydım, belki o zaman aldırmazlığı göze alabilirdim. Ama bu şekilde olmaz, çünkü insan bir denge gözetmek zorundadır. Köpek gibi yorgunum. Ama aralıksız düşünmek zorundayım: Başkalarının da yorgun olmak için nedenleri vardır. İnsan yalnızca kendisi için yaşamıyor, herkes için yaşıyor. İzlendiği sürece, görünüşüyle kusursuz, dinç olmak zorundadır ki, daha az cesaretli kişiler onu örnek alabilsinler. Dizlerinin bağı çözülse ve açlıktan nefesi koksa bile, kaygısız bir metanet izleni-

mi verebilmelidir. Böylesi yetişmekte olan bir erkeğe zevk vermelidir! Henüz iş işten geçmedi, hiç kimse için, yoksulluktan sürünen insan için bile her zaman ümit vardır. İçimden bir ses, rahat, gururlu bir duruşun bile hayatta mutluluğu bir elektrik akımı gibi çekebileceğini söylüyor ve gerçekten de insan edebiyle dolaşırken kendisini daha vakur ve zengin hissediyor. Yanında, şimdi olduğu gibi, kötü giyimli, fukara bir zavallı varsa, o zaman davranışları birbirine hiç benzemeyen iki arkadaşın bu zarif caddede içten bir yakınlıkla, senli benli gezindiklerini görmekten hayrete düşen insanlar karşısında, bir bakıma diğerinin kötü tıraşı ve duruşu yüzünden yumuşak başlılıkla ve dinç bir tavırla özür dilemek üzere başını dik tutarak yürümek için daha da çok nedeni vardır. Böyle bir şey saygınlık kazandırır, bu ancak geçici bir saygınlık olsa bile. Henüz böyle bir yeteneği olmayan ya da hiçbir zaman olmayacak bir refakatçiden, rahatlığım sayesinde ayrıldığımı düşünmek çok hoş bir şey. Üstelik arkadaşım daha yaşlı, daha talihsiz bir adam, eski bir sepetçi dükkânının sahibi, türlü şanssızlıklar sonucu düşkünleşmiş ve şimdi yevmiye karşılığı kâtiplik yapıyor, tıpkı benim gibi, ancak ben öyle bir kâtip ve gündelikçi gibi görünmüyorum tam da, daha çok mükemmel bir İngiliz'i andırıyorum, oysa meslektaşım geçmişte kalan iyi günlerini acıyla yâd eden birine benziyor. Yürüyüşü ve hiç ara vermediği şu sevimli, dokunaklı kafa sallamaları talihsizliğini çok arsız bir dille anlatıyor. Yaşlanmaya başlamış bir adam ve artık kimseyi etkilemek istediği yok, biraz olsun ayakta kalmak istiyor sadece. Beni etkiliyor; çünkü ben onun acısını tanıyor ve nasıl bir yük taşıdığını biliyorum. Böyle güzel bir caddede onunla birlikte yürüdüğüm için gurur duyuyorum ve onun değersiz kıyafetinden hiç utanmadığımı göstermek için, arsızca sokuluyorum yanına. Hayret dolu bakışlara hedef oluyorum, bazı muhte-

şem gözler bana tuhaf, soran bakışlarla yöneliyor, ancak eğlendirir bu beni, onun da, şunun da canı cehenneme! Yüksek sesle ve üstüne basa basa konuşuyorum. Akşam konuşmaya öylesine elverişli ki! Gün boyu çalıştım. Gün boyu çalışmış olmak ve sonra akşam böyle güzel bir yorgunluk hissetmek, her şeyle barışık olmak muhteşem bir şey. Hiçbir kaygı taşımamak böyle, hiçbir şey düşünmemek. Hiç kimseyi üzmemiş olmanın verdiği hisle, böyle kaygısızca gezinebilmek. Birilerinin hoşuna gidip gitmediğimi görmek için etrafıma bakınmak. Şimdi, günleri dipsiz uçurumlar gibi bastıran ve savrulup giden dumanlar gibi havaya karışan bir aylak olarak geçirdiğim eski zamanlara göre biraz daha sevgiye ve saygıya layık olduğumu hissetmek. Bir sürü şey hissetmek böyle armağan gibi bir akşam vakti! Akşamı bir armağan gibi hissetmek; çünkü akşam gününü işe verenlere bir armağandır. İnsan böyle verir ve ödüllendirilir." –

Simon günler geçtikçe yazıhanenin büyük dünya içinde kendince küçük bir dünya oluşturduğunu gözlemliyordu. Haset ve hırs, nefret ve sevgi, aldatma ve dürüstlük, sert ve ılımlı mizaçlar gündelik geçim kavgasının verildiği her yerde olduğu gibi, bu küçük ölçekte de, çok daha değersiz çıkarlar uğruna da aynı ölçüde ve şiddette görülüyordu. Her duygu ve her dürtü, daha küçük ölçekte de olsa, karşılığını bulabiliyordu burada. Bununla birlikte parlak bilgiler yazıhanede fazla bir yarar sağlamıyordu. Buna sahip kişi bilgisini, olsa olsa doğaçlama yardımıyla sergileyebilirdi, bu ona itibar kazandırırdı, ama kendine daha iyi bir takım elbise alabilmesine yararı olmazdı. Yazıhanedeki gençler arasında, üç dili mükemmel konuşan ve yazanlar vardı. Bunlar tercüme işlerinde kullanılıyorlardı, ama bu sayede hantal adres

yazıcılarından ve elyazmalarını temize çekenlerden daha fazla kazanmıyorlardı; çünkü yazıhane hiç kimsenin yükselmesine izin vermiyordu, aksi halde hedefinden sapmış, anlamını kaybetmiş olurdu. Orası baştan beri işsizlere kavruk bir hayat imkânı tanımak üzere var olmuştu zira, utanmazcasına yüksek maaşlar ödemek üzere değil. İnsan sabahın sekizinde bir iş bulduğuna memnun olmak zorundaydı. İdarecinin, bekleyen bir topluluğa sık sık şöyle sözler söylediği de oluyordu: "Çok üzgünüm. Bugün hiçbir şey gelmedi. Saat onda tekrar bir uğrayın. İş gelmiş olabilir o zaman!" Ve saat onda: "İyisi mi, siz yarın sabah tekrar bir sorun. Bugün artık hiçbir şey gelmez herhalde!" O zaman, Simon'un da birden çok kere aralarında bulunduğu geri çevrilmiş bu insanlar, kederli bir havada, ağır adımlarla tek tek merdivenlerden iner, yeniden caddeye çıkarlar, orada sanki önce bir düşünmeleri gerekiyormuş gibi bir çember olup hoş bir grup oluşturarak durur ve ardından, birbiri ardından dört bir yana dağılırlardı. Şehrin sokaklarında beş parasız dolanmanın hiç de eğlenceli bir şey olmadığını hepsi bilir ve düşünürlerdi: "Asıl kış gelince nasıl olacak?"

Bazen yazıhaneye, iş sormak için, çok şık giyimli, zarif tavırlı insanlar geliyordu. Idareci onlara şunları söylerdi daima: "Siz dünyanın hareketli hayatına yazıhaneden daha uygun gibi görünüyorsunuz bana. Burada azıcık bir şey kazanmak isteyen, bütün gün yerinden kalkmadan iki büklüm olmak ve harıl harıl çalışmak zorundadır. Böyle bir şeyin size pek da uymayacağı hissine kapıldığım için böyle açık konuşuyorum sizinle. Ayrıca perişan, çaresiz bir yoksulluk izlenimi almıyorum sizden. Ancak ben, her şeyden önce yoksulları, yani içinde bulundukları sefaletin kanıtını üzerlerinden paçavra gibi sarkan kıyafetleriyle gösteren insanları çalıştırmakla yükümlüyüm. Oysa siz fazlasıyla yakışıklı görünüyorsunuz bana, yani size bura-

da bir iş vermek günah olurdu. Size kibar dünyaya katılmanızı öğütlerim. Sanki dans pistine çıkar gibi şen bir yüzle iş sormaya geldiğinize bakılırsa, bu yazıhanelerin karanlığını yanlış değerlendirdiğiniz anlaşılıyor. İnsanlar burada beceriksiz, isteksiz reveranslar yaparlar, çoğu zaman da hiç yapmazlar, oysa siz biraz önce kusursuz bir beyefendi gibi selam verdiniz. Bu yürümez, sizden yararlanmam mümkün değil, bende ne size verilecek bir iş ne de uyum sağlayabileceğiniz bir dünya var. Eğer niyetiniz, sandığım gibi, bu şehirde sadece biraz macera aramak değilse, o zaman bir tezgâhtar ya da otel sekreteri olarak istediğiniz an iş bulabilirsiniz. Burada genç bir adamın ancak cesareti kırılır, başka da macera filan yaşamaz. Buraya gelen insan, neden geldiğini bilir. Siz biliyormuş gibi görünmüyorsunuz kesinlikle. Tüm görünüşünüz çalışanlarıma yönelik bir hakaret gibi, eğer şu odaya bir göz atarsanız, bunu kabul etmek zorunda kalırsınız. Bana bakın bir: Ben de gördüm bu dünyayı, dünyanın tüm büyük şehirlerini bilirim, eğer mecbur olmasam, ben de oturmazdım burada. Buraya gelen insanın talihi ters gitmiş ve başından bin türlü bela geçmiş demektir. Bir baltaya sap olamamışlar, dilenciler, dalavereciler ve kazazedeler gelir. Kısacası, bahtsızlar gelir buraya. Şimdi soruyorum size: Siz bunlardan biri misiniz? Hayır, bu yüzden de, şimdi lütfen terk edin bu yazıhaneyi, sizin uzun süre soluyabileceğiniz bir hava yok burada. Ben buraya ait tipleri tanırım! Bu kadarı yeter! Bahtınız açık olsun!"

Ve bir el hareketiyle, yazıhaneye uymayan böyle insanları başından gülümseyerek savardı. Idareci görgü ve bilgi sahibi bir insandı ve yeri geldiğinde zorunluluktan çok, meraktan gelen böyle damdan düşme ziyaretçiler karşısında görgü ve bilgisini gösteriyordu.

Yazıhanenin önünden durgun, yeşil, derin ve eski bir kanal akardı, eski kale hendeği ve gölle akarsu arasın-

daki bağlantı noktasıydı bu; uzak denizlere akan nehre bu yolla göl suyu da katılırdı. Burası şehrin, biraz münzevi ve kırsal özellikler taşıyan, en sessiz bölgesiydi. Geri çevrilen insanlar merdivenlerden ağır ağır indikten sonra, bir süre bu kanalın kenarındaki korkuluğa otururlardı; sanki korkuluklara bir dizi iri, tuhaf, göçmen kuş konmuş gibi görünürdü o zaman. Felsefi bir yanı vardı bu manzaranın ve gerçekten de aralarından bazıları aşağıdaki yeşil, ölü suya bakar ve kaderin acımasızlığı üzerine, tıpkı bir filozofun çalışma odasında yaptığı gibi derin düşüncelere dalardı. Kanalın hayallere ve derin düşüncelere davet çıkaran bir özelliği vardı ve işsizlerin bu davete uyacak bol zamanı oluyordu.

Yazıhane aynı zamanda tüccarlar için bir işgücü pazarıydı. Sözgelimi bir bey veya hanım yazıhaneye gelir, idarecinin odasına girer ve bir ya da birkaç günlüğüne bir adam, yani geçici bir işte çalıştırmak üzere yanına alacağı bir eleman isterdi. Derken idareci kapının eşiğine gelir, adamlarını alıcı gözle süzer ve bir süre düşündükten sonra adamlardan birini adıyla çağırırdı: Bu adam, sekiz, bir, iki ya da on dört günlük bir iş bulmuş olurdu böylece. Birinin adıyla çağırılması, hep kıskançlık uyandıran bir olay olurdu, çünkü kazancı daha yüksek ve iş de daha eğlenceli olduğu için herkes dışarıda çalışmayı isterdi. Ayrıca iyi kalpli insanların yanında, böyle birine öğleden önce ve sonra, kahvaltıda ve ikindi vaktinde atıştıracak güzel bir şeyler verilirdi ki, kesinlikle küçümsenecek bir şey değildi bu. Bu yüzden böyle işleri almak için çaba gösterilir ve çağrılmak uğruna göz süzülürdü. Çoğu insan haksız yere daima geriye itildiklerine inanır, bazılarıysa özlemini çektikleri şeye ulaşabilmek için idareciye ve onun altındaki memura dil döküp dalkavukluk etmeleri gerektiğini düşünürlerdi. Bu, ehlileştirilmiş bir köpek sürüsünün, bir ipin ucunda durmadan yukarı çe-

kilen sosise doğru hamle yapmalarıyla aynı şeydi aşağı yukarı; her bir köpek diğerlerinin sosisi kapmaya hakkı olmadığına inanır, fakat bunun nedenini söyleyemezdi. Burada da herkes kaptırdığı kazanç yüzünden diğerlerine hırlıyordu; tıpkı tüccarların, âlimlerin, sanatçıların ve diplomatların büyük dünyalarında da işlerin çok farklı olmadığı, yalnızca biraz daha törpülenmiş, kibirli ve incelikli bir biçimde yürüdüğü gibi.

Simon da yazıhane dilindeki kestirme ifadesiyle dendiği gibi, birkaç kez dışarıda çalışmış, ama talihi yaver gitmemişti. Bir keresinde kalemiyle çalışacağı yerde gazete okuduğu için işvereni tarafından, kendisini neredeyse Tanrı yerine koyan, kurnaz ve oldukça zorba bir emlak ve hukuk müşaviri tarafından kovulmuş, başka bir seferindeyse, meyve ve sebze toptancısı olan şefinin suratına kalemi kendisi fırlatmış ve "Kendi işinizi kendiniz yapın!" diye kestirip atmıştı. Kabzımalın karısı Simon'a bir sürü kural dayatmaya çalışıyordu; o zaman kısa yoldan bırakmıştı işi, çünkü onun görüşüne göre, kadının asıl derdi onu kırmak ve burnunu sürtmekti ki, bunu sineye çekmeye de hiç ihtiyacı yoktu Simon'un; öyle hissetmişti en azından.

On yedinci bölüm

O muhteşem yaz aylarında, birkaç hafta böyle geçti. Simon yaz mevsimini, sokaklarda durmadan iş arayarak geçirdiği o yıl hissettiği kadar büyük bir mucize gibi hissetmemişti hiç. Tüm çabaları sonuçsuz kalıyordu, ama yine de güzeldi. Akşamları yaprakları titreyen, ışıklarla ürperen, gölgeli, modern caddelerde yürürken sadece nelerle karşılaşacağını görmek için, insanlara damdan düşercesine delibozuk laflar atmakla meşguldü hep. Ama insanlar afallamış bir suratla bakıyor, bundan öte bir şey söylemiyorlardı. Neden yürüyenlerle ve ortalıkta dikilenlerle konuşmuyorlar, onları, müphem bir sesle, kendileriyle birlikte gelmeye, tuhaf bir eve girmeye ve orada yalnızca avare insanların, günün geçtiğini ve olağanüstü olaylarla dolu olmasını bekledikleri akşamın geldiğini görmek dışında hayatta hiçbir hedefi olmayan kendisi gibi insanların yapacakları bir şeyler yapmaya davet etmiyorlardı? "Her türlü eyleme hazırlıklıyım, yeter ki korkusuz bir insana ihtiyaç duyulan, cüretkâr bir eylem olsun," dedi kendi kendine. Bir bankta saatlerce oturdu ve kibar otellerden birinin bahçesinden, gece sanki usul ezgilere dökülmüş gibi fısıldarcasına sokağa taşan müziğe kulak verdi. Gecenin sürtükleri yalnız adamın önünden geçiyorlardı, ama bu delikanlının nakit durumunu

hemen kestirmeleri için ona yalnızca dikkatli bir gözle bakmaları yetiyordu. "Bir miktar para için başvurabileceğim tek bir insan tanısaydım keşke," diye düşündü. "Ağabeyim Klaus? Onurlu bir şey olmazdı bu; çünkü parayı alırdım, ama hemen alt perdeden, kasvetli bir uyarı da işitirdim. Fazlasıyla güzel düşündükleri için dilencilik yapamayacağınız insanlar vardır. Saygısına pek de fazla değer vermediğim bir kişi tanısaydım keşke. Hayır, kimseyi tanımıyorum. Herkesin saygısına önem veriyorum. Beklemek zorundayım. Aslında yazın insanın pek de fazla şeye ihtiyacı olmuyor, ama kış geliyor! Kışın gelmesinden korkuyorum biraz! Önümüzdeki kışın benim açımdan kötü geçeceğinden kuşkum yok. Ne yapalım, ben de karda yürür dururum o zaman, gerekirse çıplak ayaklarla. Ne çıkar bundan. Ayaklarım kavrulana kadar yürürüm. Yazın dinlenmek, ağaçların altındaki bir bankın üzerinde yatmak ne güzel. Bütün yaz mis gibi kokan sıcak bir oda gibi. Kış bir pencerenin ardına kadar açılmasıdır, kulakları uğuldatan rüzgârlar ve fırtınalar dolar içeriye, insanı hareket etmeye zorlar. Bu tembelliğimin cezasını çekerim o zaman. Ama şimdi yazın geçireceğim birkaç hafta daha var, hem bu bile çok uzun görünüyor bana. İnsan elindeki azıcık parayla bütün günü nasıl geçireceğini düşünüp durmak zorunda kaldığında, zaman uykuya dalıyor ve uykusunda geriniyor gibi geliyor bana. Ayrıca zamanın yazları uyuduğuna ve düş gördüğüne inanıyorum. Ulu ağaçlardaki yapraklar durmadan büyüyor, geceleri hışırdıyorlar ve gündüzleri de sıcak güneş altında uyuyorlar. Örneğin ben, ne yapıyorum? Yapacak işim olmadığı zaman gün boyu kepenklerimi kapayıp odamda yatıyor ve mum ışığında kitap okuyorum. Mumlar çok güzel kokuyor ve üfleyip söndürdüğüm zaman, ince, nemli bir duman akıyor karanlık odada ve insan bir huzur buluyor, sanki yeniden dirilmiş gibi yepyeni hissedi-

yor kendini. Kiramı nasıl ödeyeceğim? Yarın ödemem gerekiyordu. Yazları geceler çok uzun oluyor, çünkü insan gündüzlerini aylaklık edip uyuyarak geçiriyor ve gece olunca bezdiren türlü türlü vızıltıdan, keşmekeşten kaldırıyor başını ve yaşamaya başlıyor. Şimdi tek bir yaz gecesini bile uyuyarak geçirmek günah gibi gelirdi bana. Üstelik havalar da uyutmayacak kadar bunaltıcı. Yazın eller sanki güzel kokulu dünyanın değerini anlarmış gibi nemli ve solgun oluyor, kış geldiğinde kızarıp şişiyorlar, sanki soğuklara öfkelenmişçesine. Evet, öyle. Kış ayları öfkeyle tepindiriyor insanı, yazın ise insan neye kızacağını bilemiyor, kirasını ödeyemeyecek durumda olması dışında belki. Ama bunun güzel yaz mevsimiyle bir ilgisi yok. Ben de öfkeli değilim artık, galiba öfkelenme yeteneğimi kaybettim. Şimdi gece, oysa öfke gündüz gibi aydınlık, kıpkızıl, alev alev bir şey, ki ancak o kadar olur. Yarın pansiyoncu kadınla konuşacağım." –

Ertesi sabah başını pansiyoncu kadının odasından içeriye uzattı ve özellikle sert bir vurguyla, kısa bir şey konuşmak istediğini, kendisinin buna vakti olup olmadığını sordu.

"Tabii! Konu neydi?"

"Size bu ayın kirasını ödeyemiyorum," dedi Simon. "Bunun beni ne kadar utandırdığını size anlatmaya çalışacak değilim. Böyle bir durumda bunları herkes söyleyebilir. Buna karşılık borcumu mümkün olan en kısa süre içinde kapatmak için hatırı sayılır miktarda bir para bulmanın yol ve yordamını düşündüğüm konusunda bana güveneceğinizi varsayıyorum. İsteseydim, bana para verebilecek insanlar olurdu, ama gururum kendimi bağlı hissettiğim insanlardan borç para almamı engelliyor. Fakat bir kadından para kabul edebilirim, büyük bir zevkle hatta; çünkü kadınlara karşı farklı bir namus anlayışına göre ölçülmesi gereken, çok özel hisler besliyorum. Bana

bu avansı siz, yani Frau Weiß demek istiyorum, siz sağlayabilir misiniz, öncelikle kira parasını ve bir de hayatta kalmayı sürdürebilmem için küçük ilave bağışlayabilir misiniz? – Size karşı arsızlık ettiğim hissine mi kapıldınız? Başınızı sallıyorsunuz. Bana güven duyduğunuzu sanıyorum. Böyle uygunsuz bir talepte bulunurken nasıl kızardığımı görüyorsunuz, şu anda mahcubiyet içindeyim gördüğünüz gibi. Ama biraz hızlı kararlar almak ve bunları çabucak uygulamak gibi bir alışkanlığım var; bu yüzden gırtlağım düğümlenecek olsa bile. Kadınları dolandırmak elimden gelmediği için bir kadından zevkle avans kabul edebilirim. Koşullar gerektiriyorsa, erkekleri aldatabilirim, hiç acımadan, inanın bana. Kadınları asla! Bana bu kadar parayı vermek istiyor musunuz gerçekten? Bununla iki hafta yaşarım. O zamana kadar da şu andaki durumum epey düzelmiş olur. Size bir teşekkür bile etmiyorum. Gördünüz mü, ben böyleyim işte. Hayatta bir insana şükran duygularımı nadiren ifade etmişimdir. Teşekkür etmek konusunda tam bir beceriksizim. Bu arada tabii şunu da söylemek zorundayım ki, yardımları da mümkün olduğu kadar reddetmişimdir daima. Hayır işlemek! Şu anda bir hayır işlemenin ne demek olduğunu gerçekten hissediyorum. Aslında bu parayı almamam gerekirdi."

"Siz yok musunuz, siz!"

"Eh, alayım peki. Bunun size geri ödenmeyeceği konusunda kaygılanmayın hiç. Şimdilik bu para çok mutlu etti beni. Para önemli bir mesele tabii. Ancak saman kafalılar parayı küçümseyebilirler."

"Hemen gidiyor musunuz?"

Simon çoktan kapıdan çıkmış ve odasına çekilmişti bile. Bu konu hakkında daha fazla konuşmaktan rahatsız oluyor ya da rahatsız oluyormuş gibi yapıyordu. Ayrıca istediğini elde etmişti ve birinden rica ettiği yardımı al-

dığı zaman, uzun uzun özür dilemekten veya sözler vermekten hoşlanmıyordu. Verici olan Simon olsaydı, o da bahaneler ve yeminler beklemezdi; böyle bir şey aklına bile gelmezdi. İnsan ya güven ve yakınlık duyar ve verir ya da ricacıyı tiksindirici bulduğu için buz gibi döner sırtını. "Ben kesinlikle tiksindirmedim onu; çünkü parayı bana bir tür tez canlı bir sevinçle verdiğini fark ettim. İnsan hedeflerine ulaşmak istiyorsa, her şey davranışlarına bağlıdır. Beni kendisine borçlandırmak bu kadına zevk verdi, çünkü onun gözünde muhtemelen makul bir insanım. Rahatsız edici insanları kendinize bağlamak istemediğiniz için, onlara hiçbir şey vermezsiniz; çünkü borç ödemesi gibi bir yükümlülük insanları bağlar, temas içine sokar, yakınlaştırır, cesaretlendirir, yakın olunmalıdır ve hep yakın kalınır. İğrenç borçlulara sahip olmak hiç imrenilecek bir şey değildir. Böyle insanlar tam anlamıyla alacaklıların ensesinde boza pişirirler, insan bunları sırtından silkeleyebilmek için borçlarını bile silebilir. Size hiç tereddüt etmeden hemen para verildiğini görmeniz çok güzel bir şey; çünkü etrafınızda hâlâ sizi latif bulan insanlar olduğunun en sağlam kanıtıdır bu." –

Aldığı parayı yeleğinin cebine atarken pencereye yanaştı ve aşağıdaki dar sokakta, bir şeyler arıyormuş gibi görünen, siyah giyimli bir hanım fark etti; kadın başını sık sık yukarıya kaldırıyordu, bir an gözleri Simon'unkilerle buluştu. Bunlar koyu renkli, iri gözlerdi, gerçek kadın gözleri, Simon elinde olmadan uzun zamandır görmediği, hatta neredeyse unutmuş olduğu Klara'yı düşündü. Ama bu Klara değildi. Aşağıdaki kibar, zengin kıyafetli bu güzel görüntü, aralarından ağır adımlarla yürüdüğü karanlık ve kirli duvarlarla tuhaf bir karşıtlık oluşturuyordu. Simon'un içinden ona doğru seslenmek geldi: "Sen misin, Klara?" Ama kadın bir köşeyi önerek kayboluverdi ve sokakta ondan geriye, güzellik-

lerin karanlık yerlerde daima bıraktıkları türden bir hüzün kokusu dışında hiçbir şey kalmadı. "Kadın yukarıya doğru baktığı anda, ona, eğilip yerden alacağı, büyük, koyu kırmızı bir gül fırlatmak ne güzel ve ne kadar yerinde olurdu. Kadın buna gülümser ve bu kadar sefil bir sokakta böyle hoş bir selamla karşılandığı için çok şaşırırdı. Bir gül, tıpkı yalvarıp ağlayan bir çocuğun annesine yakıştığı gibi yakışırdı ona. Ama daha biraz önce başkalarının iyiliğine muhtaç olmuşken pahalı gülleri nasıl alacaktım, hem tam da sabahın dokuzunda güzel bir kadının bu sokaktan geçeceğini nereden bilecektim? Üstelik sokakların en karanlığında, oysa bu kadın, şimdiye dek gördüğüm kadınların en asili."

Daha uzun süre, garip bir biçimde ona unutulmuş ve kaybolmuş Klara'yı hatırlatan bu hanımı hayal etti ve ardından odadan çıktı, merdivenlerden hızla indi, caddelerde yürüdü, günü hiçbir şey yapmadan geçirdi; akşama doğru alabildiğine engin bir alana yayılan şehrin en dış mahallelerinden birinde buldu kendini. Buradaki nispeten güzel, yüksek binalarda işçiler oturuyorlardı; ama binalar daha dikkatle incelendiğinde duvarlara tırmanan, pencerelerin tekdüze, soğuk çerçevelerinden başını uzatan, hatta çatılara bile yerleşmiş bir tür çıplak bakımsızlık dikkat çekiyordu. Burada başlayan orman ve çayır manzarası, semti süslemekten çok çirkinleştiren, bu kutu gibi yüksek, ama perişan binalarla tuhaf bir karşıtlık oluşturuyordu. Bunların yanında, çevreye sanki sıcak ana kucağına uzanan çocuklar gibi yayılmış, özenle inşa edilmiş, daha alçak, eski bazı kır evleri de görülüyordu. Burada tabiat ormanla kaplı bir tepe oluşturuyordu, binaların kargaşasını terk eden tren bu tepenin altındaki bir tünelden geçiyordu. Akşam çayırları aydınlatıyor, insan burada kendisini artık kırda gibi hissediyordu, şehir, bütün gürültüsüyle geride kalmıştı. Simon işçi evlerinin çir-

kinliğini hissetmedi; çünkü burada şehirle kırın tüm bu karışımdan doğan garip, alımlı manzarayı güzel buluyordu. Taş kaplı, çıplak bir yoldan yürürken hemen yanı başında sıcak çayırı hissedince tuhaf oldu ve hemen ardından çayırın ortasından geçen dar, toprak patika boyunca ilerledi; bunun kır toprağı değil, şehir toprağı olduğunu bilmesinin ne zararı vardı? "İşçiler burada çok iyi yaşıyorlar," diye düşündü, "pencerelerinin her birinden yemyeşil ormanları görüyor ve küçük balkonlarında oturduklarında güzel, sert, baharatlı havanın ve çepeçevre tepeler ve bağlık yamaçların oluşturduğu oyalayıcı manzaranın tadını çıkarıyorlar. Bu yeni, yüksek binalar eskileri ezseler ve sonunda ortadan kaldırsalar bile, dünyanın asla durmadığını ve şu sıralarda pek sevimli bir biçimde olmasa bile insanların hep hareket halinde olacaklarını da unutmamak gerek. Bir semt, daima tabiatın ve yapı sanatının canlılığına tanıklık ettiği için güzeldir. Böyle şirin çayırlık ve ormanlık bir bölgenin ortasına bina yapmak, başta biraz barbarca görünür, ama sonunda her göz binayla dünya arasındaki bütünleşmeye alışır, bina duvarlarının arasından türlü türlü cazip görüntüler keşfeder ve asla daha iyi bir şey getirmeyen şu sinir bozucu eleştirel yargıyı unutur. Eski binaları bir yapı âlimi gibi yenilerle karşılaştırmaya gerek yoktur ve insan her iki tarzdan da, alçakgönüllü olandan da, kibirliden de, zevk alabilir. Karşımda bir bina gördüğümde bana yeterince güzel gelmediği için onu bir üfürüşte yerle bir edebileceğimi düşünmemeliyim; çünkü o bina yere oldukça sağlam basar, içinde duyguları olan pek çok insan barındırır ve bu nedenle en azından yapımına sayısız çalışkan elin emek verdiği saygıdeğer bir olgudur. Güzellik arayanlar, bu dünyada güzellik aramakla her şeyin hallolmadığını, çekici bir antikanın önünde durmanın mutluluğundan başka şeyler de bulmak gerektiğini hissetmeli-

ler. Yoksul insanların bir parça huzur için verdikleri mücadele de, yani şu işçi sorunu dedikleri, deyim yerindeyse ilginç bir şey ve cesur bir zihni, bir binanın manzaraya yakışıp yakışmadığı meselesinden daha fazla ilgilendirmeli. Dünyada ağzı laf yapan, işsiz güçsüz kafalardan bol ne var? Kuşkusuz, düşünen her kafa önemlidir ve her mesele değerlidir, ama ince sanatsal sorunları halletmeden önce, hayati sorunları çözmek daha uygun olur ve bu, herhalde o kafalara daha çok saygınlık kazandırır. Evet, sanatsal sorunlar da zaman zaman hayati sorunlar olabilir elbette, ancak hayati sorunlar, çok daha yüksek ve asil bir anlamda sanatsal sorunlardır. Şimdi varlığımı sürdürebilmek benim açımdan en önde gelen sorun olduğu için, kıt bir yevmiye karşılığında adres yazdığım için böyle düşünüyorum doğal olarak ve şu anda bana dünyanın en önemsiz meselesi gibi görünen burnu büyük sanata sıcak bakamıyorum; düşünün bir kere, ölen ve her seferinde yeniden uyanan tabiatın karşısında sanat dediğin nedir gerçekten de? Çiçeklenen, mis gibi kokan bir ağacı ya da bir insanın yüzünü resmetmek isteyen sanatın elinde hangi araçlar var? Tamam, biraz küstahça düşünüyorum şimdi, tepeden bakıyorum, hayır, daha ziyade aşağıdan, öfkeyle bakıyorum, parasız kalan insanın düştüğü çukurdan. Hem eleştirel hem de kederliyim, tüm bunlar parasız kalmam yüzünden. Para bulmak zorundayım, bu kadar basit. Borç para, para değil, insan parayı kazanmak zorunda ya da çalmak veya karşılıksız almak. – Ve bir de şu var: akşam! Akşamları çoğunlukla yorgun ve yüreksiz oluyorum."

Bunları düşünürken oldukça dik, kısa bir yokuştan yukarı yürümüştü ve şimdi, açık pencereden bir kadın başının ona baktığı bir binanın önünde duruyordu. Fevkalade tanıdık bir ses ona seslendiğinde Simon kadının gözlerinde sanki uzak, batık bir dünyayı gördüğünü dü-

şünüyordu: "Ah, Simon, bu sensin! Ne duruyorsun, gelsene yukarıya!"

Klara Agappaia'ydı bu.

Yukarı fırladığında onu ağır, koyu kırmızı bir elbise giymiş pencerenin önünde otururken buldu. Bu harikulade kumaş, kollarını ve göğsünü ancak kısmen örtüyordu. Yüzü, onu son görüşünden beri solgunlaşmıştı. Gözlerinde daha derin bir ateş yanıyordu, ama ağzı sımsıkı kapalıydı. Agappaia gülümsedi ve Simon'a elini uzattı. Kucağında açık bir kitap duruyordu, okumaya başladığı bir roman olduğu belliydi. Başta konuşmayı beceremedi. Sormak, anlatmak onu utandırıyor ve yoruyor gibiydi. Eski, genç dostunun karşısında hissettiği bir yabancılığı üstünden atmaya çabalıyor gibi görünüyordu. Ağzı, açıldığı ve gevşediği anda ağlar gibi oluyordu. Sözü; güzel, uzun, dolgun elleri almıştı sanki, hiç değilse ağzı bu çekingenlikten kurtuluncaya kadar. Simon'u, uzun zamandır görmediği birine bakan biri gibi incelemedi hiç, sadece huzurlu ifadesiyle onu rahatlatan gözlerine baktı. Yeniden ellerini tuttu ve nihayet konuştu:

"Elini ver bana, bırak da sana kendi oğlum gibi davranayım; yan odadan sadece elbisemin hışırtısını duyduğunda bile beni anlayan oğlum gibi; beni gözlerinin ışığıyla kavrayan, kendisine sırları açıklamak için hiçbir şey söylemediğim, kulağına bir şeyler fısıldamam bile gerekmeyen; oturuşuyla, gelişiyle, gidişiyle, duruşuyla ve yatışıyla tüm duygularının annesini anlamak için yaratıldığını söyleyen; bağcıkları gevşediğinde ayakkabılarını daha sıkı bağlamak için yere, önüne eğildiğim; cesurca ve yiğitçe davrandığı zaman bir öpücük verdiğim; tüm sırlara vâkıf olan, karşısında hiçbir şey gizleyemediğim; tıpkı senin gibi, küçük bir hain olsa da ve annesini uzun, çok uzun zaman ihmal edebilse de, her şeyimi verdiğim oğlum gibi; annesini unutabilse bile, tıpkı senin gibi. Hayır,

sen beni hiç unutamadın. Dik başlılığın yüzünden sık sık benden kurtulmak istedin belki, ama saçının bir teliyle bile beni andıran bir kadınla karşılaştığında beni gördüğünü ve bulduğunu sandın. Hiç titremedin mi o zaman; sanki aydınlık, taştan oyulmuş, muhteşem bir merdivenin başındaki kanatlı kapılar, seni tekrar buluşmanın hasretiyle dolu bir odaya almak üzere ansızın açılmış gibi hissetmedin mi böyle yanıltıcı bir karşılaşma karşısında? Ne büyük sevinçtir yeniden buluşmak! İnsanlar birbirlerini kaybettiklerinde, bir yolda ya da kırda ve bir yıl sonra, çanlar tekrar buluşmanın sezgisini tüm dünyaya ilan ederken birbirlerini böyle bir akşam vakti, öyle kolayca, öyle sessizce yeniden bulduklarında ellerini verirler birbirlerine ve artık ayrılığı da, bu uzun duraklamanın nedenlerini de düşünmezler. Ver ellerini bana! Gözlerin hâlâ eskisi kadar iyi ve güzel. Kendin gibi kalıyorsun. Şimdi anlatabilirim sana:

Geçen yaz, Kaspar, sen ve ben, hatırlarsın, orman evinden hep birlikte çıkmak zorunda kaldığımız ve ardından siz kardeşler, kim bilir nereye, kaybolduğunuz zaman, kendime aşağıdaki şehirde şık bir oda kiraladım; sizleri özlüyordum ve bir süre umutsuzluğa kapıldım. Kışa doğru etrafımdaki her şey kızıl bir ışığa batmış gibi görünüyordu, her şeyi unuttum ve kendimi eğlencelerin kucağına attım; çünkü servetimin küçük, ama buradaki koşullar için oldukça büyük bir parçasına sahiptim hâlâ. Onu tükettim ve karşılığında, hayatın dalgaları üzerinde iyi kötü yüzebilmek için, çoğu zaman sarhoş olmak gerektiğini öğrendim. Tiyatroda bir locam vardı, ama tiyatro güzel ve kaprisli olduğumu gösterebildiğim balolardan çok daha az ilgilendiriyordu beni. Genç erkekler etrafımda pervane oluyorlardı ve ben, onları küçümsediğimi göstermemi, onlara kaprislerimi çektirmemi engelleyecek hiçbir neden görmüyordum. Sizi düşünüyor ve

erkeklikten nasibini almamış tüm o hayranların ortasında çoğu zaman sizin sakin yüzlerinizi ve açık tavırlarınızı özlüyordum. Derken esmer, kara bir adam çıktı karşıma, meslek okulunda öğrenciydi, görünüşü hantal ve sakardı, Türk'tü, karşı konulmaz, iri gözleri vardı ve benimle dans etti. Danstan sonra ruhuma ve bedenime sahip oldu, onun olmuştum. Biz kadınları, zevkten sarhoş bir haldeyken, ancak bir dans salonunda etki altına alabilecek bazı erkekler vardır. Eğer karşıma başka bir yerde çıkmış olsaydı, belki de gülüp geçerdim ona. Daha ilk andan itibaren benim efendim gibi davrandı, bense sadece küstahlığına şaşırdım, ona direnemedim. Bana emir veriyordu: Şöyle yap ve şimdi de şöyle! Ve ben itaat ediyordum. Biz kadınlar, eğer bizi oraya çeken bir şey varsa, itaat etmek konusunda olağanüstü başarılı olabiliriz. Her şeyi kabullenir ve belki de utançtan ve öfkeden, sevgilinin daha da gaddarlaşmasını arzularız. Öyle zamanlarda sevgilinin hiçbir zalimliği yetmez bize. Bu adam kalan son paralarımı kesinlikle kendine ait görüyordu, aynen benim de gördüğüm gibi ve veriyordum; tüm paramı verdim ona. Beni yeterince bastırdıktan, ezdikten, sömürdükten ve iliğimi kuruttuktan sonra, bir gün çekip gitti, memleketi Ermenistan'a döndü. Onun cariyesi olan ben, onu engellemeye bile çalışmadım. Yaptığı her şeyi doğru buluyordum. Onu daha az sevmiş olsaydım bile, gitmesine izin verirdim; çünkü gururum onu durdurmama engel olurdu. Kendisine yolculuğa çıkması için yardımcı olmamı emrettiğinde hiç düşünmeden itaat ettim: Duyduğum aşk itaat etmeyi seviyordu. Artık bana bakmaya tenezzül etmeyen o adama, ona veda öpücüğü verirken bile aşağılanmış hissetmedim kendimi. Beni ilerde, koşulları elverdiği zaman, karısı yapmak üzere memleketine götürmeyi umduğunu söyledi. Bunun bir yalan olduğunu hissediyordum, ama acı çekmiyordum.

Bu adama karşı kötü bir his duymak benim için imkânsızdı. Ondan bir çocuğum var, bir kız, orada, yan odada uyuyor."

Klara bir an durakladı, Simon'a gülümsedi ve ardından devam etti:

"İş aramak zorundaydım ve karşılama görevlisi olarak bir fotoğrafçının yanına girdim. Geniş bir müşteri kesimiyle ilişki içinde olmam nedeniyle defalarca karşılaştığım ilişki isteklerinin ve evlilik tekliflerinin hepsini gülümseyerek geri çevirdim. Tüm erkekler benim hakkımda benzer şeyler düşünüyorlardı: 'Ne kadar şefkatli, anaç bir yanı var, karım olabilirdi!' Ama hiç kimsenin karısı olmadım! İşim oldukça gösterişli yaşamama imkân veriyordu, en azından tüm bu güzel elbiseler kaldı bana, şimdi bile faydasını görüyorum bunların. Patronum saygı duyduğum biriydi, sanki sakin, rahatlatıcı bir rüyaya dalmışçasına yerine getirdiğim işi bir hayli kolaylaştırıyordu bu. Müşterilere karşı çok özel, seğirmeyi andıran bir tebessüm geliştirmiştim, bu sayede sevdirdim kendimi, herkes beni nazik buluyordu ve müşteri çekiyordum, bu da şefimin gelirlerinin artmasını sağladı. O sıralarda neredeyse mutluydum. Her şey güzel, tatlı anılara dönüşüp gerilerde kalmıştı. Doğum sancılarının yaklaştığını hissediyordum ve bu da hüzünlü-mutlu bir ruh hali içine sokuyordu beni. Kar yağıyordu, caddeler kardan bir örtüye bürünmüştü. Ve akşamları karla kaplı caddelerde yürürken siz iki kardeşi, seni ve Kaspar'ı düşünüyordum, bir de zihnimden ve gönlümden şükran dolu sevgiler gönderdiğim Hedwig'i, hem de çok. 'Ona ancak bir kere yazabildim. Bana cevap vermedi. Ama böyle de güzel,' diye düşünüyordum. Böyle düşündüğüm zaman, kendimi de güzel buluyordum. Tüm bunlar coşkuyla dolduruyordu içimi; çok ağır adımlarla yürüyordum daima, her adımı insanca bir iyilik gibi hissediyordum. Bu arada

şehrin merkezindeki şık odayı bıraktım ve burayı, şimdi beni bulduğun bu evi kiraladım. Sabahları ve akşamları 'elektrikliyle' işe gidip geliyor ve tüm yolcuların bakışlarını üzerime çekiyordum. Bende garip bir şey vardı, bunu kendim de hissediyordum. Bir sürüsü farkına varmadan benimle konuşmaya başlıyorlardı, bazıları sadece bir çift laf etmiş olmak için, bazılarıysa benimle tanışmak amacıyla. Ama bu ikinci türden insanlar pek çekici hoş bir izlenim bırakmıyorlardı üzerimde. Her şeye baştan başlamam gerektiğini sanıyordum, onları bir biçimde uzaklaştıran, ama bana yine de iyi gelen hoş bir duyguya kapılıyordum. Erkekler! Bana ne çok laf atarlardı. Ne yaptığımı, nerede oturduğumu, kimleri tanıdığımı, öğle yemeklerini nerede yediğimi, akşamlarımı nasıl geçirdiğimi bilmek isteyen meraklı çocukları andırıyorlardı. Bana biraz ukala, masum çocuklar gibi geliyorlardı; o sıralarda öyleydim ben. Asla kabalıkla karşılık vermedim hiçbirine, buna gerek görmedim; çünkü tek biri bile bana karşı terbiyesizce davranmadı. Ben onların gözünde hem ayartan hem de donduran bir hanımefendiydim. Bir keresinde zeki görünümlü, ufak tefek bir kız konuştu benimle, adı Rosa'ydı, onu tanıyorsun zaten. Bana tüm hayatını ve çilelerini açtı, arkadaş olduk; her ne kadar onu caydırmaya çalıştıysam da evlendi şimdi. Beni sık sık ziyaret ediyor, beni, yani yoksulların kraliçesini!"

Klara yine sustu bir an, bu arada çocuksu-muzip bir ifadeyle Simon'a bakıyordu ve sonra anlatmayı sürdürdü:

"Yoksulların kraliçesi! Evet, bu benim işte. Klara'cığının ne kadar asil giyindiğini görmüyor musun? Bu benim balo gardırobumdan kalan bir parça: Arkada dekoltesi var! Prenseslik unvanım belirli bir gösteriş gerektiriyor. Tabiiyetimdekiler bundan hoşlanıyorlar, asaletten anlar onlar, bir balo kıyafetinin ihtişamı, lekeli, gri kadın giysileriyle dolu bu semtte kendini belli eder. Etkileyici

olmak istiyorsan, sevgili Simon, farkını göstermek zorundasın, ama her şey sırasıyla, şimdi dinle. Ne kadar canlı, latif bir dinleyicisin sen. İnsanı dinlemeyi herkeslerden iyi biliyorsun! Senin üstün yanlarından biri bu! İnsan sana kendini çok tabii, çok güzel anlatabiliyor. Bu sapa mahalleye taşındığımda yoksulları yavaş yavaş, ama giderek büyüyen bir sevgiyle sevmeyi öğrendim, dünyanın diğer tarafına, karanlık tarafına itilmiş olanları, özlem ve eziyet dolu bir dünyayı nitelemek üzere kullandıkları isimle, ayaktakımını sevmeyi öğrendim. Burada yararlı olabileceğimi gördüm ve hiçbir zorlama olmadan ve gösterişe kaçmadan yararlı olmak üzere kurdum düzenimi. Bugün onları terk etsem, bu insanlar, bu kadınlar, çocuklar ve erkekler feryat ederler. Başlarda onların pislikleri karşısında ikrah ve tiksinti hissediyordum, ama yakından bakınca bu pisliğin hiç de öyle katı, ağdalı bir mesafeden göründüğü kadar tiksindirici olmadığını anladım. Ellerime, hatta dudaklarıma, yüzleri hiç de temiz sayılamayacak bu çocuklara dokunmayı öğrettim. İşçiler ve gündelikçilerin kaba ellerini sıkmaya alıştım ve kısa zamanda bu insanların ellerini nasıl şefkatle uzattıklarını fark ettim. Bu dünyada, bana sizi, seni ve Kaspar'ı, hatırlatan pek çok şey buldum. Her halükârda beni bu insanların sahibesi ve vasisi olmaya çeken pek çok incelik ve saklı güzellik vardı. Bunu yapmak hem kolay hem de zordu. Kadınlar vardı bir kere! Onları sakatlıkları ve iğrenç hataları konusunda ikna ederek yavaş yavaş bu yüz karası durumlarından kurtulmaya heves etmelerini sağlamak için ne çok çaba gerekti. Onları temizliğin hayrına ve keyfine alıştırdım ve uzun, şüpheci tereddütlerin ardından bundan nihayet zevk aldıklarını gördüm. Erkekler daha uslu çıktılar; çünkü ben güzeldim. Bu sayede bana daha iyi itaat ettiler, benim alabildiğine basit derslerimi kavramakta daha büyük bir yetenek gösterdiler.

Simon! Bu yoksullara gönüllü bir eğitmen olmanın beni nasıl mutlu ettiğini bir bilseydin! Yol gösterebileceğin cahiller bulmak için fazla bir şey bilmene gerek yok. Hayır, yalnızca bilim yetmez. Burada bir tavır almak, bu tavrı gurur ve anlayışla sağlamlaştırmak ve tutkuyla göstermek için cesaret ve istek gerekli. Sahip olduğum ve vermeyi başardığım tüm bilgiyi, kolayca kavranacak biçimde, aşağı, aşağılanmış tabakanın sevdiği ifadelerle açıklayan bir dil geliştirdim. Onların düşünce ve duygularına, çoğu zaman kendi beğenime rağmen uyum sağlayarak hükümdarları oldum. Ama zamanla bu benim de beğenim haline geldi. Eğer bir insan etkileyebiliyorsa, aynı zamanda kendi de etki altındakilerden etkilenme yeteneğine sahip demektir. Yürek ve gelenek bunu kolayca sağlar. Bir gün sancılar içinde şu yanda uyuyan çocuğu beklerken bana geldiler, kadınlar ve genç kızlar, ihtimam gösterip baktılar bana ve ben yeniden ayağa kalkıncaya kadar iyilik yaptılar. Kocaları tüm o zaman boyunca benim için tasalandılar ve beni yeniden gördüklerinde, eskisinden daha güzel bularak mutlu oldular. Prenseslerine böyle gösteriyorlardı saygılarını. Bu ilkbahardaydı. Odamda, doğumdan hâlâ biraz halsiz otururken sanki çiçeklere boğulmuş gibiydim; çünkü bana bulabildikleri bütün çiçekleri getiriyorlardı. Civardan genç, zengin bir adam sık sık ziyaretime geliyor ve ayakucuma oturuyordu; bundan rahatsızlık duyuyordum, çünkü bunun bir saygı gösterisi olduğunu seziyordum; bu onun inceliğiydi. Bir gün, karısı olmam için yalvardı bana, çocuğu hatırlattım, ancak bu, artık bana tuhaf bir biçimde dokunaklı gelen tekliflerini sonraki günlerde de tekrarlaması için daha da cesaretlendirdi onu. Bana oradan oraya savrulmakla geçmiş tüm o boş hayatını anlattı, ona acıdım ve karısı olacağıma söz verdim. Benim bir işaretimle, bir bakışımla mutlu oluyor ve beni o kadar seviyor ki,

bunu her an hissediyorum. Ona 'Artur, bu çok ayıp,' dediğim zaman beti benzi atıyor ve bir felaket olmasını beklemekten alamıyorum kendimi. Karşımda tarifsiz bir çaresizlik içinde kalakalıyor. Onu mutsuz etmeye gücüm yok. Ayrıca varlıklı biri ve benim de halkım için paraya ihtiyacım var; bunu o verir bana. İstediğim her şeyi yapıyor. Benim rica etmeme izin vermiyor, ona emretmem için yalvarıyor. Böyle bir halde. Şimdi gelir neredeyse, o zaman seni tanıştırırım onunla. Yoksa gitmek mi istiyorsun? Gitmek ister gibi bir halin var. Git o zaman! Belki de böylesi daha iyi. Evet, daha iyi. Şüphelenir şimdi. Bu bakımdan korkunç biri. Yanımda genç bir adam görürse, kafasını kanlar içinde bırakana kadar duvarlara vurabilir, bunu yapabilir. Ayrıca sen burada olduğun zaman, başka kimseyi görmek istemiyorum. Başkaları olduğunda da sen olmamalısın. Seni yalnız, sadece kendime istiyorum. Daha sana tüm bunların nasıl olduğunu anlatmam lazım. İnsanlar bir sürü şey anlatıyorlar, ama ya doğrular? – Git şimdi. Yakında yine geleceğini biliyorum. Ayrıca sana yazacağım. Bana adresini bırak. Haydi, hoşça kal!"

Simon, merdivenlerden aşağı inerken esmer, sevdalı bir tiple karşılaştı: Şu Artur bu olmalı, diye düşündü ve kendi yoluna yürüdü. Gece olmuştu. Bir patikaya saptı ve birkaç adım attıktan sonra arkasına döndü, pencere kapanmıştı şimdi, koyu kırmızı perde çekilmişti ve herhalde yeni yakılmış olan lambanın ışığında tuhaf bir kederle parlıyordu. Perdenin ardında bir gölge hareket etti, bu Klara'nın gölgesiydi. Simon yürümeye devam etti, ağır ağır, derin düşünceler içinde. Şehre varmak için hiç acelesi yoktu. Orada kimse beklemiyordu onu. Yarın yine yazıhanede yazıyor olacaktı. Artık bu meseleyi kararlılıkla ele almanın, biraz para kazanmaya çalışmanın vakti gelmişti. Belki sonunda bir memuriyet bile bulabilirdi. "Memuriyet" lafını düşününce güldü. Şehre vardı-

ğında vakit çok geç olmuştu. Biraz oyalanmak için hâlâ açık bir müzikhole girdi, ama pek iyi bir şey göremedi. Sahneye bir komedyen çıktı; Simon bu adamın çok sıradan biri gibi izleyici kalabalığının arasında kaybolmasını isterdi; aslına bakılırsa sunduğu gösteri için tokatlanmayı hak ediyordu. Ama hayır! Simon, bacaklarını, kollarını, burnunu, ağzını, gözlerini ve hatta çökmüş, kemikli yanaklarını bile şekilden şekle sokmak zorunda olan bu zavallı adama karşı yakıcı bir merhamet hissetti hemen; adam tüm bu eziyetlerin sonunda hedefine bile ulaşamıyordu: komik olamıyordu! "Yuh!" diye bağırmak isterdi, ancak bir kez daha yalnızca "Ah!" çıktı ağzından. Adamın halinden dürüst, namuslu ve fazla yontulmamış biri olduğu açıkça anlaşılıyordu: Bu, sahnede yaptıklarını daha da itici gösteriyordu; istenen kıvrak, eğlendirici bir gösteri sunmaksa eğer, ancak hem yumuşak hem de derbeder olmayı bilen insanlara yakışacak hareketlerdi bunlar. İçinden bir ses, Simon'a bu komedyenin belki de kısa bir süre öncesine kadar sakin, sağlam bir iş yaptığını söylüyordu; muhtemelen herhangi bir hata ya da kabahat yüzünden kovulmuştu. Adam çok utanç verici ve tiksindirici görünüyordu Simon'a. Ardından, bir süvari subayının vücudu saran, kısa üniformasıyla kısa boylu, genç bir kadın şarkıcı çıktı sahneye. Bu daha iyiydi; çünkü genç kızın sunduğu gösteri bir yanıyla sanata yaklaşıyordu. Ardından bir hokkabaz göründü; şişeleri burnunun ucunda dengeye getirmek yerine mantarlarını çıkarsa daha iyi bir iş yapardı; zaten bu kadarını bile fazlasıyla budalaca ve yavan bir biçimde yapıyordu. Adam yassı kafasının üzerine yanan bir lamba koydu ve seyircilerden, bunu bir sanat eseri olarak görmeleri gibi küstahça bir şey bekledi. Simon daha sonra bir oğlan çocuğunun söylediği şarkıyı dinledi; bunu beğendi ve aklında bu güzel izlenimle fazla oyalanmadan terk etti lokali. Yeniden caddeye çıktı.

Etrafta dolaşan pek az insan kalmıştı. Yan sokaklardan birinde bir kavga çıktığı anlaşılıyordu, oraya doğru yaklaştığında gerçekten de çirkin bir sahneyle karşılaştı: İki genç kız, biri çıplak yumruklarıyla, diğeri küçük, kırmızı bir şemsiyeyle birbirlerine vuruyorlardı. Yüzleri kısmen aydınlatan, yalnız, melankolik bir fenerin ışığı altında sürüyordu bu kavga. Kızların giysileri ve şapkaları paçavraya dönmüştü, ikisi birden bağırıyordu; öfkeden ziyade acı içinde, ancak yedikleri darbelerden değil, kendilerini böyle hayvanca sefil davranışlar içinde bulduklarından için, utanç duygularının kalan son kırıntılarından gelen bir haykırıştı bu. Birden ortaya çıkan bir polis memurunun son verdiği korkunç, ama çok kısa süren bir kavga oldu bu. Polis, bu iki kızın yanı sıra, tartışmanın nedeni olduğu anlaşılan şık giyimli bir beyi de tutukladı. Olayı polise bir postacı ihbar etmişti ve şimdi bununla çok böbürleniyordu. Kızlar bu kez tüm öfkelerini postacıya yönelttiler, adam hemen tabanları yağladı.

Simon eve yollandı. Ama oturduğu sokağa vardığında kahkahalar atıp haykıran birtakım insanlar gördü; bu gece kuşlarının ilgisini üzerine çeken kişi bir kadındı. Kadın, muhtemelen kendi kocası olan ve küçük meyhanelerin birinde bulup dışarıya sürüklediği sarhoş bir adamı sopayla ittiriyordu. Bir yandan da durmadan bağırıyordu; Simon onlara yaklaştığında kadın cıyak cıyak bağırarak ne kadar serseri bir kocası olduğundan şikâyet etmeye başladı. Ansızın grubun önünde durduğu binanın tepesinden bir su fışkırdı ve aşağıdakilerin kafalarını ve giysilerini fena halde ıslattı. Eski şehrin bu mahallesinde, gürültü yapan gece kuşlarının tepesinden aşağı su boşaltmak âdettendi. Âdet hatırı sayılacak kadar, kutsallık kazanacak kadar eski olabilirdi, ama buna maruz kalanlar açısından her seferinde çileden çıkaran beklenmedik bir olay oluyordu. Yukarıdaki pencerenin önünde

duran ve kötü kalpli, uğursuz bir cin gibi aşağıya bakan kadına hep bir ağızdan sövmeye başladılar. Simon herkesten önce davrandı: "Hey siz o tepedeki, pencerede duran, kadın mısınız, erkek misiniz neyseniz, bu ne cüret? Fazla suyunuz varsa kendi kafanıza dökün, başkalarının kafasına değil. Kendi kafanızın daha çok ihtiyacı var besbelli. Gecenin bir yarısında sokaktakileri ıslatmak ve insanlara giysileriyle sinsice banyo yaptırmak ne terbiyesizliktir! Siz o kadar yukarda, ben de bu kadar aşağıda olmasaydık, o elma kafanızı öyle bir ısırırdım ki, ağzınızın suları akardı. Eğer şu Tanrı'nın adaleti olsaydı, omuzlarımı ıslatan her damla için bir gümüş sikke vermek zorunda kalırdınız; o zaman o keyfiniz kursağınızda kalırdı herhalde. Çabuk girin içeri, sizi hortlak kılıklı oradan, yoksa şu düz duvara tırmanır, karı mısınız erkek mi, anlamak için saçlarınızı yolarım. Bu sululuklar adamı kudurtur öfkeden."

Ağzından çıkan kötü laflar Simon'u kendinden geçirmişti. Sövüp sayma fırsatı bulmak rahatlatmıştı onu. Birazdan yatağına uzanıp uyuyacaktı ama. Hep aynı şeyleri yapmak ne kadar sıkıcıydı. Yarından itibaren yeni bir insan olmaya karar vermeliydi. Ertesi gün, yazıhanede aklı Klara'yı düşünmekten kanatlanmış ve dağılmış bir haldeyken, sabırsızlıktan bir sürü hata yaptı, öyle ki yazıhanenin sekreteri, eski ekip başkanlarından biri, Simon'u azarlamak ve daha özenli çalışmazsa başka iş alamayacağını söyleyerek gözdağı vermek zorunda hissetti kendini.

On sekizinci bölüm

Sonbahar geldi. Simon daha pek çok kereler gece vakti sıcak sokaklarda yürümüştü ve hâlâ da yürüyordu, ama mevsim koşulları sertleşmişti artık. İnsan oraya gidip düşen yaprakları seyretmese de, şehir dışındaki çayırlıklarda ağaçların yaprak döktüklerini biliyordu. Sokaklarda da hissediliyordu bu. Güneşli bir sonbahar günü Klaus gelmişti, bilimsel bir amaç ve iş onu bir günlüğüne bu yöreye getirmişti. Güzel güneşin cazibesine kapılarak şehir dışına çıkıp daha yüksekteki tepelik alana yürüdüler birlikte, oldukça suskunlardı ve fazla mahrem konuşmalardan özenle kaçınıyorlardı. Yol onları ormandan ve tekrar bir çayırlıktan geçirdi; Klaus, çayırlığın geç yeşermiş diri otlarına ve burada otlayan kahverengi benekli ineklere hayran kaldı. Simon'un, fazla konuşup heyecanlanmadan sonbahar ovalarında yürüyüşe çıkma fikrini çok hoş bulmuştu, inek sürülerinin çıngıraklarını işitmek, bir çift laf etmek, ama daha çok da konuşmadan uzaklara bakmak biraz hüzünlüydü, fakat hoştu. Daha sonra ormanlık bir yamaçtan yukarı yürümüşlerdi, ağır ağır ve huzur içinde; çünkü Klaus her şeyi, her dalı ve her yemiş tanesini uzun uzun incelemek istiyordu; sonunda tepeye, onları tarifsiz ölçüde yumuşak, okşar gibi bir güz güneşinin karşıladığı güzel bir orman kıyısına

varmışlardı; gözleri yeniden özgürlüğe, aşağıdaki vadinin manzarasına kavuşmuştu orada; vadinin içinden, çıkıntılar oluşturan ormanlık alanların ve sararmış ağaçların tepeleri arasından beyaza çalan parıltısıyla bir nehir kıvrılarak akıyordu; kahverengi bağlık tepelerin ortasında bakmaya doyum olmayan kırmızı çatılı, şirin bir köy vardı. Burada kendilerini otların üzerine bırakmışlar, uzun süre tek bir söz söylemeden sessizce yatmışlardı, gözleri önlerine serilmiş manzaraya, kulakları çan seslerine takılı kalmıştı ve her ikisi de, çan seslerini işitmeseler bile tabiatın her yöresinde daima birtakım seslerin duyulduğunu düşünmüştü ve sonra adeta konuşmadan hissedilen o sakin sohbetlerden birine dalmışlardı, yazılamayan, iyilikten öte bir amaç taşımayan, hiçbir yere varması beklenmeyen, yalnızca kokusu, tınısı ve gayesiyle akıllara kazınan o sohbetlerden birine. "Mutlaka," demişti Klaus, "senin için ilerde her şeyin daha iyi olacağını düşünebildiğim zamanlarda, bana mutluluk veren bir cesaret geliyor içime. Senin yararlı, hedefine ulaşmış bir insan olduğunu düşünmek, gönlümde daima apayrı güzellikte bir yankı bulmuştur. İnsanların saygısını kazanmaya çok önem veriyorsun, herkes gibi, hatta daha bile fazla, çünkü başkalarının sahip olmadığı çok istekli ve çok ateşli özelliklerin var senin. Ancak çok fazla şey istememelisin ve kendine yönelttiğin taleplerde aşırıya kaçmamalısın. Bu zarar verir, yıpratır ve sonunda kayıtsızlaştırır seni, inan bana. Her şeyi, dünyadaki her ayrıntıyı arzuladığın gibi bulamazsın, bundan ötürü ateş püskürmene hiç gerek yok. Başkalarının fikirleri ve eğilimleri de hâkim olabilir ve aşırı ölçüde iyi niyetli olmak gönlünü kötü niyetten daha fazla zehirler, bu fena bir şey tabii. Atılım yapmaya aşırı hevesli görüyorum seni. Bir hedefe doğru nefes nefese koşmak sana zevk veriyor. Bu işe yaramaz. Bırak her gün kendi sakin, doğal akışı içinde geç-

sin ve sonuçta bir insana yakışır şekilde, rahat bir hayat yaşamayı başardığın için biraz daha gurur duy kendinle. Toplum önünde bizim görevimiz, hayatı görgümüz ve şerefimizle kolaylaştırmak; çünkü kavgacıların kindar, ateşli soluğuyla hiçbir ilgisi olmayan, sessiz, hüzünlü endişelerle dolu bir hayat sürdürüyoruz. Senin çok yabani bir tarafın var, bunu söylemek zorundayım ve sonra çabucak hassas bir insan oluveriyorsun, bu sefer de varlığını sürdürebilmek için insanlardan çok, ama çok fazla hassasiyet bekliyorsun. Seni kırması gereken şeylerden hiçbir biçimde incinmiyorsun, dünyanın ve hayatın ahvalinden doğan, çok sıradan şeylere kırılıyorsun. Tüm insanlar gibi bir insan olmayı denemelisin, o zaman kendini kesinlikle daha iyi hissedersin; çünkü hayatın türlü gereklerini yerine getirirken yorulmaya fırsat bulamazsın ve bir kez insanların sevgisini kazanırsan, ondan sonra bunu hak ettiğini göstermekten zevk alırsın. Şimdi nerde akşam orada sabah sürtüyorsun ve bir vatandaşa, bir insana ve özellikle de bir erkeğe yakışmayan özlemler içinde boğuluyorsun. Hayatını sağlam temeller üzerine oturtmak için neler yapabileceğini ne çok düşündüm kim bilir, ama sonuçta kendi hayatını nasıl şekillendireceğini sana bırakmak zorundayım; çünkü nasihatler nadiren işe yarar." – Simon, "Uzaklara bakmak insanı mutluluktan uçururken, böyle güzel bir günde neden bu kadar kaygılısın?" demişti. –

Daha sonra tabiat hakkında gevezelik etmiş ve ağır meseleleri unutmuşlardı.

Klaus ertesi gün ayrılmıştı.

Kış geldi. Garipti. Zaman iyi niyetlere de, bir türlü denetlenemeyen kötü alışkanlıklara da aldırmadan şaşmaz bir biçimde geçip gidiyordu. Zamanın bu geçişinde,

kabullenen ve bağışlayan, güzel bir yan vardı. Dilenciye de, cumhurbaşkanına da, günahkâr kadına da, iffetli hanıma da aldırmadan geçip gidiyordu. Pek çok şeyi küçük ve önemsiz hissettiriyordu; çünkü yüce ve ulu olanı temsil eden yalnızca zamandı. Neydi tüm bu çabalar ve hayat, neydi tüm bu hareketlenme, tepeye tırmanma gayreti neydi? O tepe ki, insanın adam mı yoksa hödük mü olduğunu hiç umursamıyor, doğruyu ve iyiyi yapıp yapmadığıyla hiç ilgilenmiyordu. Simon başının üzerinde mevsimlerin bu hışırtısını duymaya bayılıyordu ve bir gün loş, kararmış sokağa karlar düşmeye başlayınca insanı ısıtan, sonsuz tabiatın ilerlemesine sevindi. Tabiat kar yağıyor, bu kış demek ve benim aptal kafam artık kışı göremeyeceğine inanmıştı, diye düşündü. Bu bir masal gibi geliyordu ona. "Bir varmış bir yokmuş, başka ne yapacaklarını bilmedikleri için dünyanın üzerine dökülen kar tanecikleri varmış. Bir sürüsü tarlaya uçmuş ve orada kalmış, bazıları çatılara düşmüş ve orada kalmış, yine bazı başkaları, acele içinde yürüyen insanların şapkalarına ve kapüşonlarına düşmüşler ve kalmışlar, ta ki oradan silkeleninceye kadar, tek tük birkaç tanesi, bir arabanın önüne bağlanmış duran bir atın sadık, sevimli yüzüne uçmuş ve at gözlerinin uzun kirpiklerine konmuşlar, bir kar taneciği bir pencereden içeri uçmuş, ama orada ne yaptığı anlatılmamış, her ne olmuşsa, orada kalmış. Sokağa kar yağıyor, yukarıdaki ormana da, ah ne güzeldir şimdi orman. Oraya gitmek vardı. Umarım fenerlerin yandığı akşam saatine kadar yağmaya devam eder. Bir zamanlar bir adam varmış, kapkaraymış, yıkanmak istermiş, ama sabunlanacak suyu yokmuş. Derken kar yağdığını görünce sokağa çıkmış ve kar suyuyla yıkanmış ve yüzü kar gibi beyaz olmuş. Artık bununla böbürlenebilirmiş, o da böbürlenmiş. Ama adamı bir öksürük tutmuş ve başlamış öksürmeye, bütün bir yıl boyunca, bir

sonraki kış gelinceye kadar öksürüp durmuş. Derken dağdan yukarı yürümüş terleyinceye kadar, bir yandan hâlâ öksürüyormuş. Öksürük bir türlü kesilmek bilmiyormuş. O sırada küçük bir çocuk gelmiş yanına, bu bir dilenci çocuğuymuş, avucunda bir kar tanesi varmış, kar tanesi küçük, narin bir çiçeğe benziyormuş. 'Bu kar tanesini ye,' demiş çocuk. Ve büyük adam kar tanesini yemiş ve öksürüğü hemen geçmiş. Derken güneş batmış ve her yer kararmış. Çocuk karda oturuyor, ama üşümüyormuş. Evde dayak yemiş, nedenini kendisi de bilmiyormuş. Küçük bir çocukmuş işte ve daha hiçbir şey bilmiyormuş. Minik ayakları da üşümüyormuş, oysa ayakları çıplakmış. Çocuğun gözünde bir damla yaş parlamış, ama ağladığını anlayacak kadar akıllı değilmiş daha. Herhalde gece donmuş çocuk, ama hiçbir şey hissetmemiş, hiç hissetmemiş, bir şey hissetmek için çok küçükmüş. Tanrı görmüş çocuğu, ama aldırış etmemiş, Tanrı bir şey hissetmek için çok büyükmüş." –

. Simon bu dönemde, odasında hüküm süren kış soğuklarına rağmen, yataktan erken fırlamak için kendini zorluyordu, yapacak başka hiçbir şeyi olmadığı halde. O da öylece durup dişlerini sıkardı o zaman, onu gayrete getirecek bir şeyler çıkardı mutlaka. Yapacak bir şeyler her zaman bulunurdu. Vakit geçirmek için ellerini ya da sırtını ovalardı veya amuda kalkıp ellerinin üzerinde yürümeyi deneyebilirdi. En gülüncünden bile olsa, herhangi bir irade temrini yapmalıydı sürekli olarak bu bedenini güçlendirir ve canlandırırdı. Her sabah üstüne hararet basıncaya kadar, soğuk suyla tepeden tırnağa yıkanıyordu ve dışarıya çıkarken palto giymeye tenezzül etmiyordu. Şimdi kendini yola getirmeye çalışıyordu, bu mevsimde! Masanın başında oturur ve okurken paltosunu ayaklarına sarmak için kullanıyordu. Aklına estiğinde dağdaki kalın karlara bata çıka yürümek için acemi erle-

rin askerde giydiklerine benzer bir çift geniş, kaba ayakkabı edindi. Hâlâ şık ayakkabılara bakmanın ne demek olduğunu bu ona öğretirdi şimdi. İnsan böyle bir çift kaba ayakkabıyla dünyaya daha da sağlam basabilmeliydi. Şimdi önemli olan yukarda kalmak ve kendine bir yer edinmekti. Boynunu bükmediği sürece ona uygun bir meslek mutlaka, hatta kendiliğinden çıkacaktı karşısına. Yeniden, ta en başından başlamanın ne zararı vardı şimdi? Sadece gözlerini ve zihnini açık tutması yeterliydi, o zaman bulması gereken kendiliğinden gelecekti.

Bu dönemde para kaybetmiş olan ve onu yeniden kazanmak için tüm iradesini ortaya koyan bir insanı andırıyordu; ama bu parayı yeniden kazanmak için irade göstermekten başka hiçbir şey yapmıyor, hiçbir girişimde bulunmuyordu.

Noel sıralarında bir gün büyük dağdan yukarıya yürüdü. Akşam oluyordu ve hava korkunç soğuktu. Acı bir ayaz, insanın soğuktan kızarmış ve yara olmuş burnunu ve kulaklarını yalıyordu. Simon düşünmeden bir zamanlar Klara'nın orman içindeki evine çıkan ve şimdi yürümeye daha elverişli bir hale getirilmiş olan yola saptı. Her yanda, dönüştüren insan elinin bıraktığı bir ize rastlanıyordu. Eskiden o ahşap villanın bulunduğu yerde büyük, ama kaba görünmeyen bir bina çıktı karşısına; Kaspar henüz burada resim yaparken orada oturan sevimli, tuhaf kadını görmek için defalarca girmişti o villaya. Şimdi onun yerine halka açık bir kaplıca oteli inşa edilmişti ve görünüşe bakılırsa, çok ilgi görüyordu; çünkü iyi giyimli birtakım insanlar binaya girip çıkıyorlardı. Simon içeri girip girmemek konusunda bir an tereddüt etti, ama azgın soğuk, insanlarla dolu sıcak bir salon fikrinin cazibesine kapılmasını sağladı. Böylece içeriye girdi. Çam dallarından gelen ılık, keskin bir koku çarptı yüzüne, büyük, aydınlık odanın, aslına bakılırsa salonun, her tarafı çam

dallarıyla donatılmış ve süslenmişti, duvarlar çam yeşiliyle kaplanmıştı adeta. Sadece beyaz duvarlara yazılmış veciz sözler açıkta bırakılmıştı ve okunabiliyordu. Tüm masalar neşeli ve ciddi insanlarla dolmuştu; küçük, yuvarlak masalarda tek başlarına oturan veya uzun masaların etrafına gruplar halinde toplanmış pek çok kadının yanı sıra erkekler ve çocuklar da vardı. İçkilerin ve yemeklerin enfes kokuları Noel çamlarının kokusuna karışıyordu. Ortalıkta güzel giyimli genç kızlar dolaşıyor ve müşterilere, garson kadınların tarzına hiç benzemeyen, nazik, ama olağanüstü rahat tavırlarla hizmet ediyorlardı. Bu zarif kızlar sanki yalnızca güler yüzlü bir oyun oynamış olmak için hizmet ediyor gibiydiler ya da bu hizmeti sanki sadece ebeveynlerine, akrabalarına, erkek ve kız kardeşlerine veya çocuklarına sunuyorlardı: Öylesine anaç, ama aynı zamanda çocuksu görünüyorlardı. Salonun öteki ucunda yine sık çam dallarıyla çevrilmiş, küçük bir sahne bulunuyordu; belki bir Noel piyesinin veya iç açıcı başka bir oyunun sahnelenmesi için düşünülmüştü. Her halükârda sıcak, sevimli, davetkâr görünen bir mekândı burası. Simon, tek başına küçük yuvarlak bir masaya oturdu ve kızlardan birinin yanına gelerek ne arzu ettiğini sormasını bekledi. Ama şimdilik kimsenin geldiği yoktu. O da, genç erkeklerin yaptığı gibi çenesini eline dayayarak küçük masanın başında uzun bir süre sessizce oturdu; sonra birden ince bedenli bir hanım ona doğru geldi, başıyla nazik bir selam verdi ve ardından, kızlardan birine doğru seslenerek bu genç beyefendiye hizmet verilmesinin neden bu kadar geciktiğini sordu. Uyarıyı ciddi bir ifadeyle değil, gülerek ve sevimli bir tavırla yapmıştı, ama bu hanımın burada bir tür müdür ya da idareci veya buna benzer bir şey olduğu belliydi.

"Sizi beklettikleri için özür dilerim," diyerek tekrar Simon'a döndü kadın.

"Ah, özür gerektiren bir şey olduğunu sanmıyorum. Dahası, sizi kızlarınızdan birine çıkışmak zorunda bıraktığım için benim özür dilemem gerekir. Ayrıca burada otururken benimle ilgilenilmemesinden çok memnunum; çünkü açıkça itiraf etmem gerekirse, servis yapan kıza sipariş vermek için harcayabileceğim pek az param var." –

"İstediğiniz kadar yiyip için. Hiçbir şey ödemeniz gerekmiyor," dedi hanım.

"Bu yalnız benim için mi geçerli, yoksa herkes için mi?"

"Tabii ki, yalnızca sizin için, ayrıca ben, sizden hiçbir şey istenmemesi yönünde gereken direktifi vereceğim için böyle sadece."

Simon'un küçük, kahverengi masasına oturdu.

"Sizinle biraz çene çalacak kadar vaktim var ve bunu yapmamam için bir neden göremiyorum. Yalnız bir delikanlıya benziyorsunuz, bunu bana gözleriniz söylüyor, ayrıca gözleriniz, ait oldukları kişinin insanlarla temas içinde olmayı arzu ettiğini de söylüyorlar, hem de yeterince açık bir biçimde. Nedenini bilmiyorum, ama sizin iyi eğitim görmüş biri olduğunuzu düşündüm. Sizi gördüğümde sizinle konuşmak geldi içimden. Her şeyi net gösteren şu monoklumla bakmış olsaydım size, belki de oldukça hırpani göründüğünüzü keşfederdim, ama insanları teşhis etmeyi, üstelik bunun için bir de gözlük kullanmayı isteyen kim? Bu işletmenin başındaki kişi olarak müşterilerimin kimler olduğunu mümkün mertebe öğrenmek isterim. İnsanları eski püskü bir şapkaya bakarak değil, karakterlerini iyi ya da kötü kıyafetlerden daha iyi anlatan hareketlerine bakarak değerlendirmeye alıştım ve zaman içinde doğru yolu seçtiğimi gördüm. Beni burnu havada, kibirli biri olmaktan korusun Tanrı, hakkımda iyi şeyler düşünüyorsa tabii. İnsan sarrafı olmayan bir işkadınının işleri zamanla kötüye gider; peki

ya insanları tanımak ne öğretir insana? Dünyanın en basit şeyini: herkese içtenlikle davranmayı! Bu yapayalnız, kayıp gezegende biz insanlar kardeş değil miyiz hepimiz? Oğlanlar kızlara, kızlar kızlara ve yine kızlar oğlanlara kardeş değiller mi? Ancak büyük bir hassasiyetle olabilir bu ve zaten herhalde daima öyle olmalıdır; özellikle de düşüncede! Ama sonra kabarmalı ve eyleme geçmelidir. Karşıma kaba bir adam ya da hödük bir kadın gelse, ne yapabilirim? Hemen ürkmeli ve rahatsız mı olmalıyım? Ah, hiç bile. O zaman şöyle düşünürüm: Hayır, bu insan bana pek sevimli gelmiyor, beni iğrendiriyor, hem cahil hem de küstah, ama bunu ona ve kendime bu kadar açık bir biçimde hissettirmemem gerekir. Biraz rol yapmalıyım, belki o zaman o da biraz rol yapar, vurdumduymazlığından veya aptallığından bile olsa. Başkalarına özen göstermek çok iyi bir şey. Yüce gönüllüyüm ben ve bu noktada söyleyecek başka bir sözüm yok. Veya bir de şunu düşünürüm: Bir kardeş mutlaka en zarif ve seçkin insanlardan biri olmak zorunda değildir ve yine de, diyelim ki, ölçülü bir mesafeden kardeş olabilir belki. Ben bunu kendime kural belliyorum ve böyle yapmakla da çok iyi ediyorum. Başta bana omuz silkip yüzlerini buruşturmuş pek çok insan, sonradan sever beni. Söz konusu olan, sevgi ve ilgiyle sabır göstermek gibi çok hoş bir öğretiyse, neden bir parça Hıristiyan olmayacakmışım? Şimdi Hıristiyanlığa belki her zamankinden bile daha çok ihtiyacımız var; ama bu aptalca bir söz oldu. Gülümsediniz ve neden gülümsediğinizi çok iyi biliyorum. Gülümsüyorsunuz. Haklısınız, sadece, basit, bilgece bir dostluğun gerekli olduğu yerde, neden Hıristiyanlığı işe karıştırıyorum sanki? Biliyor musunuz? Bazen kendi kendime şöyle düşünürüm: Hıristiyanlık görevi, günümüzde sessizce ve hiç hissettirmeden bir insanlık görevine dönüşüyor ve bunu yerine getirmek çok

daha kolay ve iyi. Ama şimdi gitmek zorundayım. Beni çağırıyorlar. Siz oturun, tekrar geleceğim." –

Böyle söyleyerek gitti.

Birkaç dakika sonra tekrar geldi ve daha uzaktan, birkaç adım öteden seslenerek sohbete yeniden girdi: "Burada yenilik her şeyi nasıl da kucaklamış. Bir bakın etrafınıza: Her şey yeni, taze ve sanki şimdi doğmuş gibi. Eskiyi hatırlatan hiçbir şey yok! Başka her binada ve her ailede, tıpkı bir veda sahnesi ya da hüzünlü bir günbatımı gibi güzel bulunduğu için, hâlâ sevilen ve saygı gösterilen eski bir mobilya, eski zamanlardan bir nefes ve parça vardır herhalde. Burada bunu sadece ima bile eden, benzer bir şey görüyor musunuz? Bu bana, henüz anlatılamayan bir geleceğe doğru kurulmuş, baş döndürücü, kemerli, hafif bir köprü gibi geliyor. Ah, geleceğe bakmak, geçmişin ardından hayaller kurmaktan çok daha güzel. İnsan bir geleceği düşünürken de hayal kuruyor. Olağanüstü bir yanı yok mu bunun? İnce düşünceli insanların, yakınlık ve sezgilerini geçmiş günlere değil, gelecektekilere adamaları daha akıllıca olmaz mıydı? Belki de biraz abartılı bir sevgiyle süslediğimiz ölmüşlerimizin, geçmiş zamanların mezarlarından daha fazla ilgiye muhtaç çocuklarımız gibidir gelecek günler! Şimdi bir ressam, gelecekteki insanların görgülü ve özgür bir tavırla taşıyacakları zarafete sahip kostümler tasarlasa iyi olur; şair hiçbir özlem tarafından kemirilmeyen, güçlü insanlar için erdemler hayal eder; mimar, elinden geldiğince, taşa ve yapıya daha büyüleyici bir kıvraklık katan biçimler bulur, ormana gider ve yerden biten çamların ne kadar ulu ve asil olduklarını fark ederek gelecekteki yapılarına örnek alır onları ve genel olarak erkek, geleceğin önsezisi içinde, bayağı, soysuz ve yararsız olan her şeyi kaldırıp atar ve ona öpmesi için dudağını uzatan eşinin kulağına, becerebildiğince güzel ifadelerle düşünce-

lerini fısıldar ve kadın gülümser. Siz erkekleri bir tebessümle eyleme özendirmeyi biliriz biz ve sizler kendi ödevlerinizi canla başla ve güzellikle sergileyerek duyuları gülümsettiğinizde görevimizi yerine getirdiğimize inanırız. Sizin yaptıklarınıza kendi başardıklarımızdan daha çok seviniriz. Sizin yazdığınız kitapları okur ve düşünürüz: Biraz daha az yazsalar ve biraz daha fazla yapsalardı keşke. Genelde size tabi olmaktan daha yararlı pek bir şey bilmeyiz. Başka ne yapabiliriz ki! Ama bunu zevkle yaparız. Fakat gelecekten söz etmeyi unuttum tabii, karanlık suların üzerinden geçen şu cüretli kemerden, ağaçlarla dolu şu ormandan, parlak gözlü şu çocuktan, bizi bir balıkçı ağı gibi kelimelerle yakalamaya çağıran bu ifade edilmezlik hakkında konuşmayı unuttum. Hayır, ben şimdiki zamanın gelecek olduğuna inanıyorum. Etrafımızdaki her şeyin sadece şimdiki zamanı soluduğunu düşünmüyor musunuz?"

"Evet," dedi Simon.

"Ve dışarıda korkunç sert bir kış sürüyor şimdi ve içerisi böylesine ılık, işte tam da sohbet etmeye uygun ve ben burada sizinle, çok genç, görünüşe bakılırsa biraz hırpani bir insanla oturuyorum ve üstelik görevlerimi de ihmal ediyorum sonuçta. Davranışlarınızda insanı tutsak alan bir şey var, biliyor musunuz? Orada aptalca oturduğunuz ve beni tuhaf bir biçimde baştan çıkarmayı becerip, rüzgârın içeri savurduğu sizin gibi biriyle değerli vaktimi harcamama neden olduğunuz için duyduğum gizli öfkeden ötürü şu anda size bir tokat atmak geliyor içimden. Ama biliyor musunuz, yine de bir süre daha oturabilirsiniz orada. Sizin için bir sakıncası yoktur kesinlikle. Kulaklarınıza doğru bir hamle daha yaparım birazdan. Şimdi işlerim var." –

Ve uzaklaştı.

Kadın uzaktayken, Simon etrafına bakındı. Lamba-

lar parlak ve sıcak bir ışık yayıyordu. İnsanlar keyifle sohbet ediyorlardı. Gece bastırırken gidenler olmuştu, çünkü şehre varmak için daha dağdan aşağı yürümek zorundaydılar. Bir masanın başına rahat tavırlarla kurulmuş iki yaşlı adamın sessizliği Simon'un dikkatini çekti. İkisinin de beyaz sakalları ve oldukça zinde yüzleri vardı; onlara eski moda bir özellik katan pipolarını içiyorlardı. Birbirleriyle konuşmuyorlardı, bunu gereksiz buluyor gibiydiler. Arada sırada gözleri karşılıklı buluşuyordu ve o zaman dudaklarının köşesine kıstırdıkları pipolarına asılıyorlardı, ama alabildiğine sakin bir tavırla ve muhtemelen sadece alışkanlıktan. Aylak insanlara benziyorlardı, ama hesaplı, planlı, vakur aylaklardı, refah aylaklığıydı onlarınki. Kuşkusuz sadece aynı alışkanlıklara sahip oldukları için bir araya gelmişlerdi: pipo içmek, küçük yürüyüşler yapmak, rüzgâra, havaya ve tabiata duydukları eğilim, sağlıklı olmak, sohbet etmektense susmayı tercih etmek ve nihayet yaşları ve onunla bağlantılı olan küçük şeyler. Bu ikisi Simon'a belirli vakardan yoksun görünmüyorlardı. Onların bu ayrıksı, sevimli görüntülerine bakarken insan biraz gülümsemekten alamıyordu kendini, ama bu görüntü sadece yaşlarına bile gösterilmesi gereken saygıyla çelişmiyordu. Yüzlerinin sakin hatlarında tamama ermiş ve hiçbir biçimde itiraz kabul etmeyen bir şeyler dile geliyordu. Bu yaşlılar, önlerine koydukları hedeften, bu bir hata olsa bile, şaşmazlardı kesinlikle. Ama hata neydi ki zaten? Eğer insan altmış ya da yetmiş yaşında hâlâ bir hatayı kendine kılavuz edinmişse, o zaman bu yeniyetmelere saygıyı hatırlatması gereken dokunulmaz bir mesele demekti. Bu tuhaf adamların –tuhaf bir tarafları vardı ne de olsa– hayatlarının sonuna kadar bağlı kalmaya yemin ettikleri bir yöntemleri, bir sistemleri vardı; öyle görünüyorlardı, kendilerine hizmet eden ve hayatlarının sonunu huzur içinde bekle-

melerini sağlayan bir şey bulmuş iki insan gibi. "Biz ikimiz bulduk sizin sırrınızı," diyordu tavırları ve duruşları. Eğlenceli ve dokunaklıydı bu; onları izlemek ve düşüncelerini kestirmeye gayret göstermek kuşkusuz üzerinde düşünülmeye değer bir şeydi. İnsan onları bu gözle bir süre inceleyince bu ikisinin daima birlikte görülebileceklerini de tahmin ediyordu hemen, asla başka türlü değil, asla tek tek değil, daima ikili olarak! Daima! Onların beyaz kafalarından dışarı sızan ana düşünce buydu. Hayat boyu bir ikili, muhtemelen ölümün uçurumdan aşağı uçarken de birlikte. Bu onların ilkesi gibi görünüyordu. Sahiden de yaşayan, yaşlanmış, ama hâlâ neşeli ve zinde iki ilke gibiydiler. Yine yaz olsa, insan onları dışardaki gölgeli terasta otururken görürdü, tıpkı şimdiki gibi gizemli tavırlarla pipolarını doldurur ve susmayı konuşmaya tercih ederlerdi. Kalkıp gitseler, daima ikisi birlikte giderlerdi, önce biri, ardından diğeri değil. Bu düşünülemezdi. Evet, rahat görünüyorlardı, bunu teslim etmek zorundaydı Simon. Rahat ve inatçı, diye düşündü, başını başka bir yöne çevirirken.

Bakışlarını farklı insanların üzerinde gezdirdi, tuhaf suratları olan İngiliz bir aile, âlim gibi görünen adamlar ve insanın bir mevki ya da bir meslek yakıştırmakta zorlandığı bazı başka erkekler keşfetti, beyaz saçlı kadınlar ve nişanlılarıyla gelmiş genç kızlar gördü, burada pek rahat edemedikleri her hallerinden belli olan ve buraya ailelerinin ortasında evleri gibi yayılmış insanlar fark etti. Ama salon hızla boşalıyordu. Kış dışarda ıslık çalıyordu ve insan çam ağaçlarının inleyerek birbirleri üzerine kapandıklarını duyabiliyordu. Orman binadan ancak on adım uzaktaydı, Simon eski günlerden çok iyi biliyordu bunu.

Kendini böyle düşüncelere bırakmışken müdire hanım tekrar ortaya çıktı.

Simon'un masasına oturdu.

Üzerine bir dinginlik gelmiş gibiydi. Simon'un elini tuttu. Bu beklemediği bir şeydi. – Ardından kimsenin duyamayacağı kadar kısık bir sesle ve kimsenin dikkatini çekmeden konuşmaya başladı:

"Şimdi yanınızda otururken artık kimse rahatsız etmez herhalde beni, insanlar yavaş yavaş gidiyorlar. Söyleyin bana, siz kimsiniz, adınız nedir, nereden geliyorsunuz? Görünüşünüz, sanki insanı zorluyor bunları sormaya. Bir soru ve bir şaşkınlık yayılıyor sizden, sizin içine düştüğünüz bir şaşkınlık değil, karşınızda oturan insanınki bu ve size dair. İnsan hakkınızda sorular soruyor kendine ve şaşkınlığa düşüyor ve dahası sizi konuşurken dinlemek için bir özlem duyuyor; bunun içinizden yayılan bir ses olması gerektiğini düşünüyor. İnsan elinde olmadan kaygılanıyor sizin için. Yanınızdan ayrılıyor, işimi yapıyorum ve sizi düşünürken ansızın bir merhamet duyuyorum size karşı. Acıma değil bu, çünkü siz bunu beklemiyorsunuz kesinlikle, ayrıca tam olarak merhamet de değil. Bunun ne olabileceğini bilmiyorum. Merak mı acaba? İzin verin, biraz düşüneyim. Merak? Hakkınızda bir şey bilme arzusu, öylesine bir şey, sadece bir ses ya da bir gürültü. İnsan sizi zaten tanıdığını sanıyor, ilginç bulmuyor ve buna rağmen acaba ağzınızdan bir kere daha işitmeye değecek bir şey çıkmış olabilir mi diye kulak kabartıp duruyor. İnsan size baktığında elinde olmadan esef duyuyor kolayca, üstünkörü, tepeden. Sizde derin bir taraf olmalı ve kimse bunun farkında değil sanki, çünkü siz bunun ortaya çıkması ve parlaması için asla gayret göstermiyorsunuz. Sizin anlatmanızı istiyorum. Ebeveyniniz hayatta mı, kardeşleriniz var mı? Kardeşlerinizin önemli insanlar olması gerektiğini tahmin etmek için size bakmak bile yetiyor. Ama insan sizi önemli bulmuyor ve önemsiz biri olduğunuzu düşünmekten alamıyor kendini. Nasıl oluyor bu? İnsan kendini rahatlıkla

üstün hissediyor karşınızda. Ama size yaklaştığında, hemen tavır geliştirmeye tenezzül etmeyen ve olduğundan daha güçlü ve tehlikeli görünmek istemeyen son derecede sakin bir insanla ilişki içinde olduğu için düştüğü o hatalardan birini yaptığını görüyor. Pek ilginç, hele hele tehlikeli görünmüyorsunuz, bu, kadınlar açısından, sürekli tehdidi altında olmayı bekledikleri şefkat ihtiyacıyla çıplak tehlikeden duydukları hazzın kötü bir karışımı. Size bu söylediklerime gücenmiyorsunuz tabii, çünkü siz hiçbir şeye gücenmiyorsunuz. İnsan sizi nereye koyacağını bilemiyor. Bana anlatmak ister misiniz, anlatacaklarınızı çok merak ediyorum! Biliyor musunuz, sadece bir saatliğine bile olsa, sırdaşınız olmak zevk verir bana, isterse bu sırdaşlık sadece hayalî olmakla kalsın. Daha biraz önce, yukarıdayken, hemen aşağıya inip, yanınıza koşmak için şiddetli bir istek duydum, sanki siz hiçbir koşul altında bekletilmemesi gereken, bir lütuf ve oldukça küçültücü bir ilgi sonucu karşısına çıkıldığına bile şükredilmesi gereken önemli bir şahsiyetmişsiniz gibi. Ve buraya uçar gibi geldiğim zaman, karşımda yanakları daha da kızaran birisi oturuyor! Ne büyük yanılgı, ama garip değil mi bu? Neyse, şimdi sessizce oturmak ve sizi dinlemek istiyorum." –

Simon anlattı:

"Adım Tanner, Simon Tanner ve dört kardeşim var, en küçükleri ve en az umut beslenmeyi hak edenleri benim. Bir erkek kardeşim ressamdır, Paris'te yaşıyor ve orada bir köydekinden bile daha sessiz ve münzevi bir hayat sürdürüyor; çünkü resim yapıyor. Şimdilerde biraz değişmiş olmalı herhalde; çünkü onu son görüşümden bu yana bir yıldan fazla zaman geçti, ama onunla karşılaşsaydınız, önemli ve içine kapalı bir insan olduğu izlenimini edinirdiniz sanıyorum. Onunla ilişki sürdürmek tehlikesiz değildir, hayranlık uyandırır, hem de öyle bir

biçimde ki, onun yüzünden aptalca şeyler yapabilirsiniz. Tepeden tırnağa sanatçıdır ve eğer ben, onun kardeşi olarak sanattan biraz anlıyorsam, bu onun sayesinde olmuştur, yoksa ancak onun etkisi altında biraz olsun gelişebilen kendi kavrayışım sayesinde değil. Şimdi uzun dalgalı saçları olduğunu sanıyorum, ama bu bukleler, kısa tıraşlı bir başın bir subayda durduğu kadar doğal durur onda, dikkat çekmez. İnsanların arasında kaybolur; huzur içinde çalışabilmek için kaybolmak da ister zaten. Eskiden bana bir mektupta, kayalık yamaçlar üzerinde kanat açan ve kendini en çok uçurumların üzerindeyken mutlu hisseden kartal hakkında bir şeyler yazmıştı ve başka bir seferinde de insanın ve sanatçının bir at gibi çalışmak zorunda olduğunu yazdı; tökezleyip devrilmek hiç önemli değilmiş, insan derhal ayağa kalkmalı ve zinde bir tavırla işinin başına dönmeliymiş. O zamanlar daha bir oğlan çocuğuydu ve şimdi resim yapıyor. Artık resim yapamasaydı, yaşayamazdı zaten. Adı Kaspar; öğrenciyken, okulda ve aile içinde daima tembel bir haylaz olarak görülürdü, inanın buna ve bunun tek nedeni de, tüm varlığıyla sakin ve ölçülü bir çocuk olmasıydı. Başarılı olmadığı için okuldan erken alındı, kutu ve sandık taşımak zorunda kaldı, sonra ülkesinden ayrıldı ve uzaklarda insanlardan hak ettiği saygıyı koparmayı öğrendi. Erkek kardeşlerimden biri o, bir diğerinin adı Klaus. O en büyüğümüz ve onu dünyadaki en iyi ve en temkinli insan olarak görürüm. Sabır, tereddüt ve ölçü fışkırır gözlerinden. Hamarat bir insandır, öylesine hamarattır ki, hiç kimse asla onun bu alçakgönüllü, gizli hamaratlığının farkına varmaz. Biz küçükleri o yetiştirdi, arzularımızın ve tutkularımızın peşinden gidişimizi izledi, bu konuda sustu ve bekledi, arada bir endişe ve öğütlerini bir-iki kelimeyle dile getirirdi, ama herkesin kendi yoluna gitmek zorunda olduğunu daima kabullenirdi, kötü

şeylerden korumayı denerdi sadece ve insanın iyi taraflarını o tuhaf keskin bakışıyla bulup çıkarırdı hep. Bu ağabeyim içten içe kaygılanıyor benim için, bunu çok iyi biliyorum; çünkü beni seviyor, o genel olarak insanları sever ve insanlara karşı, biz küçüklerde olmayan, kendine has, çekingen bir saygı duyar. Her ne kadar ilim dünyasında önemli bir konuma sahip olsa da, hep o çekingenliğiyle bağlantılı doğruluğu yüzünden daha yüksek bir konuma gelemediğine eminim ama; çünkü o en yüksek ve en sorumlu mevkileri hak ediyor. Bir ağabeyim daha var, o sadece talihsiz, başka hiçbir şey değil ve artık sadece eski günlerinden kalan hatıranın anlatabileceklerinden ibaret. Akıl hastanesinde. – Yoksa bunu sizin karşınızda açıkça söylememiş olmam mı gerekirdi? Şimdi böyle karşımda oturduğunuza ve kulaklarınızı açıp dikkatle beni dinlediğinize göre, her şeyi hakikate uygun bir biçimde öğrenmek istiyorsunuz mutlaka, yoksa hiç öğrenmeyin daha iyi, değil mi! Başınızı sallıyorsunuz ve sizin yürekli, aynı zamanda da iyi kalpli bir kadın olduğunuzu düşünmekle haddimi aşmıyorsam eğer, başınızı sallayarak sizi şimdiden iyi tanıdığımı gösteriyorsunuz bana. Dinleyin öyleyse. Bu talihsiz ağabeyim, bunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, genç, güzel bir erkek idealiydi belki de ve bizim çağımızın sert ve donuk beklentilerinden çok, kibar ve nazik on sekizinci yüzyıla uygun düşebilecek yeteneklere sahipti. Onun başına gelen talihsizlik hakkında susmama izin verin; çünkü birincisi bununla keyfinizi kaçırmak istemem, ikincisi ve üçüncüsü ve isterseniz altıncısı deyin, talihsizliğin katlarını açmak, tüm törenselliği, ancak böyle şeyler konuşulmadığı zaman yaşanabilecek tüm o güzelim peçeli matemi ortadan kaldırmak yakışıksız olur. İşte size erkek kardeşlerimi kısaca ve kabataslak bir biçimde gösterdim, şimdi sahneye genç bir kız çıkıyor, saman damlı küçük bir köye

hapsolmuş yalnız bir ilkokul öğretmeni, ablam Hedwig. Onu tanımak ister misiniz? Tüm kalbinizle severdiniz bu kızı. Yeryüzünde ondan daha gururlu bir yaratık yoktur. Boş gezenin teki olarak onun yanında, taşrada tam üç ay yaşadım, oraya vardığımda ağladı, bavulumu elime alıp ona sevecenlikle veda etmek istediğimdeyse alay etti benimle. Kovdu beni, bir yandan da öpücük verdi. Bana karşı sadece engel olamadığı gizli bir küçümseme hissettiğini söyledi, ama bunu öylesine güzel söyledi ki, sanki sevgiyle okşandığımı sandım. Ablasını ancak 'Kendi ayakların üzerinde durabilinceye kadar yanına gidebilirsin,' diye düşündüğü için hatırlayan ben, sırnaşık bir serseriden bile daha düşkün ve küstah bir halde yanına gittiğimde kendisiyle kalmama göz yumdu, bir düşünün. – Ama o üç ay boyunca sarmaşıklardan kemerlerin örttüğü yollarla dolu bir saray bahçesindeymiş gibi şen yaşadık birlikte. Böyle bir şey asla unutulmaz. Dışarıya çıkıp ormanda yürüyüş yaptığım ve miskinlikten çenemi mi yoksa kulaklarımı mı kaşıyacağımı şaşırdığım zamanlarda, hem en yakınımda hem de çok uzaklardaki biri gibi hayal ettim onu, yalnızca onu. Saygısından ötürü uzaktı bana ve sevgisinden dolayı yakın. Öylesine gururluydu ki, biliyor musunuz, ona ne kadar hırpani görünmüş olabileceğimi bana asla hissettirmedi. Onun yanında bir yuva bulmuş olduğum ve kendimi iyi hissettiğim için sevindi sadece. Bu son dakikaya kadar böyle sürdü veda sözlerimi ağzıma tıkıverdi, sadece kırıcı ve aptalca sözler söyleyeceğimi sezmişti. Oradan ayrıldıktan sonra, dönüp tepeden aşağıya baktığımda bana el sallarken gördüm onu, alabildiğine içtenlikle ve yalın, sanki ben yakındaki köy kunduracısına gidiyormuşum da, bir saat sonra dönecekmişim gibi. Oysa o ıssızlığın ortasında yapayalnız kalacağını ve bir yoldaşın yokluğuna alışmak gibi bir görevin onu beklediğini biliyordu, ki ne de olsa

bir görevdi bu ve içsel bir çaba gerektiriyordu. Akşamları birlikte otururken hayatı anlatırdık birbirimize ve kanatlarını yeniden çırpan çocukluğun hışırtısını duyardık, tıpkı çocuklara doğru yürüyen annemizin odanın zeminini süpüren giysisi gibi. Annem ve ablam Hedwig benim kafamda daima birbirine derinden bağlı ve birlikte dokunmuş bir tablo oluştururlar. Annem hastalandığı zaman, Hedwig, tıpkı bir çocuğa bakar gibi baktı ve besledi onu. Bir düşünün: Bir çocuk annesinin çocuğa dönüştüğünü görüyor ve annesinin annesi oluyor. Ne tuhaf bir duygu kayması. Annem çok hürmet gören bir kadındı ve ona genel olarak gösterilen hürmet saftı, kalplerden geliyordu. O hem taşralı hem de soylu bir izlenim verirdi daima. Alçakgönüllülüğü ve aynı zamanda mesafesiyle, her itaatsizliği ve sevgisizliği zayıflatmayı bilirdi. Yüzünün ifadesi aynı anda hem yakarır hem de buyururdu. Şehrimizin hanımefendileri onun etrafına toplanırlardı ve yürüyüşe çıktığında ne çok erkek şapkası havalanırdı önünde. Hastalanınca unutuldu sonra ve bir endişe ve utanç konusu oldu. Ne yazık ki insanlar ailenin hasta üyelerinden böyle utanırlar ve onların çevrelerinde saygı uyandıran, sağlıklı günlerini hatırladıklarında neredeyse öfkeye kapılırlar. Ölümünden kısa bir süre önce, ben o zaman on dört yaşındaydım, annem bir öğle vakti bir mektup yazdı: 'Sevgili oğlum!' Ama sanıyor musunuz ki, o garip-narin elyazısıyla bu hitabın ötesine geçebildi? Hayır, yorgun ve delice bir ifadeyle gülümsedi, bir şeyler mırıldandı ve kalemini tekrar bırakmak zorunda kaldı. Orada oturuyordu, oğluna yazmaya başladığı mektup şurada duruyordu, kalem burada, dışarıda güneş parlıyordu ve ben tüm bunları izliyordum. Sonra bir gece Hedwig odamın kapısına vurdu: Kalkmam gerektiğini, annemin öldüğünü söyledi! Ben yataktan fırlarken kapıdaki çatlaktan üzerime ince bir ışık huzmesi vuruyordu.

Annem genç kızlığını mutsuz ve zor koşullarda geçirmişti. Kendi ablasının, teyzemin yaşadığı ücra dağlardan şehre gelmiş ve neredeyse hizmetçiliğe yakın işlerde çalışmak zorunda kalmıştı. Çocukken okula kalın bir kar tabakasıyla kaplı, uzun bir yoldan yürüyerek gitmiş ve okul ödevlerini küçük bir odada, perişan, zayıf bir ışık altında, kitaptaki harfleri neredeyse göremediği için gözlerine saplanan ağrılarla yapmıştı. Ebeveyni iyi davranmıyordu ona, bu yüzden daha küçük yaşta melankoliyle tanışmış ve genç kızlığında bir gün bir köprünün korkuluğuna yaslanıp aşağıdaki nehre atlamayı geçirmişti aklından. İhmal edilmiş, itilip kakılmış ve buna benzer kötü davranışlara maruz bırakılmış. Çocukluğumda onun bu uğursuz gençliğini dinlediğimde öfkeden kan beynime sıçramış, infiale kapılarak titremiş ve o andan itibaren büyükannemle büyükbabamın tanımadığım suratlarından nefret etmiştim. Biz çocuklar, henüz sağlıklıyken annemde neredeyse azametli bir yan görürdük, bundan korkar ve çekinirdik; aklı hastalandığında, acıdık ona. Bu bizi ürkek, gizem dolu bir saygıdan, acıma duygusuna fırlatan korkunç bir sıçrama oldu. Bu ikisinin arasında kalan şefkat ve yakınlık duygularını hiç tanımadık. Bu yüzden acıma duygularımız, büyük ölçüde asla hissedilmemiş olanın verdiği tarifsiz tasaya karıştı, bu anneme daha da yürekten acımamıza neden oldu. Tüm arsızlıklarımız yeniden geliyor aklıma, tüm o saygısız davranışlarımız ve ardından annemin bizi daha uzaktayken cezalandıran sesi, öyle ki, daha sonra gelen sert ve gerçek cezalar, o sesin yanında ancak tatlı, gülünç bonbon şekerleri gibi kalırdı. Sizi öyle bir sesle sarsmayı bilirdi ki, daha o an yaptığınız hataya pişman olur ve çok kızdırdığınız bu insanı mümkün olan en kısa sürede yine yatışmış görmek için yanıp tutuşurdunuz. Yumuşaklığında bizi şaşırtan bir yumuşaklık vardı; çünkü onu nadiren

böyle görürdük. Annem sinirli ve aşırı hassas olurdu hep. Hiçbirimiz, öyle annemden korktuğumuz gibi korkmazdık babamızdan, sadece onun annemi öfkelendirebilecek bir şey söylemesinden ya da yapmasından korkardık hep. Annemin karşısında âciz kalırdı, güçlü olmayı rahatına bakmak kadar sevmeyen bir tabiatı vardı. Hayat dolu bir yoldaş olarak aranırdı, ama zor işlerin adamı değildi. Şimdi seksen yaşına geldi ve öldüğünde şehrimizin tarihinden bir parça da onunla birlikte ölecek; yaşli insanlar, hâlâ işinin peşinden giden ve bunu oldukça da zinde bacaklarla yapan ihtiyarı artık görmez olduklarında, başlarını daha endişeli ve yorgun bir tavırla sallayacaklar. Gençliğinde oldukça azgın bir adammış, şehir hayatı zamanla törpülemiş onu, ama bir yandan da rahata alıştırmış. Ebeveynim, hem annem hem de babam, daha o zamanlarda bile cömertliği ve canlı hayatı sayesinde tüm ülkeye karışık bir ün salmış şehre ıssız, zorlu dağlık bölgelerden gelmişler. Endüstri o dönemde azgın bir bitki gibi serpiliyor ve kolay, tasasız bir hayat sürdürülmesine imkân veriyormuş, çok paralar kazanılıyor, çok para harcanıyormuş. Haftada beş ya da altı gün çalışan, çalışkan sayılıyormuş. İşçi dediğin, güneşli nehir kıyısında günlerce yan gelip yatıyor ve balık avlıyormuş, eğer daha beter işler çevirmiyorsa tabii. Hayatını sürdürmek için paraya ihtiyacı olduğu zaman, birkaç gün çalışıyor ve tekrar aylaklık edebileceği kadar para kazanıyormuş. Zanaatkâr işçiden kazanıyormuş, yoksulların parası olduğunda, varlıklıların haydi haydi var demektir zaten. Şehre bir gecede on bin yeni sakin eklenmiş gibi görünüyormuş, herkes çevredeki yörelerden buraya akıyor, daha sadece dışarıdan bitmiş gibi göründüğü anda yerleşilip yaşanmaya başlanan evlere taşınıyorlarmış, ev içlerinin rutubetli ve pis olması hiç önem taşımıyormuş. Müteahhitler muhteşem bir dönem yaşamışlar, durmadan inşaat

yaptırmaları yeterliymiş ve bunu da mümkün olan en sefil biçimlerde yapıyorlarmış. Fabrikatörler at sırtında, eşleriyse faytonlarla gezerlerken şehrin eski soyluları da bunlara burun kıvırıyorlarmış. Şehir bayram günlerinde tüm diğer şehirlerin önüne geçiyor ve en iyi şenliklerin kutlandığı şehir olarak ününü dört bir yana yaymak için sahip olduğu tüm olanakları kullanıyormuş. Tüccarlar da, tıpkı öğrenciler gibi, bu koşullarda şikâyet edecek bir şey bulamıyorlarmış, haz ve yüzeyselliğin bu güllerle donatılmış, sallantılı zemininde yürümeye cesaret edemeyen birkaç izan sahibi insan dışında. Ebeveynim, annem o hassas sinirleri ve basit-soylu şeylere yatkınlığıyla, babam ise var olan her şeye uyum sağlama yeteneğiyle geldiklerinde kendilerini böyle ortam içinde bulmuşlar. Çocuklar için her çevre sevimli ve çekicidir, ama bizi karşılayan bu yöre, oyunlarında kayalıklar, mağaralar, nehir kıyıları, çayırlar, çukur araziler, dar geçitler ve orman kenarları gibi ıssız köşeleri seven çocuklar için, konumu bakımından biçilmiş kaftan gibiydi. Yani okuldan alınıncaya kadar, oyunlar oynayarak ve oyunlar icat ederek tüm yörenin tadını çıkardık. Annem ölünce beni bir bankaya çırak olarak verdiler. İlk yıl çok iyi idare ettim; çünkü bu dünyada karşıma çıkan yenilik beni korkutmuş ve sindirmişti. İkinci yıl kendimi örnek-çırak gibi görüyordum, ama çıraklığımın üçüncü yılında müdür, kafasında kovmuştu beni ve sadece uzun yıllardır iyi bir ahbabı olduğu babamın hatırına lütfedip yanında tuttu. İşlere karşı isteksizdim ve bana emir vermeye ehil bulmadığım amirlerime karşı da küstahtım. Şimdi içimde anlayamadığım bir şeyler oluyordu. Her şeyin, her mobilyanın, her nesnenin, her sözün bana acı verdiğini hatırlıyorum. Öylesine ürkekleşmiştim ki, artık beni başlarından savmanın zamanı geldiğini düşündüler ve bunu yaptılar. Sadece benden kurtulmak için, hiçbir iş yapıla-

mayacak, uzak bir şehirde iş aradılar bana. Böylece ayrıldım oradan. – Ama şimdi bu eskileri düşünmek de istemiyorum, bunlardan konuşmak da. Bu ilkgençlik yıllarından kurtulmuş olmak olağanüstü bir şey; çünkü o dönem sadece güzel, sevimli ve kolay değildir, tersine bazı yaşlı adamların hayatından daha zorludur ve kaygılarla doludur. İnsan ne kadar sert bir hayat sürdürmüşse, o kadar ılımlı yaşamayı öğrenir. Gençliğinde sert yaşamış kişi, ilerde nadiren sert tavırlar takınır, hatta bir daha asla sertlik yapmamayı arzu eder. Biz çocukların, durmadan birbirimizin peşi sıra, ne yollardan geçmek zorunda kaldığımızı, ne hatalar işlediğimizi ve nasıl ani, aceleci duygulara kapıldığımızı ve dünyadaki tüm çocukların bunları yaşamak zorunda olduğunu düşününce çocukluğa öyle tatlı bir şey gibi övgüler düzmekte aceleci davranmak istemem, ama yine de övmek isterim çocukluğu; çünkü değerli bir hatıradır. İyi ve koruyucu ebeveynler olmak ebeveynler için çoğu zaman ne kadar zordur; terbiyeli, uslu bir çocuk olmak da, çoğu çocuk için sadece ucuz, yüzeysel bir laftır. Siz bunu daha iyi bilirsiniz ayrıca; çünkü bir kadınsınız. Bana gelince ben tüm insanların en işe yaramazıyım hâlâ. Hayatımı bir ölçüde bile olsa, düzene soktuğumu gösterebilecek bir takım elbisem bile yok üstümde. Hayatta belirli bir seçim yaptığıma işaret eden hiçbir şey görmüyorsunuz bende. Hâlâ hayatın kapısı önünde dikiliyorum, kapıyı çalıp duruyorum, pek ürkekçe tabii ve kapının sürgüsünü açmaya gelen biri var mı diye heyecan içinde kulak kabartıp dinliyorum. Bu biraz sıkı bir sürgü ve insan dışarıda durup kapıyı çalanın bir dilenci olduğunu hissederse, o kapıya bakmak istemez. Ben sadece kulak kabartan ve bekleyen biriyim, bu konuda olgunlaştım tabii, çünkü beklerken hayal kurmayı öğrendim. Bu ikisi el ele yürür ve iyi gelir insana, üstelik bu sayede edebinizi de korursunuz. Kendi

mesleğimi bulma fırsatını kaçırdım mı acaba? Bu soruyu kendime sormuyorum artık, bunu yeniyetmeler sorar kendine, bir erkek değil. Hangi meslek olsa, ancak bu kadar ilerleyebilirdim. Ama umurumda bile değil! Erdemlerimin ve zaaflarımın farkındayım ve erdemlerimle de, zaaflarımla da böbürlenmekten kaçınıyorum. Ben, kullanmasını bilen herkese kendi bilgimi, gücümü, fikirlerimi, hizmetlerimi ve sevgimi sunuyorum. Eğer biri parmağını kaldırır ve beni çağırırsa, belki ağır aksak gidenler olabilir böyle bir durumda, ama bakın ben, şu uluyan rüzgâr gibi fırlarım ve sadece daha rahat koşabilmek için, gözümü kırpmadan tüm hatıralarımı çiğneyip aşarım. Tüm dünyanın uğultusunu katarım yanıma, tüm hayatın! Böylesi güzel. Sadece böylesi! Dünyadaki hiçbir şey benim değil, ama ben de hiçbir şeyin özlemini çekmiyorum artık. Artık özlem diye bir şey tanımıyorum. Henüz belirli umutlar taşırken insanları umursamazdım ve engel gibi görürdüm, bazen de nefret ederdim onlardan, şimdiyse insanları seviyorum, çünkü onlara ihtiyacım var ve insanlara kullanmaları için kendimi sunuyorum. İnsan bunun için vardır. Adamın biri bana gelir ve derse ki: 'Hey sen! Gel bakalım! Sana ihtiyacım var. İş verebilirim sana!' O adam beni mutlu eder. O zaman mutluluğun ne olduğunu anlarım! Mutluluk ve acı tümüyle değişti, benim için daha açık ve anlaşılır oldular, bana kendilerini açıyor, onlara duyduğum aşk ve acıyla, gönüllerini kazanmak için peşlerinden koşmama izin veriyorlar. Bir iş başvurusunda bulunurken daima ağabeylerimi hatırlatıyor ve onlar çalışkan ve yararlı insanlar olduklarını ispatladıklarına göre, belki benim de hâlâ işe yarayabileceğimi ima ediyorum, ki her seferinde güldürüyor bu beni. İlerde bir kalıba sokulmam ihtimali kesinlikle endişelendirmiyor beni, ama kendimi mümkün olabildiği kadar geç sokmak istiyorum o kalıba. Ve o zaman

da bu amaçlanmış bir biçimde değil, kendiliğinden gelişmeli. Şimdilik insanlara adımlarımla bile, bir şeyler isteyen ve belki de bir şeyler başarabilecek bir kişi olduğumu gösterebilmek ve yere daha sağlam basmak için, bir çift kaba, geniş ayakkabı yaptırdım. Benim için denenmek bir zevktir! Bundan daha üstün bir zevk tanımıyorum. Şu anda yoksul olmam neyi gösterir ki? Hiçbir şey göstermez, bu dış görünüşteki küçük bir bozukluktur sadece, birkaç sert fırça darbesiyle düzeltilebilir. Sağlıklı bir insanı olsa olsa sıkıntıya sokar, belki biraz dertlendirir, ama asla telaşlandırmaz. Gülüyorsunuz. Hayır mı? Gülmediğinizi mi söylüyorsunuz? Yazık öyleyse; çünkü sizin gülüşünüz güzel. Bir süre askere yazılmayı düşünüp durmuştum, ama artık bu romantik fikre de pek fazla güvenim kalmadı. İnsan neden olduğu yerde kalmasın! Yok olma fırsatını yakalamak istesem, burada karşıma fırsat çıkmayacak mı sanki? Burada sağlığımla, gücümle ve yaşama isteğimle kumar oynamak istesem daha değerli fırsatlar bulurum. Öncelikle sağlığımdan, bacaklarımı ve kollarımı istediğim gibi kullanabilme zevkinden şikâyetim yok, sonra bana hâlâ zinde görünen zihnimden de öyle ve nihayet dünyaya karşı gırtlağına kadar borçlanmış biri olmaktan da memnunum; borçlu kişi, dünyaya duyduğu aşkla yükselmek üzere, eninde sonunda nefesini zorlamak için her türlü nedene sahiptir. Borçlu olmayı seviyorum. İnsanların beni küstürdüklerini söylemek zorunda kalsaydım, kendimi ümitsiz bir durumda bulurdum. Duyarsızlık, tiksinti ve elemle kaskatı kesilirdim o zaman. Hayır, durum farklı, yolun başındaki bir insan için olabileceği kadar parlak bir durumdayım: Dünyayı kırmış olan benim. Dünya, kızmış, kırılmış bir anne gibi duruyor karşımda: delice sevdiğim, olağanüstü bir çehre: cezalandırmak isteyen toprak ananın çehresi! İhmallerimin, düşüncesizce harcadıklarımın, hayallere boğdukla-

rımın, kaçırdıklarımın ve işlediğim suçların bedelini ödeyeceğim. Kırdıklarımın gönlünü alacağım ve o zaman başımı böyle dimdik tutabilmeyi nasıl başardığımı, güzel, tatlı bir akşam saatinde, önce kardeşlerime anlatacağım. Bu yıllar sürebilir, ama bir iş ne kadar uzun ve zorlu çabalar harcamayı gerektiriyorsa, benim için o kadar çekicidir. Şimdi beni biraz olsun tanıyorsunuz."

Kadın, Simon'u öptü.

"Hayır," dedi, "yok olmayacaksınız. Yazık olurdu bu, sizin için yazık olurdu. Böyle gaddarca, böyle günahkârca mahkûm etmeyin kendinizi. Kendinize çok az, başkalarına ise çok fazla değer veriyorsunuz. Kendinize bu kadar katı davranmanızı engelleyeceğim. Sizin eksiğiniz nedir, biliyor musunuz? Bir süre için yeniden rahat etmeniz gerekiyor. Bir kulağa fısıldamayı ve sevecen yakınlıklara karşılık vermeyi öğrenmeniz gerek. Yoksa çok zayıf düşersiniz. Size öğretmek istiyorum; tüm bunları, eksikliğini çektiğiniz her şeyi öğretmek istiyorum. Gelin. Kış gecesine çıkalım. Uğuldayan ormana. Size söylemem gereken çok şey var. Sizin zavallı, mutlu bir tutsağınız olduğumu biliyor musunuz? Başka laf istemiyorum, tek söz yok. Gelin sadece." –

© Suhrkamp Verlag

XX. yüzyılın en gizemli edebi dehalarından biri olarak değerlendirilen Robert Walser, Kafka ve Musil'in ekolünden.

İsviçreli yazar Robert Walser'in yayımladığı ilk romanı *Tanner Kardeşler*, hayatındaki herkesten ve her şeyden bağımsız hareket eden, özgür ruhlu Simon'un etrafında şekilleniyor. Simon dünyaya ve insanlara, kendine özgü bir pencereden bakar. Aylaktır, sık sık iş değiştirir. Kaybettiği bir şeyi ararcasına bir mekândan diğerine koşturur durur. Gündelik yaşamın sıkıntıları, Simon'un üstesinden gelmeyi tercih ettiği şeyler değildir; o halde yapılacak şey, bunları olduğu gibi bırakıp yola devam etmektir. Kardeşleri, yaşamındaki kayıp parçayı bulması için yol boyu Simon'a eşlik ederler. Ne var ki bitmeyen bir yol, sonu olmayan bir arayıştır bu...

Taşıdığı otobiyografik niteliklerle de öne çıkan *Tanner Kardeşler*, yetişkin olmayı ve toplumun dayattığı kurallara göre oynamayı reddeden modern bir aylağın kimlik arayışının romanı; toplumun uzlaşılarına ayak uyduranlarla girişilen umutsuz bir çatışma.

adımlar schritte KİTAPLAR
ALMANYA AVUSTURYA İSVİÇRE

Ernst Reuter Girişimi
Ernst Reuter Initiative

Kapak resmi: WILLIAM MCGREGOR PAXTON

ISBN 978-975-07-1338-5

20 TL
KDVDAHİL